



# DOKUMENTI



*“To je velik priliv sredstava tamo. Zloupotreba je bila kod pasoša tamo”*

**Magnetofonski snimak sjednice Predsjedništva Republike BiH, održane 02.01.1994. godine**

*Sjednica je počela u 17,00 sati.*

*Sjednicom je predsjedavao Alija Izetbegović, predsjednik Predsjedništva.*

IZETBEGOVIĆ: *Početak se ne čuje. Bliže objašnjenje mogao bi da da dr Silajdžić, prema potrebi. Najavljeno je neki dan da je u pripremi jedan ovakav propis koji bi obavezivao naše građane, a drugima davao mogućnost da, ako žele da učestvuju u stvaranju sredstava za odbranu i obnovu zemlje. Sve bi išlo na račune Vlade i taj mehanizam bi se osigurao prikupljanjem sredstava i kontrole nad njihovom upotrebom. Izvoli dr Silajdžić.*

SILAJDŽIĆ: *Ja sam pozvao ministra finansija da da dodatno obrazloženje. On treba da stigne svaki čas ima problema sa kolima. Kreso će doći. A ja mogu dati jedno uvodno obrazloženje. Naime, na inicijativu naših građana vani, posebno prilikom našeg posljednjeg boravka u Ženevi, da se na neki način propiše, ozakoni i legalizuje doprinos naših građana koji su vani u odbrani i obnovi zemlje. Oni su tražili da se na neki način to centralizuje, da se uvede malo reda u doprinose da bi oni mogli istovremeno vršiti svoju patriotsku dužnost i koristiti ustavno pravo. Mi smo mislili da je ovo što vidite, što je pred vama, da je to*

najbolji način. Mogu vam reći da je bilo dosta konsultacija na Vladi i medju pojedinim ministarstvima i da je ovo najbolji način da se takvo nešto uradi. Kao što vidite radi se o izdvajanju od 10% neto sred-stava na račune koji su, takodje, pred vama. U članu 3. će se naći "da je....u skladu potrebe odbrane i obnove Republike u inostranstvu u skladu sa ...fizička lica po stopi od 10% i to na neto lična primanja". Što znači kada izdvoji poreze, da 10% na to plaća. Mogu vam reći da smo mi proveli široku konsultaciju mednu radnicima vani i da je to njihov predlog. Da se ta suma može izdvojiti. Meni je to, moram priznati, u početku izgledalo malo mnogo, medjutim, rekli su da to svako od njih bez problema može izdvojiti i da će istina biti manje uštede, ali da se ta suma može izdvojiti. Vodili smo o tome računa. Kad je u pitanju provedba ove odredbe sa zakonskom snagom, mislim da će tu pomoći, pogotovo u početku dok se stvar ne uhoda, propagandni rad članova Vlade i Predsjedništva koji budu vani medju tim radnicima. Da im se objasni o čemu se radi. Jer bi se mogla značajna sredstva prikupiti, po našim proračunima, radi se od 10 pa nadalje miliona maraka mjesečno (najmanje). To su značajna sredstva. Ukoliko bi se našim ljudima, posebno radnicima tamo, objasnilo o čemu se radi i ukoliko bi se tako djelovalo. Ima dosta naših radnika koji su jednostavno pasivizirali, ne osjećaju neku veliku potrebu da odvoje sredstva niti ih neko na to posebno nagovara. Mislim da medju ljudima jednostavno treba provesti jednu kampanju, ako hoćete, da se ispoštuje ova odredba sa zakonskom snagom. Iz uredbe ćete vidjeti da postoji, osim moralne obaveze (naravno, ovo je zakonska obaveza), postoji i neki način da se ti ljudi privole, pogotovo ako je vezan po ovoj uredbi i za izdavanje pasoša, za donošenje potvrda o tome da je ovo plaćeno. Išli smo na to da mnogi ljudi koji su vani jesu spremni da daju ta sredstva, ali ih treba na neki način malo na to i privoliti. Na trećoj strani imate "sredstva iz ovog člana uplaćuju se na posebne račune - Služba društvenog knjigovodstva" itd. "uplaćuje se na devizni račun Ministarstva finansija sredstva Republike konto taj i taj, na račun Narodne banke BiH, a kod slijedećih banaka" pa smo izdvojili ove banke misleći da će to pokriti uglavnom potrebe i da je ovo jedan dovoljan broj računa da se pokriju radnici koji su vani. Ova zakonska odredba ne pokriva donacije na zavičajnom nivou, donacije na zavičajnom nivou ostaju stvar dobre volje. Kako će se to organizovati je, takodje, stvar dobre volje. Vjerovatno onako kako se i do sada organizovalo, ali mi smatramo ono što je najvažnije ovdje - dakle, da će cilj biti postignut i da je ovo provodljivo sa angažovanjem našim (članova Predsjedništva i članova Vlade) i s tim da se, po meni, treba uputiti krajem ovog mjeseca jednu delegaciju članova Vlade i Predsjedništva koja bi radila na tome. Trebalo bi posebno u Njemačkoj posvetiti pažnju. Tamo je najveći broj ljudi i oni su

izrazili potrebu za takvim nečim. Provodivo je. Cilj može biti postignut ako se svi angažujemo na tome. Mislim da se mogu pribaviti značajna sredstva. To su proračuni ljudi koji se time bave. Vidjećemo koliko smo bili u pravu. Obrazloženje imate pismeno.

KLJUJČ: Mi smo do sada imali raznih prikupljanja. Za našu armiju ljudi su davali nakit itd. Nikad nismo saznali šta je s tim. Možda jednog dana da to saznamo i gradjanima javimo. Ovdje za mene je problematično samo što su sve kategorije ljudi stavljene pod 10% i nisam siguran da neka sirotinja tamo u Njemačkoj, jer i takvih ima tamo, da li će ona moći to ispuniti? Ne zato što ne želi, nego da li može. I ovo je možda putokaz da sa tim iseljeništvom moramo održavati sasvim drugačije kontakte, da ne radimo što smo nekad radili. Kad dodje da se uplati u naše banke naprave im priredbu, pa onda kad uzmu pare, više nikad ne dodju. Nego jednostavno da mi započnemo jedan intenzivan odnos prema našim ljudima koji tamo žive. To znači da mi moramo napraviti... unutar Vlade. Ne mogu sad da nadjem formulu. Da mi njima šaljem i razne informacije pa da pokrenemo i jednu novinu. Jednostavno ljudi će davati ako vide da ima hajra od tog i da se to upotrebljava pošteno. Vrlo je bitno što su navedene ovdje banke, brojevi računa i nas jedino obavezuje, da ne bi iznevjerili te ljude, ali nas isto tako obavezuje da s tim ljudima daljnje održavamo kontakt i da ih informiramo o stanju, da ih malo povežemo. Možda su to oni koji će sutra doprinijeti još više obnovi kad se oslobodimo i kad dodju ovdje. I, pošto ja nisam finansijski stručnjak, ne znam je li 10% to. I rekao sam samo još jednu skepsu - prema svim ljudima. Ali mislim da je akcija modernog profila, da je dobro dizajnirana i da je treba podržati i treba nastaviti kontakt sa tim ljudima. Hvala .

IZETBEGOVIĆ: Dalje. Ko se javlja za riječ?

ŠIBER: Ovo se odnosi na one koji su tamo iseljenici i primaju tu pomoć - socijalnu? I drugo, da li će značiti ko nije uplatio svojih 10% da neće pomoć dobiti u našem predstavništvu – pasoš?

IZETBEGOVIĆ: Ne vidim za pasoš, piše novčana kazna.

KOMŠIĆ: Član 5. U njemu je to.

IZETBEGOVIĆ: Dobro, znači Stjepan je dobio odgovor. Ako hoće da koristi neka prava naša kao što je pasoš, moraće da izvrši obavezu. Ima li još neko pitanja u vezi sa ovim?

LAZOVIĆ: Nije svejedno da ako čovjek ostvaruje prihode ličnim radom ili ako ima nekakav biznis. Penzioner tamo koji ima 2000 DM nije mu baš svejedno.

KOMŠIĆ: On daje 200 DM, a onaj koji ima 20.000 davače 2000 DM.

LAZOVIĆ: Ja podržavam ovo.

SILAJDŽIĆ: Ako se predsjednik sjeća, u Ženevi su ljudi upravo insistirali na ovih 10%. Kad smo imali sastanak sa njima gore. I mi smo to rekli - da nije to mnogo za onoga. Kažu oni kako neko može poslati ispod 150 ili 200 DM na račun. I ovdje smo diskutovali o tome i zaključak je da je ovo jedan dobar prosjek, da nije prevelik. Meni se činilo u početku da je to puno. Mislio sam da je 3% sasvim dovoljno. Medjutim, ljudi su me uvjerali da to nije ništa. Da 3% i 4% nije ništa, a 10% u redu. Mi imamo mnogo ljudi gore koji rade na crno. To je sad jedan problem.

IZETBEGOVIĆ: To neće biti oporezovano. O tome se radi. On to neće prikazati.

SILAJDŽIĆ: Ako ste primijetili ovdje u obrazloženju ima...

IZETBEGOVIĆ: On zaradjuje 2000 DM i 2000 DM na crno, on će od one 2000 DM platiti a od one druge 2000 DM neće, i tako.

SILAJDŽIĆ: I za firme isto tako, koje su nastale iz kapitala - dakle uplatom kapitala pravnih i fizičkih lica iz Republike za firme koje su osnovane...

IZETBEGOVIĆ: Velik posao ostaje oko provodjenja samo. Prihvatiti sredstva, da ne bude zloupotreba tih sredstava. To je velik priliv sredstava tamo. Zloupotreba je bila kod pasoša tamo. Imali smo diskre-ciono pravo da mu ne naplati pasoš - izbjeglici. On mu naplati, dadne da ga je oslobodio (tako barem pričaju). I ova sredstva koja budu išla, ako ne budu sigurni ljudi gore, ne bude čvrsta organizacija, biće zloupotreba. Bojim se. To je drugi par rukava, što kažu. Treba prvo ustanoviti obavezu i krenuti u njeno izvršenje pa ćemo vidjeti.

SILAJDŽIĆ: Ukoliko ova akcija podje dobro, može se izdvojiti određeni broj ljudi da radi to.

IZETBEGOVIĆ: Stvoriće se čitav jedan poreski ured koji će tamo imati kontrole, poresku policiju. Uvid u to kako se to ostvaruje,

knjige, itd. Dobro, jednom riječju da donesemo tu uredbu pa da pratimo to. Ovdje ima ministar finansija. On će uglavnom pratiti, to je njegov posao.

.....

Sjednica je završena u 18,00 sati.



*“Potrebna nam je fabrika  
municije u Vitezu. Ili će  
nam dati Vitez ili ćemo ga  
mi osvojiti”*

**Magnetofonski snimak 235. sjednice Predsjedništva  
Republike Bosne i Hercegovine, održane 14.1.1994.  
godine**

---

*Sjednicom je predsjedavao predsjednik Predsjedništva RBiH  
Alija Izetbegović.*

IZETBEGOVIĆ: *Početak sjednice se ne čuje.* Ima li neko primjedbu na ovaj dnevni red? Nadam se da niko ne želi da ga dopunjavanja.

GANIĆ: *Mislim da ne možemo.* Toliko ovoga ima da bi trebali ovo odložiti.

DURAKOVIĆ: *Da ostanemo na ugovornom sporazumu za Ženevu, a da ovo ostalo ostavimo.*

SELIMOVIĆ: *Radi se o materijalima koji su već izgubili...*

GANIĆ: *Ali zašto nisi došao prije tri dana da donesemo taj materijal? Pazi o čemu se radi, ovo ste imali prije nedjelju dana, mogli ste prije nedjelju dana podijeliti. Ja BiH predložio da se držimo ovog dnevnog reda.*

IZETBEGOVIĆ: *Da vidimo šta je zatraženo. Možda ima čisto formalni značaj.*



SELIMOVIC: Čisto formalni značaj. Danas je Vlada dostavila Uredbu sa zakonskom snagom o budžetu za decembar prošle godine. Odluku o zaduženju itd. Sve su to propisi da ih usvoji Predsjedništvo.

IZETBEGOVIĆ: Dobro, ako imate osobiti razlog za hitnost recite. Ako nije, da možemo jednu sjednicu kratku sutra ili prekosutra održati.

SILAJDŽIĆ: Nema problema da se ostavi za sutra.

IZETBEGVIĆ: Prema tome, idemo po starom dnevnom redu. Tačka 1. Kaže ono što se ne da na engleski prevesti besmisleno je. Ugovorni sporazum. Harise, može li se ugovorni sporazum prevesti na engleski.

SILAJDŽIĆ: Ta sintagma može samo na ruski.

IZETBEGOVIĆ: Dobro. Imamo li, ovdje je bila formirana jedna radna grupa koja je ovo proučila i je li to, može li ta radna grupa podnijeti neki izvještaj?

SILAJDŽIĆ: Jeste, šef radne grupe je g. Duraković. Mi smo danas razgovarali ponovo o tome i mislim da je on spreman.

IZETBEGOVIĆ: Nijaze, jesi li spreman da nam izložiš primjedbe, odnosno zapažanja radne grupe.

**DURAKOVIĆ:** Jesam. Samo ću reći da ima uža i šira verzija i da elaboraciju za pojedine tačke koje ću ja iznijeti mogu dati šire, a ima nešto i što je sublimirano. Naime, na molbu predsjednika Vlade, ja sam okupio neke ljude 3-4 ministra na čelu sa g. Ljubjankićem, konsultovao sam i neke profesore pravne savjetnike i iz svega onoga što smo mi analizirali i isčitavali ovaj ponudjeni ugovorni sporazum, po meni proizilazi slijedeće: da on ovakav kakav je ponudjen nije prihvatljiv i da ga mi kao Predsjedništvo trebamo odbiti. Generalno, i glavna i principije-lna i temeljna primjedba jeste da Ugovor ne mogu potpisivati narodi, već Ugovor potpisuju međunarodno priznati subjekti. U ovom slučaju subjekti međunarodnog prava mogu biti država BiH i Republika Hrvatska. Naravno, mogu to biti na nivou i političkih organizacija i svih onih koji čine subjekte međunarodnog prava. Ali ovdje se radi očito o ponudjenoj, nekoj vrsti, međudržavnoga ugovora. I BiH i Hrvatska su članice UN i ako bi se insistiralo na potpisivanjau ovog Ugovora, onda bi Hrvatska morala maltene povući međunarodno priznanje koje je dala R BiH tako da je to

temeljna i osnovna primjedba. A ako pratite preambulu ovog ponudjenog ugovornog sporazuma, ovdje se kaže da bi "u ime bošnjačko-muslimanskog naroda" sporazum trebali potpisati Vi i g. ilajdžić. Nastranu to da nije čak ni ...izabran sa hrvatske strane jer se tamo pojavljuje Tadjman i Mile Akmadžić kao ministar za medjurepublicku saradnju i medjunarodne odnose Hrvatske i Republike Herceg-Bosne. Osnovno iz onoga što su svi koji su analizirali ovaj ponudjeni ugovorni sporazum jeste da se faktički implicite destruiira država BiH, a kroz čitav ugovorni sporazum, ukoliko bi se potpisao, faktički priznaje maltene na nivou medjunarodno priznate države hrvatska republika Herceg-Bosna. S tog stajališta čitava preambula ovog ugovornog sporazuma naprosto nije prihvatljiva, jer tu na prvo čitanje ispada da je sasvim naivna, a ona zapravo zadire u same temelje i u samo pitanje i suvereniteta i integriteta naše republike. U preambuli ovog ugovornog sporazuma se ne spominje ni treći narod - srpski. Postavlja se pitanje šta je sa njim. Čitav Ugovorni sporazum na jednom mjestu spominje zaštitu i interese srpskog naroda, ali u svim članovima tog sporazuma kao ponaša se kao da uopće nema te treće strane i kao da nema srpskog naroda bilo na području tzv. Herceg-Bosne bilo na području Republike, a ako polazimo od neke faktičke realnosti, mi moramo uzeti u obzir i tu treću stranu. U preambuli se kaže da će ugovorne strane osobno jamčiti realizaciju ovog ugovora. Vi ste pravnik pa znate da osobno jamčenje ništa ne znači. Ovo je faktički ponudjena neka vrsta medjuzdravnog sporazuma i osobno jamčenje ne poznaje institut medjunarodnog javnog prava i ako se radi o jednom medjunarodnom ugovoru izmedju dvije suverene medjunarodno priznate države, da će neko nešto osobno jamčiti, faktički baš ništa ne znači. Recimo u članu 2. stav 3. se kaže "da se potpisnici obavezuju da će sve pojedince koji su počinili ratne zločine i zločine protiv čovječnosti odmah predati svojim sudskim vojnim i gradjanskim vlastima radi provodjenja krivičnog postupka. Prijedlog bi, normalnom, bio da se ratni zločinci moraju izručiti medjunarodnom sudu i s jedne i s druge strane ukoliko ih ima itd. Temeljna druga primjedba jeste da se kroz manje-više desetak članova faktički zadire u pitanje suvereniteta i integriteta BiH, da se faktički negira činjenica da BiH onakva kakva je medjunarodno priznata jeste pomorska zemlja i ima izlaz na more i da mnoge tačke ovog ponudjenog ugovornog sporazuma padaju ispod nivoa čak i onoga što je preliminarno dogovoreno na prethodnim ženevskim konferencijama. Da ne kažem da mnoge tačke faktički idu i ispod onoga što je dogovoreno okvirno i načelno u vidu unije republika BiH. Samo jedan primjer. Recimo kad se govori o mogućnosti da BiH dobije izlaz na more, tamo se pominju slobodne zone u luci Ploče i Rijeka. I onda kad se to veže, ukoliko dodje do supcesije jedne od republika, bilo ako dodje do sukcesije srpske repub-

like, Hrvatska automatski preuzima pravo da se priključi Republici Hrvatskoj, a u tom slučaju ostaje na snazi ugovor o korišćenju slobodnih zona u luci Ploče i Rijeka. A vi znate da u ženevskom papiru stoji da faktički status međunarodno pravni i priznanje BiH zadržava bosanska republika kao i članstvo u UN kao i Neum i pozadinu iza Neuma itd. Na mnogim mjestima pada ispod nivoa onoga što je već preliminarno dogovoreno. Manjkavost ovog ugovornog sporazuma je i u tome što se u njemu ne naznačava međunarodno-pravni subjekt koji će garantovati njegovu provedbu. Recimo u članu 5. se kaže da "je poseban interes hrvatskog naroda na cijelom njegovom etničkom prostoru, osiguranje strateških interesa Republike Hrvatske, a uopšte potpuno se zaoobilazi interes ugovarača i potpuno se negira interes međunarodno priznate Rpeublike BiH. Recimo u članu 8. tačka 2. se kaže da Republika Hrvatska i unija republika BiH će zaključiti ugovor o korištenju slobodnih lučkih zona, to sam već rekao u lukama Ploče i Rijeka, prema načelima i odredbama konvencije UN o tranzitnoj trgovini država bez izlaza na more. Po meni, i to je neka vrsta podvale, jer konvencija iz ljeta 1965. godine i time se implicite Bosna tretira kao da toga izlaza uopće nema i stvar se prevodi, naravno, na drugi teren. Sugestija da mi možemo pristati na formulaciju koja je dogovorena u Ženevi, a u slučaju disolucije BiH zadržavaju se sva prava koja pripadaju državi BiH, odnosno ako dodje i do disolucije Unije, onda naravno ne važe oni separadni dogovori jer time pada sve u vodu. U jednom članu se tamo navodi da u slučaju faktički prestanka unije, da ono što bi se potpisalo separatnim ugovornim sporazumom ostaje na snazi, što je inkopatibilno niti je moguće. Recimo u članu 9. se predlaže da grad Mostar bude posebno određeno područje pod upravom EZ. To je jedan stav, a odmah u drugom stavu u drugom članu se kaže da će Mostar biti glavni grad hrvatske republike Herceg-Bosne. I tamo se govori, mogu ja to i pročitati ako hoćete, mada znam da ste svi pročitali, jedan drugom protivuriječi. Kaže "Grad Mostar će biti glavni grad hrvatske republike Herceg-Bosna i sjedište njezinih tijela i vlasti". A sljedeći kaže: "Potpisnici će se posebnim sporazumom dogovoriti o osiguranju povratka gradjana Mostara koji su odavde otišli zbog ratne operacije i uspostavljanja demografske strukture koja je postojala prije početka neprijateljstava". Recimo, jedno s drugim ne ide. Demografska struktura Mostara prije početka rata je bila - Mostar je bio kao grad pretežno Muslimanski sa znatnim brojem Srba i najvećim brojem Jugoslovena u BiH i po toj strukturi ispada maltene da je najmanje Hrvata. Ali ako će ići pod mandat snaga Evropske unije, onda on automatski ne može biti i glavni grad hrvatske republike Herceg-Bosna. A nastranu to da bi prihvatanjem ovog stava naša strana automatski priznala Herceg-bosnu, pa i s tog stajališta mislim da je ovaj stav neprihvatljiv. Ili u članu

12. se predlaže: "da prestankom unije republika BiH ne dolazi do promjene o postignutom razgraničenju Herceg-Bosne i bošnjačko-muslimanske republike". Naš bi stav po ovom sudu bio da prestankom unije sve pravne posljedice potpisanog sporazuma prelaze na međunarodno priznatu Republiku BiH kojoj, po međunarodnom pravu, pripada i pravo na sukcesiju. Ima još maltene svaki od ovih članova se da kritički komentirati. Recimo na samom početku kaže: "Odlučni smo da treba u svakom slučaju ostvariti usku saradnju između hrvatskog i bošnjačko-muslimanskog naroda u okviru BiH i hrvatske republike Herceg-Bosne te bošnjačko-muslimanske Republike". Mi smo već unaprijed dobili i naziv i već su nam nadili ime itd. Faktički, ovdje se nigdje ne govori o onome što jeste i što je međunarodno priznato, a to je Republika BiH. A kako će se zvati ono što bude i eventualno bosanska Republika, hoće li ona biti bosansko-hercegovačka, hoće li biti Republika BiH i dalje ili će biti bošnjačko-muslimanska, mi to još nismo ni odlučili niti prihvatamo da nam neko unaprijed nadjeva ime. Dakle, ja BiH rezimirao sa slijedećim prijedlogom, ukoliko hoćemo ići po redu, za svaki član ima određenih kritičkih primjedbi i nejasnoća, nebuloza pa i određenih vrlo lukavo plasiranih podvala. Naš bi prijedlog bio slijedeći: da mi na osnovu svega ovoga pozdravimo svaku vrstu sporazuma koji vodi, kako kažu, uspostavljanju trajnog i cjelovitog mira, da naravno težimo i razumijevanju i prijateljstvu i suradnji između hrvatskog i muslimanskog naroda i da možemo to obrazložiti i povijesnim, i ekonomskim i kulturnim i političkim i svakim drugim razlozima i da, dakle, krenemo s tim da podržavamo sve to, da kažemo da ovakvu vrstu ugovornog sporazuma iz principijelnih razloga, pa navesti nekoliko ovih bitnih tačaka, ne možemo prihvatiti, a da na kraju elaboriramo, kao našu spremnost za svaku vrstu saradnje, ponovimo po treći put prijedlog da smo spremni čak ponovo iznijeti prijedlog o uspostavljanju konfederacije između Republike Hrvatske i Republike BiH i da u tom smislu predložimo formiranje dvaju državnih komisija koje bi ponudile elemente za taj konfederalni ugovor. Razlozi su slijedeći. Podignuta je prilična medijska i propagandna halabuka i sva mašinerija ide u pravcu da naša strana se optuži da smo mi nekakvi ratni huškaši koji ne prihvataju tobože te konstruktivne mirovne i slične inicijative pa čak i neku vrstu unutarnjih konfederalnih odnosa između Hrvata i Muslimana. Da mi to naprosto obrnemo, da pokažemo dobru volju i konstruktivan pristup i sve ostalo i da ponovno licitiramo mogućnost čak uspostavljanja i direktne konfederacije između dvaju suverenih međunarodno priznatih republika. I da to onda plasiramo svim propagandnim sredstvima i međunarodnoj i domaćoj javnosti i da iz ove očite da kažem defanzive u kojoj se nalazimo, jer ja koliko čujem ogromna je mašinerija pokrenuta čak i poslije vašeg govora naročito, gdje se sad govori kako Alija

hoće ratnu opciju, odbija sve konstruktivne predloge itd. i da na jedan kulturni, dostojanstven i konstruktivan način iskoristimo ovu priliku da vratimo loptu onima koji su nam ovaj ugovorni sporazum postavili. Ovo je neko jako stručno i jako lukavo pravio i tek kad se udubite u formulacije pojedinih članova, vidite zapravo da bi mi tim sporazumom distruirali sopstvenu državu, priznali Herceg-Bosnu kao državu i otvorili neka pitanja koja su vrlo neizvjesna. Tamo se nudi mamac. Recimo bošnjačkoj strani je 33,3%, hrvatskoj strani je 17,5%, a da se uopće ne govori o granicama te Herceg-Bosne. Ona je vrlo svjesno zaobidjena. Ne zna se gdje bi ona bila i kako. I mnoge stvari su sasvim otvorene. Kao u skladu s dobrom voljom, namjerama i mogućnostima, opravdanim htijenjima i ovo i ono. To u jednom ugovoru koji ima pravnu snagu itd. ništa ne znači. Ima, recimo, sad ću vidjeti na kom mjestu se to kaže, eto to će biti kao ukoliko se ocijeni korisnim i ovakvim i onakvim. To su stvari koje ne trpi. Posebno ima tamo dosta vrlo vještih zamki koje se tiču ove supcesije. Ukoliko, recimo, srpska republika izvrši recesiju, hrvatska republika automatski dobija pravo da se pripoji Hrvatskoj, a bošnjačkoj strani ostaje eto kao članstvo u UN i ništa više i korištenje slobodnih zona u Pločama i Rijeci. Itd. Ne bih više. Mislim da ima toliko elemenata da mi jednostavno odbijemo ovaj ugovorni sporazum, da odmah sutra, ako hoćete ja bib sa ovim svojim saradnicima mogao ponuditi odmah ujutro tekst odgovora koji bi bio fino sročćen, konstruktivan i ne bi zatvarao vrata bilo kakvim dogovorima i koji bi na odredjen način, da skratim, vratio loptu onima koji su mislili. Mislim da je ovo neka vrsta lakmus papira i traženje nekoga tajminga i da je namijenjen više u propagandne svrhe, a da i oni koji su ovi pisali ne misle ozbiljno i valjda ne vjeruju da ćemo biti toliko naivni da progutamo ovoliko udica koliko je ovdje nabačeno. Eto, to bi bilo najkraće.

**IZETBEGOVIĆ:** Hvala.

**DURAKOVIĆ:** Ako ćemo po članovima, za svaki član ima tumačenje.

**IZETBEGOVIĆ:** On je očigledno pun pravnih defekata, u preambuli ih najviše ima. Nema nekih sporazuma političkih između nekih naroda. Između subjekata međunarodno priznatih. Međutim, naime, nema sumnje da mi ovakav ugovor treba da odbijemo. Bar iz desetak razloga. Mislim da je problem više šta mi odgovaramo. Bilo bi dobro da mi nešto ponudimo. I to kad ponudimo, moramo ponuditi u dvije forme. Apstraktnoj formi pa da kažemo - mi smo spremni na saradnju, na ovo, na ono. Ali svaki vid saradnje moramo prihvatiti Ili drugi vid da kažemo, nudimo vam jedan drugačiji ugovor, evo izvolite. To je konkretna forma. Mislim da bi se mogli saglasiti bez puno priča da ovakvo

nešto nije prihvatljivo uopće. Šta ćemo uraditi? Dakle, odbiti ovo i reći što se nas time, mi smo otvoreni za saradnju, dakle dati jedan generalni pristup samo, ili bismo ponudili jedan konkretan ugovor? Ako bismo, a mislim da bi to trebali da uradimo, onda bismo ga trebali pripremiti. Evo, otvaram raspravu po ovoj stvari. Zamolio bih vas da ne trošimo vrijeme na ovo da to nije prihvatljivo. To smo svi saglasni. Nego šta bismo mogli da uradimo u ovakvoj situaciji upravo da ne ispadne ono što je Nijaz kazao, nudi nam se kao ruka pomirnica, a mi to sad sve fino odbijamo. Nego naprotiv, mislim da treba da uradimo jedan sasvim određen potez pa da lopticu prebacimo tamo. Na koncu, nama treba, mi smo saglasni oko te stvari. BiH je okrenuta Zapadu, ipak. Nije okrenuta istoku. Mislim da u tom pogledu nema dilema u BiH barem u velikom dijelu BiH. Što ne znači, okrenuta Hrvatskoj nego Zapadu, zapadnoj civilizaciji. Treba da bude tako okrenuta. Putevi vode na Zapad preko Hrvatske i mi ne treba da živimo u nekoj tjeskobi da na iglene uši dišemo dole preko nekakvog malog Neuma. Ako možemo da dišemo punim plućima, da nam ceste budu i pruge otvorene, obala, itd. Put prema Sloveniji, Italiji, Francuskoj. Dakle, nama bi strateški trebao jedna puna normalizacija odnosa tamo. Tudjman nije vječan. Umrijeće Tudjman kao što ću ja umrijeti. Kroz par godina neće nas uopšte biti tu. Doći će novi ljudi, nove snage i vjerovatno pametnije od nas. Itd. Što bi mi gledali sada Tudjmana u Hrvatskoj, možemo gledati Hrvatsku realnu. Ona se sastoji od intelektualaca, opozicionih stranaka, svoje crkve itd. Dakle iz jednog pozitivnog dijela svijeta i mislim da je on čak nadmoćan u Hrvatskoj. Sad trenutno ovi drže vlast. Hajmo mi gledati onu dobru stranu u Hrvatskoj s kojom mi možemo da živimo. Da možda tražimo nekakav izlaz. Protežući vrat preko ovih sadašnjih vremena, ovih trenutnih. Gledajući malo šire horizont. Javio se drug Irfan.

LJUBJANKIČ: Samo sam vas mislio obavijestiti o jednom **izvještaju Klausa Kinkela** o ovom sastanku u Bonu koji sam ja sad ... Vjerovatno niste imali prilike to čuti. Mislim da bi bilo korisno da čujemo. To je pet minuta.

IZETBEGOVIĆ: Ako nije dugačak izvještaj, najbolje bi bilo da ga pročitaš.

LJUBJANKIČ: Pročit ćemo. To je jedno 2,5 stranice. "Želim da vam dam nedotjeranu sliku zadnjeg razvoja događaja. Zadnjih sedmica je pokušano sve da se rat okonča. U svakom slučaju moram vam reći otvoreno, izgledi nisu dobri. U trenutku nedostaju jednostavno osnovne pretpostavke svih pokušaja uspostavljanja mira. Dakle, stvarna spremnost svih strana za uspostavu mira, a ovdje moram, nažalost, da uračunam i muslimansku stranu.,

Tokovi: 22.12. sastanak Evropske unije sa zaraćenim stranama u Briselu. Diplomatske sile sa velikim ličnim uplivom osobito od strane saveznog ministra za vanjske poslove i ministra vanjskih poslova Ži Pea. Obećanje da će se poštovati dogovor o primirju za vrijeme praznika, a u istom trenutku početak muslimanske ofanzive protiv hrvatske strane u predjelima Viteza gdje su naseljeni Hrvati. Srpska ofanziva, kao i pucnjava iz Sarajeva ponovo se nastavlja. Pregovori: jedinstvo da Muslimani treba da dobiju trećinu životnog prostora sa izlazom na more i Savu, Hrvati 17,5 Srbi 49,2%. Takođe sporazum u velikoj mjeri gdje je otvoreno ostao konkretan omjer oko 1% u srpsko-muslimanskom odnosu, kao i hrvatsko-muslimanskom odnosu centralno-bosansko naseljeno područje viteškog ... Dalji problemi: Sarajevo (Srbi podjela 2:1 u korist Muslimana - Muslimani UN administracija), dalje, prilaz Savi: Mostar koji treba da dodje pod dvogodišnji protektorat Evropske unije (problemi veličine oblasti, glavni grad Herceg-Bosne?) Prilaz moru: (Muslimani suverenitet). Zatim, jedan čitav red prisnih kontakata kopredsjedatelja koji se neumorno zalažu za to da se pripremi planirani ženevski skup za 18.januar.

Hrvatsko-muslimanski sastanak 4. i 5. 1. u bečkom Holburgu - premijer Silajdžić, ministar vanjskih poslova Granić uz prisustvo kopredsjedatelja. Osim humanitarnog aspekta, nikakvih konkretnih rezultata. 5.1. nam saopštavaju, **istovremeno i pres-informacija, premijer Silajdžić, ministar vanjskih poslova Granić, zajedno u Beču su noćas dogovorili da su obojica predsjednika - Tudjman i Izetbegović sastanu u Bonu 8.1. Mjesto je predložio premijer Silajdžić hrvatskoj strani. U svakom slučaju nismo htjeli da im to uskratimo.** U dogovoru saveznog ministra vanjskih poslova, sa saveznim kancelarom, stavljeni su na raspolaganje bonški ....

**Kopredsjedatelji putuju 5.1. u Beograd. Tamo postižu da naprave kartu u žilavoj raspravi preko koje Muslimani dobijaju 33,5%.** Iznudili su od Srba pristanak koji su dogo vremena tvrdoglavo odbijali da se Sarajevo stavi pod protektorat UN administracije ako se Srbi budu mogli odvojiti od bosanske unije. Znači, uslovljavaju.

6.1. razgovori u Bonu saveznog ministra vanjskih poslova i premijera Silajdžića uključujući kopredsjedatelje. Slab znak spremnosti za brzo sklapanje mira.

Petesberg: sastanak 8.1. morao se odložiti jer je sigurnost leta predsjednika Izetbegovića iz Sarajeva bila ugrožena. Da li se ovdje teretila srpska strana, ostaje otvoreno. Intenzivni dvadesetčetvoročasovni naponi mi smo konačno poslali jednu čelendžer mašinu za Zagreb gdje je Izetbegović trebao da stigne jednim UN avionom iz Sarajeva. **U nedjelju ujutro artiljerijski udar na pistu aerodroma u Sarajevu. Prema uputi Stoltenberga iz Bona istraga koja je odmah sprovedena dala je zamašnu sumnju o tome da li se napad odnosi na srpsku stranu.** Nakon popravke piste i

napetih telefonskih razgovora između Stoltenberga i Izetbegovića, napokon je Izetbegović poletio jednim francuskim avionom i njemačkim čelendžerom stigne iz Splita u Bon.

**Rasprava u Petesburgu: Tudjman pokazuje veliku fleksibilnost.** Bio je spreman na bolne teritorijalne ustupke u centralnoj Bosni. Želio je po pitanju defanzive u centralnoj Bosni da dodje do brzog završetka ratnog zbivanja u centralnoj Bosni. Podnio je nacrt jednog opšteg ugovora o budućoj hrvatsko-muslimanskoj saradnji, ponudio Muslimanima konačno konfederaciju ili u varijanti ranije označene trostruke unije ili ako se Srbi ne zadrže u toj uniji, u formi jedne hrvatske proširene za Herceg-Bosnu sa jednom bosansko-muslimanskom državom. Predsjednik Izetbegović i njegova delegacija pozdravili su jasno taj prijedlog ali su izbjegavali svaku odredjenost. Zato nije još pravo vrijeme. Izetbegović je ultimativno tražio većinu mjesta koja su ...u centralnom bosanskom džepu. Citat: Potrebna nam je fabrika municije u Vitezu. Ili ćete nam dati Vitez ili ćemo ga mi osvojiti. Zato imamo 200 hiljada vojnika. I ponuda od strane Tudjmana potaknuta od strane kopredsjedatelja nije pomogla da se fabrika municije u Vitezu i druge fabrike oružja ...smatraju ... Dalje, citat Izetbegovića iz pregovora u prisustvu jednog pripadnika A.A. da nam nije potrebna fabrika oružja sada. Mi sada imamo dovoljno oružja. Potrebna nam je kasnije, u miru. Ovo sam ja podvukao kao značajno. Ovo je jedan zaključak.

**IZETBEGOVIĆ:** Jer rekli su, hoće sad da ratuju. **Ja kažem, nama treba Vitez zbog budućnosti, a ne zbog toga što hoćemo sad da ratujemo.** Optužiće nas da hoćemo Vitez da produžimo rat. Nije zbog toga. Nama treba zbog budućnosti Vitez.

**LJUBJANKIĆ:** Sad slijedi jedan zaključak. "Ja vam opširno prikazujem sve ovo da biste dobili pravu sliku stvari. Svakako su Muslimani glavna žrtva srpske agresije i žrtva srpsko-hrvatskih namjera podjele. To ne smijemo izgubiti iz vida pri jednoj potpunijoj procjeni. Sigurno je da su Hrvati u Bosni počinili teške greške i zločine koje se sada osvećuju. Svakako se stvari ne mogu više obuhvatiti jednostavno crno-bijelom tehnikom. U posljednjim naporima za uspostavljanje mira u svakom slučaju veoma je jasno postalo da muslimanska strana još na prvo mjesto stavlja ratnu opciju u najmanju ruku. Očevidno, oni hoće da od Hrvata dobiju ono što kod Srba nije moguće postići. Problem te strategije je natjerati Hrvate u jednu ratnu alijansu sa Srbima. Mi smo rado ispunili svoju ulogu domaćina u Petesburgu, okvirni uslovi su bili optimalni, to su istakli osobito kopredsjedatelji i razgovori su bili najintenzivniji koje su ikad ova dva predsjednika do sada imala zajedno. Svi problemi su obradjeni iscrpno. Obje strane sada znaju na čemu su. Bilo je naročito važno da se predsjednik



Izetbegović i predsjednik Tadjman sastanu upravo u trenutku kritične faze. To međutim ne mijenja ništa što je rezultat, nažalost, ostao bez sklopljenog mira. U ovom slučaju što se tiče sastanka koji je ugovoren za 18.1. u Ženevi mi ne možemo biti optimistični. Srbi će se jedva pomaći dalje, jer stvarni prodor kod još otvorenih problema u hrvatsko-bosanskom odnosu koji bi lakše bilo ....jedne konfederacije, prije svega, neizvjestan. Objema strana u Petesburgu je savezni ministar jasno rekao da smo mi stigli na prekretnicu. Medjunarodni angažman je osvježen. Drugog akta sile, kao onaj koji je on poduzeo zajedno sa svojim francuskim kolegom neće biti, ako oni kojima smo u prvoj liniji htjeli pomoći ne budu zaista spremni na mir. Tu se pojavljuje da su trupe UN koje osiguravaju snabdijevanje za humanitarnom pomoći sa svih strana izložene stalnim napadima. Ni jedna vlada koja šalje svoje trupe ne može u tim uslovima da dalje žrtvuje svoje vojnike bez konkretne dogledne perspektive mira. Tendencije povlačenja krajem zime sa ili bez udara iz vazduha, rastu. Prva najava povlačenja trupa samo jedne vlade mogla bi prouzročiti lančanu reakciju. Žrtva takvog razvijanja situacije će biti ljudi koji pate u Bosni. Upravo u tome mi imamo interesa (vodje svih strana su to napustile) da zajedno sa našim partnerima i predsjedateljima u posljednjem trenutku zaista sve poduzmemo doprinošenju jednog brzog rješavanja pregovora. Taj mučni proces će biti takodje natavljen uprkos svih ograda, jer nema moralno zamjenjive alternative za jedno rješenje za pregovaračkim stolom. Svi elementi za rješenje su dati. U svakom slučaju mogu tek onda uspjeti kada strane u sukobu same budu zaista pripravne za sklapanje mira." Prije diskusije mislim da je bilo korisno da se ovo čuje.

GANIĆ: Ko podnosi taj izvještaj? To je zapisnik?

LJUBJANKIĆ: Nažalost, nemam potpuno. **To je MIP-ova služba dobila izvještaj iz Njemačke.** Vjerovatno evropskoj dvanaestorici.

DURAKOVIĆ: Ovo još više učvršćuje moje ubjedjenje da bi trebali u tom odgovoru.... (ne čuje se) Haris je imao predlog. Možda obnoviti predlog da ono što se danas kontrolira HVO, odnosno Armija BiH, taj dio teritorija može po starom predlogu da se organizuju unutarnji odnosi na nivou 50-50% učešća u vlasti itd. i da se na tom planu probaju iznalaziti rješenja. Dakle prva varijanta konfederacija između Republike BiH i Hrvatske sa osnovnim elementima, čak i oni koji su naznačeni na zadnjoj stranici ovog ugovornog sporazuma, a druga ići dalje u smislu da obnavljamo prijedlog koji smo svojevremeno dali i da time kažemo i Kinkelu i evropskoj dvanaestorici da mi nismo protiv takve vrste saradnje i stvaranja ugovora, ne na nivou onog koji je ponudjen.

SILAJDŽIĆ: Prvo da kažem jednu primjedbu opšteg karaktera. Mislim da je ovakav način rada dobar i da trebamo procijeniti kad su u pitanju ovakve odluke. Trebamo proširiti broj učesnika koji rade na ovim prijedlozima. Mislim da je to dobro i da daje neke rezultate. Drugo, koliko vidim, ovo je nastavak propagandnog rata, ovo nije ozbiljan prijedlog. **Sad je pitanje ko će dobiti a ko će izgubiti ovaj rat.** Očigledno je da mi sada moramo, u potpunosti se slažem s tim, ne treba reći ne, nego treba reći mi smo za saradnju. Dakle, kontraprijedlog. U tom kontraprijedlogu posebno vodeći računa o ovome, **o izvještaju Štajnerovom koji je Kinkel potpisao.** Štajner je dobro na strani zagrebačke opcije. Naravno, to se pokazalo u razgovorima sa Kinkelom. Ako on govori o fleksibilnosti Tudjmana, onda je sasvim jasno na kojoj strani stoji. Tu nikakve fleksibilnosti nema. I zbog toga bi trebalo, po meni, prvo ponoviti, Nijaz i ja smo razgovarali malo prije ovoga, dakle ponoviti prijedlog bez obzira što je do sada dva puta odbijen da smo mi spremni, bez linija, **linije su napravile rat, Vens-Ovenov plan je, ustvari linije koje su tada povučene su dobrim dijelom doprinijele da dodje do rata između nas.** Dakle, bez linija među nama sa svim pravima koja postoje u svakoj državi za svakoga. Pravih argumenata protiv toga nema. Jedini argument koji sam čuo od Tudjmana je slijedeći: Vas ima mnogo. I vi se mnogo radjate. Mislim da ni jedan pametan čovjek takav argument u javnosti ne smije ponoviti. Dakle, nema nikakvog argumenta protiv toga. Čak je i Oven rekao, ne znam, to je stvarno fer-predlog. Ako vi njima dajete gornji dom, donji dom u jednom domu, imaju ljudi paritet, ne može se nikakva odluka donijeti od nacionalnog i bilo kakvog interesa bez njih. Ne znam zašto mi taj predlog ne bismo ponovili. Da kažemo, evo još jednom. Pazite, radi se o nastavku propagandnog rata. Dok oni nama telefonom, ja sam juče s Granićem razgovarao, dok oni nama nude sve moguće u dobroj mjeri usluge da se sastajemo, da razgovaramo istodobno, na planu propagande rade svoj posao. Dakle, ja BiH ponovio taj prijedlog ili ga pomenuti da je nažalost odbijen, da vidimo u kojoj je to formi bolje. Dalje, iz tog istog razloga ja bih iz tog ugovornog sporazuma izdvojio one elemente koji idu ispod minimuma sa.... Jer Evropa priznaje ono što je postignuto... Otprilike da je to tačka koja je dostignuta i ispod koje ne treba ići. Plus-minus. A oni su u ovom slučaju, recimo, sa prijedlogom da Mostar bude glavni grad Herceg-Bosne. Nisu sasvim otišli. Jer tamo stoji da neke zgrade u Mostaru budu. Neke zgrade, a ne da Mostar bude cijeli. Na razgovorima u Beču ja sam na to ukazao Graniću., On kaže, znate šta mi očekujemo da nakon dvije godine administracije Evropske unije Mostar bude glavni grad Herceg-Bosne. Ja sam rekao to vi ne možete očekivati. Mi nikada o tome tako nismo razgovarali. Prema tome, dakle

izvući one elemente koji odskaču odnosno idu ispod ...pored Mostara meni sada na pamet pada Neum. Isto tako je u papiri-ma. Ako ...ne važi, ako ...više nije baza, to je druga stvar. Medjutim, ovo je nama ..da upravo izvučemo te elemente i da ih ubacimo u tekste. Jedna generalna primjedba - mi se očigledno nalazimo, i Kinkel govori o zaraćenim stranama ne govori o legalnoj vladi. Čini mi se da se nalazimo pred jednom situacijom u kojoj ćemo morati iznijeti dva elementa. Prvo, pregovaranje u dobroj vjeri. Šta znači pregovaranje u dobroj vjeri ako smo pod prisilom? Ja BiH volio da neko vidi pravni aspekt tog problema sa stanovišta međunarodnog prava. Da li uopšte ono što mi učinimo prisilom da li je važeće. Ovo je prisila. Prema tome, danas sam na jednom skupu rekao ukoliko se ovo nastavi, ne možemo mi vječno ići u Ženevu dok to naš narod plaća ovdje glavama. Ukoliko to ne prestane neka gospoda dodje u Sarajevo pa ćemo razgovarati. I drugo, ja sam to i prošli put pomenuo, mislim da to treba provlačiti. Ne treba možda stavljati akcenat na to da ova konferencija mi kažemo blokira Savjet bezbjednosti UN. Savjet bezbjednosti je blokiran sve dotle dokle konferencija traje., Jer je konferencija pod pokroviteljstvom UN odnosno Evropske unije. Onog momenta kada mi kažemo da ženevska konferencija više ne postoji, odnosno da nije uspjela, u tom momentu se cijeli slučaj vraća na Savjet bezbjednosti UN. Toliko, hvala.

LAZOVIĆ: Potpuno se slažem sa argumentacijom koju je iznio Nijaz što se tiče ovog sporazuma. Medjutim, prijedlog koji je on iznio po meni je trebao da bude drugi korak naše inicijative. Kad to kažem onda mislim da bi stupili u konkretnu realizaciju ovog predloga da se BiH veže konfederalnim ugovorom za Hrvatsku to podrazumijeva prije svega političko rješenje za unutrašnje odnose u BiH a to nas vraća ponovo na Ženevu. Na nastavak Ženeve i naše stavove da li da ostanemo pri onim stavovima koje smo do sada imali ili ćemo mijenjati neke stvari čak i radikalno. Što se tiče mene, ili ćemo se vraćati nekim našim inicijativama koje smo imali prije a koje nisu uzete ozbiljno u razmatranje. I da iskažem jedno svoje opredjeljenje: mislim da se vrtimo u jednom začaranom krugu u kome sam ja uvjereniji da se neće moći naći rješenje na ovom ženevskom sporazumu jer je on sam u svojoj suštini pogrešan koncept, koncept koji ne dovodi ni do mira, već dovodi do disolucije BiH kao države, rušenja njenog međunarodno priznatog integriteta i smatram da bi mi trebali kao Predsjedništvo sve to imati u vidu i pojaviti se sa nekim našim inicijativama. Mi smo do sada bili u jednoj defanzivnoj poziciji. Stalno se odredjujući prema predlozima drugih. A rijetko kada smo imali neke vlastite stavove i vlastite inicijative. Stoga bi bio sklon ponovo se vratiti jednoj našoj inicijativi koja nije ozbiljno razmatrana od mjeseca avgusta u Ženevi. Ja sam čak uvjeren da, prihvatajući

neke realnosti koje su ratom iscrtane itd. **da bi federacija tri republike, kao unutrašnje uredjenje BiH sa kasnije ovim predlogom povezivanja takve BiH sa konfederalnim ugovorom sa Hrvatskom, da ja odmah kažem da se neće moći naći rješenje ukoliko nećemo imati isti aspekt i prema Srbiji, mora razmotriti.** Bez obzira što Karadžić i Krajišnik to možda ne bi prihvatili, ali sam uvjeren da u sadašnjoj konstalaciji političkih odnosa to Tudjman prihvatio i prihvatili bi Hrvati bosanski vjerujem jedan takav predlog unutrašnjeg uredjenja BiH kao federacije tri republike. Što znači da bi se sačuvao teritorijalni integritet, sačuvala bi se BiH kao međunarodno priznata država. Ali da se dobije visok stepen autonomije budućih republika, a granice između tih republika bile bi irelevantne. Kao što se sada vodi unutar rat za teritorije. Mi moramo priznati ovo što se dešava unutar BiH je faktički posljedica jednog tog sporazuma koji je nagovijestio tri etničke državnice. Prema tome, ja sam lvi rekao, problem lašvanske doline se neće moći riješiti. To je posljedica tog sporazuma. I podržali ovo Harisovo - ako bi se složili na jednom takvom ili sličnom konceptu onda bi trebalo to javno prezentirati. Ali bi ga trebali prezentirati i u hrvatskim medijima i međunarodnim faktorima ovdje kod nas. Svako vidi da mi razmišljamo mirotvorno i da nudimo inicijativu. Da nam se ne može pripisati ono što se sada zaista svjesno stvara u svijetu da smo mi za rat, jedini smo za ratnu opciju dok su svi drugi za pronalaženje nekog mira. Znači, da rezimiram, vratio BiH se onom našem prijedlogu - to BiH sad istakao čak i u Ženevi. Kao prijedlog i Predsjedništva i Skupština te stajala iza toga prijedloga. Ja vjerujem i Vlada da bi se mogla složiti. oko toga. Hvala.

KOMŠIĆ: Ja se slažem sa ocjenom ovog ugovora. To je sve dosta dobro analitički izvedeno, vidi se. Nema se tu šta dodati. Mogli bismo zaista ići po ovom tekstu. Ima sijaset drugih ... Ali ja se slažem sa ovim zaključkom da mi idemo sa inicijativom da ne bude da se odbija itd. Sve to da se uradi i da ovo što je predsjednik kazao da damo neku ponudu. Možda ovo što je Haris govorio. Da Komisija opet sjedne da napravi to. Da ima nešto. Mi ovo odbijamo, ali zato nudimo ovo. Pa makar se obnovio taj stari prijedlog. S tim što bi možda trebalo vidjeti sad na ovom sastanku u ženevi da mi, ako ne otvoreno, a ono bar da damo naslutiti, da ukoliko se ne izadje u susret tim zahtjevima oko očuvanja unije. Mi smo dali taj jedan zahtjev prošli put, baš sam ja o tome govorio, ako se to ne uvaži, da li da nagovijestimo da ćemo raditi ovo što je Haris predložio - da kažemo - slijedeći put možda neće biti nastavka, mi ćemo proglasiti konferenciju s naše strane neuspjehom i vratiti sve Savjetu bezbjednosti. Da se da već nagovijestiti da se ne može to vrtiti do beskraja. To se vrti dotle, ratuje se na terenu. Nemamo mi ništa od toga.

LJUBJANKIĆ: Ne čuje se. Ja mislim isto da nama ova situacija ostavlja vrlo malo manevarskog prostora. Dalje, mislim da ovaj potez Tudjmana nama pruža mogućnost da promijenimo situaciju. Ovo što je Haris govorio da jednostavno polako izidjemo iz tog ćorsokaka, iz tog uskog manevarskog prostora u kom nismo baš puno mogli manevrisati. Zato bi, mi smo to jutros malo diskutirali, Nijaz je to vrlo lijepo uobličio, ovaj bio možda jedan kontrapredlog, jedna prebačena loptica za koju ja vjerujem da neće biti prihvaćena. Nama otvoriti jedan manevarski prostor i reći - evo mi smo još ženerozniji pa mi predlažemo još više, i još bolje, još tješnju vezu koja, naravno, neće biti prihvaćena. Na taj način ćemo mi promijeniti situaciju i dovesti, jer ovo je već dovedeno do jedne karikature, ova Ženeva i možda tražiti mogućnosti o ovome što Haris kaže. Uglavnom nešto drugo. Ovo sad nam ostavlja (ne čuje se).

SILAJDŽIĆ: Ne čuje se izlaganje g. Silajdžića. ...Onda idemo nazad Savjetu bezbjednosti.

GANIĆ: Mislim da je Tudjman povukao jedan dosta pametan potez. Inače, ja sam bio pristalica ovog sastanka u Bonu, ali je za mene novost da čujem da smo mi inicijatori tog sastanka. Mislio sam da je Kinkel zvao da se dodje.

SILAJDŽIĆ: Odmah da objasnim. Inicijator je Tudjman.

GANIĆ: U zapisniku piše drugačije. Kaže da si ti.

IZETBEGOVIĆ: Piše da je mjesto predložio.

SILAJDŽIĆ: Najbolje je da se sastanemo tamo gdje je moguće izvršiti najbolje pripreme.

GANIĆ: Mislim da smo mi napravili dvije greške. **Mi smo pristali na nekakve tri republike, a nismo za to ništa dobili.** Tu je bitno oslabljen naš položaj i zbog toga mi tražimo da se izvlačimo iz ove petlje ako možemo ikako. Tudjmanovi savjetnici su osjetili da u Hrvatskoj se javlja veliki problem sa teritorijama koje kontrolišu Srbi i vjerovatno indirektno podrazumijeva da i mi tu treba nešto da odradimo da bi se ps....njegov problem u tom dijelu. Smatram da mi treba da odgovorimo kontra predlogom u smislu da mi hoćemo konfederaciju dvije države, a one teritorije koje mi ne kontrolišemo, o tome ćemo razgovarati dalje. Prema tome, mi ćemo razgovarati o tome dalje. Meni dolaze ljudi iz Posavine, kažu, one teritorije koje su okupirane, koje ne kontrolišemo, o tom potom. O tome ćemo razgovarati kako da se to riješi. Dakle,

to bi bio naš problem. Vidite, svi oni koji su za nekakvu državu gdje se može govoriti o paritetu, o ovome itd., u redu, otvoreni smo za te paritete. Ljudi iz Posavine vide nekakvo rješenje. Ljudi iz Posavine poslije godinu i po su konstatovali da stvarno nemaju gdje. Ima tu 200 hiljada ljudi. I realnost je vrlo surova. Oni zaista nemaju gdje. Prema tome, u tom smislu bi jačao taj hrvatski faktor u smislu opredjeljenja za nekakvu koliko-toliko homogenu državu. Mislim da bi naš predlog trebao da ide u tom smislu - hoćemo konfederaciju. Jeste da mi kontrolišemo, a one teritorije koje ne kontrolišemo i tamo gdje je neka veća koncentracija koja ne želi to, onda ćemo vidjeti. O tome ćemo raspravljati. Na taj način BiH ja uzvratilo. Medjutim, kad sam već uzeo riječ, da kažem. Pošto i ova druga tačka pošto ne bih diskutovao ponovo, koja se odnosi na pregovore u Ženevi itd. moram odmah da vam kažem jednu stvar, ja bih želio da se Vlada uključi sa svojim analitičkim aparatom u analizama ovih nekakvih pregovora. Npr. govori se o vezi Gorazda sa Sarajevom. Sad, pominju neku vezu preko Grepka, koliko ja vidim. Ljudi mi kažu da bi probili put treba timilijarda dolara. Možda je to pogrešno, možda nije. Ali neka ti ljudi iz ministarstva uvijek prate analitički ove naše pregovore. **Druga stvar, čovjek mi kaže ono što smo predlagali, onaj izlaz na more preko Neretve, kaže, to je glupost. On je neki građevinar, kaže da su tu nivoi različiti, plitko, dubine, mostovi spušteni ispod.** Dakle, možda i nije tako, ali bi trebala da se uključi država, trebala bi Vlada koja ima svoje ministarstvo da prati analitički. Mislim da ona dva-tri čovjeka koja su tamo treba, vjerovatno su sposobni, ovdje kod kuće da to računaju. Treća stvar, mi ovdje nismo nikakva 33,3 procenta usvojili. Ne znam otkud to figurira. Niti je to Skupština ikad rekla. Predsjednik je ponovio juče u svom govoru a mislim da je to bilo i na Skupštini, ako već moramo doći do nekakvih teritorijalnih razgraničenja, onda brate većinski treba sjedinjavati one teritorije gdje je Bošnjacki narod u većini i obrnuto. Za nas ta cifranije obavezujuća niti smo je mi kao takvu usvojili. Eto, toliko.

IZETBEGOVIĆ: Da se razumijemo, svi ovi razgovori koji su vođeni - i republike i 33% itd. ništa to nije utvrđeno. Jer mene je upozorio Klas, kad sam rekao o nekim stvarima., on je rekao: **"Znate g. Izetbegoviću ono pravilo u politici - dok se nismo dogovorili o svemu, nismo se dogovorili ni o čemu"**. Prema tome, do sad nismo ni o čemu dogovorili. Ovo su sve pretpostavke nekog dogovora. Mi možemo naravno ako nam odgovara vratiti se na početak. Mi se moramo samo pitati imame li nekog boljeg rješenja. Ali čim vidimo da nam je bolje, vratiti sve na početak. Onda moramo vratiti sve. Samo se moramo pitati trebamo li to da uradimo, jer ne znam gdje se onda nalazimo. **Nama ova rješenja sa tri republike nametnuto je prisustvom jedne jake vojske**

koja neće drugo i koju međunarodna zajednica nije spremna da ukloni s tih terena, a mi procjenjujemo da je ne možemo ukloniti. Danas sam išao tamo prema Koševskom brdu i kažu mi ljudi, u onim kućama su četnici. Nema nekih 200 metara. Oni su tu već godinu i po dana. Ili kad idemo sad prema aerodromu mi prolazimo preko četničkog punkta. Ne možemo da ga uklonimo. **Možemo li mi tu vojsku ukloniti? To je problem.** Prisustvo te vojske sa 600-700 tenkova, sa 2000 artiljerijskih orudja i otprilike 100-150 hiljada vojnika na terenu koja neće drugo rješenje, nameće da mi razmišljamo bismo li nešto drugo radili. Inače, ne bi nikom na um palo da kaže - hajmo mi sad stvarati republike, nego jednostavno. Mi možemo da vratimo to sad pred Savjet bezbjednosti ponovo, ali ta vojska ostaje tu gdje je i dalje puca. I onda opet... **Problem je da li se ta vojska može pobijediti?** Pošto neće niko da nam pruži pomoć mi treba da procijenimo sami možemo li je... pa ako možemo mi nju potisnuti, u redu, preko Drine. Mi naravno trebamo biti za cjelovitu Bosnu. Ali nemojte nikada zaboraviti da je prisustvo te vojske zbog čega mi uopšte razmišljam o nekom drugom rješenju a ne o onakvom jednom jedinstvenom i cjelovitom. Jer oni jednostavno to, politička snaga iza koje stoji ta vojska kaže - mi drugo nećemo. I onda, naravno, postavlja se pitanje produženja rata u beskonačnost. Treba procijeniti koliko je to. Nekad nam se čini da bi mogli da idemo. Osnovno je pitanje pravilne procjene stvari. Jer, vidite, kad razgovaram s ljudima oni kažu - pazite, ova zvijer je smrtno ranjena. Ona sad krvari ali tetura dalje. Tebi se čini – po jednim ona će preživjeti, po drugima ona će još ići 300 metara i pasti. U međuvremenu ona zadaje udarce. Po nekima teturaće još neko vrijeme i pašće. Trebamo stisnuti zube i sačekati da ta smrtno ranjena zvijer padne. Neki smatraju da je ona smrtno ranjena. Neki kažu da je samo okrznuta i nastaviće dalje da živi. Nastaviće dalje da ruši da ubija itd. Sad, stvar je procjene. Meni se čini i sinoć me jedan čovjek zove i kaže u Beogradu je štrajk, ne rade pekari, itd. Nema ljeba dovoljno. Štampali su novčanicu koja je samo s jedne strane obojena. Dakle, koja govori o jednoj teškoj krizi. Mi smo onda u stalnoj procjeni možemo li dalje ili ne možemo. Onda smo stavili na vagu naše strane i te strane. I neka znate, to je problem. Naravno, malo ima ljudi u Sarajevu koji bi rekli: hajmo dijeliti Sarajevo, hajmo razgovarati o podjeli Sarajeva. Ko bi bio lud da to kaže. Nego se postavlja pitanje kako da uklonimo ljude koji s brda pucaju. Uprkos našim procjenama nedjeljivog Sarajeva, 9 opština, naravno. Ko bi bio lud da sebi zabrani. Išli smo na onaj Igman. Jednostavno, imaćeš neki grad tamo. Radi se o tome da li možemo i kad možemo. I kad se prevarimo u toj procjeni možemo krenuti putem koji ne vodi ničemu. Stalno se u magli gubi kraj, nikad doći. **Zato mislim da je problem tih pravilnih procjena protivnika i naših mogućnosti, ono osnovno što mi moramo znati.** A to se teško da procijeniti. Mi možda naše možemo da procijen-

imo s koliko-toliko tačnosti. Jer, na koncu u našim je rukama. Možemo pogledati kakve su naše tvornice, naše mogućnosti, moral. Iako su to sve ipak faktori koji su moralni. Danas javiti da smo zauzeli jedan gradić, moral raste za 100 stepeni. Neka padne jedan gradić tamo, moral opadne. Ali to na stranu. Kako možemo procjenjivati snagu Srbije da alimentira dugo vremena ovu postojeću ovdje silu na teritoriji BiH i eventualne mogućnosti njenih dogovora sa hrvatskom stranom koja nam visi uvijek. Jer, pazite, nama kažu u jednom drugom dokumentu koji možemo takodje... **Ovenov izvještaj o tim razgovorima možda bi ih bilo korisno pročitati, on kaže: visi opasnost srpsko-hrvatskog sporazuma na račun Bosne. On tako to tretira. Ako se Muslimani i Hrvati ne sporazumiju, sporazumjeće se Srbi i Hrvati.** Sporazumjeće se oni i da naše odbijanje gura stvari na taj kolosijek da će se oni u jednom momentu sporazumjeti. Naravno, ta saradnja na terenu, na mnogim mjestima je već u toku. Na nekim mjestima još uvijek nije. Ali uzmite pretpostavku da bude potpuna saradnja, da se ostvari čak gore u Posavini i u tuzlanskom bazenu neka se ostvari. Neka se ostvari sad praktično u dolini Neretve-od čega stalno strahujemo. Četnici se nalaze odmorni na liniji Trebinje-Nevesinje u Podveležju. Ne ratuju već pola godine. Jedu i debljaju. Odmorni su sasvim. Naše snage su dole izmorene, izgladnjele itd. Imaju jedinu šansu što ih ovi ne napadaju. Ne daj bože da ih napadnu, šta će biti. Bacili bi ih u Neretvu. Jer, to su stvari o kojima mi ponekad računamo pa činimo neke poteze pa se narod ne razumije što li su baš to uradili. Imamo mogućnost da se takvo nešto dogodi i onda ne znam šta bi bilo. Zamisli da naše snage dole u Mostaru budu poražene sada. Pritiskuje Rose sa svojim trupama, četničke snage gore miruju i šute. Uzmimo da se pokrenu. A to nije nemoguća stvar. Nema načina. Tad više šanse da se održi naš korpus dole u Mostaru je ravan, pa možda 5% ima vjerovatnosti da se održi. To su te stvari zbog čega možda, kad ove stvari raspravljamo, trebamo imati u vidu pa pokušati ne pogriješiti u procjeni stvari. Zato držim da bi trebalo ovako postupiti. Gospodi, u ovoj formi ugovor se ne može prihvatiti, ali vam nudimo jednu novu verziju koja je moguća, ona glasi slijedeće:. A onda na kraju kazati, vaš ugovor - nabrojati onih 17 stvari zbog kojih se on ne može prihvatiti. Dakle, neko je rekao da je ovo neki veliki stručnjak sastavio. Jeste možda veliki politički lukavac sastavio, ali je vrlo slab pravnik. Pravno, ovakav ugovor se ne može zaključiti. Očigledno nije prošao neku pravnu reviziju. Jer je s te strane pun grešaka, ali treba nabrojati da ljudi vide da smo mi uložili dobru volju i da smo ga mi analizirali dobro i našli mu 17 krupnih manjkavosti. To nije teško nabrojati. I letimičan pregled pokazuje da on ima masu manjkavosti. Prije svega, pravno-formalnih koje nisu samo formalne nego imaju suštinski značaj, ali su prije svega pravno-formalne. A onda kazati, vi kažete gospo-



da da mi idemo ispod ... pa tu tražite da idemo ispod. Naravno, nismo budale da idemo ispod toga. Nudite nam rješenja koja su čak ispod onoga što smo smatrali do sada, ako ne ugovorima, a ono uslovno dogovorenim. To bi trebalo nabrojati. Ali bi im trebalo poslati prijedlog jednog sporazuma. Ja mislim da bi to trebalo sutra uraditi i sutra se ponovo naći ovdje ili prekosutra ujutro da pogledamo tu stvar. Prekosutra, naravno, ako mi ne putujemo prekosutra. Ali nije u našim rukama trenutak polaska. Ili sutra popodne kasno ili prekosutra ujutro. Onda bi mogli da se nadjemu u nedjelju u 10 ili u 9 sati pa da definitivno vidimo.

SILAJDŽIĆ: Ko je prihvatio ovaj datum da se odgovori do 15?

IZETBEGOVIĆ: Oni nameću, nije niko prihvatio. Oni predlažu da se do 15.

SILAJDŽIĆ: Da li se to može vezivati za ove najave napada na Mostar?

IZETBEGOVIĆ: Mislim da je to drugi razlog. Oni bi htjeli da znaju naš stav da mogu svoj stav...za 18. Mislim da su time oni motivirani. Da bi oni mogli da imaju vremena. Isto kao što Krajšnik traži baš sutra vidjenje. Hoće da imaju, da tu veličinu mogu da uvrste. Da li Bosanci prihvataju ili ne. Da riješe ovu jednačinu. To je jedna nepoznanica koju bi oni htjeli da uvrste ranije. Da oni imaju vremena da održe sastanak i da kažu šta je. Imaju 16 da riješe, jer 17 moraju i oni da putuju. Umoljeni smo da budemo najkasnije 17 popodne tamo. Prema tome, njima je potrebno 15. da bi mogli 16. održati sjednicu i vidjeti šta je i kako je. Mi se ne moramo, naravno, toga držati. Mi ćemo održati 16 i dati im odgovor. Ako naš avion ide u podne. Ako ne, onda bi to mogli sutra oko 5-6 sati popodne. Treba ipak napraviti jedan nacrt sporazuma.

SILAJDŽIĆ: Vrlo je teško donijeti procjenu to se zna. Ali o situaciji na terenu vidimo, otprilike, ako se ovo nastavi nastavlja se status quo. Da li je sada u situaciji statusa quo nama bolje da se vratimo na Savjet bezbjednosti ili da ostanemo kod konferencije.

IZETBEGOVIĆ: Savjet bezbjednosti, naravno, nema nikakve sumnje.

GANIĆ: Ali mi moramo...

IZETBEGOVIĆ: Bolje je raditi pod krovom onih rezolucija.

SILAJDŽIĆ: Drugo pitanje, da li mi to trebamo provući, recimo, ti u nekoj izjavi kažeš mi ponovo dolazimo, međjutim, ukoliko se ovi minimalni naši zahtjevi ne udovolje, više nema smisla, izgubili smo i mi kredibilitet, međunarodna zajednica, ljudi ginu. Mi ćemo morati da se to najavi da je međunarodna zajednica i Evropa zna da se time ne završava problem nego da im se vraća problem tamo. Kome se vraća, opet njima. Ali sada u Savjet bezbjednosti.

IZETBEGOVIĆ: Baš zato što bi možda krenuli tim putem, naš odgovor mora da bude takav da kod svih objektivnih i pravičnih ljudi bude naš stav konstruktivan, miroljubiv i kao nešto, označen nekim minimumom ispod koga mi zaista nismo mogli da idemo. Da ne kažu oni su postavili zahtjeve koje smo mi morali odbiti, nastavlja se rat. Oni su krivi za nastavak rata.

GANIĆ: Ne čuje se. Ovo se odnosi samo na one teritorije pod kontrolom.

SILAJDŽIĆ: Kinkel kaže ovako: *Ne čuje se izlaganje g. Silajdžića. Nešto pravi smetnje.*

LAZOVIĆ: ..... *Ne čuje se.*

DURAKOVIĆ: Ako smo svojevremeno odbili ugovorni sporazum sa Srbima, svojevremeno kad je nudjeno iz principijelnih razloga, gdje su nudjene mnogo veće koncesije i bile bi vjerovatno izbjegnute i mnoge žrtve itd. zašto bi sada na mnogo labavijim osnovama i u težim uslovima prihvatili ovakvu vrstu sporazuma. Prema tome. Kad to uzmete član 15. prvi i drugi ovdje se izričito kaže da su spremni osnovati savez između Republike Hrvatske i bošnjačko-muslimanske republike koje ima gospodarsko-odbrambeni karakter. I onda kaže da je Republika Hrvatska spremna sa bošnjačko-muslimanskom osnovati savez država koji bi imao slijedeće ciljeve. Sve bi ciljeve preuzeo čak bi i dodao neke, ali na nivou između Republike Hrvatske i Republike BiH. Naravno za sada onog prostora koje kontroliraju ove dvije strane. Onda ide odbrambeni karakter. Onda se traži borba protiv zajedničkog agresora. Pod 1, pod 2 bez pasoške granice, pod 3 carinska unija, pod 4 stvaranje pretpostavki za razvijanje zajedničkog tržišta i pretpostavke budućnosti čak ako treba i ostvarivanja neke vrste monetarne unije itd. 4-5 stvari koje bi bile obostrano u interesu ništa više. I nema kontraargumenta. Zašto to ne bi bila korektna i prava ponuda u cilju uspostavljanja mira, saradnje i prijateljstva. Da se to fino obrazložiti. To je konfederalni ugovor između dvije suverene države na nekoliko temeljnih principa. U tom smislu ćemo formirati dvije državne komisije koje će ponudi-

ti platformu za ostvarivanje tog ugovora u roku razumnom koji se ponudi itd. Ja bar tako mislim.

GANIĆ: Samo Grebo nije shvatio prvi ugovor.

DURAKOVIĆ: Mi smo odbili taj ugovor.

LAZOVIĆ: Nagovještava se dolazak Mesića i njegove delegacije u sljedeća dva-tri dana. Ne znam hoće li se to realizirati.

PEJANOVIĆ: **Ja sam sa Savkom razgovarao u prolazu kroz Zagreb, sreo sam se s njom i sa Stipcom.** Oni su navodno to dogovorili za 15.

IZETBEGOVIĆ: Je li termin utvrđen?

LAZOVIĆ: Ja sam dobio informaciju za 15.

GANIĆ: Daj da vidimo sa UNPROFOR-om da to ubrzaju.

IZETBEGOVIĆ: Moramo znati je li 15. Ako jeste, eto ih sutra ujutro.

PEJANOVIĆ: Sa nekim temeljnim predlozima se slažem. Ja bih se vratio malo na onaj problem koji ste vi u Frankfurtu iznijeli da je problem u tome što je nevakat za ovakve inicijative, Dijelim to mišljenje jer je u pitanju rat, ratno stanje i u pitanju je dovodjenja mirovnog procesa do kraja ili odustajanje od ovakvog kakav je sada. I ukoliko idemo sa nekim novim inicijativama koje mogu da potiru tokove pregovaračke, onda treba to dobro razmisliti. Ja sam za to da prihvatimo onaj generalni prijedlog ove grupe Nijazov, zato sam da se da naš kontra-predlog, s tim što bi trebalo voditi računa da se kaže da priprema projekta o konfederaciji između dvije države mora proći proceduru zajedničke komisije o odlučivanju na parlamentu i ako to bude parlament odlučio i referendumom, ako to Parlament zaključi. I ne samo ljudi koji su u Bosni nego i ljudi koji su u izbjeglištvu. Pazite, to su složeni... To bi onda nama dalo za pravo da u toj našoj ponudi kažemo da bi težište te aktivnosti uslijedilo nakon uspostavljanja sporazuma.... jednu inicijativu s kojom bi Predsjedništvo išlo prema Savjetu bezbjednosti u vezi sa nastavkom mirovnog procesa ukoliko sad u Ženevi ne bi bilo napretka. Pretpostaviti je da će ga malo biti ili da ga skoro neće biti nikako. Ja sugerišem da o tome mi obavimo prethodnu raspravu da pomognemo Vladi i da Vlada prikupi argumentaciju, ali jedna od ideja koja bi mogla ići prema Savjetu bezbjednosti nije samo - evo problem ne ide, pa izvolite. Nego i šta mi predlažemo. Mi smo svojevremeno predla-

gali ideju protektorata. Da li se toj ideji vraćati ili ne, koliko je možemo argumentirati ili nekoj drugoj formi. Ne bi valjalo da idemo samo prema Savjetu bezbjednosti u smislu - problem ne ide, izvolite vidjeti pa čekati njihove predloge. Nego problem ne ide u rješavanju. Imamo mi te i te inicijative. Mislim da bi to bilo dobro, jer pošteno govoreći, ljudi ne samo da ne vjeruju šta se dešava u Ženevi, nego postavljaju i neka nova pitanja koja proističu iz ovolikog stradanja ljudi.

IZETBEGOVIĆ: Ja predlažem da grupa: Duraković, Komšić i ministar vanjskih poslova i još drugi saradnici pripreme jedan prijedlog kontra-ugovora uz nabranje manjkavosti ovoga. I da to bude sutra do 15 sati gotovo s tim da se ja i Haris uključimo u 15 sati u rad, da pogledamo to da bi konačnu verziju pripremili. Ili do 14 sati. Da možemo konačnu verziju pripremiti za 17 sati za sjednicu sutra. Ako rano prekosutra putujemo, onda bi održali sutra u 17 sati, a ako ne putujemo, onda ćemo je prebaciti za prekosutra ujutro u 9 sati. Zavisimo od toga kad idemo. Hoćemo li preći na tačku 3.? Time smo iscrpili drugu tačku.

GANIĆ: Da li ostaju oni principi i odluke Skupštine kad su u pitanju ako se ništa ne mijenja sa ovim ugovorom?

IZETBEGOVIĆ: Možda ćemo još sutra pogledati, ukoliko se nastave razgovori u Ženevi, na onim trasama kako su išle, da vidimo te karte kako su izgledale. Zna se da su to naši stavovi: Sarajevo, Mostar, .....

GANIĆ: Ja bih molio da ovo udje u zaključak, molim vas,...

DURAKOVIĆ: ...Brčaci i ekonomski fakultet iz Brčkog. Napravili smo jednu analizu. Oni nas dramatično upozoravaju. To je ono što si ti govorio. Mi ne znamo stanje. Kad kažemo luka Brčko sama po sebi nije dovoljna ukoliko nema obezbijedjenu komunikaciju: željeznicu, drumski saobraćaj, itd. I oni su dostavili svoj prijedlog, to smo dobili, dobio je Delić, ja ga imam na stolu. Pa da to uzmete u obzir kada se bude o tim finesama razgovaralo. Može ti dati luku a da praktični nemaš pristupa. To je sad hitno. Nemamo mi sad formirati ekspertne grupe. Ekonomski fakultet u Brčkom napravio je elaborat.

IZETBEGOVIĆ: Brčko ne možemo dati.

DURAKOVIĆ: Jednostavno, moramo tražiti grad Brčko.

IZETBEGOVIĆ: Oni su zaključili na skupštini da ni pod kojim uslovima ne daju grad Brčko, mi kažemo apsolutno moramo ga dobiti i to je taj sudar.

GANIĆ: Evo što ja insistiram na ovom zaključku. Ano raspravljamo, primjera radi, o povezivanju tih enklava ministarstvo za saobraćaj i ne znam koje drugo, mora da da jedan proračun je li to realno ili nije. Da ne slikamo otprilike te mape, molim vas. Mislim da to treba i predlažem da to bude zaključak ove sjednice Predsjedništva. Neka neko jednostavno kaže u Vladi da li je to moguće ili nije moguće. Bar da nas prate. Ovo što predsjednik govori, neko kaže u Srbiji štrajk pekara, itd. Dajte ljudi, da zadužimo nekog ko će otprilike praviti te analize. I ako nisu dovoljno tačne, neka prati koliko može da imamo neku približnu analizu. Ljudi kažu da će ta država do proljeća biti totalno dezintegrisana.

IZETBEGOVIĆ: Svi sad to pratimo, koliko je moguće.

X: Ministarstvo inostranih poslova često ima te analize. Samo ih zatražite i dobićete ih.

SILAJDŽIĆ: Ovo je jedno konkretno i važno pitanje. Odmah da kažem pomenut je Grebak i veza prema Goraždu. Uočena je ta stvar vrlo davno. Mi imamo o tome ne jednu nego desetak karata. Rečeno je da je to put za koze ne za ljude. Zbog toga smo išli dole prema Ustikolini dolinom rijeke Put. Medjutim, kad smo došli do toga kažemo: gospodo Ustikolina. Zašto Ustikolina? Ne zbog toga samo što to nije mjesto nastanjeno Srbina nego Muslimanima. Kako ćemo mi sa Goraždem komunicirati. Pa napravite put, kažu. Ne može se napraviti put iz tog i tog razloga. Sve to ima. Medjutim, oni su odbili da daju Ustikolinu zato što kažu da hoće tamo praviti hidrocentralu. Onda smo mi rekli kopredsjednicima - molimo vas, kakva je veza između ovolikog jednog teritorija kao što je Goražde i centralnog dijela teritorije? Nikakva. U isto vrijeme oni traže da se mi pomaknemo od Brčkog 8 km prema dole južno i da se to premosti jednim mostom. I bilo je riječi da se formira komisija o Brčkom. Medjutim, kad su oni odbili da se pomaknu na bilo kojem teritoriju, bilo gdje, onda smo rekli nema ni komisije u Brčkom. Prema tome, to je obradjeno u detalje. Čak i ona ponuda dole kod Čilipa što su bili dali nam Prevlaku. I ta ponuda - mi smo rekli ne odbijamo ništa, sve studiramo. Što se tiče ulaska u Neretvu i pedološka studija ima. **Samo to što neki ljudi kažu to je drugo, ali je tačno da se u Neretvi može napraviti, to kažu ljudi koji rade tamo. E sada, za koju vrstu brodova,** kada, pod kojim uslovima, gdje stoji most. Sve to ima. Ovi koji sjede u Ženevi vrlo dobro znaju da se to ne radi napamet. Nemojte padati pod uticaj priča, novina, itd. Radi se o budućnosti zemlje i raditi nešto napamet ne dolazi u obzir. Ovo sve ima. što se tiče Neretve, konkretno, Tasovčići, Višići, sve obradjeno Ali smo mi rekli - to nije izlaz na more. To je jedna

pomoćna luka, šta treba, ili vući one riječne embarze što se zovu, ili prebacivati iz brodova u manje brodove i dolaziti tamo. To nije zamjena za Neum, to smo rekli. A riječna luka u svakom slučaju je dobro došla, ali nije zamjena za Neum. Brodovi i sada idu. Imamo studiju koliko je pijeska naničeto. Nije stvar u tome. Stvar je u tome što kad mi nadjemo neku grešku. Recimo ... nema nikakvog ekonomskog razloga, ima simbolički značaj. Oni kažu - to ne damo. Sanski Most, Kozarac tu je najveći genocid napravljen, **oni jednostavno kažu to vi možete uzeti ali kad dodjete s tenkovima. Tako Karadžić i Krajišnik kažu.** Onda, svaki argument prestaje. Nema više nikakva karta, ne pomaže ni crtanje. Ima jedna stvar kad je u pitanju SB. Zašto? Zato što mi se čini da, ukoliko mi nastavimo ići na konferencije, oni se polako legalizuju. Sve ovo postaje Kipar. **Malo pomalo Karadžić je sad počeo govoriti stalno o principu gdje si tu si, sve u redu.** Počinju ljudi to shvatiti počinju zvati srpska krajina, hrvatska Herceg:Bosna. I kad bismo to prekinuli, moramo reći jednog dana, e to zajedno sa koncesijom i unijama nismo postigli sporazum, a nudimo ovo. Sad treba SB ponuditi. Bojim se ako budemo išli još godinu dana po Ženevama ovako, da će jednostavno status quo ostati.

PEJANOVIĆ: Razumijem te dobro, nego predlažem da Ministarstvo i Vlada pripreme sadržaj naše inicijative SB.

SILAJDŽIĆ: To nije tehnička odluka.

GANIĆ: Mene raduju sve ove studije. Samo hoću da budem siguran da to ima.

.....

KOMŠIĆ: Ovo je pod tekuća pitanja. Vi ste svi dobili obavijest, pa i ja, da će se održati 16. opći sabor Hrvata BiH. I dobili ste. Želim da pročitam ovo. Dvije rečenice su napisane u dopisu koji je trebao biti samo popratno pismo uz poziv za Sabor, iznesemo je nekoliko političkih stajališta, s kojima se ja naravno ne slažem, u kojima se samo diskutiralo u hrvatskom...odboru. Smatramo potrebnim izvijestiti vas da prijedlog dokumenata Sabora još nije gotov, pa će tek on sadržavati mišljenje političke sugestije organizatora Sabora i da će vam ga na vrijeme dostaviti. Zbog tog je to, između ostalog, i odgodjeno.

IZETBEGOVIĆ: Bili smo malo neugodno iznenadjeni nekim riječima tamo.

KOMŠIĆ: Da znate, to je bio razlog zašto smo sada sve ovo pomakli.

IZETBEGOVIĆ: Hvala velika.

Sjednica je završena u 16,15.sati.

*“... da li nam treba uopće dogovor i sa Hrvatima...”*

**Magnetofonski snimak 236. sjednice Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine, održane 16. januara 1994. godine**

---

Sjednici je predsjedavao predsjednik Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine gospodin Alija Izetbegović.

PREDSJEDNIK: Zdravko hoćeš nam pročitati dnevni red, jer ja bez naočala ne vidim.

ZDRAVKO DJURIČIĆ: Predlog stavova Predsjedništva RBiH o ugovornom sporazumu između Republike Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske, 2. Zatim razmatranje predloga Vlade RBiH za donošenje, prijedloga i odluka, zatim informacija o posjeti predsjednika Vlade g. Harisa S. Pakistanu, prijedlog Odluke o dopunama Odluke o primjenjivanju Poslovnika Skupštine RBiH za vrijeme ratnog stanja (to je jedna odredba Avdo je li tako), Prijedlog za proizvodjenje u čin (to su dostavili iz Ministarstva odbrane za Bisića) i zahtjev Komande 5. korpusa po tekućim pitanjima za dolazak državne delegacije u Bihać.

PREDSJEDNIK: U redu. Slažete li se s ovim dnevnim redom? Ima li neko kakvu primjedbu? Ne znači da ćemo mi ovo prihvatiti, nego da se raspravlja o ovim stvarima. Kao što vidim slažete. Prelazimo na tačku 1. Izvjestilac je Nijaz.



NIJAZ DURAKOVIĆ: Vi ste dobili negdje oko tri kartice teksta kojeg smo uglavnom ja i Ivo uz konsultaciju sa Ljubijankićem sačinili s tim da bi na str. 3. po mom mišljenju ima nepreciznost pod tač. 1. drugi stav. Ovdje kaže konfederalni ugovor bi se odnosio na onaj dio. Ne bi tako trebalo ići, jer ideja je bila da konfederalni ugovor bude između dvije države. Pa bi se samo stavilo križala bi se ova rečenica i reklo bi se "na onom dijelu BiH koji kontrolira Armija BiH i HVO biće moguće.." bilo bi preciznije i čišće.

PREDSJEDNIK: Hoćemo li ovo da pročitamo jedanput na brzinu. Evo neka nam Zdravko pročita pažljivo.

**ZDRAVKO DJURIČIĆ:** Na sjednici Predsjedništva RBiH održanoj 14. januara 1994.godine razmatran je ugovornim sporazumom uspostavljanje trajnog i cjelovitog mira između hrvatskog i bošnjačko-muslimanskog naroda u BiH i o osnovama daljnjeg zajedničkog života koji je sa hrvatske strane ponudjen na razgovorima u Bonu 9. januara 1994.godine. Predsjedništvo je podržalo ovu inicijativu kao i sva nastojanja koja idu ka postizanju trajnog mira razumijevanja, prijateljstva saradnje i suživota hrvatskog i bošnjačko-muslimanskog naroda. Predsjedništvo također stoji na stanovištu da je zajednički život i prijateljstvo sva tri naroda u BiH od egzistencijalnog i povijesnog interesa. Što se tiče odnosa hrvatskog i bošnjačko-Muslimanskog naroda on je povjesno utemeljen i proizilazi iz teritorijalne vezanosti ekonomskih i kulturnih interesa kao i zajedničkih strateških interesa. Posebno uvažavajući činjenicu da ova dva naroda i dvije države imaju zajedničkog agresora. Zato je Predsjedništvo odlučno u nastojanjima da se što prije zaustavi tragični sukob između Hrvata i Bošnjaka-Muslimana koji je prije svega posljedica velikosrpske agresije i da se iznadju takva politička i systemska rješenja koja će umjesto sukoba razvijati prijateljstvo, saradnju pa i proces integracije koja bi išla na dobrobit naših naroda i država. Ugovorni sporazum u pojedinim svojim segmentima postavlja takve ciljeve i Predsjedništvo ih dužno podržava. Nažalost ugovorni sporazum se u cjelini ponudjene verzije ne može prihvatiti iz nekoliko principijelnih razloga. Prvo, ugovorno mogu(?) ne potpisivati narodi već ugovor potpisuju međunarodno priznati subjekti u ovom slučaju subjekti međunarodnog javnog prava su države Bosna i Hercegovina i Hrvatska kao međunarodno priznate države i članice Ujedinjenih naroda. S obzirom da je između ovih država došlo do obostranog priznanja potpisivanja sporazuma u ime Hrvatske Republike Herceg-Bosne pravno nije valjano i moguće niti je politički prihvatljivo. To bi u najmanju ruku tražilo da Hrvatska povuče međunarodno priznanje koje je dala Republici BiH sa svim negativnim konsekvencama koje iz toga proizilaze.

Drugo, u preambuli sporazuma se ne spominje i treći odnosno srpski narod bez koga nema cjelovitog i pravednog rješenja i o čijem se položaju takodje mora viditi račun. Treće, u preambuli se kaže da će ugovorne strane osobno jamčiti realizaciju ovog ugovora što ništa ne znači kada se radi o međunarodnom ugovoru između dvije suverene i međunarodno priznate države. Dakle, manjkavost ovog ugovornog sporazuma je i u tome što se u njemu ne naznačavaju međunarodni pravni subjekti koji će garantirati njegovu provedbu. Četvrto, u ugovornom sporazumu se koriste termini hrvatska republike "Herceg-Bosna" kao i "muslimansko-bošnjačka republika" čime se unaprijed određuju nazivi i rješenja koja još nisu legalizirana i koja odudaraju čak i od terminologije iz tzv. ženevskog paketa. Npr. Republika sa većinskim hrvatskim stanovništvom. Peto, formulacije koje se tiču moguće secesije i prestanka postojanja unije republika BiH bitno su drugačija o dogovorenih i načelno prihvaćenih rješenja na ženevskim pregovorima. Ustavni sporazum o formiranju unije republika ne predviđa mogućnost postojanja unije sa dvije republike. U predloženom ugovornom sporazumu ne poštuju se dogovoreni uslovi i postupak eventualne secesije raspada unije kao i posljedice koje su za te situacije predviđene. Pri tome je posebno značajno da u tom slučaju Općina Neum i područje Brčkog te međunarodno-pravni subjektivitet i kontinuitet međunarodno priznate RBiH prelaze na republiku sa većinskim bošnjačko-muslimanskim narodom. Šesto, predložena rješenja u ugovornom sporazumu za Mostar i Neum odudaraju od onoga što je već dogovoreno na Brodu kao i od onih rješenja koja su načelno usaglašena u ženevsko-mirovnom paketu. Sedmo, u mnogim člancima ugovornog sporazuma ima dosta pravnih manjkavosti, političke nedosljednosti i terminološke nepreciznosti, a neki članci jedni drugima protivrječe. Regulisanje statusa Mostara, Neuma, slobodnih zona u lukama Ploče i Rijeka. Nepreciznost u definiranju granica zamišljenih između dvije buduće republike, nepostojanje odnosa prema trećoj srpskoj strani, problema okupiranih područja i si. Radi svega ovoga u odlučnoj namjeri da se ova inicijativa konstruktivno iskoristi za iznalaženje rješenja koja će dovesti do mira i uspostavljanja istinske prijateljske saradnje između dva naroda i države, **Predsjedništvo RBiH je odlučilo:**

**1. ponovno dajemo inicijativu za uspostavljanje konfederalnih odnosa između RBiH i R Hrvatske, kao dvije suverene i međunarodno priznate države. Konfederalni ugovor bi se odnosio na R Hrvatsku i onaj dio BiH koji kontroliraju Armija BiH i HVO. Na tom području .....**

PREDSJEDNIK: Je li primjenjivao ili

ZDRAVKO: Konfederalni ugovor bi se odnosio.

NIJAZ DURAKOVIĆ: Ovdje bi mijenjali Alija, imam ja formulaciju nije ovo dobro.

PREDSJEDNIK: Nije dobro mislim inače ne treba se to stavljati. A ako se već kaže onda bi se moglo samo prijenjuje, a ne odnosi. Odnosi se on pravno na sve. Ali primjenjuje se može biti na onaj dio.

ZDRAVKO DURIČIĆ: .. da se uspostavi jedinstveni ustavno-pravni sistem i to na načelima pune nacionalne ravnopravnosti, parlamentarne demokracije i vlasti zasnovane na paritetu bez obzira na etnički sastav tog prostora. Lokalna vlast bi bila zasnovana na proporcionalnom principu po popisu iz 1991.godine. Ostala područja BiH bi se tretirala kao okupirana područja i rješenje za njih bi se tražilo u sklopu ukupnog mirovnog procesa. Za provedbu ove inicijative Predsjedništvo R BiH predlaže da se odmah formira zajednička međunarodna međudržavna pardon komisija - koja bi razradila sve elemente buduće konfederacije. Neke osnove zato su već date u čl. 15. stav 5. Ugovornog sporazuma. Dok se ne sačini cjelina budućeg konfederalnog ugovora Predsjedništvo R BiH prihvaća sve predloge koji se odnose na zaustavljanje ratnih sukoba uspostavu mira i afirmaciju zajedničkog života kako u BiH tako i u R Hrvatskoj. Sarajevo, 15. januara 1994.godine

HARIS SILAJDŽIĆ: U posljednjoj rečenici mi se čini da dok se ne sačini cjelina buduće konfederalnog ugovora Predsjedništvo prihvaća sve prijedloge. Mi ne možemo unaprijed prihvatiti sve prijedloge. Ne možemo prihvatiti, možemo razmotriti. A drugo načelno bi trebalo ovi tekstovi čini mi se Vlade i Predsjedništva pogotovo koji idu vani trebalo bi da imamo i korektora i lektora. Ako se dogovorimo možemo pisati, ovo je kucano hrvatski Jer ovo ipak ostaje za istoriju. Dakle u Predsjedništvu nema neko ko to radi ovdje?

ZDRAVKO DJURIČIĆ: Nema više.

TATJANA MIJATOVIĆ: Za buduće je to problem.

PREDSJEDNIK: Šta je bilo s lektorom.

ZDRAVKO: Nema, ona je rodila i nije se vise pojavila.

MIRKO PEJANOVIĆ: Nije problem lektora. Naćemo. Nego je problem da se primjenjuje uredba - ono se mora napraviti tako

da bude, na bosanskom, na hrvatskom i srpskom. Kako uredba regulisana. I kada je zvanični dokument ide u tri

PREDSJEDNIK: Dobro prije nego što podjemo mi ćemo ga još jednom preći tako. Ali da vidimo suštinska rješenja. A onda ćemo ovo u finišu. Meni se recimo riječ "odudaraju" nisu u skladu. Recimo tako nešto bi trebalo mijenjati suština.

HARIS SILAJDŽIĆ: Ja predsjedniče ne znam, kako sam shvatio - ovaj pasus koji veli Nijaz da koriguje konfederalni ugovor bi se odnosio na RH i onaj dio BiH koji kontrolira Armija BiH i HVO. Po meni je ovo ključna stvar.

NIJAZ DURAKOVIĆ: Evo imam ja predlog. Piše se konfederalni ugovor on bi se odnosio. Nego se samo kaže, pošto je u prvoj rečenici rečeno da se odnosi na dvije države. Onda ide na onom dijelu BiH koji kontrolira Armija i HVO bi se uspostavio jedinstveni .. to je nešto drugo. A prva tačka je čista jer govori o konfederalnom ugovoru dvije države. Jer iz ovoga kako je ispalo moglo bi se odnositi da mi hoćemo konfederaciju samo dijela BiH sa Hrvatskom. Dakle kada križamo konfederalni odnos, samo stavimo "na onom dijelu BiH koji kontrolira Armija BiH i HVO bi se uspostavio jedinstven."

HARIS: Ja bih ovdje naglasio, ova činjenica da se nudi vlast zasnovana na paritetu, bez obzira na etnički sastav tog prostora. To je ključna ponuda. Ja bih naglasio na neki način ovu rečenicu. Jer je to ključno. Drugo, neznam da li je dovoljno ovaj pasus naglašen. Jer radi se o tome da se nama prigovara stalno da mi svaku ponudu odbijamo. A činjenica je da su oni i kod svojih medija prešutjeli evo ovo. A to je jedna ponuda za koju čak i Oven kaže da je fer ponuda. Malo naglasiti ovo da kažemo ili proširiti dvije rečenice da kažemo eto to je moj prijedlog.

KOMŠIĆ: Može se staviti tačka ispred. I to kada bi se (u ovo) uspostavio onaj jedinstveni ustavno pravni sistem i to na načelima pune nacionalne ravnopravnosti Tačka. Pa onda ide vlast, početi rečenicu s ovim "Vlast bi se zasnivala na paritetu bez obzira na etnički sastav tog prostora, a lokalna vlast bi bila zasnovana..."

NIJAZ: Može se reći .."Predsjedništvo takodje obnavlja predlog.."

HARIS: Jer su oni na jedan vrlo vješt način sakrili od svoje javnosti činjenicu da im se nudi jedan fer ugovor.

MIRKO PEJANOVIĆ: Predsjedniče nemam nekih posebnih sugestija, mislim da je ovaj rad ono što smo mi diskutovali objedin-

jen i sažeto. Možda da razmislimo još, Nijaze obrati pažnju da nakon prvog ovog pasusa na trećoj strani i njegovom nastavku kao načelan stav više eksploatišemo, mada je on eksploatisan a to je onaj stav da je BiH zbog svog geopolitičkog položaja i zbog svog etničkog sastava i drugih onih elemenata zainteresovana za saradnju u povezivanju sa zemljama u prostoru bivše Jugoslavije i Evrope. I da možda taj stav generalno stavimo. I da sve bude dalje, primjenjuje se u jednoj konkretnoj saradnji. To bi odprilike glasilo ovako. BiH kao višenacionalna zajednica

PREDSJEDNIK: Gdje to na kom mjestu bi bilo.

MIRKO PEJANOVIĆ: Nakon prvog pasusa na trećoj strani nastavka. Prije drugog pasusa. Evo gdje je "okupiranih područja i sl." i onda ide ovo završava se rečenica i išao bi novi stav. Prije ovog "radi svega" - ako bi prihvatili naravno. Ovako bi glasila formulacija "BiH kao višenacionalna zajednica zainteresovana je kao višenacionalna državna zajednica (stalno treba govoriti to) zainteresovana je kada se uspostavi mir za saradnju i povezivanju sa državama na prostoru bivše Jugoslavije i Evrope". I onda sve ovo ide. To je stav koji je saglasan sa stavom u Platformi. Imamo ga u Platformi.

PREDSJEDNIK: Nepostojanje je jedna riječ da znate. Nemojte odvajati, recimo to je u drugom redu na 3 str. i sličnije ove stvari koje kako bi rekao ukazuje na neki manjak pismenosti, ne smije se ovako dati.

MIRKO PEJANOVIĆ: Sve zvanične elemente bi morali kroz tu - drugo su izjave pojedinačne. Ja ću izaći samo na minut.

KOMŠIĆ: Ovo nešto što nismo stavili, poslije sam ja razmišljao kad sam čitao ovaj tekst, ovdje gdje govorimo iza ovog pasusa o kome je Haris govorio, ovaj koji smo popravljali, gdje kažemo ovo "vlast na paritetu" a ova druga "na proporcionalnom principu" da dodamo jednu rečenicu ispod toga "da će se decentralizacija državne vladi, unutrašnja regionalizacija BiH riješiti, takodje, unutar konfederalnog ugovora". Jer to će morati biti sastavni dio jedno drugog.

IZETBEGOVIĆ: Prvo, ugovor ne mogu potpisivati narodi, ne mogu zaključivati narodi. Nije problem potpisivanja.

DURAKOVIĆ: Odmah ispravi. "Zaključivati".

GANIĆ: Mogu, ali ovdje se fizički limitira "mogu" ili ne mogu. Nisu valjda to prakse. Inače mogu.

KOMŠIĆ: Mogu samo njihove institucije.

IZETBEGOVIĆ: **Nedefinirana je masa narod.** Samo nije riječ o potpisivanju. Hoćemo li ovo na zadnjoj stranici, odnosno na prvoj stranici zadnja dva reda. Tu bi u najmanju ruku tražilo da Hrvatska povuče međunarodno priznanje. To ne bi uopće takvu jednu mogućnost uzimao u obzir. Ja bih radje stavio da to možda implicira ili da bi to pretpostavljalo ili. Dakle, hoću da kažem da ono možda nehotično sasvim implicira jednu takvu stvar. To bi imalo za pretpostavku povlačenje ili to implicira međunarodno priznanje koje je dala Republici BiH.

DURAKOVIĆ: Može to "implicira".

IZETBEGOVIĆ: "Implikacija" je nešto prečutno. Čekaj, da vidimo ko je nama dao međunarodno priznanje? Nije nam Hrvatska dala. Međunarodna zajednica nam je dala.

KOMŠIĆ: Ne, ne. Medjusobno priznanje. Implicira medjusobno priznanje. Ovo nije međunarodno već medjusobno priznanje.

IZETBEGOVIĆ: Da, možda bi trebalo ovo da predje kroz ruke jednog pravnika. Nisi ti saradjivao na ovom dijelu, Alija? Samo da još pravnici predju jedanput ovo, da prave riječi upotrijebe i, naravno, lektorisanje. Ovdje piše "odudara" - "u neskladu je sa". Ja bih tako umjesto "odudara". "U neskladu je sa tim i tim" upotrijebiti taj izraz. U preambuli se kaže na 2 strani da će "osobno jamčiti realizaciju ugovora" što ništa ne znači. Treba reći zato što nema "osobnog jamstva u međunarodnom pravu". Ne znam. Može i ovako, nije to baš bitna stvar.

DURAKOVIĆ: Alija, može ovako: "To implicira povlačenje priznanja BiH od strane Hrvatske".

IZETBEGOVIĆ: Da, tako može da bude.

DURAKOVIĆ: Onda je čisto.

IZETBEGOVIĆ: Može.

KOMŠIĆ: Kako ovaj Mirkov stav izgleda da ga upišemo. Hajde, pročitaj ga.

IZETBEGOVIĆ: Je li ono grupaju ili to ovdje nešto?

PEJANOVIĆ: Grupaju.

MUFTIĆ: Bila je opšta opasnost, pucaju.

PEJANOVIĆ: "BiH kao višenacionalna državna zajednica zainteresovana je" i ubacuje se, sa zarezom, "kad se uspostavi mir, za saradnju i povezivanje sa državama na prostoru bivše Jugoslavije i Evrope". Možemo tu još tragati.

IZETBEGOVIĆ: Možda je bolje "sa susjednim državama".

PEJANOVIĆ: Ja sam imao "susjednim".

SILAJDŽIĆ: Da vidimo jesmo li se složili s time?

IZETBEGOVIĆ: Ja ne znam što mi to njima saopštavamo kako smo mi zainteresovani? Uopće za saradnju na evropskom planu.

GANIĆ: Pominje se ratna odšteta.

PEJANOVIĆ: To je naš generalni stav u onoj platformi Predsjedništva.

IZETBEGOVIĆ: Nije ona sporna.

PEJANOVIĆ: Mogli bi da ga ponovimo.

IZETBEGOVIĆ: Nije sporno inače u nekom dokumentu, ali ne znam ovdje.

SILAJDŽIĆ: S obzirom da se radi o jednoj opštoj...cijeli ovaj tekst ako se to unese, dobiva, ako mogu tako reći, malo neozbiljnosti. Zašto? Zato što je to malo udaljeno od ovog našeg konkretnog momenta u kome se nalazimo. Pridodavajući to tome tekstu može se to tumačiti kao da cijelu ovu stvar shvatamo kao jednu vrstu sportske propagande. Jer je očigledno da o nekoj integraciji i povezivanjima na tlu bivše Jugoslavije u dogledno vrijeme nema govora. A ovaj pristup konfederalni to je nešto o čemu se ozbiljno razgovara. U tome je cijela stvar. Mislim da to možemo, ako je baš potrebno, u nekom drugom tekstu reći.

PEJANOVIĆ: Doduše, ja sam to stavio u futur, kad se uspostavi mir.

IZETBEGOVIĆ: Čovjek ti nudi da ti proda kuću, na što ti njemu odgovaraš kako si ti zainteresovan inače za razvijanje svojih poslovnih odnosa i sa drugima. Ipak kuću kupiš nećeš. Dobro bi bilo da se držimo teme.

GANIĆ: To što ti Mirko zastupaš, svi mi to zastupamo. Samo je pitanje da li treba da bude sad u ovom dokumentu.

IZETBEGOVIĆ: Da li ima mjesta u ovom dokumentu.

PEJANOVIĆ: Ja sam to i ostavio otvorenim da procijenimo. Ali sam ponovio stav iz naše platforme. Kao načelan stav. Ako bi on izazvao, možda je grubo ovo što kaže Haris - neozbiljnost. Ako bi izazvao odbojnost one strane koja s nama saradjuje, onda to može izostati. **Jer kad sam ja Tudjmanu rekao da je rješenje da BiH bude država a da se mogu praviti konfederacije, to njemu tad nije odgovaralo. Oni su tad htjeli podjelu u Bosni.**

GANIĆ: Zna on da...oko pola miliona Bošnjaka u Srbiji. On to zna. To su stvari koje su njemu poznate. Mi ćemo voditi o tome računa.

PEJANOVIĆ: Možda je Haris u pravu.

SILAJDŽIĆ: Ovdje se nudi nešto specifično i konkretno. Pridavanjem ovog teksta razvodnjava se i izgleda sa naše strane.

GANIĆ: Mada usmeno mi to možemo njemu usloviti. Tu tezu koju ti zastupaš. Ona se njemu može provući.

KOMŠIĆ: Može biti predmet ovog sporazuma koji se nudi. Ovo je odgovor na konkretnu ponudu i ne može predmet toga biti nešto s drugima što mi mislimo. Nezgodno je. Nas dvojica imamo sad neki odnos, a onda kažemo - dobro, ali ćemo to i to.

PEJANOVIĆ: To je naš generalni stav. Mi smo spremni na saradnju i povezivanje i u ovom slučaju imamo svoj generalni stav u Platformi i vežemo ga i za jednu konkretnu zemlju. To je u redu. Ali ako bi on imao uticaja na to da se na to gleda drukčije, onda ga ne treba staviti. Ja bih vas sve podsjetio da je to stav naše Platforme i, naravno, to može biti aktuelno kad bude mira. A ne sada. **Mi ne možemo negirati istorijsku činjenicu da imamo tri naroda i da imamo njihove istorijske interese da se povezuju i saradjuju na razne načine - kulturno, kroz unije, ne mora biti zajednica državna. I da će toga biti. Jer toga mora biti i mi to moramo razvijati. Sticajem okolnosti BiH ima ovdje tri naroda i imaju pripadnici njihovih naroda u svim susjednim državama - i u Hrvatskoj, i u Srbiji, i u Crnoj Gori što se tiče Muslimana i u Makedoniji i Sloveniji.**



ENES DURAKOVIĆ: **Te inicijative s te treće strane nema. Trenutno nema.** Nema je zapravo nikako u političkim opcijama koje trenutno imamo. **Nesporići, i to bi se moglo razmatrati kad se ponuda pojavi.** Mislim da ne treba previše insistirati.

IZETBEGOVIĆ: Ja mislim da Pejanović ne insistira da se ubaci. Jer to je neka naša opcija i orijentacija. Samo je riječ o tome da li ima mjesta u ovom tekstu povodom odgovora na jedan konkretni prijedlog. Mislim da ga ne bi trebalo ubacivati.

PEJANOVIĆ: Evo Miro veli ako bi išao, da ide u preambuli. Ja ne insistiram uopšte, ja samo podsjećam da imamo takav stav i možda je ovo Eјupovo najbolje da mi u ovim opštim deklarativnim nastupima to eksploatišemo.

SILAJDŽIĆ: **Čekajte, da vidimo o čemu se ovdje radi. Povezivanje sa Srbijom.**

PEJANOVIĆ: **Povezivanje i saradnja.**

SILAJDŽIĆ: **Povezivanje i saradnja sa ovom Srbijom, sa ovakvim režimom Srbije.**

PEJANOVIĆ: **Nisam ja rekao Srbijom, rekao sam zemljama na prostoru**

SILAJDŽIĆ: **Čekajte, znamo o čemu se radi.**

PEJANOVIĆ: **Da li će biti Srbija, ne znam.**

SILAJDŽIĆ: **O Hrvatskoj razgovaramo.**

PEJANOVIĆ: **Kad se uspostavi mir.**

SILAJDŽIĆ: Ne samo mir. Nećemo valjda sa fašističkim režimom u Beogradu uspostavljati. Iskreno da vam kažem, i ovaj režim u Zagrebu nije daleko od toga. Prema tome, to je jedna sasvim druga diskusija ovdje. **Mi ćemo njima reći da mi hoćemo i sa Srbijom. Milošević stalno govori vi ćete sigurno s nama u konfederaciju. Jer nemate druge. Jer je to perspektivno, jer je to vama otvor u svijet, prozor u svijet, itd. To je sasvim jedna druga diskusija i drugi predmet. Mi sada raspravljamo o ponudi konfederalnoj Hrvatske.** Režim koji nam je ubio 200.000 ljudi, mi sad raspravljamo, ako dobro shvatam, o povezivanju s tim režimom.

PEJANOVIĆ: Ne, previše pridaješ, Harise.

SILAJDŽIĆ: Ne pridajem. Mi smo raspravljali o nečem drugom.

IZETBEGOVIĆ: Zadnji stav glasi ovako: "Dok se ne sačini....R BiH prihvaća sve predloge". "R BiH izražava spremnost da najozbiljnije razmotri" ili "uzme u razmatranje svaki prijedlog koji se odnosi na zaustavljanje ratnog sukoba, uspostavljanje mira i ...zajedničkog života u BiH", itd. "Spreman razmotriti" itd. E sad, da li ova druga strana smatra da smo mi njima dali odgovor na taj način?

**SILAJDŽIĆ: Juče je Granić tražio odgovor. Rečeno mu je da će odgovor biti danas.**

IZETBEGOVIĆ: Da li smo s ovim mi odgovorili na taj prijedlog? Šta mislite? Naime, jasno je samo ovo da smo onaj tekst odbili. To je jasno. Nismo predložili neki novi tekst, ali smo dali elemente eventualno ako su spremni da se nešto sastavi, napravi.

PEJANOVIĆ: Neke osnove su već date u ovom njihovom članu 15. stav 2.

SILAJDŽIĆ: Jesmo li ovim iscrpili jer ja bih još nešto rekao u vezi sa ženevskim pregovorom.

IZETBEGOVIĆ: Samo da vidimo još jednom ovdje ovo "na osnovama pariteta" . Samo me upozorite gdje se onaj paritet spominje?

DURAKOVIĆ: Evo, definitivno kako bi trebalo da bude. Strana 3. stav 2 tačka 1. Ovako bi išlo: **"Predsjedništvo, takodje, obnavlja prijedlog da na onom dijelu BiH koji kontrolira Armija BiH i HVO se odmah uspostavi jedinstveni ustavno-pravni sistem. On bi bio zasnovan na načelima pune nacionalne ravnopravnosti, parlamentarne demokracije i vlasti zasnovane na paritetu, bez obzira na etnički sastav prostora"** i onda ide tekst. I zadnji bi se pasus mijenjao: "Dok se ne sačini cjelina budućeg konfederalnog ugovora između dvije države. Predsjedništvo R BiH je spremno razmotriti sve prijedloge koji se odnose..." itd.

**IZETBEGOVIĆ: Da vidimo možemo li mi na tom prostoru ponuditi paritet?**

DURAKOVIĆ: To je bio prijedlog koji je Haris rekao da bi bilo dobro.

IZETBEGOVIĆ: Bar u ovakvim uslovima da li možemo ponuditi paritet vlasti? *Zajednički razgovor.* Možemo li ograničiti na to da ne bi kasnije imali sporova pa da kažu: mi smo prihvatili, vi sad ne date paritet. Da budemo vrlo jasni gdje mi to paritet? U kojim

institucijama i do kojeg nivoa bi taj paritet prihvatili? Jer, paritet je ovdje veliki, ogromni ustupak. Recimo, prije sukoba je bilo drugačije. Ne znam da li bi u narodu naišao paritet na prihvatanje, iako je brojčani odnos 1:5 itd. Ali onda možda nekakvom samom vrhu vlasti. Kad smo zadnji put ovdje raspravljali prije godinu dana, oni su htjeli da paritet spuste do pomoćnika ministara. Naravno, diplomatskih predstavništava sve 1:1:1 itd. Takvi su apetiti onda postojali. Da ne prihvati možda u jednom momentu paritet jer možemo imati kasnije probleme. Napisali ste ovdje, a sad najedanput to nećete. Možda bi to trebalo ipak.

DURAKOVIĆ: Može li se onda dodati: "Na nivou najvećih organa vlasti"?

SILAJDŽIĆ: Kao naprimjer formiranjem gornjeg i donjeg doma u Parlamentu .

IZETBEGOVIĆ: Može se tačno kazati u kome, tj jednom domu Parlamenta. Da kasnije ne kažu, sad kad smo došli da raspravljamo, vi nećete paritet. Da im možemo kazati, mi smo to i onda bili ograničili.

PEJANOVIĆ: Treba kazati, na koju se vlast odnosi. Na najvišu vlast. U najvišim organima vlasti.

ENES DURAKOVIĆ: Šta znači najviši organi vlasti? Najviši organi vlasti znači Skupština, znači Vlada i znači Sud, itd. To je toliko široko da to ne može.

IZETBEGOVIĆ: Mogu kasnije reći da smo ih prevarili. Ne bih želio da imamo neke probleme. Može li se ovako napisati: "po načelima pune nacionalne ravnopravnosti i parlamentarne demokratije". A onda: "...dok bi to i to bilo zasnovano na paritetu", **ali moramo tačno vidjeti koji su to organi. Jer je malo preširok izraz "dok bi vlast bila zasnovana na paritetu". Vlast je poširok pojam.**

SILAJDŽIĆ: ...po nacionalnim pitanjima itd. Suštinskim pitanjima.

PEJANOVIĆ: "Organi konfederacije". Jer i u federaciji i u konfederaciji je neki...

IZETBEGOVIĆ: Možda "konfederalni organi". Organi konfederacije na paritetu.

PEJANOVIĆ: Onda to nije ništa. Mi onda dajemo ponudu koja neće biti...

SILAJDŽIĆ: Zašto ne bismo rekli "u gornjem domu Parlamenta". Jer će biti paritet sasvim jasan. Paritet gdje će se odlučivati o suštinskim pitanjima.

IZETBEGOVIĆ: Ovo je jedna dobra ideja da se kaže da bi, pošto se tiče ravnopravnosti "Nacionalna ravnopravnost bi bila zaštićena postojanjem posebnog doma koji bi bio...sa paritetnim principima".

DURAKOVIĆ: "U onom domu Parlamenta u kome će se odlučivati o suštinskim pitanjima, vlast će biti zasnovana na paritetu".

KOMŠIĆ: Ali nije to. To nije vlast na paritetu. Vlast je u organima vlasti. Mi samo moramo precizirati koji su to. Mi znamo to. Nas dvojica znamo, to nam je struka. Ti znaš šta je vlast. Zna se gdje je ona. Ona je u Vladi, u Predsjedništvu ako ono postoji i ona je u sudstvu. I Skupštini. E sad mi trebamo kazati na kojim nivoima je to.

PEJANOVIĆ: "U skupštinskom domu u kome se odlučuje o pitanjima nacionalne ravnopravnosti".

KOMŠIĆ: Vlast jeste tu, ali vlast je i u Vladi da se razumijemo. Bez Vlade nema vlasti. Jer Vlada vlada. Skupština donosi zakone.

ČAMPARA: I Vlada će biti onakva kakav zakon donese Skupština.

PEJANOVIĆ: Vlada ti može biti samo od jedne partije pobjedničke koja može uzeti, recimo,...

KOMŠIĆ: Mirko, kamo sreće da je na strankama to zasnovano.

PEJANOVIĆ: Vlada mora imati neki sastav nacionalni koji se poštuje, ali on može, predsjednik Vlade ili mandatar da uzme iz hrvatskog naroda, iz one partije koja je pobjedila.

KOMŠIĆ: Nije to sporno, sporan je nacionalni paritet. Nije sporno iz koje će stranke.

PEJANOVIĆ: Recimo, sad Haris ne uzima iz Bobanove partije.

KOMŠIĆ: To nije sporno.

PEJANOVIĆ: "U skupštinskim domovima u kojima se odlučuje o pitanjima ravnopravnosti".

SILAJDŽIĆ: Ako ćemo imati dvodomnu Skupštinu, ako se u gornjem domu odlučuje o suštinskim pitanjima, nacionalnim, itd. i uostalom ili redi onako kako donese... Znače šta, ovdje se radi o ovome da smo mi rekli „paritet u vlasti“ se podrazumijeva "paritet u vlasti". Ponuda je bila "paritet u vlasti".

IZETBEGOVIĆ: Dakle, da još jednom vidimo kako glasi čitav pasus. "Konfederalni...". Malo je to drukčije. "Na tom području bi se uspostavio odmah jedinstveni ustavno-pravni sistem i to na načelima pune ravnopravnosti, parlamentarne. .. na tom području. Je li i to ušlo? U drugom smislu je promijenjeno.

DURAKOVIĆ: E ovako bi išlo: "Predsjedništvo, takodje, obnavlja prijedlog da na onom dijelu BiH koji kontrolira Armija BiH i HVO se odmah uspostavi jedinstven ustavno-pravni sistem". "On bi bio zasnovan na načelima pune nacionalne ravnopravnosti, parlamentarne demokracije i vlasti zasnovane na paritetu, bez obzira na etnički sastav tog prostora". "Lokalna vlast bi bila zasnovana na proporcionalnom principu po popisu Iz 1991."

IZETBEGOVIĆ: Tako kako jeste to je vrlo jasno da je samo lokalna vlast proporcionalna, a drugo sve je paritetno. Tako formulirano. Naravno, i Vlada i sve drugo. Jer je izdvojena lokalna vlast kao vlast zasnovana na proporcionalnom principu. Ostalo je paritetni.

KOMŠIĆ: Ovdje bi trebalo možda staviti "regionalni". Zavisu kako će biti.

ENES DURAKOVIĆ: Zna se kako je u principu subordinacija u državi, kako stvari stoje. Ta proporcionalna na regionalnom ne znači apsolutno ništa, kao što znate. Onog trenutka kad se u svim najvišim organima uspostavi. To je gotovo. Onda nema ni proporcionalne, čak ni lokalne. Meni uopće ništa ne znači hoće li biti 9 Bošnjaka i 2 Hrvata ili obrnuto u lokalnoj, ako on mora, a mora poštovati, ono što se donese na najvišoj vlasti i to u svim segmentima. Pazite, to znači u svim segmentima. Meni uopšte nije važan taj nacionalni sastav. Onda ću ja birati onog ko mi odgovara, je li tako?

DURAKOVIĆ: Ovo je ubačeno sa omjerom 1:milion da oni ne će prihvatiti. Već da se pokaže kroz ovo maksimum dobre volje i da nam se ne prigovori da nismo spremni za saradnju, kooperativnost, itd. Onda će se na nivou međudržavnih komisija, kako smo ih naznačili, razraditi pitanja onako kako ih treba postaviti. Prihvatit neće kao što nisu ni prošli put prihvatili.

PEJANOVIĆ: Ova ponuda treba biti ozbiljna bez obzira na sve. Tako smo rekli prošli put... Tako se i mi moramo ponašati.

ENES DURAKOVIĆ: Evo jedne informacije gdje locirati to "paritetno". Koja se meni čini s obzirom na ovo gdje locirati to "paritet". Samo ubaciti jednu riječ "paritetom bi zasnovan na načelima pune nacionalne ravnopravnosti parlamentarne demokracije i skupštinske vlasti zasnovane na paritetima. Skupštinske vlasti. To je ono o čemu smo govorili. A skupština utvrđuje paritet.

AVDO: Skupština samo zakonom donosi.

PEJANOVIĆ: Onda se kaže na zakonodavnom nivou - na nivou zakonodavne vlasti.

ZDRAKVO DJURIČIĆ: Vlast se dijeli na zakonodavnu, izvršnu i sudsku. I nema četvrte ponude.

HARIS: Na našu ponudu bi bio sljedeći - obzirom na vaš broj doći će do majorizacije, a obzirom na vaš doći će do asimilacije. Eto to je to. S tim što je sigurno da u javnosti ovaj drugi argument neće p...

PREDSJEDNIK: **Ima li nekog pametnog da se izvučemo iz ovog pariteta. Paritet mora ostati pomenuta riječ. Paritet. Ali ne smije biti takva da nam sutra kažu vidite uvukli ste nas u ovo.** Da bude jedna formulacija koja ograničava koja se vidi gdje se može bar me vidjeti u institucijama koje će biti utvrđene. Dakle, možda bi moglo ovako na proporcionalnom principu po popisu iz 1991. godine. A princip pariteta bio bi proveden u svim organima u kojima se odlučuje o ravnopravnosti, koji se tiču koje

PEJANOVIĆ: Onda ostaje problem,

PREDSJEDNIK: A onda ostaje komisija, onda imaš ti nisi obavezao unaprijed, jer ovako si obavezao jasno, lokalni ovi, a oni drugi paritet. To vidi se iz ovoga. Ja bi to mogao sutra da im kažem da su me prevali da mi nešto slično ponude. I da mi kažu nedam ti ja to u Vladi. Kako ponudio si mi sad nedaš. Ali druga stvar ako mu kaže tamo, onda se mi raspravljamo gdje se to sve rješavaju pitanja od tog značaja je li.

HARIS SILAJDŽIĆ: Samo malo. Mi nismo jasni bili o ovome, problem je čitav u linijama između nas. Nema granica nema linija. One linije na kartama su kao što znate dosta doprinijele sukobu. Ukoliko nema linija, ukoliko mi zadržavamo taj dio BiH a ostalo tretiramo kao okupiranu teritoriju i ako bi time prestao rat između

ju nas, ja osobno ne bi ništa imao protiv toga da vidim paritet u Vladi.

X: Samo molim vas ovo što je g. Silajdžić rekao ima jednu malu manjkavost. Obratite pažnju na to da konfederacija podrazumijeva zar ne, zajedničke organe vlasti. I tu bi trebalo takodje E, sada dolazimo taj paritet nije ovdje naznačen, a naznačavamo ga samo onda (ne čuje se) I sada dolazimo u taj škripac da tako kažem da praktično ukidamo svoju državu.

PREDSJEDNIK: Konfederacija po definiciji pretpostavlja država. (Jedan dio izlaganja nije snimljen)

HARIS: Pazite imamo gornji dom u hrvatskom parlamentu, imamo gornji dom u bosanskom parlamentu koji rješava pitanje na ovaj način. Imamo dva gornja doma koja nacionalno pitanje ova dva naroda rješavaju na taj način.

PREDSJEDNIK: Ali ovdje nije u hrvatskom parlamentu u Zagrebu, a ovdje mi govorimo o sasvim drugoj stvari. Mi govorimo o vlasti na ovoj slobodnoj teritoriji.

HARIS: Znam o čemu govorim, nego ja govorim o mogućnosti jednoj drugoj.

GANIĆ: One će da kompenzira između te dvije države.

PEJANOVIĆ: Alija ja mislim da to treba vezati za zakonodavne organe vlasti. I onda smo praktično problem riješili. A to je ono na čemu hrvatski nacionalni korpus je insistirao i inače, kada smo krojili onu platformu. Tako kada kažemo "da je u zakonodavnim organima vlasti" onda je riješeno sve. Onda će se riješiti ako je dvodomni u jednom domu.

PREDSJEDNIK: To je prihvatljivo po mom mišljenju. Neznam dalje prihvatljivo za hrvatski korpus.

MIRKO: Ma ne tu je vlast. Vlast nije u (Zajednička diskusija) Možemo ovako, jeste malo široko kada se kaže u najvišim organima vlasti nego se može kazati majorizacija bi bila isključena primjenom pariteta kod donošenja najvažnijih pitanja. Jer to onda otvara mogućnost onoj nekakvoj komisiji da vidi gdje su ta pitanja locirana gdje nisu. Naime, stoji ovo ako oni prihvate da linije ne crtaju, mi imamo rezona da budemo prilično fleksibilni i da kažemo dobro okej kako hoćete tamo. Ako odustane od linije.

HARIS: Ima jedan problem ovdje. Ja neznam da li ovime obeshrabrujemo srpski korpus i potencijalnu podršku Bosni i demokratiji od strane onih koji su sada na okupiranoj teritoriji, ako mislimo da će se situacija jednog dana mijenjati. Ako dodje do ozbiljnog razgovora radi se praktično o dva naroda isključuje se treći. I u ovom paritetu ko učestvuje sa druge strane. Da li sa ove druge strane

PREDSJENNIK: Ma piše ovdje u preambuli sporazuma se ne pominje i treći odnosno srpski narod bez koga nema cjelovitog pravednog rješenja....Mi smo to rekli. A sada kako ćemo tu stvar, mi to ističemo kao manjkavost ovog njihovog ponudjenog sporazuma što znači da ćemo kod izrade ovog drugog teksta voditi računa o toj stvari.

IZETBEGOVIĆ: "Zato...da se što prije zaustavi agresija...Muslimane koji je, prije svega, posljedica velikosrpske agresije". To stoji, taj rizik. A rizik moraš prihvatiti, nema druge. Ili ćeš imati rat na dvije strane. Mi na ovaj način hoćemo da umirimo jedan front. Da jedan front isključimo.

ENES DURAKOVIĆ: Ima u ovoj rečenici "koja slijedi ostala područja BiH bi se tretirala kao okupirana područja, i rješenja za njih bi se tražila u sklopu mirovnog procesa". Dakle, ne zatvaraju se vrata.

GANIĆ: To ima, to je rečeno.

SILAJDŽIĆ: Jeli misliš da se ne zatvaraju vrata?

ENES DURAKOVIĆ: Mislim, Harise.

SILAJDŽIĆ: U našoj interpretaciji. Zavisi odavde kako ide.

ENES DURAKOVIĆ: Možda, eventualno pojačati ovdje nekim dodatkom.

TATJANA LUJIĆ: Ja bih se pridružila Harisovoj diskusiji iz razloga što ima ljudi na drugoj strani, a pogotovo u zadnje vrijeme ima indikacija da ima svijeta koji misle sasvim drukčije od njihovih vodja. Mi moramo nastojati, ali ne znam na koji način, da privučemo taj dio ljudi a ne da ih odbijemo. Onda ne postizemo ništa.

GANIĆ: Nikad ja nisam dobio neke procjene ovdje od naših bezbjednjaka koliki je tamo procenat tog potencijalno lojalnog itd. To je taj problem.



DURAKOVIĆ: Na strani 2. tačka 2. kaže "U preambuli sporazuma ne spominje se i treći, odnosno srpski narod, bez koga nema cjelovitog i pravednog rješenja i o čijem se položaju, takodje, mora voditi računa". Dakle, mi kao...ugovornog sporazuma uzimamo to.

ENES DURAKOVIĆ: A šta mislite o ovoj dopuni: "Ostala područja BiH bi se tretirala kao okupirana područja i rješenja za njih bi se tražila u sklopu mirovnog procesa i procesa demokratskih preobražaja u srpskom nacionalnom...".

GANIĆ: Diskusija već dobiva...pravce. O ovom papiru se može diskutovati još 15 sati. Mi bi morali ovaj minimum.

IZETBEGOVIĆ: Mislim da je princip ovog trećeg naroda riješen ovdje. Dali su nam ponudu. Ako slučajno Beograd ponudi takvo nešto, vidjećemo šta ćemo uraditi s tim. Ovdje je sad ponuda s njima. Mi smo tu naznačili da mi vodimo računa o trećem narodu i da će se kod rješenja morati voditi računa o trećem narodu. "Lokalna vlast bi bila zasnovana na proporcionalnom principu".

PEJANOVIĆ: Nije to problem, Haris je nešto drugo mislio. Problem je nevakta.

SILAJDŽIĆ: Evo šta je. Oni najavljuju odcjepljenje, odnosno proglašenje velike Srbije, povezivanja srpskih država itd. Kažu, evo zbog čega smo mi ugroženi, moramo se priključiti.

IZETBEGOVIĆ: To je sasvim jasno kod svakog razgovora s njima. Sastanka. Oni to gledaju i kažu: oni hoće koaliciju ponovo protiv nas. To je jasno.

PEJANOVIĆ: Oni su to uradili i zato smo mi rekli da je to za nas okupirano područje i za nas to nije završen proces.

SILAJDŽIĆ: Možemo li dodati jednu rečenicu.

LJUJIĆ: Za mene su to vrlo osjetljive stvari. Ja se ne bih složila sa Ganićem. Ovo nisu bezvezne stvari. Ovo su jako bitne stvari. Jako bitne. I treba se na njima zadržati.

ENES DURAKOVIĆ: Ne znači puno, ali znači. Dakle "Ostala područja BiH bi se tretirala kao... područja i rješenja za njih bi se tražila u sklopu ukupnog mirovnog procesa". Evo gdje je... "i procesa demokratskih preobražaja u srpskom nacionalnom ...".

GANIĆ: Ja sam mislio. Tanja, jer vi idete u 11 sati. Zbog toga sam rekao.

ENES DURAKOVIĆ: "Preobražaja u srpskom nacionalnom korpusu". Sad zavisi, zaista, od srpskog nacionalnog korpusa da li zaista postoji ovo što g.dja Mijatović kaže u korpusu tog vrenja, koja će možda...

KOMŠIĆ: Ja mislim da se ovo može prihvatiti

PEJANOVIĆ: Ali ovo sad ponukava da možda, u preambuli, Nijaze, bude bar pola rečenice iz Platforme. Neka stoji. Platforma naša je nepogriješiva.

KOMŠIĆ: Nemoj, onda ćemo stvarno razvodnjiti ovaj tekst. Onda nema ništa. Mi Tudjmanu moramo dati, ljudi moji. Mi smo najavili da ćemo dati odgovor pismeni jasan i glasan na ponudu koja je ovakva kakva jeste. Ali je ona ipak napisana na nekom papiru.

PEJANOVIĆ: U preambuli se može reći ovako: "Zainteresovani smo za saradnju i povezivanje" i nabrojati sva tri naroda i gotovo..

GANIĆ: Ja mislim kad se vrati delegacija da mi jednu sjednicu Predsjedništva posvetimo ovom problemu - srpskog korpusa na okupiranim teritorijama. Neke procjene. Koji je procenat tu stanovništva i da li je lojalan BiH. Koji su naši napori....

**IZETBEGOVIĆ: Ono se svodi na pitanje da li nam treba uopće dogovor i sa Hrvatima? To je to. Ne možeš se sada oženiti s nekom ženom i ne zamjeriti se onoj curi s kojom si hodao.**

PEJANOVIĆ: Ono što je u interesu mira ja potpisujem.

**IZETBEGOVIĆ:** Hajmo na strani 3. o onom konfederalnom, koji počinje riječima "konfederalni ugovor" a koji je promijenjen. Dakle, bio bi ovaj peti red prekrížen, "ravnopravnosti i parlamentarne de-mokratije" u četvrtom redu, tačka. A ovo "i vlasti zasnovane na paritetu..." to bi se prekrížilo pa bi dalje "majorizacija bi se isključila primjenom principa pariteta (konsenzualnog rješavanja) u odlučivanju o najvažnijim pitanjima". Mislim da to ostavljamo dužnost da sutra komisije rasprave gdje su ...pitanja locirana, gdje nisu, itd. Gdje bi se to i koja su to pitanja. Da li je to pitanje čisto zakonodavne oblati ili drugih. To omogućuje da sutra te komisije raspravljaju. "Majorizacija bi se isključila primjenom principa pariteta (konsenzusa) kod odlučivanja o najvažnijim pitanjima." A ono što je Haris pokrenuo kako će reagovati ovdje,

kakve će reakcije izazvati jedan ovakav dogovor, on se tiče samog ugovora, ne ovih rješenja. Nego uopće neke **konfederacije između nas i Hrvatske**. Ona sama po sebi mislim da predstavlja crvenu krpu i za Srbiju a mislim i za dobar dio srpskog naroda u BiH. To stoji i mi to moramo imati u vidu. Moramo reći hoćemo li u to ulaziti ili nećemo.

**SILAJDŽIĆ:** Ovakav je komentar Krajišnika, kaže: "Samo vi pravite konfederaciju, dobra je konfederacija, ali ste pogrešnu stranu izabrali".

**IZETBEGOVIĆ:** Pa ja, znam ja to. Znam ja sasvim sigurno da je to tako, nema tu sumnje, samo eto, moramo odlučiti hoćemo li uopće. Mislim, to se tiče papira kao cjeline, ne tiče se rješenja koja su tu predložena. Nego uopće, da li mi ulazimo u konfederaciju nekakvu ili ne. "Majorizacija bi se isključila primjenom principa pariteta (konsenzusa) kod odlučivanja o najvažnijim pitanjima". Pa onda to ostavi neka usvoje one komisije kasnije gdje bi to bilo locirano. Zajednički razgovor.

**IZETBEGOVIĆ:** Onda ne treba "nacionalnim" nego "pitanjima nacionalne ravnopravnosti" recimo. Ako oni zagrižu uopće u ovakav jedan dogovor, onda ćemo vidjeti detalje kako bi to hodalo i gdje bi to bilo.

**KOMŠIĆ:** Hoćemo li ovo ubaciti što sam ja predlagao da će se decentralizacija i unutrašnja regionalizacija BiH riješiti takodje unutar konfederalnog ugovora.

**IZETBEGOVIĆ:** Dobro. Dajte da završavamo što se tiče teksta.

**KOMŠIĆ:** Hoćemo li ovo oko ove regionalizacije i decentralizacije koja bi se riješila unutar konfederalnog ugovora? Jer oni de insistirati da neka regionalizacija bude u ovom prostoru. A i mi.

**IZETBEGOVIĆ:** Mislim da se to može ubaciti.

**KOMŠIĆ:** "Decentralizacija unutrašnje vlasti i unutrašnja regionalizacija BiH bi se riješila takodje unutar konfederalnog ugovora".

**IZETBEGOVIĆ:** Dobro.

**GANIĆ:** Ako Karadžić cijelo vrijeme govori o stvaranju, može se ovo shvatiti kao neko pariranje. Medjutim, ako su oni raspoloženi da govore o Bosni, onda... Zajednički razgovor. Neki fax stiže iz Banja luke. Ko stoji iza toga, ja ne znam. Pojavljuje se neki front u B.Luci koji je za Bosnu.

KOMŠIĆ: Kakav ćemo naslov staviti, treba otkucati konačnu verziju.

GANIĆ: Znaš kako kažu Amerikanci. Šta je kamila? To je konj kojeg projektuje komitet. Kao jedno kolektivno tijelo koje crta.

KOMŠIĆ: Treba lektorisati.

IZETBEGOVIĆ: Ko će dati konačnu redakciju i da se dadne ovo kucati dok mi radimo.

KOMŠIĆ: Dademo ministru pismenost da pregleda.

IZETBEGOVIĆ: Mislim da bi to trebali prethodno pravnici da pregledaju.

DURAKOVIĆ: Ostaje li ovo "lokalna vlast"?

IZETBEGOVIĆ: Ostaje.

PEJANOVIĆ: Kome ćemo dati da ovo prekuca?

DURAKOVIĆ: Daj onda naslov da stavimo.

KOMŠIĆ: Odgovor na ugovorni sporazum. Ne može ovako golo.

LJUJIĆ: Može, nasloviš na njega i pišete.

IZETBEGOVIĆ: I oni su dali tamo bez naslova.

KOMŠIĆ: Evo kako izgleda njihovo.

DURAKOVIĆ: Onda bi trebao dole potpis. Za predsjedništvo da stavimo Alija Izetbegović, predsjednik Predsjedništva.

LAZOVIĆ: Možemo li ovo što je Mirko rekao, ubaciti u preambuli ovo - treća rečenica druge strane gdje stoji "Predsjedništvo takodje stoji na stanovištu da je zajednički život i prijateljstvo sva tri naroda u BiH od egzistencijalnog i povijesnog interesa" i onda bi se dodalo "i da je BiH, kao višenacionalna zajednica, zainteresovana za saradnju sa susjednim zemljama". To je rečenica koja ne bi trebalo da smeta.

IZETBEGOVIĆ: Mislim da ne bi smetala.

DURAKOVIĆ: Gdje bi ti ti išlo, Miro, reci mi.

LAZOVIĆ: Treća rečenica, prva strana.

GANIĆ: Egzistencijalno se svodi na fizičko... Zajednički razgovor. Trebamo sjednicu posvetiti ovom problemu.

LAZOVIĆ: "I da je BiH, kao višenacionalna zajednica, zainteresovana za saradnju sa susjednim zemljama".

IZETBEGOVIĆ: Može to. A onda bi dobro bilo. To bi našem Durakoviću sugerisao, svaku viška riječ izbaciti. Ima viška ovdje. Dobro, egzistencijalnog ili istorijskog. Može ostati jedna. Od istorijskog značaja, od velikog značaja. Prijateljstvo, saradnja, itd. Malo više pravnog riječnika upotrijebiti. Neka i Avdo malo pogleda. Tako da dobijete jedan tekst koji ne treba da bude toliko dugačak. Treba ga skratiti. Svako ponavljanje bi trebalo izbjeći ako ga ima. Sve riječi koje pojačavaju. "Mi u odlučnoj namjeri" treba "u namjeri" šta će ovdje "odlučno". U namjeri, da itd. Da se "ova inicijativa konstruktivno iskoristi za iznalaženje sredatava". "Inicijativa iskoristi za iznalaženje rješenja koje će dovesti do mira". I tako dalje. Dakle, svaku suvišnu riječ izbaciti. Da dobijete jedan tekst koji nije nakićen.

GANIĆ: Mada ja smatram da u kontaktima sa hrvatskom delegacijom možete vidjeti je li to za njih prihvatljivo ili nije, bez obzira na par ovih rečenica oko kojih lomimo koplja.

IZETBEGOVIĆ: Naravno, mislim da će oni odmah kazati - to nije ono što mi hoćemo. Mi smo nešto drugo htjeli. **Šta ja mogu, neka su živi i zdravi i uzbrdo brzi.** Mada je to ipak jedna ponuda, koja u njihovoj javnosti neće biti loše primljena. Oni moraju voditi računa o toj javnosti pa će možda zbog toga biti malo...

LJUJIĆ: Neka postoji sa naše strane. Predsjednik je vidio "zdušno".

IZETBEGOVIĆ: To je treći pasus. Možda se negdje i može staviti.

SILAJDŽIĆ: Predsjedniče, mogu li ja.

IZETBEGOVIĆ: Ovo "u cjelini ponudjene verzije. Nije mi ta sintagma. Molim Avdu i Enesa da malo pogledaju - jedan pravno, a drugi...

SILAJDŽIĆ: Ne možemo. Komisijski se radi.

IZETBEGOVIĆ: Samo da zaključimo ovu stvar. Treba, dakle, finirati ovaj tekst, davati ga na kucanje jer nam se žuri. Zar ga ne bi odmah popravili pa lektorisanje. Pravno da ga uobličiš.

GANIĆ: Imate pola sata.

IZETBEGOVIĆ: Nisu suštinske nego pravne promjene i onda Enes neka pogleda, poslije toga lektorisanje. Ima tu 5-6 riječi koje treba izbaciti, popraviti. Mi smo znači završili s tim, je li tako?

SILAJDŽIĆ: Enes nam treba za slijedeću tačku dnevnog reda, Avdo, hoćete li Vi to završiti? Imao sam u vezi sa Ženevom.

GANIĆ: Samo primjedbu. Da jednu sjednicu, kad se vratite posvetimo ovom problemu "srpski narod...".

IZETBEGOVIĆ: Prihvatamo. Ima riječ Haris.

SILAJDŽIĆ: Može nam se desiti da se u Ženevi predloži jedno rješenje koje se zove rješenje sa spornim područjem. Dakle, područja zbog kojih ratujemo, zbog kojih nikako ne možemo doći do rješenja, sporna područja. To se može desiti da predloži jedan od kopredsjednika ili jedna od strana. Rješenja konačnog nema, imaju sporna područja. Sporna područja bi bila sporna samo onda ako se demilitaliziramo. Dakle, nema ni jedne ... Npr. mi govorimo o B.krajini. B. krajina ukoliko se demilitalizira na neki način bude pod međunarodnom kontrolom, ostaje sporno područje. Ide ili recimo na međunarodnu arbitražu ili na rješenje bilateralno ili trilateralno. Zavisí kako je. Evo, to je to. To nam se može desiti. Trebali bi da imamo stav ovdje na ovom tijelu. Da delegacija ima nekakav stav. Ja samo toliko.

IZETBEGOVIĆ: Dakle, tu bi sukob bio zaustavljen pod uvjetom da se ona proglasi neriješenim, da će se rješavati nekim daljnjim pregovorima, da se ona demilitalizuju dotle da vjerovatno kontrolu preuzmu UN.

SILAJDŽIĆ: Kod Vens-Ovenovog plana je bilo sporno područje, to je predlagala srpska strana, sporno područje na kojem ostaje, njihove snage. To onda više nije sporno područje. Sporno područje je samo akademski. Medjutim, ukoliko dodje do toga, ja sam iznio optimalnu opciju koja bi se po meni, medju nama ovdje, mogla prihvatiti, a to je ako je demilitarizacija tih područja s pravom povratka na ta područja.

IZETBEGOVIĆ: Mi sad imamo dva takva sporna područja: Sarajevo i Mostar nisu riješena. Odlaze se njihovo rješavanje. U međuvremenu, dolaze snage UN, demilitariziraju se.

SILAJDŽIĆ: Sporno područje, mi zahtijevamo Krajinu na primjer. Ne možemo se složiti. I onda kažemo demilitarizacija.

IZETBEGOVIĆ: Ako je to uvjet uspostavljanja mira, mi ćemo uvijek biti za to. Mi ništa ne gubimo ustvari. Problem je kod nas napuštanja područja gdje mi držimo.

SILAJDŽIĆ: E tu jeste problem jer će, recimo, neka od strana reći - dobro mi prihvatamo sporna područja, ali i mi imamo ovo mjesto za sporno područje. To je za nas sporno područje. Za vas je sporno područje Podrinje, Bosanska krajina. Imamo i mi sporno područje.

KOMŠIĆ: Dobro, ide opet isti princip. Demilitarizacija, bitno je da svijet ne gine i pravo povratka. Nama je u interesu da se vrate svi ljudi tamo odakle su otišli. I snage UN.

GANIĆ: To se ne odnosi na našu.

IZETBEGOVIĆ: Može se lako centralna Bosna. Sarajevo je riješeno, definirano kao takvo. Upravo se radi o tome da se još neka područja stave pod režim Sarajeva. To bi u našem slučaju mogla da bude centralna Bosna. Mi bismo jasno prihvatili da Prijedor postane takav. Sad je pod četnicima, pa onda više nije pod četnicima. I ako nije pod nama, to je za nas poboljšanje. I mi tu sigurno ne bi imali protiv. Tu bi srpska strana imala protiv. **Mi bi mogli imati problema kod centralne Bosne da li bi prihvatili tako ili ne.** Mogli bi biti upitni oko toga. Ja mislim da bi trebalo prihvatiti to ako je to uslov uspostavljanja mira, pa se onda u miru polako, rješava dalje.

KOMŠIĆ: Da je nama samo... Mi ćemo to lako integrirati.

IZETBEGOVIĆ: Za nas bi mogao to biti znak pitanja.

KOMŠIĆ: Mi Hrvati srednje Bosne smo zainteresirani da budemo u Bosni i gotovo.

ENES DURAKOVIĆ: Nije centralna Bosna problem - odnosi Hrvati Bošnjaci. Ali to je veliki potez. On ostaje potpuno, na neki način, ne znam, to je stvar g. Delića, otvorena Karadžićevih položaja. Ogroman je to prostor vojni prostor i ogromna vojna opasnost. Dozvolite, Bugojno nije problem... Ako ostavimo, Tudjman može postaviti to kao sporno područje. Tad dolazi ta opasnost. O tome je riječ. Zajednički razgovor.

SILAJDŽIĆ: Ovdje je akcentat na drugoj strani, na srpskoj strani a ne na našoj. Zato postavljam ovakvo pitanje.

IZETBEGOVIĆ: Mi smo ranije nudili da u ova sporna područja Podrinja, koja su predmet rasprave, da se ona predaju. Zajednički razgovor. Dakle, ako se pojave sporna područja jasno je šta su naši interesi tu. Mi smo ranije predlagali da sporna područja na Drini, o kojima se ne možemo sporazumjeti, da se četnici odatle povuku, da udju UN i to je praktički stvaranje ograničenih protektoratskih područja. Jer oni ne mogu prihvatiti protektorat, nemaju snage za toliko. Ali tamo gdje je postojala saglasnost mogli bi da ubace. To je sadašnji slučaj sa Srebrenicom, sa Žepom, s Goraždem djelimično. Sad ima još nekoliko takvih bijelih zona. Nama bi to bilo u interesu. Ti bi bio jedan prelazni period u kome bi narod mogao da se vrati, a onda odlučivati o tome šta će biti. Mislim da to nije sporno. Mislim da tu nemamo puno dilema.

SILAJDŽIĆ: Da budem malo jasniji. Ukoliko bi - u jučerašnjem razgovoru sam vidio da pomaka nema nikakvog. I ona druga se strana zabrinula niti mogu oni niti mi. Oni su se zabrinuli zbog toga jer oni nisu u stanju da to urade sve da hode. A onda, postoji indikacija da oni nešto takvo prihvate ukoliko ne bi došlo od nas, nego ukoliko bi došlo od kopredsjednika.

IZETBEGOVIĆ: Sugerisaćemo to onima. To bi nama odgovaralo. Neka ide kao predlog Evrope, svijeta, itd.

SILAJDŽIĆ: I to ne bi smjelo, prije nego što oni predlože, izaći odavde.

GANIĆ: To je opet u okviru 33,3%.

SILAJDŽIĆ: Oni kažu imamo i mi spornih područja. Ne samo vi. Medjutim, o čemu se radi. Radi se o tome da mi, ukoliko dobijemo te snage izvana za implementaciju, dobićemo 10.000. Neka tih 8.000 npr. bude raspoređeno tamo gdje treba, gdje je stvarno sporno. E ovo je ideja kako upotrijebiti te snage i kako se izvući, kako da ovi ljudi na drugoj strani - četničkoj kojima je dosta rata, mogu na neki način privoliti te da se povuku. Nije muslimansko nego je sporno.

GANIĆ: Samo tu treba biti obazriv u vezi sankcija da srbijanski režim ne iskoristi to i ne kaže odlično. Tu bi trebalo voditi računa šta se dešava sa sankcijama. Sankcije treba da ostanu do konačnog rješenja. Prema tome, to je ključ. Jer, mi ne bi trebali da ih oslobodimo ovih štrajkova koji vise nad glavom Beogradu i većim



centrima. Treba da vodimo računa o tome. Ti bi socijalni nemiri koji bi eventualno mogli doći tamo bi olakšali našu pregovaračku poziciju.

SILAJDŽIĆ: Je li tačno da štampaju pare samo sa jedne strane?

GANIĆ: Da, tačno je. Kompletan je raspad tog sistema, prema tome, sankcije su još izuzetno značajne za nas, jer to možda garantuje neku mogućnost njihove fleksibilnosti.

ENES DURAKOVIĆ: ...Jesam vjerovatno paranoik, što ne znači da me ne gone. A sporna područja podrazumijevaju tri strane. Pogledajte šta bi eventualno Karadžić mogao izići kao sporno područje. To je ono što se stalno ponavlja. Lijeva obala Neretve. To znači našu demilitarizaciju. Da nema Armije BiH uopće od Bradine do Neuma. Centralna Bosna, što će sigurno iskoristiti, ali to znači povlačenje armije naše i iz tog područja. Gdje onda Armija BiH postoji što je ogromna opasnost. Postoji samo potez Zenica-Tuzla. E o tome je riječ. Dakle, samo valja obazrivo. Nama odgovara demilitarizacija tih prostora kao spornih, ali nemojmo računati na naivnost tog s druge strane da on ne računa itekako. Sad kad je Armija respektabilna da je povuče praktično sa dvije trećine teritorije koju kontroliramo sada.

IZETBEGOVIĆ: U odnosu na prvo područje vjerovatno nisu u pravu. U odnosu na drugo jesu. Lijeva obala Neretve nije do sada bila sporna. Do sada nikad nije bila sporna. **Centralna Bosna jeste sporna, naime neki dijelovi Centralne Bosne jesu sporni.** Ali ova lijeva obala nije. I naravno vidjećemo šta je to. Mi smatramo spornim područjima Višegrad, nisu sporna, oni ih ne daju i zato su sporna, Zvornik, Prijedor, Kozarac. To su za nas sporna područja.

SILAJDŽIĆ: Za njih je, recimo, Brčko.

IZETBEGOVIĆ: Jeste. Mi tražimo, oni ne daju, i tako. No, vidjećemo šta će biti. Uglavnom to bi bila jedna nova institucija spornih područja pa ćemo pogledati kako izgledaju. Uvijek će zavisiti od toga šta u perspektivi procjenjuješ kako će se konačno završiti.

SILAJDŽIĆ: Ukoliko biste me mogli osloboditi. Imaju ovdje tačke. Imam sada sastanak sa vijećem intelektualaca. Nismo znali da će ovo ovoliko trajati.

IZETBEGOVIĆ: Je li vijeće intelektualaca toliko važna stvar, Durakoviću? Zajednički razgovor.

SILAJDŽIĆ: Oni traže razgovor pred Ženevu.

IZETBEGOVIĆ: Deliću, trebaju li tebe? Evo ode i Delić. Ovo je gotovo za 5 minuta i mora biti gotovo za 5 minuta. Molim vas, tačka 2. Ima li ovdje kakvih problema. Je li bilo na Vladi? Je li razmotreno? To su uredbe sa zakonskom snagom.

SELIMOVIĆ: Sve je prošlo kroz Vladu.

IZETBEGOVIĆ: Predlažem da se prihvati. Informacija o posjeti predsjednika... Ima li ko kakvu primjedbu ili pitanje? Usvojen izvještaj. Četvrto, Predlog odluke o primjenjivanju Poslovnika Skupštine za vrijeme ratnog stanja. Ko je autor ovoga?

SELIMOVIĆ: Skupštinska služba. Čampara i Komisija za zakonodavstvo.

IZETBEGOVIĆ: Ima li tu neka skrivalica?

LAZOVIĆ: Nema, nego se tu akcenat baca na omogućavanje da skupštinske tijela počnu raditi na ovim slobodnim teritorijama. Da se one organizuju i da se formiraju neka tijela koja bi time rukovala. Kao što je ovdje.

IZETBEGOVIĆ: Ne znam. Da ostavimo ovo za slijedeću sjednicu.

Sjednica je završena u 11,25 sati.



# *“Ne znamo šta nam se u Parizu kuha, ne znamo šta nam se u Moskvi kuha”*

## **Magnetofonski snimak 237. sjednice Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine, održane 28. januara 1994. godine**

---

*Sjednica je počela u 16,30 sati. Sjednicom je predsjedavao predsjednik Predsjedništva Alija Izetbegović.*

IZETBEGOVIĆ: Ovdje ima još jedna stvar zbog čega sam zamolio i Trnku da prisustvuje sada. Ima izvještaj generala Delića o stanju u bihačkoj zoni i mogućnost da se možda večeras razmotri pitanje amnestije Fikretovih pristalica koji se u roku od 8-10 dana bi se pridali. Gore je izgleda vojno rasulo na njihovoj strani. Ono bi moglo biti pospiješeno amnestijom. Pa će General Delić dati izvještaj. To ovdje nema. I u vezi s tim eventualna odluka. Onda imamo tekuća pitanja. Agremani itd. Ima li ovdje primjedbi na ovaj dnevni red? Hoćemo li po njemu raditi? Ili imate neku drugu ideju? Hvala.

Krećemo na tačku 1. Ja sam se juče vratio sa ovog puta. Prisustvovala sam, odnosno imao sam poziv da prisustvujem konferenciji o parlamentaraca o pitanju BiH u Kualalumpuru. Imao sam i važne razgovore tamo pa sam krenuo da prisustvujem toj konferenciji i da obavim ove razgovore u Maleziji. Mislim da ne trebam više da govorim, vidjeli ste iz štampe da je to bila konferencija gdje je prisustvovalo 68 parlamentaraca iz 33 zemlje svijeta i mislim da je na taj način malo skrenuta pažnja na bosanska pitanja. Ja sam imao i jedno obraćanje tim parlamentarcima. Imao sam razgovore sa predsjednikom Vlade Mahatrom. Vrlo

iscrpne razgovore u dva maha. I delegacija i u četiri oka smo imali razgovore. Pitanje pomoći i podrška BiH i dalje neke inicijative šta bi mogli oni da urade za nas. Bio sam, odnosno posjetio sam i jedan naš kamp izbjeglica gore. Njih 300 kod prestonice gore na jedno dva sata hoda od Kuala-lumpura. Bio sam u našoj ambasadi gore koja je upravo otvorena tom prilikom. Bila je neka mala svečanost otvaranja te ambasade. U Ambasadi je ranije postavljen otpravnik poslova. Mislim da je u tom smislu ministar inostranih poslova i donio neku odluku. Riječ je za sada samo o otpravniku poslova. Finansiraju neki tamo sponzori iz same Malezije iz samog Kualalumpura. Onda sam imao poziv da posjetim Indoneziju. Tamo sam imao razgovore sa Suhartom. On je predsjedavajući nesvrstanih. Ja sam otišao sa željom da ga navratim da nam pošalju 1500 do 2000 vojnika što on nije prihvatio. Izgleda da će prihvatiti jer bilo je govora da su neki obavili razgovore s njim da bi možda Brune finansirao to, a da Indonezija da vojnike, a da Brune finansira to. Medjutim, on je u medjuvremenu rekao da se raspitao i da su razmatrali to pitanje i utvrdili da njihovi vojnici to ne bi mogli podnijeti. Oni su na samom Ekvadoru. Džakarta je malo južnije od Ekvadora - par stepeni. To je svijet koji nije naviknut na ove prilike i oni smatraju da oni ne bi to mogli iako neki misle da bi. Možda da se ljudi prilagode. Kažu, klimatski uslovi su takvi da oni ne bi mogli. Mislim da to nisu baš pravi razlozi, ali uglavnom on je time pokrio to svoje odbijanje da pošalje vojnike. Mislilo sam da je to gotova stvar i da treba samo da odem i da čujem od njega da on, ako se koleba kazaće u redu, poslaćemo vam ljude. Medjutim, to nije bio slučaj ali je zato rekao da će on, da nesvrstani stoje na stanovištu ukidanja embarga, da on to može još jednom da potvrdi, da može da održi sastanak u tom smislu da ponovo da inicijativu ako nam zatreba ili u Generalnoj skupštini da on može tu i sam da učestvuje. Ako nam to bude aktuelno, taj embargo. A može nam biti aktuelan ukoliko odluče ovi da povuku ove UNPROFOR-ce odavde. Mi smo to odlučili povezati ta dva pitanga. Ukoliko UNPROFOR-ci idu, obavezno skidanje embarga pa mogu da idu. To je naš stav. Naravno, ne možemo mi uvjetovati, ali mi ćemo pokušati da uvjetujemo. Pa bi to bilo pod dva. Meni je bio cilj da dobijemo vojnike. Medjutim, to nije uspjelo. Pa kad sam bio već ovdje, onda sam otišao u Brune, jer tu je taj sultan dao priličnu pomoć BiH humanitarnu. Onda je bio red da mu se zahvalim, da navratim, jer oni to puno gledaju. Mogu vam reći da jako mnogo gledaju. Mi smo prešli preko Saudijske Arabije i nismo poslali uobičajeni pozdrav prilikom prelijetanja. Kad smo došli u Maleziju čujemo poruku - propustili ste, trebali ste nas pozdraviti. Mi smo se spustili avionom u Muška, u Aman, prešli preko Saudijske Arabije i nismo to uradili. Gledaju jako na to. Preletio si preko teritorije, nisi pozdrave i selame poslao dole onima. I sad ovdje, ovaj

Brunejac, vjerovatno, ideš tu iz Malezije u Indoneziju, ni habera, ali ipak oni su se jednog dana malo klepili po džepu pa dali neke pare. Onda sam otišao na par sati i zahvalio se tom čovjeku i tako. Bili su jako počašćeni što smo našli za potrebno da dodjemo i da se zahvalimo. Taj put sav je trajao jedno 4 do 5 dana odlaska i povratka. Mi smo se žurili koliko god smo mogli. Neka znate, nekih osobitih troškova nije bilo jer avion su dali Saudijski. Poslali su svoj avion mi smo s njim išli i vratili se, tako da tih troškova nije bilo što se tiče putnih troškova. Što se tiče ovih drugih troškova njih takodje nije bilo jer smo bili gosti čitavo vrijeme i Malezijaca i svakoga od ovih. Nismo plaćali hotele. Mislim da smo ipak uradili jedan koristan posao u kratkom vremenu. To je pod tačkom 1. Ako ima neko neko pitanje ja ću odgovoriti. Ako nema, nemojte suvišna pitanja ima puno drugih tačaka.

KOMŠIĆ: Kako ini gledaju na tok pregovora u Ženevi?

IZETBEGOVIĆ: Različito. Ovaj Indonežanin smatra da treba tako kako idu pregovori. Da treba nastojati što prije mir, nadjite izlaz, nadjite mir itd. Obustavite rat. Neće to dovesti ni do čega. A što se tiče ovog Mahtira, on je radikalniji čovjek, on kaže borite se, nema vam druge. Imaćete podršku i našu i svijeta, borite se za cjelovitu Bosnu. Nedažite Bosnu, ne prihvatajte nikakve podjele. To je njegov stav. Pitao me je zapravo pod kojim okolnostima mi prihvatamo podjelu, oni to tako zovu. Smatraju da je to konačna podjela Bosne. Ja kažem znate šta, dobro bi bilo da se o tome još jednom popriča. Mi dajemo različite stavove. I spolja mi dolaze prigovori - konačno recite gospodo Bosanci šta hoćete? Recite, hoćemo ovo da mi znamo. Jer jedan od nas kaže jedno, drugi drugo, treći treće, ministar inostranih poslova izjavljuje četvrto. Ne znaju ljudi šta hoćemo. Sad, pazite a šta mi hoćemo? U toj formuli šta hoćemo nedostaje - naš stav zaista varira. A znate zbog čega? Varira zavisno od toga imamo li oružje, nemamo li oružje. Ako imamo oružje, onda je jednako sasvim jedan drugi rezultat. Ako imamo oružje rezultat je cijela Bosna. Ako metnem da je oružje ravno nuli, onda moramo prihvatiti nešto drugo. Ako je pola-pola, onda je nešto treće. Zato naš stav varira. Ljudi to ne mogu da razumiju. Misle da mi sad nemamo političkog stava. Nije to, nego je riječ o vojnoj, pošto isključivo zavisi od toga, od moguće vojne situacije. Naše procjene vojne situacije. Mi kažemo - ako nemamo nikakvog oružja, onda ovo počinje da bude igra na sve ili ništa. U kojoj je vjerovatnije ono ništa nego sve. Sad ti nude trećinu Bosne pa kažeš u redu, trećina Bosne, možeš sutra ostati bez ičega. Što je rekao Franjo meni u onom razgovoru - predsjedniče, znate li vi da se govori o podjeli Bosne na dvoje. Je li vama poznata ta stvar? Tako mi je rekao. Znate, to je realna opasnost. Tudjman mi je to rekao u razgovoru u četiri oka. Kaže,

znate, ja imam ponudu Srba hajmo mi to popoloviti, šta se mi ovdje mislimo. Znete li vi da se to rade. Neki spolja ljudi mi govore, kaže, da više to nije ništa realno to treba da se podijeli. Ja kažem, dobro, neka probaju. Samo rekao sam neka znate imamo 200.000 vojnika. Ne mogu se baš u džep staviti. Onda on kaže, naravno, 200 hiljada vojnika, ali oni ne znače ništa bez oružja. Ja sam rekao vojnici znaju uzeti oružje itd, ali sam intimno mislio u sebi da je donekle u pravu. Problem oružja postoji. I ponekad posmatram variranje tog našeg stava i znam da je tačno, rezultat je naše procjene. Ima oružja, nema oružja. Ovo plus ovo, plus ovo plus oružje. Oružje ako metnem onda metnem nulu, onda je rezultat tamo sasvim drukčiji. Ako metnem da imam oružja, onda idem na cjelovitu Bosnu, zašto ne. E tu je taj problem. Sad ovo što me lvo upita, kaže šta oni misle o tome. Suharto misli da bi trebali da idemo na mir pa da kasnije pokušavamo nešto. Jer će mir donijeti jedan novi kvalitet odnosa pa se u tom miru može naći izlaz. Mogu vam reći da su prilično obaviješteni. Relativno dobro su obaviješteni. Mahatir je pogotovo obaviješten. On spominje Vitez kao svako od nas. Barata izrazom Vitez i Srebrenicom i Neretvom kao mi ovdje. Poslali su vojnike pa znaju gdje su vojnici. Jedan dio njihovog kontigenta je stigao. I on zna da je jedan dio u Krajini, a jedan dio treba da bude raspoređen u dolini Neretve. On to sve zna kao hafiz, što kažu. Suharto nešto manje zna, a ovaj drugi više. On spominje da bi mi trebali da idemo na mir, inače ne misli da bi se stvari mogle dobro svršiti. Vidite, svijet vas ne podržava, nemate iskrenih prijatelja u svijetu. Ono što je iskreno nije moćno, što je moćno nije iskreno, itd. Ali eto, naša mišljenja variraju ovdje. Baš me danas čovjek zove i pita - kakav je vaš stav. Može li se kazati vi ovo tražite. Jer Van De Bruk ide sad u Ameriku kroz dva-tri dana. On bi zastupao neki naš stav sa Americancima. Pita koji je to stav? Inače bi morali svi isto da sviramo. Samo mogu biti tonovi jači, radikalniji, malo glas povišen. Ali isti zahtjev. Ne mogu ja reći mi nećemo nikakvu podjelu, hoćemo cjelovitu Bosnu, onaj drugi kaže 33%, onaj drugi kaže nije 33 nego je neki minimum. Ljudi ne znaju šta hoćemo. Taj stav se mora zauzeti jednako u svijetu. Jer upravo mi on kaže da je naš ministar inostranih poslova rekao da mi nikakvu podjelu ne prihvatamo, mi hoćemo cijelu Bosnu. Dobro je to, patriotski je ta stvar, samo moramo znati i imati jednak stav. Ne možemo jedno govoriti ja, drugo Haris, treće Irfan, četvrto Ganić, peto Lazović itd. Ljudi nas više ne razumiju šta govorimo. Raštiman je orkestar dibidus. To je u vezi sa ovim. A kasnije se mislim kako do toga dolazi. Dolazi od različitih procjena o našim mogućnostima. Jer je zaista, zavisi od vojne situacije. Naša prognoza kako ćemo stajati u proljeće ili ljetos. Kad sve one veličine u vojsci uzmemo da su iste, onda varira ona veličina koja se zove MTS. Imamo MTS nemamo MTS. U jednom slučaju ako nemamo MTS ne znam sam

šta bi se radilo. Rizikujemo rat na dvije strane i možda polagani gubitak teritorija. Vidiš šta su nam uradili na Herama. Sutra će nam to uraditi na drugom selu tamo, pa ovamo. Ja podnesoh ovaj izvještaj. Imate li tu šta? Ako nemate da krenemo dalje.

.....

GANIĆ: Narod je sa nama u najmanju ruku.

IZETBEGOVIĆ: Vlade nisu, narodi jesu. Dobro. To je to. Hoćemo li preći na drugu tačku? Možemo. Tačka 2. Zauzimanje stava RBiH u vezi "ruske inicijative". Možda bih ja radije to definirao, ne moramo stav ni zauzimati, ali bi dalji koraci naše delegacije u mirovnom procesu. Mogući zaključci Predsjedništva su da ne podržava stav Rusije jer bi se time usmjerio rad savjeta samo ka jednom specifičnom prijedlogu koji odgovara agresoru, jer Rusija pokušava da iznese na Savjet bezbjednosti ovaj zadnji predlog ženevski i da ga savjet bezbjednosti izgleda, da ga nametne kao rješenje. Medjutim, najvjerovatnije to neće ići tako jer se i Amerika protivi takvom načinu. Ali je zato da se raspravlja stvar u SB uopće, ali ne na bazi ovog ženevskog papira. "Predsjedništvo ostaje pri svom ranijem predlogu ...SB. Ženevska konferencija nije dovela do novog rješenja, jer su posljedice ove konverencije napustile princip Londonske, koji su bili za pregovore. Tražimo od Savjeta da...." Ovo su sad moguća rješenja za razgovore. "da reafir-iše principe Londonske konferencije ili predloži sazivanje nove međunarodne konferencije o Bosni ili direktno vodjenje pregovora bez sadašnjih posrednika". To su neka moguća rješenja. Evo, to je tačka 2. Tačka 2. u širem smislu tiče se naše dalje politike i kursa u vezi sa ženevskim pregovorima. Šta dalje da radimo. Svi se slažemo u tome da bi trebalo, da mi ustvari vodimo jednu dosta pasivnu diplomatsku politiku u tom smislu što odreagiramo na raznorazne inicijative. Riječ je o tome da mi možda treba da lansiramo neku inicijativu i da je stavimo. Oni vrlo rado čuju inicijativu jer je sami ne znaju kako da je riješe. Vrlo se obraduju nekom odredjenom stavu, nekom odredjenom prijedlogu. Vrlo ga rado registruju. Ta strana svjetska diplomatija. Onaj dio koji nam je, naravno, naklonjen. Ne bi loše bilo da ovdje formulišemo nekakav stav - šta hoćemo. Ima ovaj Harisov prijedlog eventualno da lansiramo zahtjev uzajamnog priznanja izmedju nas i Srbije. Nije baš realno jako, ali neka se zabave, neka odbiju ako mogu. Jer, ako odbijaju, onda ispada da ipak hoće veliku Srbiju. Ako neće veliku Srbiju, onda nas mogu komotno priznati pa ćemo mi ovamo pregovarati dalje o unutrašnjem uredjenju Bosne. Oni su do sada to odbijali, to vi znate. Jer je taj prijedlog ranije bio stavljen. Oni su odbijali i rekli - prvo se vi sporazumite kako vam izgleda Bosna pa ćemo vas mi onda priznati. Na taj način su parirali prema tom našem zahtjevu. Možda ne bi loše bilo da mi



ponovo pokrenemo pitanje uzajamnog priznanja. Mi ćemo kazati - mi vas priznajemo, priznajte i vi nas.

SILAJDŽIĆ: Iako oni nisu priznati od strane međunarodne zajednice. To je usluga sa naše strane.

IZETBEGOVIĆ: To bi bila jedna stvar koja bi se mogla odraditi. Druga stvar da kažemo da smo za to da, jer to je sad ova ispravljena varijanta, ona više odgovara američkom konceptu, da ide pred SB pre-dmet BiH, ali ne da bi on raspravljao ženevski paket ili ženevske papire, nego da raspravlja problem u cjelini. A kad onda dodje pred SB, onda naši mogu da kažu mi vas podsjećamo da je ovo tijelo već donijelo jedan niz rezolucija i da je vezano tim rezolucijama. SB ne može, kao što je mogao Owen, ignorirati te rezolucije. On tamo u Ženevi raspravlja na bazi sasvim drugih principa. SB ako bi neku odluku o BiH donosio ne bi mogao da skače sebi u usta pa da donese neku odluku mimo rezolucija koje je sam izglasao. Prema tome, tu je već na neki način obavezan, omeđen je nečim. Mi bi mogli da kažemo da smo za to da se BiH vrati pred SB s obzirom na to da su propali ženevski pregovori, očigledno, pri čemu imamo u vidu da je SB vezan ranijim rezolucijama, prema tome, neka ih sprovede, neka dadne neke nove koncepte rješenja Bosne imajući, u vidu postojeće rezolucije i principe Londonske konferencije. Tako bi mogli da definiramo taj stav. Time bi posredno odgovorili, ne bi rekli odbacujemo rusku inicijativu, ali bi posredno odgovorili Rusima. Oni imaju jedan drugi prilaz. Evo, otvaram po tome raspravu. Po tački 2. Da vas podsjetim, imaju ovdje dva prijedloga. Jedan je uzajamno priznanje da lansiramo taj prijedlog s jedne strane, a s druge strane da iniciramo ili prihvatimo ideje o sazivanju vanredne sjednice SB koji bi raspravljao o BiH, da pri tome imamo u vidu da je SB donio jedan niz rezolucija, i da bi svaka njegova daljnja aktivnost morala biti u skladu sa donesenim rezolucijama. I, naravno, očekujemo da imaju u vidu i principe Londonske konferencije. Te dvije ideje bi mi trebali lansirati kao Predsjedništvo.

SILAJDŽIĆ: Od posljednje ženevske konferencije, imaju namjeru da nas Srbija i Hrvatska izoluju kao nekooperativnog partnera u ovim pregovorima. Mislim da je to bila jedna od namjera srpsko-hrvatskog sporazuma. Neki od nas smo ovdje reagovali na taj način što smo rekli - u redu, znamo sve negativne posljedice. To nije ništa novo. Znamo da se udružuju protiv nas, i to nije novo. To znamo i na terenu. Medjutim, to može da se gleda i s pozitivne tačke gledišta pa ukoliko je to prvi korak u međusobnom priznavanju Srbije i Hrvatske, onda mi ćemo se svakako priključiti tom trendu pa ćemo se svi međusobno priznati. Dakle, sve države koje su međunarodno priznate, uključujući i Makedoniju, Crna

Gora kako hoće i da to predstavlja novu bazu pregovora. Naravno, koncept Milošević-Tudjman u tom slučaju pada. A samim time i koncept Karadžića, Krajšnika itd. To jeste teško. Medjutim, daje nam manevarski prostor u nekoliko stvari. Prvo je, po meni, da mi konačno izlazimo sa jednim pozitivnim odredjenjem, pozitivno se odredjujemo prema nečemu, a ne po običaju negativno. Negativno je uvijek reakcija. Obzirom na kontekst stvari naša reakcija mora biti negativna zato što nije Akcija.

IZETBEGOVIĆ: Nemoj zaboraviti pitati te ljude gore zašto se bojkotuje sada od strane TV sjednica Predsjedništva. Šta to znači? Nisi mogao prije živjeti od njih. šta je sad to. Kakva je to nova politika?

SILAJDŽIĆ: U vezi s tim samo da kažem da ja na Vladu kad treba pozovem. Me dodju sami. Da znate. Dakle, prvo se u kontekstu pozitivnog odredjenja. Dakle, vani je sada kampanja da nam se uzme posljednje oružje iz ruku, a to je javna podrška. Mi imamo javnu podršku svijeta. Uzeli su nam oružje, pokazalo se nedovoljnim, ako nam uzmu podršku onda će se vjerovatno to pokazati povoljnijim i imaće nekog efekta. Mi se tome moramo suprotstaviti. Ko je čitao ovaj posljednji izvještaj Ovena i Stoltenberga Galiju, vidjeće da je Oven, ovo nije Stoltenbergovo, na vrlo perfidan način praktično kaže da smo mi krivi za propast pregovora u Ženevi. Mogu vam to, da vas ne zamaram, detalj po detalj. Fino kaže "predsjednik Izetbegović je ostao kod svojih teritorijalnih zahtjeva". Ne kaže ni jednog momenta - na naše pitanje - molim vas, ima li odgovor sa srpske strane. Oven je rekao: "Čuo si odgovor. Odgovor je ne". To ni jednog momenta nije naveo. Itd. Prema tome, jasno je da treba naći žrtvu za neuspjeh Evrope u posredovanju. To smo mi. E branićemo se na taj način što ćemo nešto i prihvatiti, što ćemo se negdje pozitivno odrediti. Drugo, mislim da u ovom nedostatku ideja, ne znam šta se radi sada u Parizu o Rusiji, neke nove karte crtaju. Koliko znam, ne znam detalje, medjutim, ako se već radi o inicijativi, inicijativa treba najprije da podje odavde, makar bila i malo nerealna. Dakle, ima mnogo razloga zašto to treba učiniti. Ja bih se samo nadovezao na jednu stvar. Ovdje. To je ukupan naš odnos prema Rusiji pa i prema Japanu. Mi smo na neki način prihvatili da Rusija ima takav i takav stav prema nama, a da Japan ima uglavnom negativan stav. To su dva jaka glasa u međunarodnoj zajednici. Japan nije član stalni SB, ali je itekakva sila. Recimo u Aziji koliko je Njemačka u Evropi. Dakle, mnogo znači. Negativan je stav zbog toga što jednostavno tamo preovladava logika informacija. Tamo ima beogradska informacija, ranije veze koje mi nemamo, itd. Novo za gotovo smo uzeli da Rusija ima negativan odnos prema nama. To jeste tako, medjutim, trebamo se odlučiti hoćemo li

nešto raditi da pokušamo to mijenjati. Uvijek je moguće sve raditi, uvijek je moguće bar nešto promijeniti. Ne znam da li imamo dovoljno resursa da pokušamo nešto na tom polju i prema Rusiji i prema Japanu. Prema Kini se nešto radilo međutim, nedovoljno. Da pokušamo izmijeniti tu situaciju. Jer evo kakva je situacija. Svi koji posmatraju rusku unutrašnju scenu kažu Bosnom se bavi isključivo Vitali Čurkin. Isključivo. Niti Jeljcin ima za to vremena, niti Kozirjev. Kozirjev gleda prema Americi ne gleda prema Balkanu. Njegov zamjenik takodje se bavi Amerikom. Ostao je Čurkin koji je vješt taktičar ali bez određene vizije potrebne za sagledavanje onoga što mi hoćemo da plasiramo iz Bosne, a to je da Bosna može Rusiji i trebati. Na mnogo načina. Sad da ne ulazim u to odnos Rusije, islamske zemlje, prelamanje u Bosni itd. To je za jednu dužu priču. Međutim, mislim da bismo mogli pokušati. Ne bi nam ništa falilo da napravimo bosansko-rusko društvo ili kulturna neka druga manifestacija ili ako pokušamo približiti se na neki drugi način. Uglavnom, da otvorimo jedan prozor prema Rusiji. Ako budemo ovako gledali, ako dozvolimo Čurkinu da stoji kao brana između nas i Rusije, da oni plasiraju svoje informacije i svoje izvještaje, onda nećemo napraviti napredak. Predsjedništvo jeste zaduženo za osnovne smjernice u vanjskoj politici. Dakle, to bi bila jedna od osnovnih smjernica. Ja bih vas molio da razmislite o tome. Ukoliko se odlučimo na to, možemo o tome i detaljnije razgovarati i možemo to operacionalizirati kroz onoliko resursa koliko imamo, onoliko ljudi koliko imamo. Ali u svakom slučaju je moguće napraviti neke prozore. Ne moramo baš imati strogog neprijatelja u Rusima. Može biti da i oni neke svoje interese vide u tome. Na kraju krajeva, apriori se nikad ne uzima da u politici nešto vječni prijatelji i vječni neprijatelji. Isto tako dobro sa nekim drugim...prema Japanu. Mislim da ono o čemu se sada razgovara u Parizu, a pogotovo zbog toga što sad Amerika i Francuska - i jedna i druga traže tačku približavanja jer su se prilično udaljili, može biti da bi naša ponuda međusobnog priznavanja i tok priznavanja da predstavlja osnovu za dalje pregovore, možda bi predstavljalo jedan zajednički ...za francusko-američku politiku. Naravno i englesku koja je u ovom trenutku malo u pozadini, ali u stvari je još uvijek u prvim redovima. S tim što sam ja uvijek za to, kada se predstavlja vani bosansko pitanje, uvijek postavlja u globalnom kontekstu. Samo tada onaj potencijal manevra koji mi imamo, polivalentnost bosanskog trolista dolazi do izražaja. Onda imamo prostora da se raširimo prema dalje. Ako se rješava na ovaj način međusobnim priznavanjem, onda to treba objašnjavati, obrazlagati globalnim kontekstom - kontekstom regiona pa onda globalnim, mira na jednoj sasvim drugoj osnovi. Koliko je ovo realno, ja ne znam. To možemo procijeniti. Ali u svakom slučaju da bi bila jedna nova inicijativa koju bi prvo trebalo objasniti šta se dešava sa BiH u tom

medjusobnom priznavanju. Nama bi bilo važno da Srbija i Hrvatska, Hrvatska priznaje nominalno BiH. Ako bi je Srbija priznala, onda je to po meni jedan sasvim drugi kontekst. Onda se pristupa na drugi način. Isto tako što kaže predsjednik, teško je to odbiti. Jer oni to odbijaju od Londonske konferencije. Sjećaš se da su na Londonskoj konferenciji oni bili prihvatili da priznaju BiH i Hrvatsku. Neki je pomak napravljen u odnosu na Hrvatsku, makar ne bio sasvim iskren, ali mi ga uzimamo kao ozbiljan pokušaj i pridružujemo se tome. Ja bih to tako rekao. Da li se može u to uklopiti ovaj posljednji ruski pokušaj? Možda može. Ja sam za to, kad idemo prema SB da ne idemo na osnovu Rusa, na osnovu ponovo reakcije, nego akcijom. Dakle, mi obzirom da je konferencija blokirana, da je došlo do jedne situacije gdje se praktično rješenje ne vidi, Onda idemo prema SB da bismo deblokirali rezolucije SB koje su blokirane konferencijom. Evo, ja ću za sad toliko. Hvala.

**IZETBEGOVIĆ:** Izvolite, ko se javlja za riječ?

**LAZOVIĆ:** Ja mislim ovo što je Haris govorio da li je to na osnovu nekih spoznaja, informacija koje je on kao premijer, u kontaktima s međunarodnim institucijama, ljudima mogao dokučiti ili ne, ali očigledno da se po meni stvara neka nova klima, novi vjetrovi koji omogućuju da i mi jasnije profiliramo ovdje svoju politiku. Ja nisam krio predsjedniče ovo što ste vi rekli da različiti tonovi iz ovog Predsjedništva idu prema svijetu što se tiče ženevskog sporazuma. Ja nisam nikad krio da sam ja protiv ženevskog sporazuma bio i u tom smislu sam i davao izjave. Jer sam u njemu vidio ne samo mogućnost za dodatnu agresiju Hrvatske i Srbije na b-h teritorij, već i da podstiče unutrašnju borbu za teritorije između Armije, HVO i četnika za teritorije. Prema tome, taj koncept po meni nikada ne bi mogao dovesti do mira i mislim da bi trebali tražiti izlaz u nečem drugom. Ja sam sličnu izjavu dao za TV, ovo što je Haris govorio, podržavajući to medjusobno priznanje između država nezavisnih i suverenih s prostora bivše Jugoslavije. Smatram da treba istaći zahtjev ne samo prema Srbiji što je jedno vrijeme bilo nepopularno čak se nije smjelo ni pomenuti, ali kao političari koji imaju odgovornost za sudbine naroda i ove države, moramo sagledati neke realnosti koje su na ovom prostoru evidentne. Ja sam uvjeren da neće moći doći do mira niti pravednog političkog rješenja na prostoru bivše Jugoslavije dok se ne sagleda cjelokupan kontekst odnosa između Hrvatske, BiH i Srbije. U tom smislu bih bio spreman podržati ovu inicijativu što je Haris govorio. Javno je prezentirati prema SB i prema režimima u Srbiji i Hrvatskoj. Tu bih tražio priznanje Srbije ne samo za BiH već i za Hrvatsku. Ali onda dolazimo opet do drugog problema unutrašnjeg uređenja u BiH. Mislim da bi tu trebali neke stvari mijenjati.

Jer ako bi ostali na principima ženevske ponude podjele BiH na tri neke manje-više etničke državice, mislim da opet ništa nećemo dobiti, jer bi time zadržali te velikodržavne apetite i Hrvatske i Srbije i valjalo bi onda zaista sjesti u ovom Predsjedništvu i jasno profilisati svoj stav oko unutrašnjeg uredjenja BiH. Ja ne bih sad iznosio svoj stav oko toga, ali ja sam ga već govorio. Mislim da bi federacija, ako se već mora prihvatiti neka surova realnost kao produkt vojne sile, terora, genocida itd, između eventualno tri neke buduće regije gdje bi se sačuvala cjelina a i veliki stepen autonomije budućih regija ili republika možda bi bilo rješenje koje bi svijet možda prihvatio. Znači, izaći sa ponudom unutrašnjeg uredjenja i ponudom da takva BiH stupi u određeno međusobno priznanje Srbije i Hrvatske i BiH i bio bih spreman ponudu da takva BiH stupi u neke odnose sa Srbijom i Hrvatskom. Da li će to biti u početku kulturni, ekonomski odnosi itd. mislim da bi to svijet prihvatio i time bi stukli rogove tim velikodržavnim pozicijama i Tudjmana i Miloševića. To je samo jedno od mojih razmišljanja, što ne mora značiti da ga treba prihvatiti. Ali uvjeren sam da bez sagledavanja ovog cjelokupnog konteksta neće se moći naći rješenje. Toliko.

IZETBEGOVIĆ: Hvala. Izvoli, lvo.

KOMŠIĆ: Ja se slažem s ovim procjenama ovdje rečenim - Harisovim. Mislim da bi trebalo u tom pravcu sad nastaviti nešto raditi i to vrlo ozbiljno. Ali, ja ću reći ono što sam mislio reći na kraju. Sad mi je bolja prilika nego pod tekuća pitanja. Da možda olakšam na neki način ovo usmjerenje gdje ćemo ići. Ja sam u Zagrebu sad proveo dva dana gore sa ljudima koji pripremaju Sabor ovdje koji želimo održati 6. februara u Sarajevu. I usaglasio sam to gore što oni rade sa ovim ovdje što se radi. Sad ću vam reći našu odluku i molim vas, nemojte s njom ići u javnost. Treba procijeniti kad će se to uraditi. Mislim da je odlična izjava koju je Haris dao nakon potpisivanja sporazuma između Hrvatske i Srbije i ovoga Akmadžića i Krajšnika. Ja sam za to da mi svi imamo tu pozitivan odnos prema tom. To ima veoma dobre efekte i u javnosti, a i stvara neku sliku povoljniju o nama ovdje i onom što mi mislimo o ukupnoj situaciji na cijelom balkanskom prostoru. Jer, mislim da čak treba ići još jedan korak dalje, samo treba procijeniti kad. Gdje treba kazati, treba to podržati i kazati da očekujemo da će se taj model koji sad oni pokušavaju da praktiraju između, primijeniti i ovdje kad je BiH u pitanju. Jer u tom sklopu je i ovo međusobno priznavanje itd. Jer, vrlo je važno da mi sada tražimo primjenu istog principa u BiH. Jer ukoliko je ovaj privolio Miloševića da sudbinu Srba locira u Hrvatskoj (Srba iz Hrvatske) da ih takoreći prepusti hrvatskoj državi da traže oni lojalnost prema hrvatskoj državi, mi taj model trebamo tražiti

za BiH. I naravno, obratno što nam je, isto tako, jako važno. Da se traži i da mi očekujemo od njih da postupe i kad su Hrvati, kad je Herceg-Bosna u pitanju. Da se isto traži - lojalnost spram države BiH. To je to. Oni su postavili sada jedan okvir prema kome mi trebamo imati pozitivan stav. Oni to, naravno, ne očekuju. Ali mi trebamo sada insistirati na onome što nama odgovara. I Harisova je izjava bila veoma dobra, ona je bila u tom. Dobro bi bilo da se nastavi, da svi mi u svakoj prilici, pitaće nas novinari vjerovatno o tome da to komentiramo, treba kazati da mi to pozdravljamo i da očekujemo primjenu tog principa istog ovdje. Očekujemo da će oba predsjednika, obje države tražiti od Srba odnosno Hrvata u BiH istu lojalnost na koju su se sada oni obavezali gore međusobno spram države BiH. To je jedna pozitivna. Gledao sam Sabor hrvatski jedan dan gore, prenos te njihove sjednice. Govorili su vrlo oštro. To je najoštrija rasprava do sada. Ono što sam ja vidio. I razgovarao sam s ljudima iz opozicije. Najoštrija rasprava do sada o spoljnoj politici iako spoljna politika nije bila tema. Tema je bilo samo Granićevo istupanje na Parlamentu evropskom i tim povodom se otvorila rasprava. Ali vidim da su uspjeli izdejstvovati da stave ono što je Tadžman skinuo s dnevnog reda - spoljnu politiku. Valjda je sutra na dnevnom redu, ukoliko nije danas ne znam kad je nastavak, insistiraju zastupnici u Saboru da se otvori tema spoljna politika Hrvatske. Tako da ovo što mi sad radimo upada u to. Oni su u toku zasjedanja ovih dana - i danas i sutra vjerovatno. E sad, ovo važno što sam htio kazati.

Pošto smo mi iscrpili zaista sve mogućnosti da privolimo hrvatsku oficijelnu politiku da odustane od podjele BiH. Te su mogućnosti zaista iscrpljene. Onim mojim nastupom, Haris ti si bio svjedok, to je bio posljednji pokušaj. Nemam ni ja više snage. Ne mogu više. Ja osobno nemam snage, a nema niko drugi od nas koji ima pristup da može. I mi želimo u kontinuitetu ovih sabora koji su održani, držaće se još jedan Krajišnici-Hrvati će održati još jedan sad u medjuvremenu kao što je bio ovaj bosanski i to su pripreme za ovaj sabor koji smo mi zakazali 6. Mi ćemo insistirati na ovome, da odmah znate, to ćemo insistirati i prema Predsjedništvu, da se pregovori ovi prekinu, da se više ne nastave pregovori na konceptu podjele BiH. Pregovori se mogu nastaviti samo na novom konceptu koji čuva Bosnu i Hercegovinu. To je prva i najvažnija stvar. Mislim da ne trebam dalje ni govoriti. To je temelj odluka koji ćemo mi donijeti. Odmah morate znati da ja neću moći više učestvovati u pregovorima na konceptu podjele BiH. To će biti odluka Sabora i ja ću je poštivati. Ja osobno neću moći. Dalje, ono što je vrlo važno za nas da bismo donijeli takvu odluku insistiraćemo da BiH Hrvati, nakon svih tih sabora održanih, naprave sporazum sa, ja sad uvjetno govorim, muslimanskim rukovodstvom, ne državnim, Ja sad o tom neću govoriti

šta mi želimo itd. Uglavnom ovo je temelj - očuvanje cjelovitosti države BiH. Nikakva podjela ne dolazi u obzir. Mi smo procijenili po stoti i hiljadu stoti put da je to za hrvatski nacionalni korpus katastrofalno. Ja sad neću da se zaklanjam iza toga šta je s Muslimanima, šta je sa Srbima. Za Hrvate je to katastrofa. To sad ovi mogu misliti da nije, povijest će pokazati da smo mi u pravu. Ja ponekad pomislim da sam ja lud, ali kad čujem kardinala Kuharića, onda velim ne može i on biti lud. Prema tome, biće nam važno da napravimo taj sporazum. Tražićemo da na temelju tog sporazuma koji će biti sporazum hrvatsko-muslimanski, ali pravi, po prvi puta Hrvati iz BiH žele napraviti taj sporazum, tražićemo suglasnost na tom sporazumu Amerike, Njemačke, Austrije, Turske i ostalih zemalja. Ove su nam četiri ključne jer su one pokazale interes za ovo što mi radimo. I mislim da će nas podržati. Oni su već tražili diplomatske kontakte i ljudi koji pripremaju ovaj sabor u Hrvatskoj već su posjetili ambasade na zahtjev tih ambasada, ne na njihov zahtjev. U Zagrebu. I veoma je živ interes za to kakve ćemo mi odluke donijeti. Kad dobijemo i ako dobijemo saglasnost svijeta na tom sporazumu koji ćemo mi postići, dakle na domaćem terenu, onda ćemo tražiti da to prihvatiti i hrvatska oficijelna politika i onda ćemo uputiti zahtjev Saboru Hrvatske da o tome raspravlja i da donese odluku. Hoćde li to imati efekta ili neće ne znam. To su naše namjere, to mi želimo napraviti. Ja vas molim da to imate u vidu. Posebno ću razgovarati sa Harisom kao predsjednikom Vlade da vidimo koliko nam Vlada može pomoći, koliko će nam Armija pomoći da dovedemo ljude koje smo zamislili dovesti na ovaj sabor. Uglavnom, treba da znate da ćemo insistirati na tome da se prekinu pregovori.

**SILAJDŽIĆ:** Ivo, koliko vidim, mehanizam kojeg vi nudite Tudjmanu za spašavanje obraza. Je li to to?

**KOMŠIĆ:** Uopće više o njemu ne vodimo računa.

**SILAJDŽIĆ:** E pa ako idete sa ovog sabora na sabor u Zagrebu, njega isključujete, a on je upoznat s tim da će to tako biti i ako prihvatate to, on prihvata to. Onda znači da se sakriva iza odluka sabora i jednog i drugog.

**KOMŠIĆ:** Ne znam koliko on zna o ovome. Mislim da ne zna.

**SILAJDŽIĆ:** Neće biti. Ako ste vi to u Zagrebu sve fino dogovarali, onda on to zna. A indikativno je ako nema opstrukcije za jedan takav sabor, onda znači može reći u neko doba, gospodo ja nisam to su sami Bosanci pa neka oni izaberu itd. To bi mu bilo pametno.

KOMŠIĆ: Kamo sreće, ali nisam ja te vrste optimista.

IZETBEGOVIĆ: On to neće prihvatiti. Mislim da ovo nije u saglasnosti sa Tudjmanom. I on nije za to.

KOMŠIĆ: Ja sam se definitivno uvjerio da on želi da nam otkine komad. Definitivno sam se uvjerio.

SILAJDŽIĆ: Koga šalju iz Sarajeva otud. To je indikativno. Ko će doći ovdje u Sarajevo? Akmadžić će doći?

KOMŠIĆ: Ne znam.

SILAJDŽIĆ: On je meni rekao da će doći.

KOMŠIĆ: Mi ćemo pozvati zastupnike u Skupštini BiH. Mi imamo spisak, dobili smo ga. Procjenjivali smo za jedno 15 do 20 ljudi s tog spiska da možemo naći, da bi mogli doći. Sad su oni s njima gore u kontaktima. Mi ćemo pozvati predstavnike sabora Posavine, predstavnike sabora srednje Bosne, predstavnike sabora Krajine da ljudi imaju legitimitet, da nam ne oduzimaju legitimitet. Pozvaćemo Hrvate iz ...Doći će oni Amerikanci što su dolazili u Ženevu. Ljudi iz Švicarske. Zatim ćemo pozvati naše ugledne intelektualce koji su izvan Sarajeva, ovo što je gore, pozvaćemo predstavnike klubova i domovinskih zajednica koji djeluju gore i pozvaćemo kao goste sve stranke iz sabora Hrvatske i vladajuću zvaničnu i njima ćemo poslati poziv da pošalju svog predstavnika. A ove opozicione će doći jer smo mi već s njima razgovarali. Stipac je odgodio sve svoje obaveze i rekao je te dane želim biti u Sarajevu.

IZETBEGOVIĆ: Hoće li moći doći?

KOMŠIĆ: Sad je stvar Demelo, ja sam i danas s njim razgovarao, obećao je da će on učiniti sve da oni sa tri punkta prebace ljude iz Frankfurta, Splita i iz Zagreba. Iz Zagreba će UNPROFOR prebacivati, iz Splita Francuzi, to je njihova valjda destinacija a Frankfurt je američka. Mi smo u kontaktu sa Jakovičem preko Demela sa Kašijem koji je rekao da će stati iza takve jedne vrste organizacije i da će dati sve svoje dobre usluge. A očekujemo da će nam Armija i MUP pomoći da ljude iz unutrašnjosti BiH dovedemo. Iz tuzlanske, zeničke i svih drugih regija. Demelo je išao u Zagreb da to potvrdi. Njemu je čak Granić rekao prenesite im neka prave sabor makar Grude bile oštro protiv toga.

GANIĆ: Ko im je rekao?



KOMŠIĆ: Granić. A Grude jesu, stalno nas napadaju. Od početka.

IZETBEGOVIĆ: Umajte u vidu da je zima i ove ljude koje naručujete s terena neka krenu jedan dan ranije.

KOMŠIĆ: To ćemo se dogovoriti. Odredićemo mjesta itd. To je vrlo važno.

IZETBEGOVIĆ: Jer ovdje preko ... snijeg trenutno pada.

KOMŠIĆ: To bi trebalo vidjeti helikopterima da se prebaci. Nije moguće pješice.

SILAJDŽIĆ: Što se Vlade tiče, mi smo kontaktirali UNPROFOR, zamolili Demela on je stupio u kontakt otišao u Zagreb. Što se tiče vojske vjerujem da nema nikakvih, problema. To su naši građani i mi im nudimo logistiku. To su građani BiH.

KOMŠIĆ: Koji će doći zbog BiH.

SILAJDŽIĆ: S punim pravom.

GANIĆ: Mislim da tu treba danonoćno raditi na toj organizaciji, jer vjerujte za ovu Skupštinu koju smo imali u Holidej innu mnogo se ranije počelo govoriti o tome, planirati. Koliko imate vi vremena 7-8 dana.

KOMŠIĆ: Mi smo dosta uradili.

GANIĆ: Vidite, trebali bi već sad da imate crno na bijelo od UNPROFOR-a. Napismeno da će oni to uraditi. Drugim riječima, ja sam Demela vidio maloprije, bio sam s njim, mislim da on sutra putuje u Zagreb. Trebalo bi onda da imate neki papir. Imena. Da oni potvrde. Taj papir vam je garancija. Vi bi ga trebali dobiti za dan-dva. Jer će biti onda opšti haos. Procijenite dali možete za dan-dva organizovati sve.

IZETBEGOVIĆ: Dobro, to su tehnički detalji.

SILAJDŽIĆ: Nemate na terenu puno radilaca - ni u Zenici, ni u Tuzli. Ne vidim da je neko izašao da radi.

KOMŠIĆ: Nisu mogli proći.

**IZETBEGOVIĆ:** Hoćete li pozvati Hrvatsku građansku stranku? Jer su oni veliki Bošnjaci. Da vidimo ovo. Ivo nam je usputno rekao o ovom saboru. Ali evo predlažemo da u vezi sa tačkom 2. iniciramo. Ideju uzajamnog priznanja Srbija - BiH da lansiramo u svijet to je broj jedan. Da takodje se izjasnimo za održavanje vanredne sjednice SB izražavajući da mi pri tome podrazumijevamo da će SB, raspravljajući o BiH, imati u vidu da je sebe obavezao odlukama ranijim rezolucijama. Da mi to kažemo. Mislim da bi to bila jedna nova ideja.

**PEJANOVIĆ:** Je li bilo ikakvog prethodnog diplomatskog sondiranja za ove dvije ideje? Prvu za međusobno priznanje i drugu za neki direktniji razgovor sa Rusima?

**IZETBEGOVIĆ:** Nije. Mi njih sada povlačimo za jezik. Ubacujemo u etar te njihove nove dvije ideje. Biće oko toga znatnih reakcija puno.

**SILAJDŽIĆ:** Odmah su to pokupile novine. Pitaju je li to neki novi vjetar. To su izvježbani ljudi koji uhvate u letu šta se dešava. Ja mislim da je ovo dobro. Mislim da na njoj moramo konkretno raditi u ovih sljedećih nekoliko dana. Prije svega na ovome. Jer ovo je međusobno priznanje i to je sasvim jasna stvar. Medjutim, unutrašnje uredjenje BiH nije jasno. Ja mislim da bismo trebali raditi na tome. To jeste teško, ali da imamo neki rezultat kakav takav. Je li federativno, kantonalno, neke teritorije poseban status. I ja sam spreman da radim na tome sa još nekoliko ljudi. Ako ima još neko sa svojim saradnicima, savjetnicima. To bi uglavnom bilo da se radi noću obzirom na dnevne obaveze. Ja imam osjećaj da mi to moramo uraditi u sljedećih nekoliko dana. Ne znamo šta nam se u Parizu kuha, ne znamo šta nam se u Moskvi kuha. U svakom slučaju možemo preduprijediti neke negativne odluke, negativna rješenja samim tim što ćemo izaći sa svojom inicijativom. Ovih dana se nešto, vidim, intenzivno između Moskve, Pariza, London se ne čuje, Vašington se malo čuje - uglavnom oni odbijaju sve, oni se pozitivno ni prema čemu ne određuju.

**KOMŠIĆ:** Oni traže koncept. I ako bude pravi koncept ubijedjen sam da će se umiješati. Zato je važno. Oni nisu za podjelu Bosne u tome je stvar.

**SILAJDŽIĆ:** Malo je naglašena činjenica da je stav Vatikana, da nema etničke podjele. Neki dan je došao ambasador i rekao - molim vas. Ja kažem, mogu li ja to objaviti, kaže on da. Stav je Vatikana na etničkoj podjeli, na etničkim linijama ne smije biti podjele. To je stav crkve. Svete stolice. To je njihov zvanični predstavnik koji je to rekao. E sad svi očekuju da papa izadje pa da

kaže - nema podjele itd. Tako ne možemo očekivati. Mislim da je ovo sasvim jedan dobar i značajan stav i koji treba koristiti i na ovom saboru vjerovatno.

KOMŠIĆ: Ja sam se sastao u Zagrebu sa svim katoličkim svećenicima iz BiH. Prekjučer.

SILAJDŽIĆ: Ima tamo neki Macanović.

KOMŠIĆ: Ima. Ali oni su uglavnom za ovu ideju koju sam vam maloprije izložio, Ja sam rekao o Saboru. Nadbiskup Puljić ih je savzao sve gore. Nije mi jasno odakle onoliki i kako su mogli proći. Kuda su sve prošli. Uglavnom su bili svi. Samo iz nekoliko župa ovdje ih nije bilo. Oni su to pozitivno akceptirali uglavnom. Ima nekoliko betoniranih tudjmanovaca medju njima. Sad znam tačno šta znači taj pojam. To su oni koji žele podijeliti Bosnu. Bez ikakvog pardona. Podijeliti, odcijepiti i gotovo. Ovi ostali su to pozitivno akplicitirali.

IZETBEGOVIĆ: Ko se još javlja za riječ ovdje?

PEJANOVIĆ: Oko ove inicijative za međusobno priznanje sa Srbijom nisam siguran na što možemo naići. Hoćemo li dobiti veći efekat da je ne tražimo. Nisam siguran bez neke prethodne bar djelimične sondaže.

IZETBEGOVIĆ: Nisi siguran u priznanje, je li?

PEJANOVIĆ; Nisam siguran da će oni to prihvatiti.

IZETBEGOVIĆ: Neće nikako prihvatiti. Mi jednostavno ubacujemo to. Neka oni sad odgovaraju na to. Naime, oni mogu da to odbiju čime priznaju da hoće podjelu Bosne, hoće stvaranje velike Srbije ili da prihvate.

PEJANOVIĆ: Možda smo mogli više nekom prethodnom son-  
dažom. Zato sam pitao Harisa.

IZETBEGOVIĆ: Nije nama cilj da oni sad kažu priznaju.

PEJANOVIĆ: Neki razgovor.

IZETBEGOVIĆ: Što bi, neka odbiju. Neka javno kažu da neće.

TRNKA: O tome je bilo govora u Ženevi u junu mjesecu.

IZETBEGOVIĆ: Mi na ovaj način iskazujemo naš cilj da se na ovom dijelu uspostavi mir. Neka oni sad kažu da neće.

PEJANOVIĆ: Samo sam razmišljao da li možemo u lansiranju ideje nešto još prethodno sondirati nekim diplomatskim kanalima, ali vidim da to sad nema ni vremena ni prilike. Ideju ja ne dovodim u pitanje. Što se tiče ove druge ideje za SB ja sam za to da mi izvršimo dobru pripremu. Ovaj generalni stav da ide da se traži vanredna sjednica. Ali dobru pripremu onoga šta bi mi SB predložili. Tražili oni to od nas ili ne, ali tražiće. Tražiće neke zemlje.

GANIĆ: Imaš li predlog.

PEJANOVIĆ: To i neke druge stvari. Da li možemo imati osim problema unutrašnjeg uređenja i odnos prema potpunoj obustavi vojnih dejstava, kakav odnos možemo imati u deblokadi Sarajeva. Pa ako hoćete i ideju protektorata za cijelu BiH. Tu smo mi alternativno uz koncept federacije tad javno imali do Ženeve. Pa se onda umrtvili. Dakle, neke naše ranije ideje bi trebalo objediniti pa ih staviti na papir i s tim u vezi vidjeti može: li se, a moglo bi se, instalirati razgovor sa ruskom diplomatijom, sa francuskom diplomatijom i američkom diplomatijom i eventualno njemačkom. Dakle, nekoliko zemalja koje imaju presudan ili bitan uticaj na evropsku politiku i politiku SB.

GANIĆ: Samo jedno pitanje.

PEJANOVIĆ: Da završim, slažem se s predsjednikom da smo nekako u defanzivi mi. Da vidimo sve šta možemo napraviti. Podsjetio bih da o unutrašnjem uređenju moramo voditi računa o tome šta su naše odluke do sada bile, šta je odluka Parlamenta i na čemu smo mi bili najviše, zapravo za šta smo se najviše zalagali. To je koncept države sa regionalnom autonomijom. To je bio naš koncept. To smo mi rekli i Miloševiću i Tudjmanu kad se okrenulo kolo da se govori o etničkoj podjeli Bosna država, a povezivanje sa drugim zemljama oko Bosne bujrum. Na šta je Tudjman rekao da je to prije 50 godina moglo a sad ne može.

GANIĆ: Ako gledaš prognozu vremena na beogradskoj TV onda pogledaj kako prikazuju mapu. Prikazuju tačno mapu okupiranih teritorija Krajine. Medjutim, ne znam. Čini mi se da se u nekim izjavama, bar je tako citirala štampa i radio, nešto se u razgovorima koje je imao Silajdžić sa Granićem, oni citiraju tamo da si ti rekao, da li te citiraju ispravno, da si govorio o povratku hrvatskih predstavnika u vlasti. Bilo je u nekim razgovorima. Kažu da se govorilo o mogućem povratku hrvatskih predstavnika u vlasti.

Nekoliko puta je to prošlo. To se i ja isto pitam. Ne znam na šta se to mislilo. Govorilo se o organima BiH.

SILAJDŽIĆ: Jedino smo govorili o onoj ideji nema linija između Hrvata i Bošnjaka Muslimana ako hoćete. Medjutim, ta je ideja odbijena glatko. I nikad ništa drugo nije pomenuto o povratku. Napominjem da su oni spremni cijeli intervju u "Globusu" je potpuno lažan izašao. Potpuno sa slikom pitanja - odgovor a da čovjeka nisam vidio. To se isto desilo i prije predsjedniku.

IZETBEGOVIĆ: Toliko je to bilo slično mojim stavovima da sam mislio da sam dao taj intervju. I tako bezobrazno. Kako se zvao onaj čovjek? Baron.

GANIĆ: Mi smo raspravljali i o ovoj temi na Savjetu za međunarodnu saradnju. Ustvari, bilo je sugestija upravo da se ide sa zahtjevom da SB jednostavno pogleda istini u oči i da kaže da bi morao nešto da uradi sa onim svojim rezolucijama koje je donio. Jer, očigledno da u Ženevi nije postignut dogovor jer se odstupilo od ovih principa. U novijoj istoriji nisu se uglavnom fiksirali dogovori a da je teritorija osvojena silom zadržana. Moguća su unutrašnja razgraničenja na nekakvim principima lokalne vlasti i sl. Da svako zadrži svoje. Medjutim, ovdje je situacija takva da Karadžić i kompanija hoće da uzmu i tuđe. Tako da bi mi mogli bezbjedno ići prema SB sa ovim zahtjevom da jednostavno Ženeva je žongliranje. Lord Owen tu sad pokušava jednostavno da održi i sebe. Medjutim, što se tiče unutrašnjeg uredjenja kad se polazi od ove konstatacije koju Ivo sad kaže da će Hrvati 6. zauzeti, jasan i konkretan stav, to je onda jedna značajna veličina. Veličina koja svakako može da udje kao jedan od vrlo značajnih podataka u analizi mogućoj projekciji unutrašnjeg uredjenja države. S druge strane mora se računati na to da sadašnje rukovodstvo SDS je takvo da ono nije spremno da razgovara na unutrašnjem uredjenju na nekim fer osnovama. Znae, čak mislim da ne bi ni prihvatili dijalog. Tu se mora raditi sa, kako da kažem, predstavnicima srpskog naroda koji su članovi, koji učestvuju u vlasti. S druge strane, mi smo isto na ovom savjetu raspravljali o tome, možda je ovaj kanal nezavisnih intelektualaca (taj izraz koristi neprecizno). Bilo je govora da određena udruženja intelektualaca bi razgovarala sa sličnim udruženjima u drugoj državi. Da se na neki način možda otvore još neki kanali. Oni nisu, naravno, obavezujući za državu, ali su u suštini mjera nekog stanja svijesti. Koliko te sredine imaju uticaj to je dugo pitanje. Npr. da jedna delegacija intelektualaca iz Bosne razgovara sa delegacijom u Crnoj Gori, Hrvatskoj, a možda jednog dana i u Srbiji. A očigledno je da je u tim svim razgovorima treba računati sa Miloševićem, jer on još uvijek dominira. On odlučuje da li će ovaj biti pred-

sjednik u Krajini ili će onaj biti predsjednik. Prema tome, možda jednog dana taj Karadžić bude kamen na vratu, ali nije loše da se pokuša otvoriti jedan takav kanal neke nezavisne grupe intelektualaca da razgovaraju, da vide šta oni mogu donijeti. Mislim da bi UNPROFOR tu imao sluha da to podrži. Sad kod ovog unutrašnjeg uredjenja, mislim da se tu ne bi smjelo požuriti. O tome treba još malo razmisliti. Ne bi se smjelo žuriti oko unutrašnjeg uredjenja jer se tu ne može oprostiti greška ako se napravi u ovoj fazi. Bilo je tu toliko. Onda zaista treba odmjeriti čvrstinu opredjeljenja Hrvata. Odnosno u smislu šta, u kojoj mjeri neko može da koči tu vašu akciju itd. Prema tome, eto, to je jedna od varjabila. Prema tome ne bi trebalo požuriti u smislu da krenemo prema SB. On ima pune ruke posla, ima sve svoje rezolucije. Jer ako se on deklarativno izjasnio da nema podjele države, da se mora tražiti rješenje na osnovama koje ne vode podjeli države, a to govore sve manje-više njegove rezolucije, onda bi mi mogli jednom analitičkom metodom da dajemo taj predlog unutrašnjem uredjenju. Bojim se nekih sitnih predloga. Prema tome, Tunjina karta ima, ima karta prijašnje Vlade. Možda su važni principi tog unutrašnjeg uredjenja u ovom trenutku neko nekakva detaljna mapa. Jer te proklete mape su nas i dovele do mnoge stvari.

IZETBEGOVIĆ: Vojske koje se nalaze na terenu su naš dovele do toga. Džaba, ti crtaj šta god hodeš. Treba, kad to sve iscrtaš, postaviti pitanje kako da otopiš vojske.

GANIĆ: Ako hoće tamo gdje je većina, neka imaju neku lokalnu samoupravu, skupštinu, itd. Ali problem je što hode tudje. Ovdje se ne radi o podjeli Bosne. Vjerujte. Hoće jednostavno 20-30% tudjeg i plus komunikacije takve da se teško može funkcionisati. Prema tome, nisam da se požuri. Mogli bi mi sve te predloge koji su bili da na Ministarstvu inostranih poslova to sistematizujemo, pa da svi dobijemo u Predsjedništvu.

IZETBEGOVIĆ: Ne, ovo počinje biti nova sila. Ova hrvatska sad inicijativa, Bez toga ništa. Nije to problem crteža. Onaj Mladić kaže hvala, vi to odnesite u najmanju sobicu u vašem stanu, znate na šta misli, i okačite tamo. Neće da ide odatle a neće niko da dodje da ga otjera. Prema tome, to ostaje mrtvo slovo na papiru. Tu su problemi. Nije problem tu sad naći najbolji model. Fino ti nacrtaj, ovako naši stručnjaci kažu. Ti možeš držati toga koliko god hoćeš, ali Mladić tjera svoje. Lupa po Tuzli, ubija djecu. I time se tim papirom ništa nije riješilo. Nakon toga ako se sve to usvoji i prihvati ostaje pitanje ko će Mladića da odstrani, ko će to zaustaviti. Tu su problemi. Ovo je novi paritet nekakav. Onda ovamo jedan drugi odnos snaga možda. Na koncu, problem je odnos snaga on se mijenja. Džaba ćete vi crtati mape. Onaj je meni

Borogovac iz Zagreba došao gore pa crtao kakvih mapa. Svaki put kad dodje, predsjedniče, ovo je najbolje rješenje. Ja vam kažem. I onda meni dokazuje. Ja kažem otidji dokaži tamo onima što pucaju. Znam da je to dobro. Mi smo to pokušavali riješiti istovremeno, ali mi bi mogli, recimo, usvojimo te mape a onda se osvrneš oko sebe i realnost ista. Četnici ostali na svojim mjestima i neće da se mrdnu odatle. Pitaju sada - opet ostaje da ih mi mrdnemo ili da dodje neko drugi da ih pokrene. Drugi neće. Opet gdje si, ostaje da naša vojska mora da protjera Mladića bez obzira na to. A onda ako ćemo ga protjerati, onda nećemo nikako te mape, onda ćemo imati jedinstvenu Bosnu. Šta ću ja potjerati Mladića pa opet imati nekakve regije i ovo i ono. Onda ćemo imati barem jedinstvenu državu. Državu kao i sve druge države. Ako već neće niko da dodje.

GANIĆ: Ako Sabor otvori ove kanale, znate vi šta treba uraditi.

SILAJDŽIĆ: Ovdje ima suštine i forme. Ovo što nam se sad dešava u Parizu i Moskvi na što mi trebamo odgovoriti jeste forma. Moramo imati svoju formu. O tome se radi. Mi znamo šta je suština. Da su tenkovi, Mladić, to je suština. Međutim, moramo imati naš odgovor, našu inicijativu.

IZETBEGOVIĆ: Toliko su neki ljudi zaneseni o diskusijama ljepote nekih karata da potpuno zaborave da je suština u tome. Mi smo kontali, ako prihvatimo nekakvu, ko što je bio Vans-Ovenov plan, mi ga prihvatamo zato što je to bio uvjet da se međunarodna zajednica u to uključi i da ona sprovede to. Jer, ako to ona neće sprovesti i ako meni neko nudi neki plan koji neće sprovesti, onda je to sve mrtvo slovo na papiru. Dakle, da se vratimo kako bi bilo da mi lansiramo ovo uzajamno priznanje i vanrednu sjednicu SB. Podrazumijeva se naravno da će SB, raspravljajući o BiH vanredno, poštovati svoje rezolucije koje je donio. Da mi lansiramo. Pa da vidimo kakve će biti reakcije. Onda ćemo dalje da krenu nekakve nove inicijative, da krenu od nas. Ali bih za to prešao.

SILAJDŽIĆ: Prvo pitanje će biti kako mislite riješiti Bosnu unutra. Mi možemo imati alternativu. Ovo jeste vruć krompir. Ali mi ćemo ovih dana opet taj krompir morati uzeti u ruku i hladiti ga. Džaba je to. Mi ne možemo pobjeći od toga. Prema tome, ja sam rekao da sam ja spreman raditi na tome. Evo, onda da radimo. Pazite, nemojte zaboraviti da su 2 godine prošle, da su ljudi zaboravili o čemu se radi i da oni nas samo gledaju sada kao jednu franciju koja se bori za 2,5 teritorije. Mi sada moramo reći ljudima ponovo šta smo. Da smo mi za mir, da smo za zajednički život. Evo jedna inicijativa: da smo za priznavanje, nismo za rat. Jer se ne možemo mi boriti protiv medijskog establišmenta koji nas sad

gura u to. Oni su za ratnu opciju zato što im se neda 0,7% teritorije negdje u Bihaću. Dakle, da mi našu poziciju ponovo potvrdimo. Eto, o tome se radi. Mislim da bi nam to jako pomoglo. Neka kažu - ovi ljudi neće rat, ovi ljudi hoće da žive u svojoj državi zajedno sa drugima i da se priznaju okolo. Šta ima loše u tome. Nigdje ne kršimo ni jednu rezoluciju UN, Povelju UN itd. Prema tome, možemo se odlučiti na sve. Možemo se odlučiti na to da se radi na tome da donesemo jedan prijedlog kakav god je, da vidimo ima li neki pametniji predlog i da to medju sobom raspravljamo, da to, naravno, ne bude javno. Ali ja vam kažem ukoliko imamo novu inicijativu prvo pitanje telefonski će biti a kako vi mislite Bosnu riješiti. Vi se tamo u Bosni tučete, okolo nema rata u vas je rat. Onda mi kažemo, imamo mi rješenje za to a vi nas podržite u tom rješenju. Ja to tako vidim.

LJUJIĆ: Radnu grupu i raditi.

SILAJDŽIĆ: Ganiću, nemam ništa protiv toga, mislim da svako to radi. Samo ako to budemo svi radili onda na stolu nema ništa. Miro svakako neka se pridruži. Ja se slažem da mi večeras počnemo sa radom jer inače nema posla. To treba odmah početi i raditi. Pazite, možemo zateći rješenje na kome će svi reći dosta je, ovo vam je to. Ja znam koliko znam o ruskom predlogu - znam samo to da interesantna stvar je da su Rusi uctali Neum. Što znači da nam pravi kartu. Ali je sigurno na drugom kraju nepovoljna pa će reći: vidi Muslimana oni hoće i ovo i ono. E ne može sve. Vidite kakav je ovaj izvještaj što sam sad dao Mirku Ovena i Stoltenberga. Fino se vidi da su Srbi i Hrvati bili spremni na sve, a Bosanci nisu. "Eto predsjednik Izetbegović je ipak ostao kod tog mišljenja". Na jedan fin način je rečeno evo ko je kriv za ovo. Mi se moramo iz te situacije izvući. Jer sada se stvara jedna pozicija gdje, šta god nam se ponudi moramo prihvatiti. O tome se radi.

IZETBEGOVIĆ: Dobro, mislim da je predlog da ova grupa radi. Naravno, ona će podnijeti prijedlog koji bi se onda raspravio. Ako nešto napravimo onda ćemo reći da Predsjedništvo lansira slijedeći predlog za rješenje.

PEJANOVIĆ: Možemo li ministra inostranih poslova poslati negdje gdje može razgovarati s ruskom diplomatijom, francuskom, američkom, njemačkom? Sad kad se ovo pripremi. Čak negdje gdje može neko otići.

IZETBEGOVIĆ: Dobro, ovaj predlog će biti brzo gotov.

PEJANOVIĆ: Da bude u sastavu ovog odlučivanja jedan segment.



IZETBEGOVIĆ: Dobro. Imamo još jednu stvar. Dobro, objavljujemo ovo dvoje i ujedno formiramo radnu grupu što ne objavljujemo, nego kad radna grupa napravi to i kad imadnemo predlog, mi onda lansiramo taj predlog. Jesmo li s tim tačku 2. završili?

MUFTIĆ: Molim, samo da preciziramo kako će biti. Uzajamno priznanje BiH, Srbije i Crne Gore.

IZETBEGOVIĆ: Hajmo za sada metnuti Srbija i BiH.

SILAJDŽIĆ: Ja bih stavio Crne Gore i Srbije.

GANIĆ: Onda će oni shvatiti da mi hoćemo Jugoslaviju da priznamo ili ćemo pojedinačno svaku od republika. Pa će onda moći da biraju.

MUFTIĆ: Oni će shvatiti da smo mi priznali da postoje Crnogorci.

IZETBEGOVIĆ: U redu, Srbija i Crna Gora. Tačka 3. Možete li nam nešto reći oko toga ili ćete pod-nijeti naknadan izvještaj.

SILAJDŽIĆ: Može naknadno.

GANIĆ: Mislim da je bolje da podnese naknadno.

SILAJDŽIĆ: Mi smo napisali izvještaj. S tim što sutra meni ponovo predstoji sastanak sa Krajišnikom. A ponovo ima još jedan sastanak ove grupe za povjerenje. Samo da znate, ukoliko ima nekih sugestija? Znaite otprilike gdje se kreću u kojim koordinatama ti sastanci.

PEJANOVIĆ: Ono što si izjavio.

SILAJDŽIĆ: Ono što ne mogu reći to je da tim sastancima se pokušava održati na životu ovo struje, ovo gasa koliko god može dok ova zima traje. Ako to budemo imali za mene je cilj ispunjen. Ne daj bože ne-dostatka hrane, sada nestane gasa i struje. A prijetje zbog onih 7 uhapšenih doktora, to su digli na sva zvana, daju ultimatumе itd. Prošli put sam odbio da razgovaram o tome, sutra će vjerovatno oni ponovo insistirati da se razgovara. Fino je rečeno to popravljjanje Buda potok-Reljevo koje je važno, onda svi ovi elektro-vodovi o kojima smo se dogovorili i uopšte mjere povjerenja. To je svaka saradnja. Zависи od toga da li ćete vi 7 doktora, to je humanitarno pitanje itd. To je sutra jedan razgovor.

IZETBEGOVIĆ: Ništa, odmah neka puste one ljekare iz Kule. I to je humanitarno pitanje. Neka idu na razmjenu. Ljekare oni hoće odavde, mi hoćemo one otamo. Ima tamo već 4-5 ljekara na robiji.

SILAJDŽIĆ: Kad smo već kod toga, javio mi se Irfan Ajanović pismom, u Tunjicama je, nije pušten. Moli da mu se pripazi porodica itd. Krajišnik je pominjao nekog poslanika Uroševića Duška. On je u Zenici. Ja sam danas čuo da je on slobodan čovjek, ali možda neće da ide. Ja mu kažem šta ako taj čovjek neće da napusti Zenicu. Ne možemo mi nikog istjerivati iz Zenice.

LAZOVIĆ: Da pred njima, pred Karadžicom, postavim pitanje Ajanovića da ga oslobode. Neki dan sam dobio pismo od njih da su oni to poslali međutim Karadžić je rekao da će Ajanovića odmah osloboditi ukoliko mi oslobodimo tog Uroševića. Ali ne navodi kad je uhapšen, gdje je uhapšen, u kojem logoru itd. Ja sam naknadno tražio dodatne informacije.

SILAJDŽIĆ: Moja je informacija da taj čovjek nije uhapšen, da je slobodan u Zenici. Ako hoće da ide to je njegova stvar.

PEJANOVIĆ: To je bio privrednik, jako razuman čovjek. Vjerujem da je on na slobodi.

IZETBEGOVIĆ: Dobro. Dakle, vi ste podnijeli izvještaj. Generale Deliću, imaš li ti šta dodati?

DELIĆ: Nemam. Suština tih zahtjeva je bila otprilike priznanje paravojski ovih tamo. Mi to nismo prihvatili. Vruća linija da. Što znači razmjena telefona s tim ukoliko treba da budu ovi mehanički telefoni da to UNPROFOR postavi. Kad je riječ o razmjeni nekih atašea oni su tražili, mi smo rekli da u ovom momentu nema niti garancije niti sigurnosti za to i predlažemo, ako treba pojačati vojne komisije pri UNPROFOR-u koje bi mogle, znači tamo gdje je sjedište UNPROFOR-a koje bi mogle da ne kažem da autoritativno rade u UNPROFOR-u. To nije prihvaćeno. Redovni sastanci komandanata. Redovni je pojam koji je veoma, veoma rastegljiv. Mi smo rekli sastanci na svim nivoima da. Mješovitih vodnih komisija, komandanata itd. Ali ne može se svakih nedelju dana sastajati komandanti ako nemamo o čemu raspravljati. Komandanti mogu odlučivati o nečemu na najvišem nivou. Kad je riječ o humanitarnim mi smo rekli s naše strane da postoje garancije za prolazak humanitarnih konvoja i u tom pogledu da nema nikakvih problema vezano za prolazak humanitarnih konvoja. S tim da bi bio ponovo taj sastanak gdje ćemo mi, između ostalog, predloženo je da se potpiše jedan zajednički ugovor sa srpskom

stranom o prolasku teških ranjenika Lukavica-Ilidža otprilike. Da bi se opet nama obezbijedio prolazak Igman odnosno s te strane Sarajeva. U suštini to ne bi bilo problematično to možemo dogovoriti. Eto, to je.

IZETBEGOVIĆ: Dobro. Hoćemo li konstatovati da su izvještaji podneseni i da su prihvaćeni. U ovom večerašnjem izvještaju - podneseni su izvještaji od strane dr Silajdžića, predsjednika Vlade i generala Delića o pregovorima. Izvještaji su primljeni k znanju. Tačka 4. Ovdje imamo. General Delić ima neke nove informacije o situaciji u Krajini i u vezi s tim ideju o amnestiji. Koja bi možda..

.....

Sjednica je završena u 18,45 sati.

*“Kad mi procjenjujemo da nam ne odgovara da idemo na pregovore, nećemo otići na pregovore”*

**Magnetofonski snimak 238. sjednice Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine, održane 5.2.1994. godine**

*Sjednicom je predsjedavao predsjednik Predsjedništva g.Alija Izetbegović. Odana je počast poginulim civilima na tržnici Markale.*

IZETBEGOVIĆ: Ovo što je danas velikom ljudu na um palo je to da li bismo uzeli učešća, u ovakvoj situaciji, u tim pregovorima i pojavljuju se dileme da li ima o čemu više da pregovaramo. Da li se s njima može više pregovarati ili ne. To je, naravno, ona prva emocionalna reakcija koja se nameće sama po sebi. Da malo popričamo. Onda pisma moja i Silajdžićeva jednom broju šefova država - moja šefovima država a Silajdžićevo pismo Savjetu bezbjednosti. Evo, to je dnevni red. Ima li neko primjedbu na dnevni red za ove tri tačke? Ako nema, bio bih za to da odmah krenemo na rad po ovim tačkama dnevnog reda i prvo je pitanje učešće naše delegacije na sljedećoj rundi pregovora koja je zakazana za 10.februar. Već sam re-kao kakve se dileme pojavljuju. Istovremeno bih rekao da možda da postoje razmišljanja i takva da je jučerašnji i današnji napad na grad i smišljen zbog toga i ciljan na to da mi povučemo pogrešan potez i da ne učestvujemo na pregovorima. Čini mi se da bi to moglo da bude ako je taj napad jedna smišljena akcija, a čini mi se da jeste. Ako nije, jeste nekog nekontroliranog čovjeka, jednog pijanca, itd. Ako je to ciljan gest, a po svoj prilici jeste tako. Onda bi to moglo da bude iz dva razloga: jedan je da mi možda razmišljamo o tome da ne

dodjemo na te pregovore, da napravimo takav gest u nekom stanju uzbuđenja i huje, ili drugi da nas se prisili da opet na tim pregovorima, ako dodjemo tamo, napravimo opet neki pogrešan potez, da prihvatimo nešto što možda ne bi inače prihvatili pod uticajem ovih crnih vijesti o pogibiji ljudi, o tome da je svaki dan sve više poginulih, sve više ranjenih, da postajemo narod osakaćenih ljudi i da se upitamo dokle to može da se izdrži, gdje su te granice, itd. Volio bih da čujem i vaša razmišljanja o tome. Ja lično mislim da trebamo zadržati hladnu glavu i da ne trebamo se omesti od pregovora. Jer mislim, kako god sračunamo, da bi imali veliku političku štetu da u pregovorima ne učestvujemo. Dakle, mislim da bi trebalo ići na pregovore i trebalo bi, naravno, ako se odlučimo na to, malo razmisliti o ...delegaciji, tima koji bi išao gore. Ali prvo da raspravimo pitanje ići ili ne ići. Čuli ste moja razmišljanja. Da vidim kakva su vaša. Ima li neko da misli da ipak ne bi trebalo ići. što se tiče mene i Silajdžića, mi smo malo o tome razmijenili mišljenja i rekli da bi ipak trebalo ići. Da vidim šta vi mislite o tome?

Izvolite, o tome otvaram raspravu o ovoj tački dnevnog reda.

GANIĆ: Vjerovatno u nekom simboličnom obliku naše prisustvo je potrebno gore jer međunarodna zajednica je naš šef, mi smo članica UN i kad nas god pozovu, mi se s formalne strane moramo odazvati. Činjenica je da nema gore platforme za pregovore više, znate. Jer ova platforma Londonske konferencije je vješto od strane Ovena gurnuta u stranu i sad svaki gore razgovor je novi početak. Onda se postavlja pitanje - pa što se jednom ne dogovore. Ljudi koji to ne prate baš do kraja analitički. Vjerovatno u nekom obliku treba poslati delegaciju mada bi trebalo doći do nekih promjena. Možda ne treba uvijek najangažovanije ljude slati, a s druge strane, sutra je Sabor Hrvata BiH, prekosutra je Skupština. Očekujem da će i sutra i prekosutra biti nekih novih elemenata koji će definisati taj naš odlazak u Ženevu. Prema tome, treba do ponedjeljka puno toga uraditi da bi mi javno zauzeli stav da li ići i ko će ići. Eto, toliko.

IZETBEGOVIĆ: Ko želi dalje?

KOMŠIĆ: Pošto je Ganić pomenuo naš Sabor sutra, iako ima velikih poteškoća jer je veliki broj ljudi koji su vrlo važni, koji tako reći odlučuju o legitimitetu tog Sabora ostao u Zenici, ne može se prebaciti, mi ćemo vidjeti šta još možemo napraviti i sutra prije podne, s tim Sabor će se održati. Mi ćemo pokušati da mu damo legitimitet bez obzira na to i bez obzira na ovo što nam još neki ljudi nisu došli UNPROFOR i ostale institucije UNHCR su dali garancije da će sve prebaciti. Medjutim, to ipak nisu uradili. A mislim da ćemo mi donijeti vrlo važnu odluku sutra. Ja sad kažem,

ona će imati legitimiteta onoliko koliko i mi damo tome legitimitet. Jer ovo su ratna vremena i svako ima pravo onoliko koliko uzme. Da ne bih o tome duljio, na kraju mog uvodnog referata koji će tamo biti usvojen, jer je on već usaglašen stoji doslovice ovako i u tom smislu će biti odluke: "Okupili smo se u Sarajevu itd. da jasno i glasno kažemo - nema podjele naše države i domovine i niko nema pravo pregovarati na toj osnovi u naše ime". To je suština svih naših odluka sutra. Dakle, mi želimo jedan novi pregovarački koncept koji ne dijeli državu, već je čuva. Čuva u granicama mogućnosti ovih. Uvažavamo mi realnosti koje postoje itd. nismo mi iluzionisti nikakvi, ali taj koncept pregovarački bi se morao promijeniti. Mi ćemo insistirati, naš Sabor će uputiti zahtjev Skupštini možda i Predsjedništvu da usvoji zvanično, jer mi smo neoficijelni, ali Skupština ako usvoji taj stav, onda on važi i za delegaciju koja gore ide. Pregovarati se može samo o unutrašnjem ustrojstvu države, modalitetima podjele vlasti i osiguranja ravnopravnosti i suvereniteta naroda. I niočemu više. Evo, to je suština onoga. Mislim da je Ejup očekivao da ja ovo kažem. Ukoliko će to olakšati našu pregovaračku poziciju, ukoliko to nešto znači, naš Sabor sutra, ako Bog dan, donijeće ovakve odluke.

IZETBEGOVIĆ: Dakle, slažete li se da naša delegacija ide u Ženevu? Ima li neko možda drugačije mišljenje i da li bi današnji slučaj trebao da promijeni taj stav? Prema tome, većina je za to da se ide? Hvala.

GANIĆ: Ali bez objavljivanja danas. Ja bih to zadržao pored toga što smo to zaključili. Ja bih to objavio u ponedjeljak ili u utorak.

SILAJDŽIĆ: Predsjednik je već rekao i moramo voditi računa o tome šta se reklo. Da ćemo vjerovatno donijeti odluku, upravo zbog toga takvu da idemo, upravo zbog toga što nam se postavlja jedna zamka. Naime, oni kažu Muslimani pucaju na sebe da ne bi išli na pregovore da bi nas optužili. Prema tome, mislim da bi to trebalo objaviti nakon ove sjednice i reći da mi idemo na pregovore pored svega i upravo zbog toga jer se to od nas očekuje. Očekuje se nakon ove sjednice da se to objavi, r to odmah. Svijet to očekuje. Mogu vam samo reći da se u Bijeloj kući održava sastanak, da su u ovom momentu konsultacije između šefova islamskih zemalja, da će biti neka pisma upućena zapadnim liderima uključujući Klintona itd. Da se očekuje ovo pismo predsjednika, da se očekuje naš zahtjev SB tako da smo sada u žiži pažnje, zbog toga, a i zbog onoga što je već najavljeno trebalo bi to objaviti.

IZETBEGOVIĆ: Mi smo danas već bili pitani o tome da li ćemo ići ili ne mi smo rekli da ćemo na večerašnjoj sjednici odlučiti o tom pitanju. Prema tome donijeli smo odluku i mislim da nema razloga da je krijemo. Mislim da sad treba da odredimo delegaciju. Predlažem da to budu: Silajdžić, Komšić i Lazović. Da to bude sastav naše delegacije. I naravno uz to bi išla još možda dva eksperta - pravni ekspert i jedan o problemu kartografija. Mislim da bi trebali, gore nam više niko ne treba. Ima gore jedna naša misija koja nam može pružati tehničke usluge. Ne treba ići ni prevodioc. Mislim da je to dovoljno. Da li bi neko od tehničkih lica trebao da ide? I naravno, pratiodi.

SILAJDŽIĆ: Ovi ljudi koji su radili sa ovom grupom. Medjutim, u Ženevi, ako je to pitanje predsjedniče, ima nekoliko ljudi koji tehnički mogu pripomoći. Ono što su radili drugi koji su dolazili sa raznih strana. Sad to više nije potrebno. Pogotovo ako je sastanak samo na nivou BiH. Na taj sastanak ne dolaze iz Srbije i Hrvatske. Radi se o BiH i mislim da je to dovoljno.

IZETBEGOVIĆ: Da.

KOMŠIĆ: Što se tiče delegacije, da li je moguće da dodamo još jednog sa ovog mog Sabora. Ja kažem mog, oprostite, nekako sam se totalno poistovijetio s tim. Ja vjerujem da de Sabor donijeti odluku da delegacija Sabora bude tamo. Naravno, i ja sam tu. Ali možda još jednog i to ako se ja budem tamo pitao, ako me budu poslušali, ja bih Luku Markešića. On će svakako biti.

IZETBEGOVIĆ: Mislim da predlog ne bi bio u redu. Onda imamo jednog Muslimana, dva Hrvata, jednog Srbina. Mi trebamo voditi računa o tome kako bi to komentirao svijet. Mislim da to ne bi bilo dobro. Onda bi morali ponovo da povećamo još jednog Muslimana, još jednog Srbina, itd. Ovako jedna reprezentativna - predsjednik Vlade, član Predsjedništva, predsjednik Skupštine. To je izbalansirano nacionalno.

KOMŠIĆ: Govorim zbog toga što ćemo se morati mi "klati" tamo s njima.

IZETBEGOVIĆ: A to ne isključuje da možda neko ode ali ne kao član političkog dijela delegacije. Da možda ide još neko. Konsultativno, to nije isključeno.

KOMŠIĆ: Nisam ni mislio da bude da ga mi imenujemo.

IZETBEGOVIĆ: Da ide kao savjetnik, itd. Ali ne onaj dio koji odlučuje nešto. I ja se imam namjeru pridružiti gore sastanku ako

bude taj sastanak donosio neke bitne odluke. Pravo da vam kažem, nema puno izgleda da će se napraviti nešto tamo. Ne bih rekao da će doći do nekog bitnog obrta tamo. Barem u ovom momentu se to ne vidi. Iako, kad je riječ o unutrašnjem frontu, ne vidim. Možda se dogodi neko čudo zbog pritiska spolja, nekih inicijativa koje do sada, na koje su do sada bile sve ove strane neosjetljive, da se razumijemo. Pritisci su bili do sada. Ja nisam vidio da je bilo ko osjetljiv na to. Ni mi čak nismo bili osjetljivi ako nismo bili vrlo jaka strana u svemu tome. Srbi, nisam primjećivao da na njih osobito ostavlja utisak to šta ko kaže. Ni Amerika. Ne vidim da Hrvati uvažavaju puno to što kaže Njemačka, itd. Tako da sad ima jako mnogo sastanaka, pokušaja da međunarodna zajednica, jako mnogo ljudi.,. Ali nisam baš optimista da će doći do nekog preokreta u pregovorima. Ako bude bićemo u stalnom kontaktu i onda će nas možda još nekoliko ići gore ako vidimo da stvari idu dobro, da se nešto rješava. Onda ćemo malo proširiti delegaciju, sastavićemo se, bićemo u kontaktu sa našom delegacijom pa ćemo donijeti odluku da proširimo broj ljudi koji bi učestvovao u tome. Ako vidimo da se donose konačne - sud-bonosne odluke. Ova delegacija ide da vidi da li postoji izgleda za nekakav napredak, da ponudi neke nove ideje, da čuje neke nove ideje iz svijeta koje dolaze. Ova četvorka gore nešto priprema na veliko - Amerika, Francuska, Engleska, Njemačka. Vidjećemo da li će oni doći sa nekim svojim predlozima ili ne. Prema tome, predložio bih da mi ovu tačku zaključimo i da idemo. Što se tiče toga šta će ona zastupati, delegacija, mislim da joj treba dati dosta široka ovlaštenja. Evo, biće sutra Sabor, vidjećemo šta oni kažu, koliko će biti reprezentativan. Treba uraditi sve. Još uvijek nije kasno da na Sabor dodju ljudi. Večeras ako krenu iz Zenice, bili bi sutra na vrijeme ovdje. Ima problema u Zenici, znaš li u čemu je stvar. Mogli su se kolima prebaciti. Kako si ti prešao? Kroz tunel.

GANIĆ: Zašto vozilima? Treba neko sad da razradi tu mehaniku da tačno kažu da oni kreću u 10, 1 da se zna ko je odgovoran.

IZETBEGOVIĆ: Zavisi od reprezentativnosti tog tijela. Morate imati moć da na neki način Bobana isključite iz ovog svega. Ali to možete jedino ako dodje dovoljan broj ljudi. Vidim da iz one tamo Gradjanske hrvatstranke imaju problema. Tako barem novine pišu. Izgleda da imaju takvih, problema u Zenici. Ne znam.

SILAJDŽIĆ: Mile Akmadžić, Andjelko Vuletić, Lasić i još neki gospodin kome ne znam ime, pokušali su da udju u Sarajevo međjutim, UNPROFOR im je rekao da nemaju nalog za prebacivanje u Sarajevo. Vi se morate vratiti u Zagreb ili Split. Samo da



znate da je to tako bilo i da ti znaš Ivo da im nisu dozvolili da udju u Sarajevo.

IZETBEGOVIĆ: Akmadžić je bio i ko reče?

SILAJDŽIĆ: Lasić i Vuletić Andjelko i još jedan.

IZETBEGOVIĆ: Dobro.

GANIĆ: Naš MIP je poslao ta imena sa molbom da se oni prebace.

SILAJDŽIĆ: Oni su došli na sastanak. Ne znam ko je to iskoristio. Oni su došli na sastanak koji smo mi danas imali. Ovi iz UNPROFOR-a kažu vi ste došli na sastanak ovdje i morate ići u Zagreb pa se prebacivati. Mi nemamo pravo odavde vas prebacivati u Sarajevo. I Sančević.

**KOMŠIĆ: A oni su htjeli?**

**SILAJDŽIĆ: Htjeli su. Mi smo bili svjedoci.**

GANIĆ: To nije tačno. Oni su bili na onom spisku.

X: Nije g. Lasić. Vuletić je bio. I Sančević je bio i čak je imao najavu da će danas doći u Sarajevo.

GANIĆ: Zbog nekih banalnih stvari to neće uspjeti. Imamo uvijek neke banalne, sitne, tehničke stvari od kojih na kraju zavisi životna preformanca. Ja mislim da bi trebalo ovi ljudi koji se bave u Vladi operativnim stvarima da non-stop to rade.

PEJANOVIĆ: Oni su došli iz Tuzle, tuzlanske regije.

IZETBEGOVIĆ: Zamolio bih Bakira da poslije sjednice kontaktira Delića da vidi da li se može osigurati nešto. Da im ponudimo kamionima, zašto ne. Ovo je ratno doba. To je mlađji svijet. Ja sam taj put prošao nekim kolima. Ali vozi se 7-8 sati.

KOMŠIĆ: Trebali bi sutra doći do 11. ili do podne. Ako kasne 1-2 sata nije problem.

IZETBEGOVIĆ: Možete odložiti sat-dva ako zakasne. Ali mislim da mogu da dodju. Kako ste vi išli? Dobro, hoćemo li to urediti? Bakire pokušaj da dodju. Ivo i Bakir će to uraditi. Bakir ima na raspolaganju može zovnuti Delića da nam pomogne.

KOMŠIĆ: Moji organizatori su s njina stalno u kontaktu.

IZETBEGOVIĆ: A što se tiče platforme ona će biti sutra predmet Sabora, prekosutra Skupštine pa ćemo o tome još malo popričati s čim ide ta delegacija tamo. Vidjećemo, da o tome sad puno ne raspravljamo. Neka to Skupština prekosutra izdefiniše.

LAZOVIĆ: Mislim da bi bilo neopodno da se računa da prije Skupštine sjednica Predsjedništva se održi nakon Sabora gdje bi se vidjelo kakve su oni stavove zauzeli, a da poslanici imaju pred sobom stav Predsjedništva oko ove nove platforme, sa kojom možemo pred Skupštinu. Skupština je zakazana u 11. Možemo je prolongirati 1-2 sata vremena pa održati u Holideju Inu ovdje. Ali da računamo sa sjednicom Predsjedništva.

IZETBEGOVIĆ: Da li bismo išli tim putem ili bismo na sjednicu Skupštine izašli sa sirovim podacima? Pa ćemo formirati jednu radnu grupu neka prati razgovor.

LAZOVIĆ: Makar da Informativno razmotrimo nove političke stavove i da vi izadjete pred Skupštinu i to obrazložite bez nekog decidnog zauzimanja stavova.

IZETBEGOVIĆ: Šta bi bio zadatak Predsjedništva? Da definira neki predlog ili ne?

LAZOVIĆ: Da razmotri novi radni materijal i da ipak zauzme neke stavove,

IZETBEGOVIĆ: Šta misle ostali o toj stvari? Da li bi išli - imamo Sabor, Predsjedništvo Skupština ili bi Sabor - Skupština? Ili neka komisija koja bi to pratila, zauzela svoja mišljenja i definirala predlog. Iako mislim da, prema mom iskustvu iz Ženeve, treba imati delegacija dosta široka ovlaštenja. Da ima više opcija na raspolaganju, da ima mogućnosti gore da dobije neki pravedan mir.

LAZOVIĆ: Delegacija će imati širok dijapazon mogućnosti da se dogovara. Tako ćemo uskladiti i raspravu u Skupštini.

IZETBEGOVIĆ: Mi ćemo na Skupštini ponovo definirati neke minimume je li?

LAZOVIĆ: Da.

IZETBEGOVIĆ: Pa ćemo kazati ispod ovoga ne možemo ići, iznad ovoga što god dobijete u redu je. Vjerovatno će tako ići.

PEJANOVIĆ: Da mi ipak zajedno pogledamo ovaj dokument i da u pripremi vašeg izlaganja za Skupštinu vidimo mišljenja. U tom smislu.

IZETBEGOVIĆ: Dobro. Ostajemo na tome da ću ja zakazati Predsjedništvo, ako procijenimo to nakon Sabora, da imamo materijala da izadjemo sa nečim novim. Vidjećemo sutra šta će na Saboru biti. Ne znamo još uvijek ni konačan sastav Sabora. Ne znamo ko će doći. Ne znamo, dakle, šta znači Sabor. On zavisi od dvije stvari - iz koga je sastavljen i ko su ti ljudi, ko će doći sutra i kakvi će njegovi zaključci da budu. Onda bi mogli eventualno da uzmemo stav. Ako bude ono što svi želimo da to bude - jedan reprezentativan skup koji predstavlja Hrvate BiH kao što mi to mislimo u ovom momentu i ako donese odgovarajuće zaključke, zadovoljavajuće zaključke, predloge koji odgovaraju željama građana BiH i željama nas većine ovdje, to će biti jedna opcija. Druga će opcija biti ako to bude nešto siromašnije, ako da neke neodredjene stavove, dvosmislene pomalo kako bi se to moglo dogoditi. Neke kompromisne stavove. To će biti jedna nova situacija. Dajte da sačekamo ishod Sabora. Vi sutra završavate radom.

.....

IZETBEGOVIĆ: U saopćenju treba da se kaže da nismo upali u zamku koja nam je nametnuta. Tako treba reći. Međutim, mi ne idemo na pregovore za njihov hatar. Idemo zbog nas na pregovore. Da mi njima neku uslugu činimo. **Kad mi procijenimo da nam ne odgovara da idemo na pregovore, nećemo otići na pregovore. Procjenjujemo da nam još uvijek odgovara da idemo na pregovore - ne zbog njih nego zbog sebe.** Ja to često upoređujem sa onim - što idete na pregovore? Zamisli da mi je neko kćerku zarobio pa je drži na brdima i kaže dodži da pregovaramo i da je oslobodimo. Neki kidnaper. Ništa neću učiniti da kažem ja s takvim tipovima ne razgovaram. Mi ništa njima ne priznajemo, samo da mi drže kćerku i da mogu da je ubiju. O tome se radi. Nije nama ispod časti pregovarati. Ne idem ja njima ni na kakvo poklonjenje gore. Oni drže na nišanu hiljade ljudi, gradove, i ja moram pregovarati.

SILAJDŽIĆ: Zašto sam za to da se ide i da se sve objavi. Oni misle da mi želimo da proizvedemo efekat. Dakle, mi ne bismo trebali ići na to da upadamo u tu zamku da proizvodimo sada bilo kakav efekat. Bez obzira što su danas učinili, mi idemo. Naša namjera nije bila da proizvodimo efekat, niti smo zbog toga pucali na sebe.

IZETBEGOVIĆ: Nama i ne treba taj efekat.

SILAJDŽIĆ: Objavljivanje toga to znači. Mi ne upadamo u tu zamku niti smo pucali na sebe. Oni nas tu čekaju na tom efektu.

IZETBEGOVIĆ: Što se tiče sastava delegacije, ne mora se objaviti. To nije ni bitno sad trenutno. Bitno je idemo li ili ne. Idemo jer ne želimo upasti u zamku koja nam je namještena. Smatramo da je to zamka i hoćemo da je zaobidjemo. Tako ćemo reći.

.....

IZETBEGOVIĆ: Hvala. Možemo li zaključiti sjednicu? Možemo.

Sjednica završena u 19,15 sati.



*“Jer sve dok postoji taj  
koncept takav za svako  
selo će se voditi rat u ovoj  
državi”*

**Magnetofonski snimak 239. sjednice Predsjedništva  
Republike Bosne i Hercegovine, održane 7. februara.  
1994. godine**

---

*Sjednica je počela u 12,00 sati. Sjednici je predsjedavao  
predsjednik Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine,  
gospodin Alija Izetbegović.*

.....

MIRO LAZOVIĆ: Zahvaljujem g. predsjedniče, ja ću samo  
ukratko, a Avdo će o tehničkim stvarima informisati. Mene intere-  
suje samo sam tok odvijanja sjednice i da se mi ovdje dogovo-  
rimo kako i na koji način prezentirati tačku dnevnog reda. Prva  
tačka bi bila aktuelna pitanja daljih mirovnih pregovora o Bosni i  
Hercegovini, poslanici su tražili na zadnjem svom zasjedanju da  
se podnese kao izvještaj između dvije sjednice Skupštine. Znači  
od 27. septembra do danas, evo bile su dvije ili tri Ženeve. Ne  
znam koliko je bilo i kratak izvještaj šta je na tim razgovorima  
postignuto to. I drugi dio bi bio objašnjenja ovih osnova ovog  
radnog materijala. To je ovaj papir koji je pravljen, Haris, Ivo i ja  
koji smo pravili i koji je na neki način bio podloga za ovo sve što  
smo do sada uradili i što je hrvatski sabor utvrđivao stavove na  
osnovu ovih političkih opredjeljenja.

PREDSJEDNIK: Ja mi smo se kasnije dogovorili da se to lansira  
kao jedna inicijativa ova, hoće li biti tako.

KOMŠIĆ: Naš sabor je juče usvojio, naravno ja sam rekao da je to naš papir radni koji je juče usvojen kao polazna osnova za mirovne pregovore zajedno sa onom mapom koju sam ja juče objašnjavao. Mi smo u jednom trenutku zatvorili sjednicu baš onako kako smo bili dogovarali ja sam to objasnio. I odluka je sabora ovog našeg jučerašnjeg da se to uputi Skupštini isto tako kao podloga za donošenje stava za nastavak pregovora.

PREDSJEDNIK: Naime, ovo je Skupština danas da se iznesu i nove ideje. Naime, što se tiče mog izlaganja ono će na neki način fokus baciti na to da se praktički ženevski pregovori počnu završiti u krugu da uspjeha nema. Ispada samo nekim prodorom, novim idejama. Ne može na bazi ovoga. Ne znam jedino ako bi bilo nekih novih pritisaka na ove dvije strane. Pa da onom konceptu napravimo koncensije. Mi to ne vidimo, dakle nove ideje. Jedna od novih ideja je ovo. Biće vjerovatno biti još ideja, barem čujem da će ih biti. Jer ljudi su se nabrusili iz provincije dolaze sa nekim novim idejama, biće onda ovih regionalnih istupa. Sjeveroistočna Bosna ideja nekakvih itd. Tako da je to jedna prilika da se na Skupštini te ideje iznesu, da se malo valorizuju da se malo pretresu i da se na taj način delegacija oboruža nekim novim saznanjima terena, idejama o tome šta svijet misli. I nekim novim projektima. Da bi ih imao u vidu, ja bi što se tiče delegacije, ja ne bi nju zahtjevao ponovo rekao bi što se tiče mene predložio bih ovo. Da, naime, u svom izlaganju kratkom ja bi te zamolio Miro da kažeš kratko izlaganje nema novosti nikakve. Ima puno ponavljanja. Bilo bi tu natezanja bez kraja i konca, oni koji su prisustvovali znaju kako je to hodalo, nekog napretka nema. Nekog malog napretka je bilo. O nekim tačkama je bilo nazad, tako da stvari znate ni I. Bosna ni Z.Bosna nije riješena. Ne znam neke ključne stvari ja ću to u kratkim crtama iznijeti. I prema tome, reći ću da je potrebno da se iznesu nove ideje. Onda ne bi bilo loše da se javi Ivo. Da iznese to kako bi to izgledalo. Onda bi raspravljali, i ja bi tad predložio da mi delegacija ovlastimo da sljedeći osnovni kurs Skupštine ima punu slobodu da raspravlja i o nekim drugim mogućnostima jer se nama stalno javljaju spolja. Ponekad se nadjemo u nezgodi dodje nova neka inicijativa. Delegacija mora imati široka ovlaštenja da nešto dogovori tamo s tim da to nije nikad konačno. To je čitava stvar. Da ne obaveže nas. Znači ona nešto dogovori, ona more kazati jeste ovaj prijedlog dobar a mi nemamo ovlaštenja to je van onoga našeg mandata itd. Ona treba da nadje rješenje za državu i narod. Da nadje rješenje. S tim da uvijek naravno kaže to je samo paraf. To ne vrijedi dok Skupština ne kaže amin. Jer njen paraf ne obavezuje državu još uvijek bez ratifikacije. A oni dobro znaju šta će biti retificirano, a šta neće. Znajuu raspoloženje i Skupštine i naroda i ovih naših organa tu. Svi mi to jako dobro

znamo. Mi znamo zašto do danas nikad stavili paraf na nešto. Jer smo znali da to ne uživa podršku. Stavili bismo paraf procjenili da to uživa podršku. A mi znamo približno kakav je stav javnosti. Prema tome, mislim da bi delegaciji trebalo dati dosta odriježene ruke, da odreaguje na pojedine prijedloge koji mogu da dodju i da procjeni u okviru današnjih razgovora raspoloženja koja tu postoje. Šta se može prihvatiti. **Da može biti prihvatiti nekakav mir koji bi spasio najosnovnije naše ciljeve narod i državu. Kako u kom obliku vidjećemo.** Pri tome služi kao orijentacija onaj Zakon Skupštine sa 28.septembra i kao orijentacija dalja ideje koje bi eventualno bile danas iznesene. To da riješimo danas ovdje je li to zatvorena sjednica. Mislim da ona treba biti zatvorena. Ovi gore ne smiju znati. Mislim da treba da se snimi početak i rasprava ne bi trebala da ide.

MIRO LAZOVIČ: Znači vi predlažete da se rasprava ne odvija pred televizijskom kamerom.

PREDSJEDNIK: Mislim da bi dobro bilo da se otvori sjednica i

MIRO: Može i vaš dio

PREDSJEDNIK: Pa da li i moj, neznam sam, ja ću kazati nešto od ovih stvari, naša kolebanja, naše dileme.

X: Onda ne treba.

PREDSJEDNIK: Mislim da bi dobro bilo ovaj pozdravni govor, pa neznam ono je li počast palima. To bi trebalo da se snimi. Neznam da li imaste još neku ceremonijalnu tačku. Neznam nemamo nažalost još uvijek himne, nemamo ničega tu. Nažalost nemamo. Ali eto ovaj ceremonijalni dio bi se mogao snimiti, ozbiljni dio razgovora mislim da treba reći da je zatvoren za javnost. Jer sa jednim obrazloženjem da će se davati u vidu saopštenja. Neko bi trebao da bude odredjen za potparola, koji će selekcionirati ove informacije. Ko će taj biti o tome treba da se dogovorimo. Ko će to biti ko će povremeno u pauzi novi-narima kazati o čemu se govori, šta je bilo. I objaviti referat koji je moguće objaviti.

....

IVO KOMŠIĆ: Ja samo ne bi volio da sada naša delegacija koja ide u Ženevu da mi sada tamo imamo različite stavove. Pazite, može svijet neznam šta to Francuzi sada pripremaju mogu oni doći sa nekim novim predlozima itd. Ali mi bismo morali njima dati do znanja da se pregovori ne mogu okončati na temelju ovog Ovenovog i Stoltenberovog plana o uniji, tri nacionalne države.



Jer uzmite zadnje izjave i **Ovena i Stoltenberga** koje su pred kućom, on govori da treba BiH po hitno podijeliti da je to rješenje da ce se rat zaustaviti. I u ovoj situaciji vidite drskosti njegovog bezobrazluka. On ne vodi računa njega ne zanima šta će ko misliti. On gura i dalje dakle to svoje. Uporno. Evo ga u Beogradu, došao je gore. Oni guraju tu svoju liniju. Baš njih briga i za mrtvima i za ovo i ono. A mi svi znamo da rat traje zbog njegovog koncepta. **Jer sve dok postoji taj koncept takav za svako selo će se voditi rat u ovoj državi. I to će trajati dok se ne istrijebe stanovnici ili sela ili gradova. Nikad Muslimani neće se pomiriti s tim da Here budu u nečijoj drugoj vlasti zato što su vojno oslabili.** Prema tome, oni će ratovati 20 godina, itd. Mi bismo sada mogli po cijeloj Bosni zaci i to tako prikazati. **A to je Ovenov plan.** Mi bi morali njima dati do znanja da na toj osnovi se više ne mogu, nemojte da se gore desi da se mi podijelimo. Ne može na bazi one unije kakvu je on zamislio doći do mirovnog procesa. Nijedan razlog zbog koga je rat počeo neće biti otklonjen.

HARIS: Znam, ali to je platforma gore Ivo. To je platforma. Mi idemo gore da raspravljamo o tome, jer je ovo nastavak pregovora. To su novi pregovori. Ali da se zna kako idemo gore. Mi idemo gore na nastavak pregovora da se razumijemo. Mi se moramo izboriti za nešto novo. A mi idemo gore sada idemo nastavljamo Platformu koja postoji - ona je nastavak do čega smo došli prošli put u Ženevi. I na tome rade, koliko ja znam možda ja nemam dobru informaciju Francuska, Engleska, Njemačka i Amerika.

IVO KOMŠIĆ: E onda neznam, mi smo sabor održali zbog toga da nedamo pristanak više na takve .... i ja ću se tako ponašati. Da se razumijemo, ja sam ozbiljan čovjek.

.....

HARIS: Ma jeste 9. je sastanak sa hrvatskom stranom sa Granićem. Jer su oni prvo tražili da se sastanu predsjednik Tudjman i Izetbegović u Rimu. Pa to predsjednik nije pristao na te sastanke.

MIRKO: Što se mi toliko mučimo?

HARIS: Ma mučimo se ovo je Mirko suštinsko pitanje koje postavlja Ivo. Nema uređivanja ti znaš kako je sa putovanjem a drugo prekosutra ujutro imam sastanak sa Granićem.

.....

MIRO LAZOVIĆ: Ova grupa za formiranje zaključaka po prvoj tačci dnevnog reda. Da je formirano to su predsjednici klubova.

PREDSJEDNIK: Koliko njih ima ljudi.

MIRO LAZOVIĆ: To je Enver Kreso SDA, Boro Bjelobrk SDP, Rasim Kadić liberali, Tomislav Obrdalj HDZ, Mirko Prskalo HSS, Sejfudin Topić reformisti i Kasim Begić kao nezavistan. Oni bi trebalo da prate raspravu i da predlože Skupštini neki prijedlog zaključaka.

....

Sjednica je završila sa radom u 13,00 sati.

*“Nastojimo, ako je ikako moguće, da postavljamo ljude dokazane u borbi”*

**Magnetofonski snimak 241. sjednice Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine, održane 26. februara 1994. godine**

---

Sjednica je počela u 16,00 sati. Sjednicom je predsjedavao Alija Izetbegović, predsjednik Predsjedništva.

IZETBEGOVIĆ: Nemamo danas obiman dnevni red. Imamo samo imenovanja, ako neko od vas ne bude imao neke druge probleme. Imamo imenovanja u vojsci, na RTV i u pravosuđu. Pa vas molim da mi raspravimo to. I imamo onda tekuća pitanja. Prvo bih prešao na imenovanja. Imamo, prije svega, Od-luku o formiranju 7. Korpusa i rasformiranju 6. Korpusa. Dakle, gasi se 6, a formira se 7. Korpus. Ovdje ima odluka koja se tiče granice itd. Dakle, ona je, grubo gledajući, bivši 3. Korpus, dijeli se praktički na dva korpusa: na 3. koji ostaje u Zenici i 7 koji će obuhvatiti više travničku oblast. Ne znam da li tačno bivši 3. Korpus ili se može kazati da se kompletan 3. Korpus dijeli na dva? Možda su to detalji koji nas ne interesuju. Druga stvar, 6. Korpus se gasi i sve podlazi pod 4. Korpus. S tim što se malo njegova granica pomijera. Ali, uglavnom, grubo gledajući, on osim Mostara obuhvata gore uzvodno. Pokazala se potreba da se to tako organizira. Dolinom Bosne jedan korpus, dolinom Neretve drugi korpus i tamo praktički lašvansko-...1. Tako da smo imali, ako se sjećate, u sastavu 2. Korpusa bilo je Maglaj-Tešanj. Oni su odvojeni Majevicom, naime Ozrenom. Sad je sve to pripojeno trećem korpusu i ide sav dolinom Bosne kontinuirano. I, naravno,

pokazala se potreba za imenovanjem komandanata. Komandant 3. Korpusa, Alagić Mehmed, ostaje komandant ali 7. Korpusa, dok se za komandanta 3. Korpusa dovodi Mahmuljin Sakib. **To je nakon dužeg proučavanja i razmatranja ko bi mogao da radi te poslove, zaključeno. Prema tome, ovo Predsjedništvo treba da odluči. Prijedlog vojske je takav. Oni su se sa mnom konsultovali oko ove stvari.** To je njihova personalna, kadrovska služba. Bio je sad i komandant u Centralnoj Bosni dosta dugo i posmatrao je taj rad i mislimo da bi tako trebalo. Dakle, Alagić ostaje komandant, ali dolazi i ovaj novi. Možemo li to prihvatiti? Ima li ko kakvu primjedbu, pitanje? Nastojimo, ako je ikako moguće, da postavljamo ljude dokazane u borbi. Mi smo imali postavljenja, manje-više ranije na osnovu predviđanja da će neko biti dobar ili neće biti dobar. Sad uglavnom prema rezultatima i učešću u borbi u toku ove dvije godine kako se ko pokazao. Tako da mislim da se u tom pogledu biraju ispravnije odluke kad je riječ o vojsci.  
.....

Sjednica je završena u 17,00 sati.

# **“Mislim da će se zvati Federativna Republika Bosna i Hercegovina”**

## **Magnetofonski snimak sjednice Predsjedništva RBiH, održane 10.3.1994. godine**

Sjednica je počela u 11,30 sati. Sjednicom je predsjedavao predsjednik Predsjedništva gospodin Alija Izetbegović.

**IZETBEGOVIĆ:** *Izlaganje gospodina Izetbegovića nije snimljeno.*

**DURAKOVIĆ:** Bio sam u nezgodnoj poziciji na svaki upit o pojedinim stvarima. Ne znam šta ću odgovoriti. Bar da nas vi izvijestite dokle je došlo, šta je aktuelno. Da znamo. Sad smo u poziciji da čujemo iz novina ili iz tvog sinošnjeg intervjua.

**IZETBEGOVIĆ:** **Ja lično nisam spreman trenutno.**

**DURAKOVIĆ:** Ne mislim trenutno. Ima dosta tih inicijativa. Sinoć se Trnka javlja - predlog novog ustava je, faktički, u prvoj verziji gotov. Haris je obavio razgovore u Moskvi i očekuje susret 14. Kristofer-Kozirjev. Za 15. najavljuju da bi moglo doći do potpisivanja nekih stvari, itd. Na jučerašnji uput 5-6 članova **ja sam jednostavno rekao da nisam upućen. U takvoj poziciji je svaki drugi član Predsjedništva.** Možda je Ganić nešto više upućen. U prilično su nezahvalnoj poziciji. Mislim da bi bilo korektno da čujemo šta, kako i da se dogovorimo. Skupština u svakom slučaju. A možemo, naravno, i ovo ako vi nadjete vremena i mogućnosti.

IZETBEGOVIĆ: Zahtijevaću da Silajdžić podnese izvještaj o tome svemu o toj fazi. Poslije sjednice zatražiću od njega izvještaj. Da mogu da ga obrazložim. **Ja sam oko nekih rješenja u dilemi.** I stvari se jako brzo razvijaju. Mi smo imali - delegacija neka pregovara, Skupština konačno verificira taj dokument, a prije nego što bih pošao na taj potpis koji neće vjerovatno biti 15. nego malo kasnije, prije toga bih zatražio saglasnost Predsjedništva. Pa bismo u vezi s tim povelu raspravu da li to potpisati ili ne potpisati. Kad budemo znali dokumente. Teško se ljudi snalaze. Svaki dan su bile izmjene jučerašnjih stvari. Ja neki dan kad sam uzeo taj štos papira koje sam dobivao, nisam se uopšte mogao snadi. Naime, bila je jedna pomalo neuobičajena.. koja se sastoji u tome da se danas predje jedan dio Ustava i ja to dobijem. Sutradan očekujem nastavak međjutim oni kažu u jušerašnjem tekstu se mijenja to i to, pa se onda prekosutra mijenja u onome što je promijenjeno, itd. Tako je to. Juče je kod mene neko bio i tražio. Ja sam jednostavno rekao da više u tim papirima ne znam šta važi a šta ne važi. Teško je pratiti jer stalno mijenjaju već prihvaćene stvari. Svako smatra da je to morao da uradi. Tako da su stalno vršene promjene. Sad tek imaju nekakav nacrt. Mislim da ga tek imaju od sinoć, od juče popodne, neki Nacrt koji još nije stigao ovdje, o kome bi se dalo govoriti pa kazati sad je to to što su oni uradili. Inače, to je jedna hrpa papira u kome jedan drugom stalno skaču usta. Papiri. Više ne znate jesu li ovo kompetencije Vlade ili to nisu, jesu li ovo funkcije države ili nisu, jeli to, osim ukoliko je fiksirano onim okvirnim dokumentom. I, prema tome, predlažem, da ne bismo oko toga sad puno raspravljali, da ja zatražim izvještaj danas od Silajdžića, dokument će biti vjerovatno, danas će stići u engleskom tekstu, da se odmah dadne prevesti i da na bazi ovog izvještaja i dokumenta koji je preveden, kakav izgleda, zakažemo razgovor sutra poslijepodne ili prekosutra ujutro, zavisno od toga da li će se moći prevesti do sutra. Ne bi loše bilo da se sad, mislim daje to put. Ako ste za to da zakažemo za sutra popodne u 15 sati razgovor. Da prekosutra ne bude kasno.

PEJANOVIĆ: Ja bih zamolio, ja ovo podržavam, predlog Nijazov i vaš predlog da tako uradimo. Ja bih sugerisao da ne ulazimo zašto šta i kako šta. **Ali osim ono što je vama direktno u konsultaciji na vezi koju imate sa našom delegacijom i što je hitno, da bude operativni zaključak da članovi Predsjedništva od MIP-a dobivaju informacije, poruke, zabilješke, dokumente tako da možemo na vrijeme da se pripremimo, da možemo prema javnosti biti spremni i da možemo u konsultacijama učestvovati.** I valjano se pripremiti za sjednicu. Ja bih to molio.

PREDSJEDNIK: Tri člana Predsjedništva su gore. Ne znam šta očekujete od mene. Ja sam u istoj poziciji kao i vi.

PEJANOVIĆ: Ne tražim ja od vas, ja tražim da MIP poštuje to.

PREDSJEDNIK: Naša su tri člana Predsjedništva gore, nije to neka komisija van Predsjedništva. Rade gore.

PEJANOVIĆ: Ja mislim samo na MIP. Samo da ono što dobijete dobijete vi, osim ono što nije uska konsultacija da dobijemo, da možemo pratiti.

PREDSJEDNIK: Tri člana Predsjedništva su gore, članovi Komisije, osam eksperata sastavljena baš na takvoj jednoj osnovi da to nije nikako u jednim rukama. Silajdžić se tek juče pridružio razgovoru ponovo kad se vratio iz Moskve. Dakle, predložimo da sutra malo ranije, negdje u 15 časova, se sastanemo. Dobro. Ovdje nema nikoga kad treba poslati. Alija, reci ovima, očekujem svaki čas da će doći tekst. Neka kažu tamo. Čim dodje tekst neka dadnu na prevodjenje. Čim od Trnke stigne tekst novog ustava neka dadnu na prevodjenje. Nemamo vremena, što se tiče dnevnog reda po kome radimo imamo li tu primjedbi?  
.....

IZETBEGOVIĆ: Haris javlja da je počelo...oko centralne Bosne, oko kantona. Vrlo jedno složeno pitanje. Ima li kakvih sugestija šta bi se uradilo.

DURAKOVIĆ: Kakav je predlog?

IZETBEGOVIĆ: Predlog je da se stvore dva subkantona. Centralna Bosna bi bila jedan kanton. Jedan kanton bi bili Jajce, Donji i Gornji Vakuf, Travnik. Drugi bi subkanton bio istočniji - to je Vitez, Kreševo, Kiseljak. A u cjelini gledajući, to bi bilo, stanovništvo je tu skoro izbalansirano. Većina muslimanskog življa je tu. Ako uvrsti tu problem uvrštenja Jajca, pretpostavljene teritorije... (ne čuje se). (Traka se ne čuje. Miješaju se snimci Skupštine i sjednice Predsjedništva)..... Nelogično bi bilo da budu Bosanci i Hrvati. Jer Bosanci, ako je već imao neku... onda ne mogu i Hrvati. Onda su to svi. Mislim da se radi o Bošnjacima.

DURAKOVIĆ: I onda se postavlja pitanje odmah šta je sa Srbima i ne samo Srbima u cjelini BiH nego i sa onima koji ostaju unutar te zamišljene Federacije. Tretiraju ih kao ostali, a drugi put i vrlo nebulozno kad se u konkretnim stvarima kaže, recimo u članu 6. "postojace Dom naroda koji ce se sastojati od 30 Bosanaca delegata i 30 Hrvata delegata, kao i ostalih delegata čiji ce broj biti u istom omjeru do 60". Sad kaže "kao i broj kantonalnih članova

zakonodavnih tijela koji se ne identificiraju kao Bosanci ili Hrvati. Dakle, opet je sigurno i jezička, i terminološka i svaka druga zbrka, tako da se ovdje može tumačiti kako god ko hoće! Moguće je da je i u prevodu.

IZETBEGOVIĆ: Ako tu spomene istovremeno i Hrvate, onda se sigurno misli na Bošnjake. Šta bi mogla da znači riječ Bosanac? Misli se na Bošnjake.

DURAKOVIĆ: U istom tekstu, Mirko, imaš i Bosance, i Bošnjake. Zbrka je jedna.

IZETBEGOVIĆ: Bosanci, Hrvati i ostali. Očito se misli na Bošnjake. Dobro, to ćemo prekontrolisati. Mislim da to neće biti problem. Da nam je druge stvari riješiti.

DURAKOVIĆ: Član 3. "Službeno ime Federacije - Federacija Bosne i Hercegovine". Sve dileme koje ste vi istakli, šta je s Republikom Bosnom i Hercegovinom? Pitam vas. Nema je.

IZETBEGOVIĆ: Mislim daće se zvati Federativna Republika Bosna i Hercegovina.

DURAKOVIĆ: I član 5. "Prihvatanje nacionalnog simbola će zahtijevati većinu glasova u oba doma zakonodavnih tijela, uključujući u Domu naroda većinom glasova bosanskih delegata i većinom glasova hrvatskih delegata". Znači li to da u Gornjem domu Parlamenta, ako većina Hrvata ne prihvati ljljane, da ...od ...Bosne nema ništa.

IZETBEGOVIĆ: Prema ovom, znači.

DURAKOVIĆ: Kako uopšte doći do rješenja? Ponudi će drugo, onda ovi drugi ne prihvataju.

IZETBEGOVIĆ: Evo, to je originalni tekst. Bošnjaci i Hrvati.

DURAKOVIĆ: Član 1.

IZETBEGOVIĆ: Da riješimo problem Bošnjaka. Nije Bosanac i Bošnjak, nego je isti izraz.

DURAKOVIĆ: Uzmite član 6. "Postojeće Dom naroda koji će se sastojati od..."

IZETBEGOVIĆ: Rimska glava III, član 6. "Postojeće Dom naroda koji će se sastojati od 30 Bošnjaka i 30 Hrvata".



DURAKOVIĆ: Koji se identificiraju kao Bošnjaci.

IZETBEGOVIĆ: Dakle, taj dom se sastoji od 30 bošnjačkih i 30 hrvatskih delegata kao i grupe ostalih delegata. "Čiji će broj biti u istom odnosu do 60 kao i broj kantonalnih zakonodavnih tijela koji se ne identifikuju kao Bošnjaci". Svugdje je upotrebljen izraz "Bošnjak". Svugdje!

DURAKOVIĆ: Član 11. "Svaki dom će birati između svojih članova svoga predsjedavajućeg i zamjenika predsjedavajućeg koji neće biti iz istog konstitutivnog naroda." Opet se nigdje nije prethodno definisalo koji su konstitutivni narodi. Ali u zagradi "za jedno sa ostalim". Ko su ostali?

TRNKA: Imaju mogućnost da pristupe.

GANIĆ: Spominju se ovdje ostali ne samo u konceptu Srba.

DURAKOVIĆ: Dobro, imamo mi ostale u staroj terminologiji. Sad se misli na te ostale ili se misli na Srbe?

GANIĆ: Ja mislim da se misli na te ostale.

DURAKOVIĆ: Recimo, ti si jedno, ja drugo, to onda ne valja. Ili član 16. To je rimska glava III. Ovdje se govori o prerogativama predsjednika. Sad kaže: "Kada predsjednik odluči da zakonodavna tijela nisu u mogućnosti da donesu potrebne zakone, on može, uz saglasnost potpredsjednika, sa potpredsjednikom, raspustiti jedan ili oba doma ukoliko taj dom ne bude raspušten u roku od jedne godine od njegovog prvog sazivanja.

ČAMPARA: Ne, on ne može prve godine uopšte da raspusti.

DURAKOVIĆ: Ovako piše, ja čitam.

KONJICIJA: Krivo je prevela.

IZETBEGOVIĆ: Da vidimo, krivo je prevedeno, da provjerimo. Vjerovatno radi se o greški. Medjutim, dobro bi bilo da ovi tekstovi prodju kroz ruke pravnika pa da malo ga uporedi.

DURAKOVIĆ: Dobro, ja samo upozoravam.

DJURIČIĆ: Nije bilo moguće, to je prevedeno 15 minuta prije početka sjednice.

IZETBEGOVIĆ: Evo, sad dolaze novi tekstovi.

DURAKOVIĆ: Da onda ove ne raspravljamo.

IZETBEGOVIĆ: Evo, sad je stiglo. Ja sam se javio za riječ ne da raspravljam o ovome, nego da ovih nekoliko principijelnih pitanja apostrofiram ako išta vrijede i ako ništa drugo. Ako su došle nove verzije, nema smisla da trošimo energiju. Ja sam završio.

ĆAZIM: Ako nema ko od članova Predsjedništva. Volio bih da vi kažete. Ovo je pitanje kontinuiteta. Ovdje, vidite, iz ova dva papira - ovaj od utorka o Ustavnoj komisiji i ovaj koji sam dobio prije 20 minuta, tu je napravljen veliki skok - salto. Otkud tolika promjena i zašto. Ovamo se govori o transformaciji državnog uređenja BiH, a ovdje kaže "osniva se". To je potpuni obrt u načinu rada na ovu državu, a ukidanje kontinuiteta.

IZETBEGOVIĆ: Mi guramo jedno, Hrvati drugo. To je kao dvije vode kad se miješaju. Dobro bi bilo da pravnici pribave niz pitanja koji bi mogli da promaknu našim ljudima gore.

GANIĆ: Predsjedniče, zaposlite Ustavni sud, zaposlite ove ljude.

ČAMPARA: Ovaj tekst nije usvojen, samo je dostavljen ovakav. Ovaj tekst posljednji između delegacija nije usaglašen.

ĆAZIM: Meni nije važno je li usvojen ili ne, samo me čudi da može kod tolikih američkih pravnika da se pravi tako velika promjena za nekoliko dana. To je znak da u cijelom pristupu nešto nije u redu. A evo šta nije u redu. Vidite, ova preambula ovdje, to nije ukras Ustava, to je mjesto gdje se podešavaju nišanske sprave za cijeli Ustav. Gdje se šteluje cijeli mehanizam Ustava. A ovdje upravo tu u toj preambuli, napravljeni su silni promašaji. Na malo prostora, na tri stava, na nekoliko rečenica napravljeni su promašaji koje ja nikako ne bih mogao prihvatiti. Vidite, rekao sam već umjesto "transformacije" iz prvog teksta, sad stoji "osnivanje". Dalje, gdje je iščezla izjava o Bosni za našu državu. Ovdje se govori o izjavi za bivšu Jugoslaviju. Taj tekst nas ne zanima. Primarno za BiH je izjava o Bosni. Jesmo li odustali od Londonske konferencije, jesmo li odustali od svega što smo tamo uradili. Je li to Evropa i Amerika odustaju od onoga što su zamislili? Izgleda da jeste. A da ovo nije slučajno, ima i druga stvar. Oni izbacuju finalni akt iz preambule. Finalni akt je za nas važniji nego sve drugo ovdje. Ako nije omaška, siguran sam da nije jer ima tamo 10 pravnika, onda je podvala. Nešto što mi ne znamo šta se iza brda valja. Ne smije izostati finalni akt. On je za državu BiH, u ovom trenutku, važniji nego ovo sve drugo što je navedeno. Granice. Nepovredivost i neizmjenljivost granica u Evropi. Ako ih budu

mijenjali ovdje, mijenjaće ih i u Alzasu sutra. Ovo se njima nije smjelo desiti. Odnosno, ne znam u kojoj mjeri smo mi, samo znam ove papire, ne znam šta se dogovaralo. Mogu samo objektivno tumačiti ovo što ovdje vidim. Dakle, to su dvije nedopustive stvari koje su promakle već u preambuli i koje čine deficitarnim cijeli tekst kako god se bude radio. I predsjednik kaže - stalno se mijenja. Mora se mijenjati. Ovdje nije pričvršćen, ovdje nije utvrđen, nije fiksiran. Ovdje nema pristupa. Mora i može se mijenjati ko kad ničim ne vezuje nikoga. Ali ovdje treba težište dati na ovo i dogovoriti se. Ne znam, možda se nešto tako i dogodilo, ali ja govorim ono što piše ovdje. Inače, ovu malu preambulu oslobodio bih ovih nekih subjektivnih stvari, fraza. Mi smo imali u našem Ustavu više prava nego i jedna evropska država. Imamo ekološka prava, nema ih ni jedna evropska zemlja, ali šta, mi nemamo ostvarenja. Prema tome, ne treba nama ta magla. Zašto puna nacionalna ravnopravnost. Kome treba puna. Neka njima ostane puna, nama neka daju prosto nacionalnu ravnopravnost. A njima neka ostane puna. Dakle, baci maglu.

**IZETBEGOVIĆ:** Može u političkim govorima, u pravnim aktima treba sve izbrisati. Ovu riječ "punu" stalno brišem u svim tekstovima. "Svi" stalno brišem, u svim pismima brišem to.

**ĆAZIM:** I treća stvar koju moram reći, a koja stvarno zbunjuje i ne znam kako to promiče iz papira u papir, govori o teritorijama u BiH. Mi nemamo teritorija. Naše teritorije imaju lme. Ovo su bezimene teritorije. Ovo bi moglo u Africi kad su se formirale države pa prave linije povlačili gdje se zaista radilo o teritorijama, onda izadje geometar pa povuče i uvijek se prave granice. Kod nas nema teritorija. Kod nas imaju teritorije i svaka od njih ima ime, a to znači - imamo Republiku, imamo općinu, imamo mjesnu zajednicu. I ovdje kad kaže "sa većinskim bošnjačkim i hrvatskim stanovništvom" to je većinsko stanovništvo i u Foči, i u Višegradu, ali i u Janji. Sve zavisi od toga koju teritoriju i kako uzima. Ne može se ovako pisati Ustav. Ovo je najelementarnije gledanje, ovo traži tumačenje. Svaki bi advokat rekao da zastanemo kod ovoga pa da vidimo šta znače teritorije kad toga nema ni u Ustavu ni u praksi. Mi nemamo, ova država naša ima teritorije općine koje postoje ovih 50 godina, pa su postojale u Austriji, pa su postojale u Turskoj. Ljubuški je bio i općina u ovom poretku, i srez ranije za vrijeme Austrije, a bio je kapetanija za vrijeme Turske. Dakle, kontinuitet vjekovima. Nisu to teritorije, to je općina već formirana. O kakvim oni teritorijama govore, to ja samo mogu nagađati. Ali siguran sam da ne misle ništa dobro. Iz toga ništa dobro za ovu državu ne može proisteći čim jasno zamjenjuje nejasnim, nebuloznim, mutnim, ne može ništa dobro biti. I taj prilaz, ja se samo čudim kako prolazi pored naših ljudi tamo.

Apsolutno je neprihvatljiv. I da podržim ono što je g. Ganić rekao, ja sve ovo govorim zato što se slažem s njim. Da treba osigurati kontinuitet ove države i nazvati je Savezna Republika BiH pa spojiti taj momenat oblik vladavine i taj momenat unutrašnjeg uređenja kako bi mi to školski rekli. Kontinuitet po svaku cijenu zadržati i dalje, što propuštaju naši ljudi tamo, puni oslonac na ovaj naš Ustav, kakav je da je naš je Ustav i on je važeći. Ništa drugo nećemo dobro uraditi ako se ne oslonimo na ovo što je sada dato, ako ne vodimo računa o ovoj državi, ako ne vodimo računa o njenoj već postojećoj podjeli, ako ne vodimo računa o tome da mi nemamo teritorija bezimenih, nego imamo uvijek teritorije koje imaju strogi naziv i to državna teritorija BiH, teritorija ili područje općine i područje mjesne zajednice. I u vezi s tim, vezujući za ovo što je g. Ganić rekao, da ne bi govorio odvojeno, kad ovo sve kažem što sam rekao i kad imam u vidu ovo što sam rekao, onda izlazi da mi moramo tamo u Beču pokrivati rješenjima i onaj preostali dio naše države do Drine. Inače, idemo na ruku onima koji hoće da faktički ukinu ovu državu, što je na današnjem stupnju evropske civilizacije sasvim neprihvatljivo, a mislim za tu civilizaciju jako, jako opasno. A za nas što je pogibeljno, to da ne govorim.

IZETBEGOVIĆ: Zamolio bih vas, da ja idem. Nije problem iftara, nego je problem što u Kliničkom centru imam taj iftar. Čeka me 30 hirurga, ima neka svečanost tamo. Već sam zakasnio. Zamolio bih vas da vi nastavite rad ovdje sa prijedlogom da pravnici, na osnovu ovih papira. Da skrenu pažnju posebno teritorije, posebno ovaj naziv. Nema Republika nego je Federacija. Možda je to zaista pitanje samo ufinjenja teksta, kontinuitet države. Ove manjkavosti. Ne treba nam "puna", "najviši standardi", itd. Neka kažu fino pravno - građani uživaju slijedeća prava, to i to. Može se kazati "u skladu sa konvencijama" ono što je u životu poznato i priznato. Predlažem da pravnici podnesu, da nam dadnu taj tekst sutra. Stvari teku dosta brzo. Da se neke greške ne bi provukle. Ja vam predlažem da vi nastavite rad bez mene. Prof. Ganića bih molio da vodi taj sastanak do kraja i da dodjete do nečega tu. Moram zaista u taj klinički centar ići. Da nisam to zakazao, ostao bih na sjednici. Popijemo kafu i mirna Bosna. Čekaće me gore ljudi, nema smisla. Izvinite me. I vi ste pozvani, šta da onda radimo? Ne treba nam kvorum, ovo nije odluka. Dobro bi bilo da se neke stvari zaključe. Da pravnici sutra do 12 sati nam dadnu najosnovnije primjedbe. Može sutra agreman. Zakasnio sam.

GANIĆ: Mi bi trebali svako da radi svoj posao. Da se Ustavni sud mobiliše i da Skupština ima svoju Zakonodavnu komisiju koja mora non-stop da radi zajedno sa Ustavnim sudom. I ovdje imamo službe u Predsjedništvu koje treba da budu od pomoći i da

učestvuju u analiziranju i da se love ove greške koje već postoje ovdje. Ovdje postoje neke elementarne greške koje se javljaju. I da, na neki način imamo uvijek radnu verziju. Da svaki dan imamo tu najnoviju radnu verziju teksta. Imam utisak da se američkoj delegaciji gore zagorčava život s obje strane. Da će Amerikancima pući film i jednog dana će reći - ovako će biti i zdravo. Ponudiće neku vrstu teksta i reći - ovo nam nudimo na osnovu našeg iskustva i mi ne možemo se s vama više nagadjati. Vidite, ovaj tekst što je došao iz Vašingtona koji je vrlo pristojan, pravo da vam kažem, pročitao sam na engleskom i dosta je jasan, sad su gore u Beču nastale velike komplikacije. Tekst iz Vašingtona ne dovodi u pitanje BiH, ne dovodi u pitanje njene granice, i sl. Prema tome, ja bih apelovao da Avdo, kao čovjek koji je ispred Skupštine zadužen da mobilize Ustavni sud, tvoju Zakonodavno-pravnu komisiju i ove ljude iz Predsjedništva i vi morate dnevno raditi 3-4 sata najmanje skupa, a i svaki pojedinačno i da lovite te greške i da identifikirate tu stvar.

PEJANOVIĆ: Iznio bih poslije toga svoja mišljenja. Mislim da bi bilo dobro da Predsjedništvo u procesu konsultacije sa našom delegacijom ima jedan ekspertan tim, tim eksperata za davanje mišljenja Predsjedništvu i pravljenje političkih formulacija opredjeljenja Predsjedništva. To je sad na uskom grlu predsjednika i treba to olakšati. Ja predlažem da se taj ekspertni tim sastavi od ljudi - od predsjednika Pravnog savjeta Vlade (prof. Ibrahimagić, prof. Sadiković) iz Ustavnog suda 1-2 čovjeka koji se uže bave ovom materijom, iz Ustavne komisije nadje neko da bude sekretar ili još neko, od ovih naših poznatih teoretičara države da se u tom timu bar konsultuje prof. Grebo, prof. Milidragović. Ljudi koji su prošli i ustavnu praksu itd. i da zamolimo da Nijaz, i ja bih se ponudio ali imam druge obaveze sad pa ne mogu, bude konsultant ispred Predsjedništva i da bude direktno na vezi sa tim ekspertnim timom. Tim-Predsjedništvo-Predsjedništvo-tim. I da imamo stalno protočne poslove i informacije i formulisanje zahtjeva. Evo, to je moj predlog.

GANIĆ: Nemam ništa protiv tvog predloga, ali ima nešto drugo. Ovo je tipična materija Skupštine. Ja predlažem da glavni koordinator s naše strane bude Avdo Čampara, da bude Zakonodavna komisija i da Zakonodavna komisija odnosno Ustavna komisija angažuje Ustavni sud Pazi, članovi Predsjedništva se angažuju kad treba nešto operacionalizirati, što kažu kad gori vatra. Prema tome, ja smatram da će Nijaz svakako uzeti učešća. *(I ova traka se ne čuje. Nije izbrisan prethodni snimak Skupštine).*

PEJANOVIĆ: Iz Konsultacionog vijeća su me zamolili da vam to prenesem. I po statistikama, i ne znam čemu, Srbi na teritoriji Federacije sadašnje i ona koja će se ustanoviti razgraničenjem, su trećebrojan narod. Po obimu i po broju ljudi koji će tu biti kao građani srpske nacionalnosti, to je negdje blizu ukupnog korpusa hrvatskog.

GANIĆ: Ti misliš na podjelu Bosne?

PEJANOVIĆ: Ne mislim na podjelu, nego mislim u formulaciji Ustava. Oni su predložili Redmanu kad se kaže "ostali" pomenu narodi koji su ostali. Da se spomene njihov naziv, njihovo ime. Zato što na ovim prostorima ne postoji tradicija građanskih prava. Rat je proizveo princip iskazivanja nacionalnog interesa. To je rečeno njemu. On je rekao da su oni podveli sve pod grupu "ostali" i da favorizuju standarde građanskih, ljudskih i političkih prava. To je ovako bilo u tom razgovoru. Sa stanovišta veće garancije prava. Što se tiče razgovora s njim, to je njemu iznesemo i još mu je s naše strane iznesemo da mi podržavamo koncept jednog i drugog projekta kao korak ka miru i potpunom rješenju u Bosni i iznijeli smo mu zahtjev da pojačaju pritisak da se privoli sprska strana da učestvuje u mirovnom procesu kako bi se riješio i taj preostali faktor, da se ne bi doveli u situaciju da na ovom prostoru i dalje ne bude stabilnog mira.

GANIĆ: Ima li on neku ideju kad bi on mogao Karadžidevu stranu pozvati da onda razgovaraju? Na dva moja upita da kaže šta donosi iz Beograda, on je to prečutao diplomatski. Ali je rekao ovako: da nema vojnog rješenja u bosanskoj ratnoj drami. Rješenje se traži politički. Ovo je sad korak koji vodi tom rješenju, a oni sve čine da i sa srpskom stranom dodju do tog koraka. Dodju do tog učešća u traženju rješenja. Izrazio je izvjesne sumnje da oni mogu pristati na ovaj koncept rješenja i rekao je dade sljedeći korak biti u okviru izrade Ustava, razgraničenje teritorije Federacije i srpske teritorije na području BiH i da je u tu svrhu došao i ovaj čuveni američki general dabi se kongresu mogao dati predlog o implementaciji snaga za očuvanje mira na području BiH. To je bilo njegovo govorenje o tim problemima. Sad što se tiče pripreme Skupštine građana srpske nacionalnosti. Ja bih više volio da pod tekućim pitanjima neke informacije čujete. To je u toku. Početna faza je savladana. Mislim daće ići dalje u dobrom toku, ali sa velikim organizacionim teškoćama. To je unutrašnji problem. Skup će biti početkom aprila u Sarajevu. Biće sa ljudima iz Sarajeva, Zenice, Tuzle, Konjica, Mostara ako bude moglo i ljudi iz inostranstva.

GANIĆ: To je dobra vijest, iz razloga što smo mi, kad se održavao hrvatski sabor, zadužili MUP, MIP da pomognu ljudima da se okupe. S druge strane, nas je lord Owen stalno...kad smo govorili ima dvije trećine Hrvata. Ključić i Komšić zastupaju cjelovitu Bosnu zajedno sa dvije trećine Hrvata. Ali on kaže - znate, Boban ima naoružanu vojsku i ovdje se uglavnom razgovara sa akterima koji imaju oružje. Medjutim, nakon ovog sabora hrvatskog, dvije trećine Hrvata su se politički izjasnili, odnosno njihovi predstavnici, to je vrlo brzo pobilo tezu lorda Ovena da samo razgovara sa naoružanim grupama. Bilo bi jako dobro, kamo sreća da je ovaj sabor ili skupština održana prije, jer bi se već neki elementi mogli iz toga izvući i ovu platformu učiniti na neki način još čvršćom za ove Srbe. A koliko čujem, i tamo ima puno Srba koje niko ne pita šta misle i koje niko ne pita za kakvu su Bosnu. Neko mi kaže da je jedna polovina iselila iz Bosne, da ima tu otprilike 500-600 hiljada Srba koji su uz Karadžića. Da li su te procjene tačne ili ne?

PEJANOVIĆ: U pripremi smo došli do nekih procjena. Negdje izmedju 600 i 700 hiljada Srba je na teritoriji koju kontroliše Karadžić, a da je sve ostalo, od ovih koji su pod kontrolom Armije BiH, koji su u izbjeglištvu u drugim zemljama i koji su izbjeglice u Srbiji i Crnoj Gori da je sve izvan tog prostora. To je dakle polovina ukupnog korpusa srpskog. Medjutim, molim vas, imajte u vidu ono što naš predsjednik najčešće spominje - oni imaju vojsku i puno oružja u toj vojsci koja drži pod kontrolom ne samo teritoriju, nego te ljude.

GANIĆ: Pazi, Boban je imao vojsku. Uspio je da očisti dobar dio centralne Bosne svojom politikom, ali vidite, ako imate kao skupština vaši politički stavovi mogu odražavati mišljenje makar 60% ili 50% Srba. Onda je tu novi momenata Kod Hrvata bilo je bitno to što je njihov Sabor koji je održan odrazio političku volju onog dijela koji nije naoružan, ali on predstavlja više od polovine Hrvata. I to je pomoglo da se sad pridje ovim postepenim modelom, dvije trećine Hrvata se odmah izjasnilo za Bosnu i onda su Amerikanci shvatili da treba problem odraditi postupno. Dali prvo Hrvate i Bošnjake staviti tu, naravno, uz prisustvo Srba koji su u Predsjedništvu da posmatraju šta se događa. I, naravno, kasnije provesti ono uslovno rečeno. Miro je tu kvalifikovaniji da kaže on je bio u Vašingtonu.

DURAKOVIĆ: Jesi li čuo šta je Owen sinoć izjavio?

GANIĆ: Meni su rekli da govori da smo mi bacili bombu.

DURAKOVIĆ: Bilo bi dobro da mi kao Predsjedništvo najoštrije istupimo. Da pošaljemo jedno protestno pismo u kome bi rekli da

je ovo još jedan u nizu dokaza da je Oven samo jedan plaćenik Miloševićevog štaba i da upravo u jeku mirovnih inicijativa ponovo podvaljuje. To je moj predlog. Da razmislimo do sutra.

GANIĆ: Dobio sam i ja tu vijest. Pored ovog što si rekao, ja bih dodao: "Njegovo uklanjanje bi pomoglo u rješavanju mirovnog procesa".

DURAKOVIĆ: Tačno. I da se to jednom konačno zna. Dosta više.  
.....

GANIĆ: Ti si bio u Vašingtonu i u Njujorku. Reci mi stanje sa Srbima?

LAZOVIĆ: Pošto je to sve uvijeno u diplomatsku foliju o kome se mnogo toga ne govori, dajem sebi za pravo neke stvari sam mogao procijeniti, mislim da je stav američke administracije da izadje iz ovoga kao neko ko je u stanju da na ovim prostorima ponudi mir. U tome je sabor bosanskih Hrvata odigrao, po meni, dosta značajnu ulogu, jer je to iskorišteno da se predstavi, politički na drugi način. Napravljen je jedan korak koji bi trebao da posluži kao osnova za pregovaranje sa Srbima. Ne mogu sad tvrditi da de Srbi biti primorani ili, ako su pametni po meni bi oni sami prihvatili ovaj koncept, ali s obzirom da bi to bio njihov poraz, vjerujem da će ići pregovori u tom smislu da se sa Srbima otvori mogućnost ulaska u ovu Federaciju na način kantonalne federacije, a ako ne, kao krajnji rezultat ostaje unija dvije republike. O tome se govori u delegaciji. To niko od Amerikanaca nije pomenuo. Ono što sam mogao shvatiti iz razgovora sa Olbrajtomom, čak i ovi zvaničnici Kristoferovi su pominjali da je ovo za njih značajno to što smo postigli u Vašingtonu kako bi se mogao vršiti zadnji pritisak na Srbe. Kozirjev je Harisu doslovno rekao da Rusija podržava teritorijalni integritet BiH, što znači da neće dopustiti nikakvo odcjepljenje Srba što je veoma značajno. Po meni bi mi trebali ići sa nekim ponudama, ne vodeći računa o tome hoće li Karadžić prihvatiti to. To mene stalno jedi kod nekih koji kažu - neće to Karadžić prihvatiti. Mislim da je Sabor srpski malo kasno. Treba to pomjeriti što prije, u toku marta ako ikako može. *Zajednički razgovor.*

.....

DELIĆ: Ja govorim jedno kao čovjek, meni je drago da se ljudi oslobode. A nisam od momenta kada su oni otišli u zatvor. Oni su za mene u momentu sem Čele i Cace za koje se znalo da su na čelu svi bili isti. Jer su učestvovali u oružanim b.. To je ostavljeno ovim ekspertima da to rade. Prema tome nisam dalje zainteresovan za taj postupak. Kao komandant mislim da nam neće



moći naškoditi ništa više, ta organizacija više ne postoji. Ali ostaje ovo da upozore i politički i ovi organi službi bezbjednosti o njihovom ponašanju. Jer među njima ima i kriminalaca i dalje. Krenuće oni istim putem, teško je promjeniti lik. Ja koristim priliku u ovom kontekstu ja neznam kada će biti prilika ali bi trebalo konačno i kada je riječ o Seferu Haliloviću, da skinemo i to sa dnevnog reda. I kao Predsjedništvo mi smo zaustavili ono njegovu krivičnu prijavu da kažemo da ga nećemo, konačno rješavati i da možda za neku od narednih sjednica i da se zaključi. U vojničkom pogledu ja sam svoj stav rekao. On u Armiji i u Ministarstvu odbrane, tamo gdje bi imali dodira sa vojskom ne bi trebao da ima nekakvu funkciju niti ulogu. Ali trebalo konačno da se razriješi, da on zna gdje mu je mjesto, da ne bi niti tražio niti na neki način pokušavao da ponovo dodje u institucije, da dodje na neke funkcije položaje, činove. Mislim da je to više politička nego vojnička odluka. Jer politika ga je dovela kao i mene na čelo Armije. Možda nije vrijeme, ali mislim da nas to toliko pritiska svakodnevno da bi trebalo i tom pitanju da posvetimo pažnju.  
....

GANIĆ: Da, ali u sklopu ovoga što je predložio Rasim Delić. Predlažem da sutra pošto ćemo imati sjednicu predsjedniče u tri sata da na drugom dijelu sjednice raspravimo o g. Seferu Haliloviću kako je predložio komandant Rasim Delić i da predsjednik tu zauzme svoj stav. Mislim to pitanje. Mi možemo pazite, mi kao predsjedništvo da vršimo i donosimo odluke.

MIRKO: Dobro neka se pripremi. Rasim je tu da se pripremi.

PREDSJEDNIK: Neće biti general Delić ovdje. On putuje. Generale kad putuješ ti?

DELIĆ RASIM: U 12,00 počinju u Splitu razgovori.

....

Sjednica je završena u 18,30 sati.



*“Što se tiče naroda muslimanskog, on bi vjerojatno doživio šok time kad sad jednostavno ne bi bio Musliman predsjednik”*

**Magnetofonski snimak sjednice Predsjedništva RBiH, održane 12.3.1994. godine**

Sjednica je počela u 16,00 sati. Sjednicom je predsjedavao Alija Izetbegović, predsjednik Predsjedništva.

IZETBEGOVIĆ: Sad sam razgovarao sa Splitom. Nisam s njim razgovarao on je poletio, ali sam razgovarao sa našom ambasadoricom koja je prisustvovala zadnjem dijelu sastanka. Oni su upravo završili sastanak prije sat vremena i on vjerovatno sad leti. Dakle, nisam puno duljio. **Kaže da je Delić zadovoljan**, a da će nam on pričati detalje. **Oni su zadovoljni tim razgovorima, tako kažu gore.** Tako da se oni večeras vraćaju. Dakle, pozdravljam vas i otvaram ovaj sastanak uz malo izvinjenje zbog zakašnjenja. Ovdje imamo na dnevnom redu "Razmatranje Nacrta ustava Federacije RBiH i Nacrta ugovora Konfederacije". Ovdje je malo preširoko sastavljeno. Ustav je u procesu daljnjih promjena i ovaj tekst je već pretrpio promjene. Sad mi je došao jedan tekst na faxu ja ga nisam imao vremena ni pogledati, samo mi ga Silajdžić najavi i reče "puštam ti fax". Ima novih 10-15 stranica koje se tiču premijera Vlade, kompetencija, itd. Tu se stalno mijenja. A ovo što se tiče ovog dijela koji je preveden, ja sam javio Trnki da izabere bitne stvari koje bi mogle biti sporne. Ljudska nam prava ne trebaju. Ombudsmeni nam ne trebaju. To je standardno i to je ono prepisano iz Vens-Ovenovog plana koliko sam mogao da razumijem čitajući odande. Ali je bitna definicija šta je to Federacija. Kad je riječ o Konfederaciji to još

nije početo da se radi. Možda je počeo danas poslijepodne. Do sada sve što je uradjeno, uradjeno je na Ustavu koji se stalno mijenja na takav način da ja ne mogu više da pratim. Kod mene ima velika hrpa papira. Ja sam obustavio. Miro Lazović je trebao da donese jednu kompletnu verziju koja je juče bila izražena. Sad mi je Haris javio da je došlo do novih promjena u tekstovima. Pa mi je poslao nekih 10-12 novih stranica. Negdje na naš zahtjev to ide, negdje na zahtjev hrvatske strane. Oni se negdje konsultuju sa Zagrebom, onda kažu tražite promjenu, pa oni ujutro dodju i ponovo traže neke druge stvari itd. Miro se treba danas vratiti. Možda se već i vratio. Trebao je da dodje u Sarajevo. On bi nam donio jučeranju verziju. Ili stanje sa prekjučer tog ustava. Tako da ne znam koliko mi možemo...

KONJICIJA: Zato su trebali imati sastanak u Sarajevu a ne u Beču. Lakše bi se sporazumjevali ovdje.

IZETBEGOVIĆ: Ja, ali, eto, nisu htjeli. Mi smo im govorili oni to nisu htjeli.

PEJANOVIĆ: Onda, predsjedniče, mi možemo uzeti konsultacije o tekstu Ustava.

IZETBEGOVIĆ: Konsultacije i naša mišljenja, eventualne sugestije. Ja bih vam mogao reći neke dileme koje se tu pojavljuju pa da možda i mi neke stavove u tom pravcu iznesemo. Što se tiče ovog teksta ovdje koji ste dobili, ovdje ima uvodni dio. Temeljna dilema koja može da bude i sudbonosna, tiče se definicije Federacije i odnosa njenog prema cijeloj Bosni. Novog subjekta međunarodno-pravnog. Naime, mi ne bi želili da dovedemo u pitanje da neki počnu pomišljati da se radi o novoj državi. Da se radi o novoj državi valjalo bi i neka nova priznanja, itd. Dakle, ovo je neka mala igra na konopcu kad je riječ o definisanju Federacije u odnosu na problem cjelovitosti Bosne. Jer, srpska strana to još uvijek ne prihvata, a formalno nije u ovo ni uključena. Ja sam im sugerisao, imao bih dva rješenja u tom pogledu. To je jedno od temeljnih pitanja. Ako možete da pomognete u tom pravcu i nekim sugestijama, dobro bi bilo. Kako da se prevazidje ta stvar, kako da premostimo to. Imamo Federaciju koja pokriva nešto više od polovine zemlje i koja se ni formalno ne odnosi za sada na onaj drugi dio, jer je definirana da se odnosi samo na dio. Ja sam im predlagao da kantoniziraju onaj drugi dio i da proglase da su to kantoni bez obzira što to Srbi ne prihvataju. Da kantoniziraju i da kažu: ovako stoji ovo, ovako izgleda ovo, a sve skupa je BiH. Ovo je u Federaciji, ovo je povezano. U kakvoj je ono vezi? Ono je u vezi unije. Ono je povezano kao unija. Maksimalno što se može očekivati je to da bi srpska strana

prihvatila ono što je prihvatila Ženevskim paketom, a to je Unija. Medjutim, ima tu sad problem. To bi išlo bez nekih teškoća s njihove strane. S naše strane bile bi teškoće da li bi mi takvo nešto mogli da prihvatimo. **Jer ako oni ulaze u Uniju, onda sad ide dalje razvodnjavanje u vrhu i onda treba da bude i neko od nas tamo. Evo i naših ministara u toj Vladi, i kompetencije, itd. Bosna je čudna država. Tako da bi se mi dobro zamislili šta da radimo u tom slučaju. Ako to ne prihvatimo, dovodimo u pitanje cjelinu Bosne. Ne dovodimo jedino u pitanje ako bi vojsku poslali pa osvojili B. Luku i Trebinje. Jedino tako možemo da to integriramo.** A što se tiče pregovora, ne bi mogli više da postignemo za pregovaračkim stolom nego da pravimo niz jedan kompromisa. Mogao bi čovjek reći neprincipijelnih kompromisa ili trulih kompromisa. Neka znate, to je pitanje koje visi čitavo vrijeme. Dok se ovo sve rješava zna se da glavno pitanje definicije države visi. Ne zna se tačno kako će izgledati. Nema sumnje da je naša volja da održimo, prije svega, cjelinu BiH, subjektivitet međunarodnog priznanja, međunarodne granice, itd. Sve ono što nas predstavlja napolju kao državu. Ali, zaključenje Federacije, otvorio se problem jednostavno. Kad je riječ o rješenju da se Srbi eventualno priključe kao članica Unije pa da bude dvojna Unija koja bi se sastojala iz srpske republike i Federacije unutar dviju republika, onda čak kad bi to mi i prihvatili, oni ne prihvataju ako će biti konfederirana sa Hrvatskom. Oni kažu da neće ni uniju. Ako je Federacija hoće, ako će oni imati pravo da stvore konfederaciju sa Srbijom. Takve su njihove reakcije. Znači da se dobro stvari kompliciraju. Samo, eto, nemojte se ljutiti na nas ni na naše ljude koji pregovaraju. Situacija je komplikovana. U zemlji je komplikovana zbog tri vojske. Odatle svi ti problemi. Ovo je samo gore nekakav pravni, legalni, ustavni refleks situacije o zemlji u kojoj se nalaze tri vojske. I ovo je samo jedan pokušaj kako da se te tri vojske na neki način...i da se rat riješi. Da se te vojske uklone odatle. Ovim današnjim dogovorom mi bi ovu jednu paratvoreninu uklonili "Herceg-Bosnu" i vjerovatno sa HVO našli izlaz s postepenim stvaranjem zajedničke vojske. Medjutim, ostaje otvoreno pitanje one druge paratvorenine državne i posebno vojske, ili ako hoćete prije svega vojske. Da nema te vojske, mi bi tu paradržavu proglasili nevažećom i mirna Bosna. Radi se o tome što jedna vojska stoji iza toga. To je prvo i temeljno pitanje ili drugim riječima odnos prema tzv. srpskoj strani. Ja sam ovo pitanje juče iznio akademikima. Ne bih rekao da nisam čuo nekakvih predloga koji nešto rješavaju u tom pogledu i ja ne mogu ni da zamjerim. To je jedno skoro nerješivo pitanje. Neka kvadratura kruga. Ako neko ima ideju bilo bi dobro da tome posvetimo pažnju. A onda je nekakva druga dilema. To je problem kompetencija premijera i Predsjednika države. Ima dilema u tom pravcu. Dakle, podjela kompetencija. Dakle da li bi više kompetencija bilo na

Predsjedniku ili više na premijeru. Ta druga dilema je još uvijek prisutna i oni su sad radili jedan novi koncept u kojem malo pomjeraju težište. Bilo je prvo da su Amerikanci podnijeli jedan koncept koji je vazda preslikavo američki ustav u kome Predsjednik ima skoro sva ovlaštenja, skida vladu, postavlja, itd. vodi vanjsku politiku, vrhovni je komandant vojske itd. Nama je došao obrnuti koncept. To sve radi premijer. Onda se ponovo vratilo da to radi Predsjednik, pa sad ponovo neki kompromis se traži kojima bi se te kompetencije polovile. To je druga dilema o kojoj bi mogli da identifikujemo niz tema o kojima bi mogli da porazgovaramo. Ja sam, valjda zato što sam predsjednik zastupao stav da treba da Predsjednik ima više ovlaštenja. Možda baš zato što sam predsjednik. Ali meni se činilo, kako se to obično ljudima čini, da brane svoj subjektivni stav, brane objektivni stav. Meni se jednostavno činilo da bi narod teko doživio sada da se predsjednička vlast ugasi i da se prenosi na predsjednika Vlade, tim prije što se nikad ne zna ko će to biti. To je jedna stvar. Što u sredinama koje nisu politički razvijene, oni u predsjedniku države, u šefu države gledaju nešto. Ko je taj šef države? Ako je šef države neko ko je njihov, oni smatraju da su oni na vlasti, ako nije šef neko ko je njihov, nisu na vlasti. Jer svijet ne zna ustav i ovlaštenja itd. **Što se tiče naroda muslimanskog, on bi vjerovatno doživio šok time kad sad jednostavno ne bi bio Musliman predsjednik. Dodje neko drugi na bosansku državu i ljudi osjećaju da je to, prije svega, muslimanska država, a zatim država i Hrvata, i Srba i svih drugih naroda. Tako to većinski narod doživljava. Smatrao bih da je to predaja vlasti.** Dakle, meni se činilo da bi trebalo držati tu instituciju. Naravno, svako je privremeno na toj vlasti. Treba dugogodišnje stvari posmatrati. Sad je trenutno rješenje neka vrsta kopredsjedništva. Sada. Zapravo, nije formalno kopredsjedništvo, nije ravnopravnost potpuna, nego je predsjednik i dopredsjednik. Dakle, ipak je jedan predsjednik jednu godinu dana, drugi je, onda se oni mijenjaju pa se to u četiri godine izravna, ustvari. Ali je četvorogodišnji mandat. To je rješenje iz Vašingtona, sa predsjednikom i kopredsjednikom u kome glavna pitanja, predsjednik koji je aktuelan te godine, ne može ih riješiti bez kopredsjednika. I tu se vjerovatno lome koplja da li će nešto biti. Tu se sporna stvar rješava. Vlada bi onda imala dosta mirnu situaciju. Ne bi ona raspravljala glavne stvari. Glavna stvar bi bila tamo riješene, a Vlada bi upravljala. I prema sadašnjem konceptu odnos ministara bi bio 2:1. Najmanje trećina ministara su hrvatski ministri. Ostalo je ostavljeno da budu muslimanski i drugi. Prema sadašnjem stanju muslimanski. Dakle, tu postoji jedan majoritet muslimanski kad je riječ o Vladi. Paritet postoji u Predsjedništvu. Iako u jednom istom terminu nije paritet, ali se on izravna s obzirom na to da se njih dvojica mijenjaju na toj poziciji. Dakle, to se može kazati da je to neka vrsta kopredsjedništva.

U suštini je to kopredsjedništvo, nije drugo. Jer bi se u četiri godine izmijenili dva puta i kao predsjednik i kao potpredsjednik, samo neka temeljna pitanja ne mogu riješiti samostalno. Samostalno mogu da potpišu zakone, da prime ambasadore, da obave neke formalnosti, itd. To jedan čovjek radi. Medjutim, kad se radi o bitnim stvarima, kao što je sastav Vlade, imenovanje Vlade, onda to ne može uraditi bez kopredsjednika ma ko bio. Može biti Hrvat predsjednik, ne može bez njega se to napraviti. To je ta vezana stvar. Takvo je trenutno rješenje i ono je već fiksirano Vašingtonskim dogovorom. Medjutim, ostalo je pitanje daljnjih kompetencija pa se postavilo pitanje da li spoljnje poslove treba povjeriti, da li predsjednik ima ikakve kompetencije u vanjskim poslovima ili je to stvar Vlade u cijelosti, odnosno ministra inostranih poslova. Problem je Vrhovne komande. Gdje je ona locirana. Mislim da je to riješeno pitanje u korist, da je to predsjednička funkcija. Ne znam kako stoji sa ambasadorima? Ne znam ko imenuje ambasadore. Ne znam u posljednjoj verziji ko ih imenuje? Ja govorim o tome ne općenito, nego kako je riješeno u ovim konceptima. Bilo je prvobitno Predsjednik, ali mislim da je sad, danas su raspravljali o tome da jedan dio tih ovlaštenja ipak prenesu na premijera. **Mislim da je to bilo jutros diskusija i sad me Haris zvao i šalje mi taj materijal neposredno pred 16 sati i to stoji nepročitano tamo na mom stolu.** Eto, to bi bile dileme o kojima bi bilo korisno da mi popričamo. Možda bi bilo dobro da se ovih dana nalazimo ovako svaki dan po jedan sat da se vidi šta se događa. Sad za sad je završni tok razgovora. I da oni odozgo prave svaki dan jedan izvještaj pa da nam ga šalju. Ne znam je li takav izvještaj stigao. Zamolio bih Trnku da mi pošalje, osim ovih 17 stranica koje su na brzinu sad prevedene jer to je jutros stiglo, to je u toku noći stiglo faxom, jutros čim je Amira došla prišla je prevodjenju ovog teksta, oni su imali jedan preveden tekst gore na našem jeziku, medjutim izgleda da je bio vrlo loš prevod. To su Amerikanci prevodili. A inače praksa, što se tiče kako se to radi, ona je malo specifična. Prepričavaće je vjerovatno kasnije u nekoj diplomatskoj istoriji. Sastanci se vrše u Američkoj ambasadi u Beču. Nisu bilo gdje nego baš u Američkoj ambasadi, Amerikanci na spratu produciraju papire, šalju hrvatskoj i muslimanskoj strani, delegaciji bosanskoj. Onda oni stavljaju primjedbe, pa hoće ovo, neće ovo, onda se tu koriguju papiri, vraćaju se njima gore na korekciju, onda oni vraćaju korigovane, itd. Onda sutradan dodju obje strane i kažu mi tako nećemo kako smo juče rekli nego ćemo drukčije, itd. To je način na koji se taj posao gore obavlja. To kad je riječ o Ustavu. Kad je riječ o Konfederaciji mislim da on nije ni početak. Može se danas nešto početi oko toga, ali on se nalazi pred velikim problemima po mom shvatanju. Jedno što otežava problem definisanja države, problem dogovora sa srpskom stranom komplicira jako taj kon-

federalni ugovor, s druge strane što ima jake opozicije u Hrvatskoj za tu konfederaciju. Opozicija je, uglavnom, protiv toga. Ima više razloga. **Jedno je neriješeno pitanje cjelovitosti Bosne i problema sa Srbima. Oni smatraju da ne bi trebalo da u to ulazi Hrvatska dok ne riješi Bosna svoje unutrašnje probleme u cijelosti i dok se ne izdefiniše kao država.** Ne mislim da bi dobro bilo stvarati neku konfederaciju sa dijelom Bosne nego sa čitavom Bosnom. To je stav hrvatske opozicije u kojem i mi ih potpuno razumijemo. To je potpuno razuman i normalan stav. Ima, naravno, prigovora i u pogledu te monetarne unije. Ima prigovora da bi Hrvatska doživjela veliku inflaciju, pad valute kad bi se sad spojeni sudovi neki sa nama napravili. Mi opet mislimo obrnuto da bi skoro bilo sasvim drugačije, možda bi to bilo prvih par mjeseci. Mislim da bi se kod nas ekonomska situacija dala brzo popraviti. I da nama možda ne bi bilo u interesu da imamo monetarnu uniju sa Hrvatskom. Elem, ima tu jedan niz ozbiljnih problema. Pošto je, međutim, konfederalni ugovor ni na tapetu, nemamo ga ni u konceptu, ja vam samo iznosim neke dileme za razmišljanje, ja bih predložio da se mi ograničimo na problem Ustava. I to na osnovu ta dva temeljna pitanja. **To je pitanje kako prevazići, kako riješiti kontraverzu između Federacije kao dijela Republike i cjelovitosti Republike. To je broj jedan. I druga stvar, ovaj problem ovlaštenja ovih organa Vlade, odnosno Predsjedništva. Ta dva glavna organa koja gine vlast. Pri čemu Hrvati imaju u tim razgovorima stalnu tendenciju da što više kompetencija, kad je riječ o predstaničkim tijelima. Kad je riječ o parlamentu, njihova je tendencija da što više stvari prebace na Dom naroda u kojem se konsensualno rješavaju stvari. Mi naravno guramo u drugom pravcu da to bude Predstavnički dom, jer se Parlament sastoji iz ta dva doma -Predstavničkog doma i Doma naroda.** Naime, oni sad imaju tu velike teškoće. Mi guramo u jednom, oni u drugom pravcu. Vjerovatno će se stvar rješavati nekim nizom kompromisa ako se ova temeljna pitanja nekako uspješno riješe. Eto, ja toliko. Ko se javlja za riječ?

PEJANOVIĆ: Ne javljam se za riječ, nego javljam se da predložim da u izboru ovih pitanja za konsultacije predvidimo još jednu. Zamoljeni smo Vi, ja i svi članovi Predsjedništva da obavimo konsultaciju i o predlogu i mišljenju Srpskog konsultacionog vijeća koje se nalazi u materijalu. Prof. Berberović je to potpisao i molili su. Dakle, molba je da se to nadje kao ...konsultacije, a vidim da je i ovaj predlog Ustavne komisije Skupštine takodje predvidio to pitanje kao otvoreno za konsultacije. Samo da bude predmet konsultacije.

IZETBEGOVIĆ: Papir vam je predat, vidjeli ste u čemu je stvar.



GANIĆ: To je jedna strana.

IZETBEGOVIĆ: Suština se sastoji u tome da odmah prevedemo to, da se spomenu Srbi kao narod i da se kaže da je to država tih i tih. I Srba. Je li tako, tu je problem. Mislim, ova čitava stranica u suštini govori toj stvari. Evo, ko se javlja za riječ? Prof. Ganić.

GANIĆ: Ja mislim da krenem od ovog prvog pitanja koje je predsjednik postavio, a to je definisanje Federacije. Prije svega, mi imamo državu i vršićemo neko i preuredjenje unutar te države isto kao što hoćeš u kući da napraviš neke pregrade, itd. Prema tome, mi ne bi ni u jednom trenutku smjeli raditi nešto što bi naš međunarodni subjektivitet i to priznanje dovelo u pitanje. Što se tiče Srba onih koji nisu sa nama ovdje, njima bi trebalo iscrtati kantone i raspravljati o jednoj mapi, pa onda jedan dio mape usaglašen, a onaj drugi dio mape koji nije, trebalo bi... neusaglašen. Ja podrazumijevam da g. Berberović podrazumijeva da se Srbi ubace ovdje pod uslovom da se ucrtaju kantoni u ostatku dijela države. Jer bi svi ostali, ima ovdje još dvadesetak naroda, željeli da se spomenu. Prema tome, trebalo bi mi da zastupamo taj stav da je Federacija jedinstvena i da pokušamo nacrtati te kantone. Onaj oko B.Luke, Vučurevićev dole i ovaj oko Bijeljine i da onda se Srbi pozovu na razgovor sa tom varijantom. Jer u protivnom, mi onda dovodimo u pitanje međunarodni subjektivitet države. To je moj prijedlog. I to bi trebalo da bude na papiru. Dobro je da vi požurite, Mirko, sa tim konsultacionim vijećem, jer to se odugovlači. Trebalo je to uraditi što prije ako ima tu snage da se to uradi.

.....

KLJUJIC: Predsjedniče nismo se mi shvatili. Zna o čemu se radi, ja govorim otvoreno i nemam dlake na jeziku. I nema potrebe da se mi ovdje prepiremo. Ja tog gosp. mogu da cijenim za njega ima mjesta u našoj diplomaciji itd. Ali ja sam bio upravo s tim ljudima o kojima tim govoriš. Sa tim ženama u dimijama, bio sam sa ljudima koji pakuju pakete, bio sam sa izbjeglicama itd. Mi ne možemo tako razgovarati. Možemo u kontekstu kompletne diplomacije. Ne može Hadžo Efendić biti u Beču razumiješ i još imamo tri konzula, Ramović se smatra ambasadorom itd. u jednonacionalnoj boji. Ja to ne mogu prihvatiti, vi sada možete koga hoćete staviti. Ja želim da kažem da je najveći problem u Njemačkoj je pogotovo u Štutgartu što bosanskohercegovački Hrvati ne mogu dobiti pasoš. I prva je stvar bila predsjedniče ja sam protjeran iz Dervente, ja neću u Hrvatsku. I između ostalog možda nije on patriota bosanski nego jednostavno Njemačka sada provodi jednu politiku da bosanskohercegovčake izbjeglice

imaju beneficije. A da iz ovih drugih republika nemaju i tu je priliv ljudi iz Sandžaka koji dolaze i uzimaju bosanske pasoše, što ja to smo usvojili ovdje ima i pravo itd. I ako gledamo Njemačku u kontekstu najviše Hrvata iz BiH u Njemačkoj. On dodje i poljubi vrata tamo. Mi smo 40 g. ljubili vrata komunističke Jugoslavije gdje su nam davali ćirilicom pasoše i zajebavali nas i taj narod neće ponovno. Ja mislim da bi bio red da jedan Hrvat bude ambasador u Njemačkoj i da se u svakom konzulatu nadje po jedan Hrvat. Ja to nisam dobio. Osim Šahbazovog konzulata u Minhenu koji ima i dobru organizaciju i mnogo ima ljudi i ima dobre kontakte sa bavarskom vlašću. Ja takav dojam nisam dobio. Ja sam bio u Bonu. 4 činovnika su me pozvala na separatne razgovore. Ja sam sa svakim razgovarao. Popio kafu i moram ti reći da imam grozne prigovore na onog Jažića tamo koji ganja saunu i mrsa, koji se nigdje ne pojavljuje itd. Čak nije ustao ni da me pozdravi. Ja sam kada sam odlazio ustao pa sam njega pozdravio. Prema tome, nama treba jedan čovjek koji će ipak ovu Bosnu ovakvu kakvu mi doživljavamo i za koju se borimo predstavljati. Prema tome, ja ne želim da osporim g. Ajanovića kao kandidata. Za njega ima mjesta u diplomaciji. Ali mislim isto tako da ne možemo prelaziti preko toga da ja dolazim tamo i da mi dodju ljudi plaču kažu ne može da udje i da dobije pasoš. Prema tome, ako ćemo graditi bosansku državu ako je ono što je bilo prijedloga ovdje da će to biti bosanska republika. Odmah da ti kažem ja govorim samo lično jer ja ne predstavljam ni Herceg-Bosnu, ni HDZ nikoga ne predstavljam. Vjerovatno u ovim novim podjelama neće ni oni mene kao što neću ja njih. Ali ti kažem da u Njemačkoj moramo o tome voditi računa.

GANIĆ: Ja sam u velikom škripcu sa vremenom danas. Evo zašto dolazi ova ekipa UN-a koja treba da razgovara o infrastrukturi u Sarajevu. I oni tenziju prijem u Predsjedništvu i neko je mene odredio da primim tu ekipu. I ona tamo čeka evo već deset minuta. I naše ambasadore zabavljaju, njoj je stalo pošto to rezolucija, predsjednik nije mogao da ih primi i eto desilo se da ih ja primim. Ali mi je stalo do učešća u razgovoru ove teme, evo iz koga razloga. Prvo u Tešnju Hrvati i Muslimani se zajedno brane Ključicu ako nisi znao

KLJUJIĆ: Znam ja vrlo dobro, e slušaj Ganiću ti meni nemoj objašnjavati, ja sam dovoljno obrazovan i pametan čovjek za mjesto koje preuzimam. Nemoj ti meni govoriti o Tešnju.

GANIĆ: Ne, ja sam bio u Tešnju ti nisi.

KLJUJIĆ: Bio sam ja pet puta u Tešnju. I molim te nemoj takve indikacije

PREDSJEDNIK: Ma nije riječ o Tešnju. Riječ je o Njemačkoj u kojoj po mom mišljenju ima najveći broj muslimanskih izbjeglica, neuporedivo više nego Hrvata iz BiH. Neuporedivo više !:!0. I zato mislim da bi dobro bilo, zato smo ostavili nepopunjeno mjesto u Vašingtonu, da bi došao Hrvat u Vašingtonu, U Španiji u Italiji nije popunjeno.

....

BUKVIĆ: Ja mogu na to reći da u Njemačkoj baš ima poprilično izbalansirano na najvišim rukovodećim mjestima. **Imate Peru Bajevića i imate još jednog Hrvata u Minhenu**

KLJUJIC: Nije Pero Bajević Hrvat, Srbin. Samo je u konzulatu u Minhenu donekle to. Ali mislim da vam nešto kažem, nemojte mene molim vas smatrati, ja nisam ovdje zvaničan predstavnik za pregovore o personalnom pitanju.

PREDSJEDNIK: Vodićemo računa Stjepane.

KLJUJIC: Ali predsjedniče do sada se nije vodilo računa i molim te pojavljuju se ljudi i molim pogledajte spisak naših diplomata tamo pa ćete vidjeti. I ja bi više volio da je ovaj gospodin, koga ja ne znam - ja lično protiv nijednog nemam ništa - ja čak nisam protiv tih ljudi. A da je otišao on u Beču ako je tako sposoban. Jer imamo jednu stvar i u Beču isti problem takav. Izvinite. Druga stvar ja sam vidio tamo kako se to radi. Prvi put sam izašao i mislim da je jako dobro i vidio sam. U Minhenu je katastrofalna situacija. Ima tamo i Milica i Mišo Krunic i Ramović mali itd. itd. O kriterijima koje sam ja zamišljao za diplomaciju. Prvo mi smo mala zemlja i mi nećemo moći imati diplomatski kor kakav je imala bivša Jugoslavija. To treba da bude svima jasno. U Njemačkoj još mogu da žive od pasoša. Šta će kada izdaju pasoše. To je ogroman aparat. I narod je u nižim stupnjevima to su sve domaćice, sestre, žene djece.

.....

Sjednica je završena u 14,40 sati.



*“Šta ima Jevreja šaka ljudi. Onda bih radije spomenuo Cigane, ima njih više, pa Albanaca i koješta”*

**Magnetofonski snimak 244. sjednice Predsjedništva RBiH, održane 30. marta 1994. godine**

Sjednica je počela u 10,30 sati. Sjednicom je predsjedavao predsjednik Predsjedništva RBiH, Alija Izetbegović.

IZETBEGOVIĆ: Trebali bi da donesemo odluku, ili zauzmemo stav, o usvajanju Nacrta ustava. Dostavljen nam je i ovaj Ustavni zakon koji je juče sačinjen. Ne znam da li ćemo trebati o samom ... nekakvu raspravu otvarati? O njemu se dosta raspravljalo. Da li treba nešto da kažemo prije nego što formalno usvojimo nacrt ustava koji je potpisan u Vašingtonu. Njegovu ratifikaciji vršiće Skupština a ne Predsjedništvo. Mogli bi onda da govorimo o ovom Ustavnom zakonu. Mogli bi nešto više da se pozabavimo o ovoj stvari. Držim da, što se tiče samog Ustava, iako bi se naravno mogle staviti tu i tamo neke primjedba da nekome ne odgovara neka odredba, neko misli da bi druga odredba trebala biti bolja i, naravno, svi mi mislimo koji smo učestvovali u njegovom sastavljanju da bi neke stvar i, kada bi one bile stvari neke akademske rasprave, mogle da budu bolje. Medjutim, to je tekst nastao iz elikog političkog natezanja koje je trajalo i u Vašingtonu, i u Beču, gdje su različiti interesi. I to je optimalno šta se moglo napraviti u pogledu ustavnog uredjenja BiH odnosno jednog njenog dijela u ovom trenutku. Bolje se nije moglo postići. Ono što je bitno, može to u momentu da postojeći nacrt ustava osigurava i predstavlja jedan korak u očuvanju BiH kao države. Riječ je o tom najvišem interesu i **Ustav kao takav je jedan put ka reinte-**

**graciji Bosne, čija je dezintegracija bila u toku. Taj je proces time zaustavljen najvjerovatnije i krenulo se natrag ka integraciji, šteta je, naravno, što ta integracija nije obuhvatila čitavo područje BiH ovim ustavom, ali jeste obuhvatila jedan značajan dio i predstavlja neko rješenje koje je u ovom momentu, po svoj prilici, optimalno. Zbog toga, ja bih, ako nema drugih pitanja, predložio da mi Ustav prihvatimo i da o tome obavijestimo Skupštinu. A što se tiče ustavnog zakona možda bi mogli da nastavimo raspravu. Evo, izvolite. Ima li neko kakvo drugačije mišljenje?**

PEJANOVIĆ: Ja podržavam vaš prijedlog sa napomenom da tri momenta se, uz prihvatanje predloga, afirmišu. Jedan je da je to Ustav sporazuma o miru, da je to korak ka miru, drugo da je ovo korak očuvanja cjelovitosti BiH i treći momenat da se u prelaznim Rješenjima obezbjeđuje kontinuitet međunarodno-pravnog subjektiviteta BiH. To je u vezi sa Ustavom. A u vezi sa Zakonom, kad predjemo na to, ja bih imao jednu sugestiju.

IZETBEGOVIĆ: Hajmo ovako: predmet razgovora je trenutno Ustav i moguće njegovo prihvatanje u ovom tijelu. Onda bi o Ustavnom zakonu.

.....

GANIĆ: Moje prvo pitanje se odnosi na član 1. gdje kaže: "Odluka ustavno-pravnog statusa teritorije R BiH sa većinskim srpskim stanovništvom biće donesena u toku pregovora o miru na konferenciji o bivšoj Jugoslaviji". Smatram ovo vrlo nespretnom formulacijom, jer ustavno-pravni status svih teritorija definisan je Ustavom R BiH i ne treba praviti veresiju od gotovog.

IZETBEGOVIĆ: Koliko se ja sjećam, ovo je prepisano iz Ustava.

GANIĆ: Kako može da bude prepisano? Iz kojeg ustava?

IZETBEGOVIĆ: Ovog koji je sad.

GANIĆ: Onda se moramo vratiti nazad.

IZETBEGOVIĆ: U čemu je suština tvoje primjedbe?

GANIĆ: Zato što mi potvrđujemo da na toj teritoriji ne postoji državno uređenje. Mi smo priznali da je na toj teritoriji, ako je bio komunizam, više ga nema, ako je bio socijalizam, više ga nema, ako je bio kapitalizam, nema više kapitalizma. Tamo je bio jedan demokratski sistem na osnovu rezultata izbora iz 1991, sistem vlasti, sistem opština i ja ne priznajem da ne postoji opština Bljeljina više. Npr. ovim ja ne priznajem da postoji opština

Bijeljina. Ovim mi suspendujemo opštinu Banja Luka. Suspendujemo granice medju opštinama i žalosno je da ja to primjećujem od tolikih pravnika.

TRNKA: Ovo se treba gledati u kontekstu ukupnog člana u kome kaže da se pitanje unutrašnjeg ustavnog uređenja rješava na ovaj način što su se sad stekli uslovi da se jedan dio teritorije organizuje u posebnu federalnu jedinicu koja se zove Federacija. A da će ostali dio u skladu sa tim ustavnim uređenjem biti definitivno riješen kad bude gotov mirovni proces.

GANIĆ: Ostali dio, Trnka, ostaje što je bio dok se drugačije ne...

TRNKA: Moglo se jednom dodatnom riječju: "Buduće ustavno uređenje" da bi bilo jasnije precizirano. Otklonila bi se eventualno ta pomisao. Ali čitav kontekst ne da za pravo nikakvo. U prelaznim odredbama tog ustava piše: "Sve odredbe postojećeg pravnog poretka ostaju na snazi. Predsjedništvo i Vlada počinju da rade u skladu sa Ustavom BiH". Postoji kontinuitet i teritorijalni integritet BiH". Više stvarno ne znam koliko bi trebalo dodatnih instrumenata ugraditi da se ubjedujemo da jeste to ili nije to. Naravno, srpska strana ovo zove muslimanskom skupštinom. Oni ne smatraju više, stalno govore "bivša BiH".

IZETBEGOVIĆ: Ova odredba zaista, na neki način, iskazuje neku otvorenost da je ostalo otvoreno pitanje. Ono nije otvoreno. Bila bi bolja formulacija "ostaje važnost", "nije promijenjeno" dok se eventualno ne promijeni. Biće donesene u toku pregovora.

SILAJDŽIĆ: Ostaje zasnovano na suverenitetu i teritorijalnom integritetu R BiH. Prvo to. Drugo, važeći ustav stalno, član 4. "Skupština R BiH izabrana 1990. će nastaviti sa svojim radom prema nadležnostima utvrdjenim u Ustavu R BiH. Dalje, Predsjedništvo R BiH i Vlada će zadržati svoja ovlašćenja u skladu sa postojećim Ustavom. Ništa se ne mijenja. Ustav se ne mijenja.

GANIĆ: Mijenja se konstrukcija. Mi smo prihvatili jasno da se odričemo medjuopštinskih granica na teritoriji koje je okupirao neprijatelj i odričemo se npr. tamo postoje sad nekakve opštine koje su oni iscrtali, a mi kažemo to će se urediti, definisati status toga na ovaj ili onaj način. Ja bih htio da se tamo stanje zaledi sa 6. aprilom kad je počeo rat. Za mene je legalni predsjednik opštine, granice opštine koje su bile tad i sl.

SILAJDŽIĆ: **Mi vršimo unutrašnju transformaciju. Dakle, rekonstrukciju BiH na što imamo pravo.** Vršimo jednog dijela. Prema tome, drugi dio, u odnosu na tu Federaciju, će biti na taj način,

dakle postoji rekonstrukcija, će biti rekonstruisan kada dodje do konačnog sporazuma.

GANIĆ: Ali do tada priznajemo samo legalitet i do tada ostaje kao što je bilo prije početka rata.

....

KLJUJĆ: Pošto u ovoj federaciji koju ja sam razmotrio i to po redu - ta federacije je ustvari, oko podjemo odozgo drugi stupanj u vlasti u BiH, prvi stupanj u vlasti cijela teritorija BiH Predsjedništva, Vlade itd. Ovo je znači na jednoj regiji itd. Rješavanjem statusa Srba u ovoj regiji sigurno ćemo odriješiti pitanje Hrvata i Muslimana u ... ako dodje do sporazuma Prema tome morali bi naći jedan pravni mehanizam koji nas ne bi sada uzeli u situaciju da ako se riješi status Srba na ovaj način kakav je u ovom papiru, da dobijemo adekvatno tamo na 3. str. status Muslimana i Hrvata. Mislim to je ovako pravno pitanje. Mi da napravimo zatvaranje u nekom pogledu pa da obespravimo onaj tamo narod, jer u onom dijelu Republike ima mnogo Muslimana i Hrvata, čime bi možda ovi jedva dočekali, dobro ii ste napravili na ovom dijelu takav i takav status, a mi ćemo ovo. I onda kada se vrate izbjeglice, i kada se to sve završi imaćemo jedan veliki dio građana BiH praktično politički obespravljeno. Neznam da li tu, da ne napravimo jedan taktički potez koji će nam kasnije zatvoriti ta vrata. Želio bi da nam neko od stručnjaka to objasni.

IVO KOMŠIĆ: **Ovo je i ljudski i komunistički ovo, o čemu ti govoriš.** Medjutim, tu ima jedan problem. Bojim se da smo mi svi nasjeli već na tu tezu, da će Bosna biti podijeljena ovako na dvoje. Pa onda stalno iz te perspektive stvari posmatramo. Ja tu ideju nemam u svojoj glavi i nikako ne mogu tako razmišljati. Bez obzira i na omjer snaga i na zatečeno stanje itd. Ako mi razmišljamo sa pozicije podijeljene Bosne na dvoje, ove Federacije i neke srpske države, onda ovo ima smisla o čemu govori Stjepan. Medjutim, ja tako još uvijek nisam spreman da razmišljam. Nemam tu misao u glavi i džaba je.

IZETBEGOVIĆ: Recimo da neće biti podijeljena?

KOMŠIĆ: Mislim da će se sve to reintegrirati na istom ovom modelu na kome i ovaj dio ove teritorije. A to je onda definiramo ovim stavom 2. ove prve. I to vrlo jasno. Ako mi sad ovo ubacujemo, dakle, mi smo već otvorili vrata da se tamo formira jedna druga država.



KLJUJČ: Ja sam sigurno jedan od onih koji nikad ne razmišlja o podjeli BiH. Ja govorim da ne napravimo auto-gol, da damo trećoj strani da napravi pandam i da kaže - dobro, gospodo,..

.....

IZETBEGOVIĆ: Idemo da se dogovorimo oko toga da se proba to. Ako nećemo postići rezultate, onda je bolje da ne gubimo tri sata ne zbog tri sata, nego što mogu da padnu teške riječi koje još gore stvaraju problem. Bolje je onda da šutiš. Može lako biti teških riječi i protivljenja vrlo oštrog, itd. Popraćenog nekim obrazloženjima koja jednostavno truje atmosferu u ovom momentu. Imamo jednu prilično zadovoljavajuću atmosferu. Na taj način se malo udalje rješenja. Trebalo bi popričati malo u užem krugu sa ljudima koji bi mogli da budu protiv. Pa ako nisu protiv, onda bi se moglo da se ubaci da se napravi neka mala stepenica i da se kaže: "Bošnjaci i Hrvati, kao konstitutivni narodi, zajedno sa Srbima i ostalima", i tako dalje. Tako da se pomenu Srbi. I time bi se napravio jedan mali... Da tražimo kako bi najlakše prošla stvar. U zagradi "zajedno sa Srbima i ostalima" i dalje. Bilo bi lakše. Ipak je ovo Bošnjačko-hrvatska Republika. Mislim ono što jeste realno to su Srbi još ovdje. **Šta ima Jevreja, šaka ljudi. Onda bih radije spomenuo Cigane, ima njih više, pa Albanaca i koješta.**

KOMŠIĆ: Onda bi trebalo ići, zajedno sa Srbima, "i ostali državljani RBiH".

.....

HARIS: Oni čekaju - samo malo - da se utvrdi zato isto smo mi ovo tamo utvrdili i potpisali. Razumijete. Mi smo ovo potpisali tamo. Zato što je to koncenzus bio. Pazite vi se sastajete ovdje sada pred Skupštinu i unosite ovu promjenu kakva je sada. Ovo je omogućeno. Dokle smo došli sada. Ovo je omogućeno. Je li vi shvatate s kim mi razgovaramo tamo ljudi. Pitajte Komšića s kim mi razgovaramo. Da je to tako kao što vi govorite ukoliko dodje do toga da oni uvažavaju to što smo mi ovdje pomenuli da će oni tamo pomenuti druge, ovo što Kljujč kaže - da je to tako mi ne bismo imali problema. Ako dodje do toga, onda znači da ova garnitura ide, da mi idemo u ovu federaciju i mijenja se ovo sve u odnosu na treći narod. Da je to tako. Onda ste gospodo trebali doći u Beču doći gore pa pregovarati da vidite kako to izgleda. Molim vas lijepo mi smo ukinuli "Herceg-Bosnu" gore. Je li vi shvatate to. Herceg-Bosnu smo ukinuli. Prije mjesec dana da vam je to neko rekao ne biste vjerovali. I hoćete sada da pravite građanski ustav. Građanski ustav i formulacija o građanskom ustavu nije prihvatao Mariofil Ljubić teći protivnik Mate Bobana. Da vam samo kažem koje su relacije. Vi sada hoćete ovo. Pada ova stvar ja vam kažem. A ja to neću da to padne, ja sam protiv toga da

ovo padne. Ja vam kažem, jer narod naš na terenu, ja ne bi smio na ulicu izaći ovdje. Jer je narod osjetio šta znači mir, hljeb itd. Ukoliko mi možemo sa tim ljudima na Palama doći do sporazuma samo ako oni padnu, do ovakvih formulacija. Ja vam kažem da s njima u federaciju ne možemo, jer oni to neće. Oni hoće da idu iz Bosne. Ukoliko dodje do toga, da oni prihvate neke reciprocitete ovdje ovo što Kljuić kaže, onda mi razgovaramo s drugim ljudima. Ne sa istim ljudima. Ovo je rezultat, ovo nije rezultat toga da smo mi sjedili pa pravili bolje formulacije. Nego rezultat kompromisa teških, u kome smo mi po sudjenju cijelog svijeta izvojevali pobjedu. I oprostite ja ovo neću - ja ću izaći na Skupštinu i reći neću da dodju u ovu .... Jer je narod došao do mira, jer je naša vojska predahnula, i sada ja treba zbog nekih formulacija, zbog opštih uvlačenja izvlačenja nekoga itd., da ovo upropastim. Znete vi šta je značilo juče 5 njihovih poslanika koji su za sobom mogli povući još 10 zaustaviti tamo nakon ovo što je Miro ovo uradio s Jadrankom Prlićem. Niste bili tamo gospodo. Ja sam bio tamo. Ja sam išao da to radim. Sada koje su realnosti, mi govorimo o mogućem, a ne ono što mi vidimo. Ovu formulaciju ovako. Zaboravljate da mi to sada ne rješavamo ovdje sami o tome se i radi. Nego odnesemo tamo pa kažemo koliko jedan samo od njih kaže ja to neću, odmah svi se povuku. Zašto. Zato što desna struja tamo to vam je vrlo jasno prevladjuje. Pitajte do jedan sat je čovjek imao razgovor s njima. A ne ja. Kao Musliman.

KOMŠIĆ: Juče je Roso spasio situaciju niko - već Roso ušao i naredio. Nije niko od politike.

HARIS: Ovo niko nije radio od svoje volje. Vi ste ovo imali gospodo i analizirali. I sada pred Skupštinu ja neću dozvoliti. Molim vas lijepo izaći ću i reći imam pravo na to - ja neću dozvoliti da ovo padne. Svaka primjedba ovdje založiću se da bude - ukoliko se ne prihvati. Ja ću biti zato da se prihvati onako kako smo se dogovorili i kako smo potpisali. Inače ne smije da padne.

GANIĆ: Pazi razgovaramo o dvije različite stvari.

PREDSJEDNIK: Dobro Miro je tražio riječ.

KLJUIĆ: Izvini ja samo jednu stvar. Pošto sam ja incidentan ja sam to želio u najboljoj namjeri. Nisam želio ovdje Haris da ovo razvodimo itd., ja smatram daje kapital koji - stojim iza tvoje riječi, ovaj narod je dobio mir i hranu. I riješio se granata. I to je kapital u preživljavanju ovog naroda što je ostalo. **Ali ako može se našim sponzorima** objasniti, ako može se postići ovo što je

predsjednik rekao preko pametnijih ljudi, odmah da vam kažem ovi dole ruše Pandžića i dovode Bendera. Bender je fašista.

KOMŠIĆ: Sinoć smo mi srušili Bendera.

KLJUJČ: I molim vas da vam kažem to su strašne stvari dole s njima.

KOMŠIĆ: Jer su došli ljudi, znate šta znači smjeniti Bendera. Ne presjedava više.

KLJUJČ: Znate to su stvari delikatne mi moramo tražiti ljude koji su pogodni. Pa ako se otvara Haris mogućnost da se to kasnije kompenzira. Ja prihvatam. Ja sam samo želio da kažem da na Palama jedva ne dočekaju

.....

IZETBEGOVIĆ: Da vidimo jesmo li član 2. završili, nemoj ti uzimati moj zadatak? Je li član 2. smatrate završenim?

GANIĆ: Ne smatram. Tražim da se kaže da se najviši funkcioneri Federacije u prelaznom roku biraju iz reda onih poslanika...

KLJUJČ: Ganiću, ne mogu proći jer nije izabran Zubak.

IZETBEGOVIĆ: Šta ćemo sad sa hrvatskim predstavnikom koji bude imenovan za nekog dopredsjednika itd. šta ćemo s njim? Zubak, hoće da ga kandiduju, on nije bio tamo. Šta ćeš sad?

**GANIĆ: Ja ću Komšića kandidovati, npr.**

KOMŠIĆ: Nisam ja poslanik.

GANIĆ: Za tebe je glasao narod. Iza tebe stoji 300 hiljada glasova.

KLJUJČ: Ti Komšića kandiduješ, da ti kažem. Ja sam najoznačeniji u tome, ali ako je mir, moramo se svi povući. Kako ćeš ti Komšića prije mene? *Zajednički razgovor.* I ovo što je Haris rekao - hoćete li vi da nastavimo rad za 6 mjeseci s tim ljudima, ili ćemo sad da progutamo. Ja, pravo da vam kažem, čudim se kako ti ljudi mogu doći na ta mjesta, ne znaju hodati. Ja sam ih vidio - ne znaju jesu li došli ili pošli. Ali, uzmimo sad u cilju ostvarivanja ovoga što imamo kao najveći kapital i da nam to bude platforma za dalje.

.....

KOMŠIĆ: Dva sata sam ja juče raspravljao s njima. Oko ovoga ne znajući da će ovo biti ovakav prijedlog ovdje. Ali sam mislio to predložiti, jer to nije moguće da takva dva modela postoje paralelno Vlada Republike i Vlada Federacije. To nije moguće. To bi bio kaos. Ja sam to jednom pokušao predočiti njima. I obrazložio sam od prilike ovako. Kontinuitet države BiH se nastavlja sa Skupštinom i sa Predsjedništvom. Vlada je izvršni organ. Ona nije tačka identiteta jedne države. Jer je ona promjenjiva itd. Sad, pošto ona skupština postojeća ona je Skupština BiH, ali je i ustavotvorna. Ona je dakle nadležna i za federaciju. Ona ima dvije funkcije dakle. I ona će u jednoj i u drugoj funkciji da postoji. I isto tako treba napraviti Vladu koja će biti i u jednoj i u drugoj funkciji polagati račun ovoj Skupštini. I u jednoj i u drugoj funkciji. I to se može uvesti u jedan normalan sistem da to funkcioniра. Dva sata sam ja s njima raspravljao oko toga, juče ubjedivao ih da to treba, da je to korisno. Jer pazite šta je kod njih problem. To je Vlada R BiH. Pa onda i federacije. Oni neće R BiH. Oni još uvijek misle da mogu nekako da je likvidiraju. Zato je nama jako važno da ovo prodje. Ne samo iz praktičnih razloga već iz političkih razloga. Ovo što je Haris rekao pa to ti je objedinjavanje države.

PREDSJEDNIK: Ja mislim da je to dobra odredba. Samo što ostaju otvorena neka pitanja.

KOMŠIĆ: Ja mislim da sam ja njih ubjedio, neznam dalje.

PREDSJEDNIK: Naime, treba izvršiti rekonstrukciju njenu.

KOMŠIĆ: Jeste.

PREDSJEDNIK: Ko će izvršiti?

KOMŠIĆ: Predsjednik sadašnji. Piše ovdje. Vlada R BiH rekonstruisana prema odredbama Ustava.

PREDSJEDNIK: Ko će je rekonstruisati reko.

HARIS: Predsjednik i potpredsjednik Federacije.

....

Sjednica je završena u 12,15 sati.

*“.. Da nije bilo ono iz  
Zagreba prebacivanje  
materijala...”*

**Magnetofonski snimak 246. sjednice Predsjedništva  
Republike BiH, održane 14. 4. 1994. godine**

*Sjednicom je predsjedavao Predsjednik Predsjedništva RBiH  
gospodin Alija Izetbegović.*

.....

DELIĆ: Drugo, pozdrav glasom. Vi znate da se stroj pozdravlja "Pozdrav Domovini", otpozdravlja se "Pozdrav". Tako da tu ništa ne mijenja. Ali pozdrav u neposrednom općenju, da se uvede, mi smo uveli zdravo i predlaže se da pored toga bude i selam, odnosno selam i zdravo. Zavisno od toga kakav je sastav sredine u kojoj se to govori.

IZETBEGOVIĆ: Negdje će biti samo jedan, negdje samo drugi, negdje oba.

DELIĆ: Riječ je o tome što je to već prihvaćeno praktično u Armiji. To ljudi rade u praksi.

IZETBEGOVIĆ: Selam znači "mir" ili "spas".

KONJICIJA: Da ne bude ni jedno ni drugo, neka bude "mir".

IZETBEGOVIĆ: Ne možeš sad naučiti narod da govori nešto što ne govori.

KLJUJIĆ: Predsjedniče, uvodjenjem riječi „selam“, meni to ne smeta pravo da vam kažem. Vidim to se prakticira i u Ambasadi. Ja sam rekao "dobar dan" pa sam bio ko bijela vrana. Mislim, to ne bi bilo u redu. Nije građanski. Onda će vam Hercegovci tražiti "hvaljen Isus i Marija" i onda smo otišli mi svi kvragu. Nismo se pošli tako boriti. Pošli smo se boriti za slobodu i uz svo uvažavanje tog izraza koji ima religioznu tradiciju treba da se u tome izražava. U vojsci treba reći „dobar dan“, „zdravo“ ili drugačije. To je jedino moguće da zadržimo tu vojsku i zajednički naziv u vojsci da bude za svijetu. Inače ćemo doći u situaciju, vjerujte, meni ne smeta kad mi kaže "selam", ja odgovorim. Ali, to nije ni od jezika niti je u duhu onog što smo učili u borbi.

PEJANOVIĆ: Meni ne smeta. Ja privatno odzdravim kad ljudi kažu "selam" to nije problem u privatnoj komunikaciji. Ali, Armija je naša najsvjetlija zajednička institucija koja je nastala u ratu. Kažem naj-svjetlija. Svjesno. Trebalo bi joj sačuvati sve što je zajedničko za ljude koji je nose. Istina, ona je sad u nacionalnom smislu najbrojnija s Bošnjacima i valja i tu voditi računa o nekim realnostima. Medjutim, palo mi je napamet ovo što je rekao Stjepan kad sam ovo čitao. Hoće li nas ovo odvući da sad ovi, naglašeniji Hrvati-katolici kažu mi hoćemo svoj pozdrav. Sutra se pomire, hoće i pravoslavci "pomoz Bog". To već šareni Armiju. To joj već stvara teškoće. I ja bih bio za to da sačuvamo zajednički civilizovani pozdrav koji oslobadja Armiju od ovog razdiranja koje će uslijediti ako ovako krenemo. Ja sam o tome razmišljao. A moj stav može biti da bude i jedno i drugo. Da se ne bojimo razlika. Bojim se da će otići dalje.

KOMŠIĆ: Mislim da mi treba u državi da sačuvamo sve građanske forme ophodjenja, bez obzira na šta će država izgledati, kako će ona biti ustrojena. To je nešto što je civilizacijsko dostignuće. To ima jako puno prednosti i onda se neke stvari unaprijed otklanjaju. Nisam pristalica da postoje dva naziva, jer to može, nekome će odgovarati jedan, nekome drugi, a mora se uvijek znati s kim se pozdravlja čovjek u uniformi. Neko može to shvatiti kao provokaciju. Uobičajeno je da bude jedan jedinstven pozdrav svugdje u svijetu, u svim armijama. Nigdje nemaju dva, pogotovo tri, itd. To bi bila opća zbrka. Ja sam zato da inače, ne samo u vojsci, nego u svim institucijama države, gdje je god to moguće, provesti, držati se ovog nekog građanskog reda koga se mi uopće ne trebamo stiditi, ne trebamo od toga bježati, jer je to neko civilizacijsko dostignuće. Mi smo evropska zemlja.

IZETBEGOVIĆ: Kako je do sada ta odredba glasila?

DELIĆ: "Zdravo" samo. Vi se sjećate da smo morali uvesti i neki pozdrav u Armiju BiH, Sjećate se kad smo na Predsjedništvu raspravljali o pozdravu "zdravo" da je već tada bilo otpora hoće li to, to je preneseno iz one vojske i hoće li to biti prihvaćeno. Mi imamo opštu šarolikost jer nemamo nikakvog pozdrava, pozdravlja kako ko hoće. Govorim o onom ličnom pozdravu. Ja sam i tada razmišljao, slažem se ni u jednoj armiji nemate nego jedinstven pozdrav. "Zdravo" je naišlo na otpor.

IZETBEGOVIĆ: Hajmo da prihvatimo jedan pozdrav, koji bi to bio?

DELIĆ: Prevod svih pozdrava je "mir s vama". Ja sam tada razmišljao da li "mir s vama", ili "s vama umiru".

IZETBEGOVIĆ: Teško se pozdrav može, u vojsci se može narediti, ali teško se prima u narodu. Koji bi to bio jedinstven pozdrav? Ovaj kaže rukom i glasom. Koji je to jedinstven pozdrav? "Zdravo" jako asocira na jugo-vojsku i mislim da se niko ne pozdravlja. "Dobar dan" kažu ljudi, "dobro veće" itd. "Selam" kažu, ali "zdravo" niko ne govori. Ako možemo da se složimo o nekom jedinstvenom pozdravu bilo bi to najbolje.

PEJANOVIĆ: I ja sam za to da bude jedinstven. Spremite, nije to jednostavno,

IZETBEGOVIĆ: To je vrlo delikatno pitanje.

HADŽIHASANOVIĆ: Ja sam htio da kažem, to je prikupljano kod nas, to traje dosta dugo. Ova priprema je duža od mjeseci. Upravo za moral je sve to sistematizovala i dala je ove prijedloge. Mi smo u Ministarstvu se pridružili evo iz kojih razloga. Kad vojnik polaže svečanu obavezu, zakletvu i kako god hoćete, svako tada kaže baš svoje lično ime i to ne smeta ni u jednoj vojsci, ni u našoj, naravno. Hoću da kažem da, bez obzira šta mi napišemo, život teče. Ako je to tako, onda sam da napišemo ono što obuhvata ta život, što ga ne komplikuje. Nema u ovom trenutku na ovo vaše pitanje "koji je to jedan pozdrav". Mislim da nema potrebe da se mučimo, nego da damo po ličnom izboru ljudima da se opredijele za taj pozdrav ne iritirajući nikoga. Pa što kaže g. Ključić ako oni budu sutra Hercegovci insistirali da se tamo gdje su oni dominantni tako pozdrave "Hvaljen isus i Marija" neka to rade. Meni to lično ne bi smetalo. Dakle, da vas ne zadržavam dugo, to je jedna logika koju Englezi primjenjuju kad prave šetališta,

putanje kroz travu. Ne može se to birokratski, kabinetски odrediti. Ovo što mi predložimo je život.

**IZETBEGOVIĆ:** Da vidimo da li bi mogli na ovaj način da postupimo: Mi smo vojnički pozdrav odredili. To je "pozdrav domovini" to je u redu. A što se tiče drugog dijela možemo kazati da je u tom pogledu ostavljeno na raspolaganju, svaki pozdrav koji nije suprotan tradicijama. Dakle ne bi mogao da upotrijebi "za dom spremni" ili neki drugi pozdrav. Ali bi mogao da upotrijebi svaki izraz koji je uobičajen u narodu. Može da upotrijebi po vlastitom izboru. Jer ne bi trebalo nametati "zdravo". To ne ide. Ni ja nisam do sada čuo da neko govori "zdravo". Ako rekneš "dobar dan" onda se postavlja pitanje šta ćeš naveče. Neka kaže prema prilikama. To su susreti manje zvanični koji nemaju oficijelni karakter, šta misliš, generale, o tome?

**DELIC:** Cilj je to za neoficijelne stvari. Oficijelno je stroj, oficijelno je pozdrav rukom. Ljudi se pozdravljaju rukom.

**IZETBEGOVIĆ:** Onda možemo kazati može se upotrijebiti po vlastitom izboru neki od pozdrava koji su u toj sredini uobičajeni i po vlastitom izboru onoga ko pozdravlja. Ja sam imao običaj da pozdravim sa dva pozdrava „selam" i „dobar dan". Stalno, oba pozdrava sam upotrebljavao. Osim baš ako sam bio u vjerskoj zajednici nekakvoj. Onda nisam. Ali ako sam došao u mješovitu sredinu, u opštinu neku tamo. Znam da je bilo i jednim i drugih odgovora.

**KOMŠIĆ:** Ovo je službeni pozdrav i on je u strukturi armije. Armija je sama po sebi državna organizacija i ona je birokratizirana. To je najbirokratskija organizacija u svakoj državi.

**IZETBEGOVIĆ:** Onda dijelimo dvije situacije. Pred stojem i u običnoj komunikaciji. Kad ulazi u prostorije negdje.

**KOMŠIĆ:** Nije baš obična komunikacija, uvijek je to službena komunikacija. Sad ću vam reći. Imate HOS, pripadnike HOS-a ili pripadnike Stranke prava. Ta stranka će se ovdje razvijati u BiH, oni će vas svi pozdravljati „za dom". U njima je takav pozdrav.

**KLJUJIC:** Nemojte da pravimo cirkus od armije. Ako treba, treba reći „dobro jutro", „dobar dan", „dobar večer". To je zvanično, A kad se pozdravimo tamo, onda će reći „selam", onaj drugo,



IZETBEGOVIĆ: Šta da stavimo u tekst?

KLJUJČ: Ja mislim „dobro jutro“, „dobar dan“, „dobro večer“. To je jedno normalno. To je zajednički naziv za sve ljude. Ja pravo da vam kažem ne mogu reći „hvaljen Isus“ Komšiću. Mogu samo reći Monsinjoru i fra Petru ili nekom popu na ulici „hvaljen Isus i Marija“. Pazite, znam da je sad takva atmosfera, ali ja se borim protiv lažnih stvari. **Kaže general ne prihvaća "zdravo". To je kao odbijenica prema JNA. Ljudi moji, svi su nam kadrovi iz JNA. Da budemo svjesni toga. Svi su nam kadrovi rukovodeći iz JNA i neka su.** Neće oni voditi politiku koju su vodili do sada, ja diskutujem individualno. Vi ako hoćete saslušajte me, ako nećete, ja ću izdvojiti svoje mišljenje. Najprirodnije je „dobro jutro“, „dobar dan“, „dobro večer“. Time bi mi to riješili. A ko hoće da kaže „selam“, ja nemam ništa protiv. Ali vam kažem da takvo politiziranje armije u tom smislu nije dobro - prvo za muslimanski narod. Jer ja sam jedan od onih ljudi koji cijeli život ovaj ratni.

IZETBEGOVIĆ: Prihvatili smo mi to. Idemo dalje pa da kažemo da li ćemo odrediti ili nećemo odrediti. Sad je tu izbor. Samo je pitanje, alternativa tu postoji, odrediti nešto ili ostaviti slobodno da postupa kako ko hoće. Inače, nećemo nametati „selam“. Prema tome, nema tu problema. Ima samo problem hoćemo li definisati i zakovati neki pozdrav ili ćemo ostaviti slobodno čovjeku kako hoće da pozdravi.

....

KLJUJČ: Praksa je takva. Pazi, ja sam sad obišao 22 opštine, primio sam neke raporte, nisam od te vojske, ono „pozdrav domovini“ – „pozdrav“ to je u redu. A sad praksa će biti tako, što nije zabranjeno ili je dozvoljeno i nakon tri mjeseca ćemo opet doći ovdje u situaciju da raspravljamo, **Tri godine neprijatelji ove države stalno impliciraju da je armija muslimanska. Ona jeste po sastavu muslimanska jer ima 90% Muslimana,** ali mi smo svi pošli u borbu za BiH nismo išli u borbu za neke parcijalne ciljeve. Druga je stvar šta će politika izroditi iz toga. I zato mislim da bi trebalo zaštititi vojsku i državnu administraciju. To bi trebalo zaštititi. To je u interesu muslimanskog naroda. Jer će joj stalno govoriti da je muslimanska, a nije muslimanska.

....

IZETBEGOVIĆ: Neka ostane ovo „pozdrav domovini“ – „pozdrav“. Neka ostane da se vojna lica pozdravljaju rukom. Ostalo je pitanje slobode unutar toga. Siguran sam da će to što nije određeno popuniti se ta praznina nečim. Što će ljudi na neki način se pozdravljati tamo. Neka se pozdravljaju kako hoće. Ne bi im trebalo nametati da se pozdravljaju sa „dobar dan“. Oni će

prema prilikama to uraditi. Zavisno od situacije i sredine u kojoj se nadju.

.....

KLJUČ: Kako ćemo riješiti ovaj drugi problem. **Odlaskom Šibera, svako ima svoju procjenu. Šiber je otišao, da li privatno ili ne, ti sad u VK nemaš ni jednog Hrvata.** A ja tvrdim da smo mi Hrvati u Bosni dali odredjen doprinos Armiji. I ako Ćemarlića prihvatite imaćemo jednog. Malo i to moramo gledati. Kao što politički mi rušimo Herceg-Bosnu odavde i na terenu, onda će ti sutra doći iz Herceg Bosne i ultimativno ti reći – 8 ili 10 generala da se stavi. Mi moramo naći jednu mjeru. Oni sad već imaju puno generala. Znam da ne može to nikako idealno biti, ali moramo naći ljude koji će dobiti neku satisfakciju. Jer uvodjenjem činova prije kraja rata, mi smo na pravili jednu zlu krv u Armiji. Pogotovo što su to profesionalci koji se medjusobno znaju. I oni kažu, da ti objasnim. Ja saslušam sve, ali nedam nikom za pravo osim da ga pohvalim. Jer nisam ta osoba koja bi se time bavila. Ali to je izazvalo jednu ...pogotovo što niko od ovih generala nije bio patriota kao gradjanin daje postao general u ratu. Sve su oficiri JNA. Koje ja uva žavam, ali pošto sam ja jedan od tih ljudi koji je stvarao tu armiju i znam koga sam dovodio i na koji način, onda dozvolite da ja sad kažem ovdje privatno, mislim da nije to najpoštenije. Ja neću da kažem je li trebao Dragan Vikić kao policajac ili nije, to su lične stvari. Ljudi uvijek mjere svoj doprinos, ali morali smo bar jednom proizvesti gradjanina iz te patriotske fronte u taj čin. Tim prije što ja ne mislim da će svi ovi generali ostati kad se završi rat. Mi smo mala zemlja, moraćemo imati manju armiju. Nećemo moći imati toliko profesionalnih oficira. Nećemo moći izdržati to. Ići ćemo na jedan sistem općenarodne odbrane da će svi gradjani u datom trenutku imati neke vježbe i baviti se time, ali nećemo moći imati armiju koja je bila u JNA tako brojna i taj administrativni kadar jer nećemo moći izdržati finansijski. Prema tome, da se malo o tome vodi računa. Nisam siguran da li treba i Dudakovića dati za generala, predsjedniče. **Ali nekoga iz tog bihaćkog, neko ko se tamo bori u najtežim okolnostima. Da nije bilo ono iz Zagreba prebacivanje materijala...** oni su u najtežoj situaciji. Imaju svugdje sukobe sa četnicima, drugo Abdić. I mislim da bi i tu trebalo malo podići moral. Država nije mogla pomoći. Svako se snašao na terenu kako je znao. Država gdje je mogla dala je nafaku. Ljudi se opet hrane, opet žive. Ja sam u Gradačcu, svi kad padne granata, završi se borba, svi popravljaju crijepove i prave kuće. I da ti vidiš kad se popneš na kulu onda vidiš kuće sa mješanim crijepovima. Oni rade tamo. Prema tome, taj Gradačac je opstao na jednom pokretu vlastitom koji je sam nešto učinio za sebe. Isto tako ta bihaćka, taj 5. korpus to je čudo. Imamo priliku dato jednom u miru raspravimo da ne uvrijedimo

te ljude. Svako o sebi ima veliko mišljenje. Ali kad gledaš ovako najviše generala je u Štabu. Ko je dobio mjesto komandanta korpusa taj je dobio i čin.

.....

DELIĆ: On (Rifat Bilajac-op.a.) je bio po odluci Predsjedništva. Poslat je u Zagreb. **Trebalo je da se dogovori zajedničko zapovjedništvo poslije vašeg potpisivanja sa Tujmanom o vojnom savezu. On je tada otišao ispred Armije BiH da to dogovori.** Tada je išao i u Krajinu. Prvi je on otišao u Krajinu i tada je išao i u Orašje. I tamo je on.

IZETBEGOVIĆ: Probio se on u Krajinu iako je krajina bila opkoljena.

DELIĆ: Išao je avionom. Bio je na svim ovim frontovima. Mislim gdje god ga pošalje čovjek on uradi. Inače, on je jedan od najškolovanijih oficira. U ovom momentu on je jedan od kreatora buduće armije BiH. I on svakodnevno radi. Gospodin ministar zna. On ima jednu manu, to je jezik.

...

IZETBEGOVIĆ: Sve su to pitanja. I ako će se penzionisati do kraja godine, ... kao general. Mogu vam reći da je on mene zadivio hrabrošću. On se probio, jednog dana javio se iz Krajine. Otkud ti tamo? Ne pitaj. Drugi ljudi nisu htjeli da idu. Jedino preko UNPROFOR-a. To je bio improviziran način na koji smo mi prebacivali oružje. Poletio je avionom. Kasnije je bio u Posavini. **Mislim da je ovo izbalansirano. Mi smo, ja i komandant, dogovorili da ne idemo mnogo sa generalima, ali ipak neke ljude, konkretno sad ovog Alagića kome vjerovatno predstoje prilično teški dani na Jajcu, donjem Vakufu itd. jer je Krajišnik. On je komandant Korpusa. Ova dva čovjeka - mislim da je to dobro odvažano. Ako smo se složili s tim, da idemo dalje. Sad imamo ovdje puno veći predlog. Da vidimo ovdje, Imamo predlog - formira se 8. Korpus. To ne ide u javnost.**

.....

KOMŠIĆ: Mi smo prešli na narednu tačku dnevnog reda.

IZETBEGOVIĆ: Devizna sredstva. Ovdje se vidi. Ima nekih prihoda. Koga zanima, neka čita. Ovo je Vlada podnijela. Pošto mora po zakonu da prodje ispred nas. Možemo ih zovnuti da ih upitamo. Predlog odluke o postavljenju **ambasadora BiH u Vašingtonu i ambasadora pri stalnoj misiji u KEBS-u. To su predložili za ambasadora Sven i Mahir Hadžiahmetović, ambasador pri stalnoj misiji ri KEBS-u.**

**KLJUJČ:** Mi smo zadnji put kad ste postavljali ambasadora u Njemačkoj i kad sam ja stavio primjedbu, mi ne možemo ovako raditi. Gdje god sam došao, stanje je užasno. Medjusobno. U Bonu te četiri čovjeka zovu, svako ima svoju kancelariju, da ti objasne pravu istinu. Ja sam saslušao svakog od njih. Druga stvar, mi moramo imati pregled do sada postavljenih. Moramo uskladiti nacionalnu strukturu. Ja nisam da bude Židov ambasador u Vašingtonu. On jeste poseban čovjek. **Mi, pravo da ti kažem, Alija, od tih 300 ljudi koliko si ti postavio tu, ima 290 Muslimana, 7 Srba i 3 Hrvata koja se ne pitaju u Briselu, u Minhenu i još negdje.** Mislim da moramo voditi računa o nacionalnoj strukturi. Nema smisla to.

**IZETBEGOVIĆ:** Kakva je nacionalna struktura?

**KLJUJČ:** Katastrofalna. Ali ja sad ne želim da to mijenjam. Mi smo rekli da ćemo jedan dan sjesti o vanjskoj politici. Moramo kao država biti realni. Mi smo mala država i ne možemo imati toliko ambasada i konzulata i ne možemo tako mnogo ljudi imati zaposlenih. Nama trebaju profesionalci. Tamo pola njih ne zna reći dobro jutro ni na jednom jeziku. U Zagrebu, ja sam poslao Komšića ja nisam htio da idem, 96 je njih što radi u Ambasadi. Nemaju oni svi papire, ali oni svi rade. I sad smo mi napravili Ambasadu koja se bavi sama sobom. Jer 96 treba ih vidjeti da li su došli na posao ili ne, šta ko radi. Gore su užasni problemi. I zato sam protiv daljih postavljanja. Da vidimo, da podvučemo crtu, da vidimo šta se može ispraviti. Jer, mislim da nije ni pošteno da takva nacionalna struktura bude. I ovaj jedini Hrvat što je postavljen, ja sam pitao Harisa ko je, kakva mu je kvalifikacija, kaže u ime Bobanove strane. To je smiješno. A i taj jedini Hrvat što je, on nije sjedo dole jer je turista jer još nije potpisan taj međudržavni ugovor o razmjeni ambasadora. Ja mislim da Hrvati moraju da participiraju. Ja sam rekao i u bosanskoj republici, kad je bila podjela, moraju da participiraju 10% ili 12% koliko ih ima po broju stanovnika ako ćemo stajati iza te politike. A pogotovo sad. Mi smo postavili na vrlo važne funkcije ljude i nije istina da mi nemamo kadrova, nego je pitanje sad tebe i Silajdžića s kim ćete vi razgovarati. Hoćete li s Herceg-Bosnom razgovarati koja ruši BiH i ja rušim Herceg-Bosnu ili ćete razgovarati s ljudima, sad je Komšić predsjednik Hrvatskog narodnog vijeća. Ili će država BiH postaviti ambasadora. Ako će država postavljati, onda ćemo mi ovdje sjesti, pa izvolite predloge. To je političko pitanje kako ćemo postupiti. Ako dodje ovaj u Vašington, ja jesam da imamo Židova u diplomaciji i više njih i da se uspostave odnosi sa Izraelom ako treba i u Londonu da bude jedan od Židova i u Americi, ali nisam da se zatvori ambasada za Hrvata. Jer je bilo

riječi da će u UN biti Musliman, a u Vašingtonu Hrvat. Pa onda je bilo riječi da će u Austriji i Njemačkoj biti, a evo nigdje nema. Prema tome, ja mislim daje to na mala vrata guranje stvari. Ljudi će nama praviti probleme. Praviće probleme. Ja ne stojim iza Herceg-Bosne, ali stojim iza predloga da Hrvati parcipiraju u diplomaciji onoliko koliko im pripada. Prema tome, ovdje se radi vjerovatno o sposobnim ljudima. Ali mislim da moramo gledati malo šire. Jer ako sad njih stavimo, onda su sva mjesta zauzeta. Ostao je još London. I nema ni jedne zemlje, ni jedne institucije koja je bitna u diplomatsko-političkom smislu a da ima otvoreno.

KOMŠIĆ: Ja predlažem posebnu sjednicu na tu temu. Za koji dan.

KLJUJIĆ: Ali da se pripremi.

.....

Sjednica je završena u 16,45 sati.



# *“Jer dole vlast postoji dok se ne uspostavi nova vlast”*

## **Magnetofonski snimak 251. sjednice Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine, održane 22. juna 1994. godine**

---

Sjednicom je predsjedavao Alija Izetbegović, predsjednik Predsjedništva .

.....

MIJATOVIĆ: Ja se izvinjavam. Gospodinu premijeru bih uputila jedno pitanje iz razloga što nisam bila tu i nije mi jasno, a voljela bih da mi bude jasno: Postoji li neki oficijelni razlog zašto je gospodja Turković smijenjena? Ili vi smatrate da ne treba da se kaže. Oprostite, ali bih željela da znam.

SILAJDŽIĆ: Ovako, to je u jednom vremenu bila najuspješnija naša ambasada i najteži posao obavljala. To je sigurno tako. Medjutim, u Ambasadi se zaposlio ogroman broj ljudi - preko 100 ljudi. **Nagomilali su se problemi koji su praktično problemi jedne čitave Vlade. To je Ambasada obavljala jedno vrijeme.** Nakon toga su se, da upotrijebim jedan izraz problemi usložnili što bi neko rekao zbog odnosa, zbog ako hoćete i zamora ljudi. Zbog toga što je ta ambasada morala raditi sve i sve. Dakle, sve što jedna ambasada normalno ne radi ova je radila. Došlo je do nekih međjuljudskih odnosa koji se jednostavno nisu mogli riješiti na drugi način. I što se tiče gospodje Turković, ja ću biti za to

da se ona usmjeri na neku drugu dužnost koja je ako ne važnija, isto tako važna kao i ova.

MIJATOVIĆ: Hvala.

.....

KOMŠIĆ: Predsjedniče, pod tekućim pitanjima, ne znam pošto se radi o osobnoj stvari, da li ovdje ili da nas dvojica to riješimo.

KLJUJIĆ: Najbolje vas dvojica.

KOMŠIĆ: Samo da znate o čemu se radi. Radi se o mom stanu. Želim svoj status. Ja sam podstanar u Sarajevu nemam ništa.

PREDSJEDNIK: Neka vide nadležne službe.

KLJUJIĆ: To kad dodju i ovi iz Federacije. Niko nije iz Sarajeva.

PEJANOVIĆ: Predsjedniče, Ivo je došao na početku rata iz Kiseljaka, ovi sad dolaze. Bi li mi mogli ovih dana, neovisno od ovog izvještaja što će se dati Skupštini, razmijeniti mišljenja u Predsjedništvu o ovim problemima koji nastaju u vašim pregovorima sa kontakt-grupom. Da vidi-mo tu gdje smo, šta smo, šta možemo dalje.

PREDSJEDNIK: Naravno da bi ako imamo šta da vam kažemo novo. Nema ništa novog. Stvari se ne miču s mrtve tačke uopće.

PEJANOVIĆ: Da budemo jednako informisani. Isturamo se stalno - putujemo, govorimo, dolaze novinari. Kad biste mogli planirati u naredna dva-tri dana.

.....

LAZOVIĆ: Ima li potrebe, s obzirom na probleme oko sastava Vlade, da se i ovo Predsjedništvo na neki način upozna s tim problemom ili da eventualno zauzme neki stav koji ti može u konsultacijama koristiti kao neki argument?

SILAJDŽIĆ: Mislim da Predsjedništvo treba da bude poznato, svakako. Prvo, s činjenicom da je sve teže pridobiti ljude da rade u Vladi. Vjerujte. Imao sam četiri-pet razgovora juče. I prije je bilo teško, a sada je još teže. Ljudi jednostavno neće da rade u organima. Na fin način se zahvale. To je jedna pojava koja zabrinjava. Naravno, da se to istog momenta odražava na kvalitet rada Vlade. Druga je činjenica da je Zubak sa svojom delegacijom došao tek sinoć. Ne znam da li je uopšte došao? Jeste. Kasno je došao i da mi oko toga nismo razgovarali. Nije uskladjeno.



Prema tome, imamo tu poteškoća. Nemam ni jedno ime. Ono što je u novinama ne uzimam zvanično. Možemo reagovati na to. Oni treba da dodju i da kažu da se u konsultacijama pojave sa listom. Na toj nezvaničnoj listi figurira ime Jadranka Prlića, to da znate. I tu postoje različita mišljenja. Obzirom, znate istorijat da vam ne govorim o tome, neki misle da bi trebalo da ostane u Mostaru ukoliko mi možemo uticati na to, neki misle da bi trebalo upravo zbog tog historijata da dodje u Sarajevu. Mišljenja su podijeljena sa podjednako snažnom argumentacijom na jednoj i na drugoj strani. Čini mi se da će u sastavu te Vlade, s te strane, biti najviše problema oko ovog imena. Ne znam kakva će biti reakcija poslanika, kakva će reakcija biti u javnosti ukoliko Prlić udje u Vladu.

PREDSJEDNIK: Reakcija poslanika je negativna na to i to listom, mada nije zakovana sasvim. Onda se pojavilo pitanje da li oni ovo koriste da odugovlače proces. Bojim se da je ovo za neki taktički potez da se kaže on to mora biti, mi kažemo ne može, oni mora, ne može, hajmo odložiti stvar za 15-20 dana. Njima odlaganje odgovara. Bojimo se da tu ne uletimo u neku klopku. S druge strane, ako ga prihvatiš, imaćeš reakciju. Listom su poslanici bili protiv. Samo su neki branili na mogućnost ove taktike da je možda cilj da se udogovlači sa Federacijom. **Mi imamo dokaza oko toga da oni organizuju, odnosno reorganizuju HVO. Stvaraju neke pukovnije od njih. Dakle, ja sam juče rekao da ti kuću koju želiš da napustiš ne popravljaj je više. Oni sad to popravljaju tamo. Oni hoće da tu nastave sa tom gradjevinom. Jedini način da to demontirano je da montiramo Federaciju. Drugog puta nema.** Ako ga neko zna, neka ga kaže. Ne vidim drugog puta nego što prije Federaciju montirati i automatski ono nema. **Jer dole vlast postoji dok se ne uspostavi nova vlast. Dvije vlasti neće postojati. Ili će se pobiti ili će se stvar riješiti.** Ovakvo se ne može riješiti. Bojim se da je ovo taktički potez da se stavi jedna prihvatljiva ličnost i da se stvore teškoće, da onda, naravno, dva dana zasjedanja Skupštine ne može se riješiti stvar. Mi se moramo vratiti dole da se ponovo konsultujemo i ponovo 15-20 dana itd. Tu su naše dileme. Inače, reakcija je bila apsolutno negativna juče zbog Jadranka Prlića. Vjerovatno ćete danas imati reprizu na Skupštini, istu takvu reakciju, ali takva su razmišljanja. Dobro bi bilo da i sami o tome vidimo da li se radi o toj stvari, jer oni znaju. Pošto su znali iz ranijih razgovora da je Prlić neprihvatljiv, oni su ga jednostavno... Juče, Prlić je rekao da neće ići u Sarajevo. ak je rekao to i Jakoviču juče. Meni Jakovič kaže, riješen je, on nije znao da je došlo do promjena. Pitanje koje je stajalo na putu Vladi to je pitanje... Meni je, kaže on, zadnji put rekao u Mostaru: „Ja ne idem u Sarajevo, ja ostajem u Mostaru“. Rekoh, krivo ste obavili

ještini ima novost oko toga. Ja se plašim da je to stavljeno zbog toga i budite uvjereni da je to tako.

LAZOVIĆ: Neka ide tajnim glasanjem.

PREDSJEDNIK: Onda neće doći do izbora Vlade.

.....

KOMŠIĆ: Imam jedno pitanje. Šta će se desiti ako mi izaberemo ovoga dopredsjednika odozdo, a on ne dodje u Sarajevo, ostane dole da obavlja tu funkciju?

MIJATOVIĆ: Ne može tako.

KOMŠIĆ: Jeste li razmišljali o tome?

PREDSJEDNIK: Šta ja znam. Samo se bojim da nije ovo trik. Mogu vam reći da sam skoro siguran da je to trik, da se stvar odloži. Jer njima je do odlaganja stava. Uletili smo u drugu jamu, prema tome ne znaš šta da uradiš. Ideš tačno, ideš uskim putem pa provalija desno, provalija lijevo. Ako ga ne izabereš oni će sad stvari odugovlačiti. Do tad dalje nastavljaju montažu Herceg-Bosne i slabe naše pozicije. Ako opet progutaš takvu udicu pa primiš čovjeka, onda šta da radiš.

KOMŠIĆ: To bi trebalo vidjeti. Ako je on tu i ako se za njega opredijelimo, onda treba to postaviti kao uvjetno da mora ovdje sjediti u Sarajevu.

KLJUJIĆ: Ne bojte se vi, Prlić će doći u Sarajevo. Sigurno će doći.

PEJANOVIĆ: To će biti najmanji problem. Zaista su psihološka i druga reagovanja oko njegovog imena, to je juče objavljeno, ja što sam mogao da čujem, nepovoljna su. Ali što je, tu je. Ako bi se moglo, da iznesem to neka se čuje, ako bi se moglo izbjeći da on bude ministar odbrane onda bi to lakše išlo. Očito je vezano. Mi smo Harisu, iz Gradjanskog vijeća, takodje predložili bili jedno razmišljanje oko toga kako će se moći riješiti učešće gradjana srpske nacionalnosti iz kategorije ostalih. I tu ima teškoća. Ako uradimo bolje, više ćemo povjerenja graditi i čuvati. Ako uradimo slabije, tanjićemo.

KOMŠIĆ: Je li ijedan Srbin ušao u Vladu?

X: Jedan.

SILAJDŽIĆ: Ja ne znam. Odlučite vi, neka odluči Skupština. Kako god hoćete.

LAZOVIĆ: I ja sam htio postaviti pitanje. Nikad nisam razmišljao kao Srbin, ali u ovom momentu moram tako razmišljati. Je li ovo Vlada RBiH?

SILAJDŽIĆ: Jeste.

LAZOVIĆ: I ako bi se držali ovoga poslovnika koji je sada nerealan u ovom momentu, mogu prihvatiti tu realnost. Onda bi Skupština trebala odbiti sastav Vlade ukoliko ona zadovoljava nacionalnu proporciju. Medjutim, realnost je takva da se ne može o tome govoriti. A može se govoriti o dva imena koja u ovom momentu treba da predstavljaju srpski narod u ovoj Vladi. Ako toga ne bude, mislim da idemo na ruku Karadžiću i stvaramo jasnu polarizaciju da on pravi svoje organe paralelno organima Federacije. Kako ćemo se svijetu predstavljati? Gdje smo god otišli nas su pitali kakva je pozicija Srba u toj Federaciji. I mi smo opet lagali više nego što jeste. I ako ne bude, to treba gospodinu Zubku, mi smo to rekli ja i Mirko kad smo bili u Ženevi. To treba ovima iz HDZ jasno reći. Ovo je Vlada RBiH. Bojim se jedne politike u kome se organi Federacije pretpostavljaju RBiH i ovom Predsjedništvu. Da se polako mi istiskujemo, a da oni uzimaju pozicije. Ako je to politika, a jeste politika zvanična Zagreba ja sam u to uvjeren, onda trebamo razmotriti kakva nam je pozicija i kakve zauzeti stavove. S kakvim političkim zahtjevima ići prema tome. Ja sam siguran da se sve čini i na vašoj poziciji kao predsjednika Predsjedništva da se ona oslabi za račun nekakve druge.

PREDSJEDNIK: Znam da je pitanje BiH najsloženije političko pitanje na svijetu. Pazite, nema niko pravog odgovora šta uraditi u ovom slučaju. Ako bi slučajno .... onda je prigovor ovo da Srbi imaju apsolutno srpsku vlast (govorim onako kako to narod govori, on puno ne bira) 70% teritorije, a ovo 30% hoće da imaju još trećinu tu, pa ste prevareni gospodo, vi ste budale. Tako nam kaže narod. Nema narod smisla za nijanse. Takav bi imali odgovor. Ako pak idemo tim prigovorom pa stvorimo jednu, da kažem bošnjačko-hrvatsku vladu bez Srba ili sa malo Srba, onda imamo prigovor da smo praktički sjeli na rudu neke politike iz Zagreba koja pokušava istisnuti Srbe odavde i stvoriti jednu dvonacionalnu vlast. I ovo pitanje Prlića pokazuje koliko su složena pitanja kroz koja mi prolazimo.

LAZOVIĆ: Sigurno da jesu. Mogu se donijeti sa zadržkom. Do pronalaska krajnjeg političkog rješenja. Kad ono bude jasno i ako ono da Karadžiću neku etničku svoju državicu, onda sve ove

odluke koje mi donosimo koje idu u cilju jačanja Republike gdje se i Srbi uvlače, mogu se povući. Ja ću kao Srbin sigurno odmah odstupiti ako Karadžić dobije svoju Skupštinu, svoju državu itd. Ja nemam šta tražiti ovdje. Meni je to jasno ukoliko manjine na neki način ne budu uvučene u sve to. Tako i ostali Srbi. A sve dok Bosna postoji, dok u međunarodnim okolnostima mi imamo taj adut u rukama, ja mislim da trebamo igrati na to.

PRDSJEDNIK: I ja mislim da treba igrati. Samo kako igrati tako da i običan narod razumije tu politiku. **Jako je komplicirano. Obično to narod ne razumije.**

ČAMPARA: Da vam saopštim. Sad su javili iz Kluba HDZ. Oni će doći u 11,30 u zgradu i misle da treba u 12,00 nastaviti. Dobro, to ne bi bio problem. Medjutim, neće ni ovo biti problem - oni su mislili da se prvo imenuje Vlada Federacije, što ne može. Jer ne možemo Vladu Federacije, a nismo razriješili neke ministre. U tom momentu postojala bi dva ministra - jedan ministar za narodnu odbranu RBiH a drugog bi već imenovali. Mislim da ćemo se o tome sporazumjeti obzirom da neće Vlada se birati u prijedpodnevnim časovima. Da mi podjemo kako smo se dogovorili. Ali u 12,00.

PREDSJEDNIK: Ali kako Vlada Federacije kad jasno tamo stoji da je to istaVlada.

ČAMPARA: Nije što je ustavna, tu imaju dvije stvari. Mi smo donijeli ustavni zakon i to rekli. Medjutim, u skladu s tim ustavnim zakonom nismo promijenili neke odredbe Ustava Federacije. I zato je tamo i dalje ostalo da Vladu Federacije imenuje predsjednik uz saglasnost potpredsjednika, a potvrđuje ga Skupština.

SILAJDŽIĆ: Šta je starije - ustavni zakon ili to?

ČAMPARA: Po ovom bi trebalo da je stariji ustavni zakon, s obzirom da se radi o Vladi RBiH, jer ne može Federacija birati čovjeka koji će predstavljati Republiku. Ona može birati čovjeka koji će predstavljati Federaciju.

SILAJDŽIĆ: To smo se bili složili.

ČAMPARA: Zato idemo prvo s Republikom.

SILAJDŽIĆ: Pazite, to može biti novi trik. Da se ne razidjemo na tome na proceduri, da ne dodjemo do Vlade nikad. I zbog toga, mislim, ni Vlada se ne može formirati ništa bez jednog ozbiljnog razgovora s tim ljudima. Da vidimo kakve su namjere, šta hoće ti

ljudi. Ako hoće da se ne održi, oni će naći način da se to ne održi. I prošli put smo se dogovorili, Čampara.

ČAMPARA: Jesmo, ali će oni možda pokušati sada da se paralelno drži u isto vrijeme, da prvo završi republička, pa odmah ide ustavotvorna da potvrdi, što se može prihvatiti.

PREDSJEDNIK: U svakom slučaju nama odgovara da imamo Vladu Republike, njima možda ne odgovara, i guraju drugu stvar. Nama odgovara da je imamo jer se mi nismo odrekli Republike.

ČAMPARA: Dok ne izaberemo novu, ova je.

PREDSJEDNIK: To je jasna stvar. Inače smo se odrekli Republike i napravili smo jedan krivi korak. Ko na skretnici kad je voz pogrešio. Skretnica je i ovdje samo sasvim na drugu stranu, odoše drugim putem. **S druge strane ne možemo zaoštravati s njima stvar. Da možemo bogdo zaoštravati bilo bi dobro, ali ne možemo, o tome se radi.**

ČAMPARA: Mi smo jutros ustavni amandman brzo usaglasili. Tekst.

PREDSJEDNIK: A vrijeme im daje protur da naprave nove poteze koje će još više otežati. Prema tome, ne smijemo im dati vremena za to. Moramo rješavati stvari što prije, što prije uspostaviti Federaciju i što prije spostaviti kantonalne vlasti. To je jedini recept da se te stvari riješe. Medjutim, oni postave kojekakve zamke, odnosno traže da se plati neka cijena za to visoka. Moramo vući komplikovane poteze. Nevolja je u tome što su oni ponekad pravi potezi, a narod ih onda uopće ne razumije, reaguje itd. Naš narod još uvijek nije, nismo narod sa velikim političkim iskustvom bar kad je riječ o bošnjačkom narodu. Veliko iskustvo političko nema tako da ponekad ne razumije neki veliki politički potez. Stvari se neke moraju uraditi. Hrvati imaju malo veće političko iskustvo. Znam da ja sa narodom kome ja pripadam imam često problema jer ja povučem neki potez narod to uopće ne razumije. Narod ne zna da mi ne smijemo talasati sa Hrvatima. Ne možemo. Odgovara im svadja, odgovara im to. Da oni urade nešto mi kažemo mi to nećemo, pa napadi na štampu da se ne realizuju stvari. Nama treba da se dole malo ščvrsne ta komunikacija, da to proradi. Mi drukčije ne možemo vratiti ljude u Stolac. Kako ćemo ih vratiti u Stolac? Dok je god svadja ne možemo ih vratiti u Stolac. Možemo jedino demontažom HVO. Kako da ih demontiramo? Prema tome, džaba je povika, galama. To ništa ne čini. Samo jedan sredjen, uporan rad, strpljiv, ponekad

što vidiš ne vidiš, što čuješ ne čuješ. Prošla su četiri mjeseca dana, koliko ima?

KLJUČ: Prošla su 94 dana.

PREDSJEDNIK: Nije se vratio 1% izbjeglica, ništa. Rezultati su ravni nuli. Preksinoć sam morao da intervenišem za jednog starog čovjeka od 77 godina. Razbolio se i hoće da umre tu. Rodjak mi je neki daleki. Da ga puste, da mu dadnu vizu preko Hrvatske. Mislio sam ne daju mladićima, ali ne daju čovjeku od 77 godina. Ne znam da li je uspio. Zvao sam juče Hadžu da interveniše preko Hrvatske ambasade gore. Zaustavljen je na granici. Čovjek jedva ide, ne daju mu ući. Ima tranzitnu vizu. Samo da dodje u Sarajevo, hoće da umre u Sarajevu. Tako stoje stvari. A sad šta? Čovjek bi mogao da iznese to na bubanj, da počne da galami oko toga i rezultat negativan. Čini mi se. Možda krivo cijenim. Možda je potrebno ponekad napraviti galamu. Ja sam juče prijavio taj slučaj Viktoru Jakoviču i rekao je „trebaće ponovo gospodo vaše angažovanje da se taj dogovor implementira“. Prema tome, planirajte jedan razgovor ponovo na vrlo visokom nivou učetvoro. Tudjman, ja i Silajdžić i s vaše strane Kristofer itd. Da se kaže - gospodo, to se mora ispoštovati. To nije šala. Potpisali smo to u Vašingtonu i nemojte se šaliti time. Nismo mi budale. Ali ne znam koliko je američka strana spremna. Čini mi se da tiha diplomatija nešto više čini nego povika na to. I onda bih ja iznio čitav niz stvari. Kako se rekonstruiše HVO u nove pukovnije, oni misle tu da vjekuju itd. Da kažem, to nije implementacija gospodo, recite nam sada hoćete li vi to poštovati ili ne. Ja sam pitao zadnji put Tudjmana i rekao je: „Da, mi hoćemo poštovati“. Ali kad smo razgovarali, šta je s Herceg-Bosnom? Ne možemo mi dole ostaviti bezvlašće. Ne možemo mi to pustiti pa sad neka bande tuku, ubijaju. Ipak se kaže u taj Mostar mogli su doći vaši da razgovaraju o željeznici. Jer ima neka vlast. Kad se uspostavi nova vlast to se demontira. To da. Ali prije toga se ne demontira. Kako mislite, pita, jel jednostavno da kažemo raspušta se ili šta je. Ne može vaša vojska ući tamo tako neposredno, kaže, to je stvar jednog procesa. Došlo bi do općeg bijega Hrvata itd. Neka vlast mora da postoji kakvagod je, kaže, bolja ikakva nego nikakva. Dajte da formiramo to što prije. Dobro, usaglasili se mi. Medjutim, vuku se drugi potezi na terenu. Dali to rade dvije ruke, ja ne znam. Možda bi on i htio da implementira. Moj utisak bi bio da bi htio. Ima neke druge interese. Nije mu to baš drago, moj je utisak takav, nije oduševljen time ali mislim da ga interesuje. Ne može da dobije neke poslove, ne može da dobije ulaz u neke institucije evropske itd. Ipak ljudi vide šta se radi pa kažu: čekajte dok to sprovedete pa ćemo vidjeti. Ali to ide dosta sporo. Odbiju ga, onda se on malo razmisli, onda

oni opet krenu, itd. Mislim da je bolje raditi tihom diplomatijom nego stvarati neku veliku dreku. Uzeti konkretne primjere - rekonstrukcija HVO, HZ, vize, izbjeglice i reći pomozite gospodo.

KLJUJIC: Kad je pitanje viza Haris i ti bi morali insistirati na jednom. Ja razumijem da Hrvatska neće da da vize za boravak. Tranzitna viza bi trebala biti obavezna za tri dana. Jer kad sam bio sad vani naši ljudi ne mogu da dodju. Sad ima autobus Zagreb-Zenica. Oni ne mogu da se vrate jer ne mogu dobiti tranzitnu vizu. Prema tome, nama bi trebalo da se izborimo da dobijemo trodnevnu tranzitnu vizu da čovjek dodje iz Sarajeva u Zagreb uzme kartu za Rim i da ide dalje. Dakle, ne za stalni boravak. Ali tranzitna viza da se toliko pojednostavi da se to može dobiti na svakom mjestu. I tu bi Amerikanci nama morali pomoći.

SILAJDŽIĆ: Stjepane, ako dozvoliš. Išli smo prošli put do tog detalja da postoji, recimo, avion Frankfurt-Split. Čovjek bi se zadržao u Splitu dva sata ne više. Uzeo bi autobus i išao bi u Sarajevo, Zenicu i Tuzlu. Oni se u principu slažu. O čemu se radi. Još uvijek ima puno ljudi tamo koji neće da se naš svijet vraća. Nije stvar u tehnici i u odradi tog posla. Stvar je u političkom stavu. Oni jednostavno neće da se ljudi vraćaju. I još nešto, oni misle da je posao u Hercegovini završen, ti koji žele Hercegovinu i neće da se tu ništa više pomjera. Radi se o političkom stavu koji, kao što je predsjednik rekao, mora se omekšavati u jednom procesu. Da kažemo jesmo potpisali, ali vi nećete da to provedete. Želite prećutno da prevarite Zapad, Ameriku itd. I sad, šta uraditi? Mi smo prošli put donijeli takav zaključak. Sad je Valentić preko Ljubijankića zvao mene i Vladu da se kao dvije vlade sastanemo i da o tome govorimo. Možemo opet o tome govoriti. Ukoliko ne bude političkog stava da se to stvarno uradi, mi ćemo potpisati sve ljudi neće ulaziti. Radi se o političkom stavu. Struje koja je još uvijek jaka u Zagrebu. Ti to vrlo dobro znaš.

KLJUJIC: Ali pred svačijom kućom medo zaigra. Mislim da će i njima vrlo brzo. Mi jedino ne možemo s njima konkretno ništa uraditi, ali moramo preko Amerikanaca. I mislim da sad moramo ići. Vjerujte da kad sam bio tamo u privatnoj posjeti pa su me pitali neki ljudi, ja sam prošao kroz neke strukture, pitali su me: šta mislim? **Rekao sam, znate, vi ste založili gospodina Klintona i on je potpisao taj Vašingtonski sporazum i zato morate istrajati. I mi na toj psihološkoj bazi s Amerikancima moramo razgovarati da je u pitanju ugled Klintona i same Amerike (SAMO DA DRUGI RADE UMJESTO BOSANACA).** Jer mi s njima ne možemo to. Jedino ako se šta promijeni za mjesec-dva tamo. Ja kontam do Božića će se promijeniti. Jer ako ste čuli opozicija je potpuno monolitna i potpuno je napustila Parlament.

**PREDSJEDNIK:** Ja mislim da možemo preko Amerikanaca. Mi možemo da neke stvari pripremimo i da kažemo tako stoji implementacija. Stanje implementacije je slijedeće da kažemo da ne valja. Ako se sad stvore teško će oko ovoga da kažemo podmeću nam neprihvatljiva čovjeka suprotno jednom članu tamo dogovora, znaju oni ipak. Zna Viktor. I to su namjerne teškoće. Molim vas, vi ste potpisnici i svjedoci tog dogovora. Clinton je potpisao. Intervenirajte da se to uradi. To je ipak poigravanje s ugledom Amerike. Da napravimo svadju u užem krugu. Samo je trebalo poručiti ljudima da se odgadja Skupština za pola dvanaest. Rekoše u 11,30 da će doći. Onda treba ljudima objaviti to, ispa-da da se stvara utisak neozbiljnosti tamo. Imamo li još šta?

**PEJANOVIĆ:** Treba da čujemo jesmo li šta pomogli Harisu?

**SILAJDŽIĆ:** Vrlo je teško. Kola nisu kola ako nemaju jednog točka. Sve dotle nisu kola da bi išla. Prema tome, ne možemo dok se sad ne porazgovara s njima. Moramo imati jedan sastanak s njima prije Skupštine. Da vidimo šta je to. Mi još nismo zvanično dobili tu listu. Ne možemo razgovarati preko novina. Da vidimo ko su ti ljudi. Onda oko Prlića će biti očigledno ta dilema. Pokušaćemo to, ako je moguće, da ne izlazi na Skupštinu, da se ne pretvori u svadju.

**LAZOVIĆ:** Neka ide tajnim glasanjem. Avdo nije u pravu kad kaže. Član 125. „O predlogu za izbor glasa se za svakog kandidata posebno. Izuzetno od prethodnog stava, za izbor potpredsjednika i članova Vlade, za izbor članova radnih tijela Skupštine, glasanje se vrši na osnovu liste u cjelini, osim kada se izbor vrši radi izmjena ili dopuna njihovog sastava“. Ovo je dopuna, ovo nije izbor nove Vlade. Prema tome, može se ići da se pojedinačno glasa za svakog novog člana Vlade. I ako ne mogneš izbjeći u konsultacijama to, da se ide tajnim glasanjem.

**KLJUJIĆ:** Da ne bi kompromitirali Prlića na kojeg mi računamo. Jer oni će nam Prlića za 6 mjeseci staviti za predsjednika Vlade, ako dodje do toga.

**LAZOVIĆ:** Poslanici su odbili ako dodje do odbijanja.

**PREDSJEDNIK:** To neće moći nikad uraditi. Ne samo Prlića nego bilo koga. Ja ti kažem ono što ja čujem, a dosta čujem, jer ja znam sve ove ljude. Mi smo prihvatili u Predsjedništvu promjenu, ali u pogledu predsjednika Vlade, nismo prihvatili.



**KLJUJČ:** Oni kažu ovako, kad za 6 mjeseci Musliman dodje za predsjednika Federacije, Hrvat dolazi za predsjednika Vlade.

**PREDSJEDNIK:** To nigdje ne piše.

**KLJUJČ:** Govorim ono što sam čuo. Ja sam čuo i ono neko veče za Granića. Granić je rekao na HTV da je pandan Herceg-Bosni Predsjedništvo države. I kad se demontira Herceg-Bosna i Predsjedništvo države će se demontirati.

**SILAJDŽIĆ:** On vrlo dobro zna da to nije tako.

**PEJANOVIĆ:** Kako Harise može ići ovo da se uključi jedan broj gradjana srpske nacionalnosti? Kakva je nova opcija.

**SILAJDŽIĆ:** Ja sam ti juče rekao, iskustvo koje ja imam u vladi je recimo da g. Despotović treba da ostane i da je to čovjek koji može raditi. To je za sada.

**PREDSJEDNIK:** Da nije uopće problem da jedan Srbin bude u Vladi. Pitanje je samo jeli to dovoljno, ali jedan će svakako biti. O tome se radi.

**KLJUJČ:** Ali neka se kompenzira kroz pomoćnike ministara ili eventualno negdje zamjenika. Evo zbog čega. Mi moramo voditi računa da ne smijemo izgubiti status RBiH. Jer ako se ovo napravi samo dvonacionalno da je Karadžić inteligentniji, on bi odmah rekao pristajem na Federaciju - federalna jedinica je republika srpska i prepisao bi ovaj ustav američki gdje piše da je ovo federacija Bošnjaka i Hrvata i ostalih i on bi rekao tamo da je to federacija srpskog naroda i ostalih. A vi znate kakav je status ostalih uopće. I odrekao bi se možda 15% teritorije i stvorio bi nam beton koji na svakim idućim izborima itd. on bi mogao to zadržati. Ja govorim s jednog aspekta države BiH. Da je to za nas strahovito važno i mi možemo ići, vjerujte, ja sam jednom s Alijom i oborio vladu Jadranka Prlića jer je on bio 6 mjeseci predsjednik Vlade. I te vlade Jadranka Prlića će uvijek padati. Ali, to nije problem. Ja bih progutao Prlića. Da vam nešto kažem, meni je nezgodno ja neću ići tamo. Kad se bude sastala Vlada valja pljeskati, a ja to sebi ne mogu dozvoliti. I ti znaš Harise kakav je moj odnos prema tebi i ovoj Vladi ovdje i ovim ministrima koji su divni ljudi. Mi smo prvi put dobili Vladu ljudi koji rade i vjerujte kad sam bio na terenu, gdje god sam došao bio je podsekretar, zamjenik ministra, bio je ministar. I **politički gledano, možda onaj mali Avdić je ono najbolje danas rekao u novinama, „to je žrtva koju mi moramo dati“.** Ali isto tako to Alija treba da bude možda i posljednji ustupak koji ti činiš prema njima, jer ja znam da se

tamo nije ništa promijenilo. Ja sam bio u Zagrebu kad je ovdje imenovan Ganić za potpredsjednika i Zubak. Slijedeća vijest na TV je bila da je Frajijo Tudjman primio delegaciju Herceg-Bosne koji su bili, zapamtite: Pero Marković, Kordić, Lozančić, Prlić i još dvojica malih fašista koji su vjerovatno izrasli u ratu koje ja ne znam iz HDZ. I razgovarali su o daljnjoj izgradnji Herceg-Bosne. Prema tome, svaki gledalac TV koji je gledao tamo vidio je jedan nesklad između proklamiranog i onog što se radi. I oni će nas stalno vući nekim našim ustupcima. Odmah da vam kažem. Moja je uloga ovdje potpuno periferna, jer niti me ko pita niti želim da svojim nekim stavovima otežavam. Ja imam svoje principe i znam da sam ja sada na lijevom krilu i tu ću statirati. Šta će biti sa mnom to nije bitno, ali vam kažem da popuštanje mora imati granice. Pošto mi nemamo snage s njima se boriti jer nas oni mogu zaključati i nije slučajno Robert Do pitao ovdje na ručku: „ Da li vi stvarate zalihe hrane“. Jer ovaj narod ne može više izdržati jednu zimu bez grijanja i jednu zimu sa cijenama hrane od 50 DM kilo šećera. Mislím da bi Vlada ili država morala negdje naći pare i napraviti zalihe hrane. Ali isto tako da ovo sa Prlićem da se jasno kaže da je to zadnji ustupak, a mi ne možemo nikako intervenirati s njima. Mi da s njima se možemo sporazumjeti to bi bilo sasvim drugačije, ne bi bilo problema. Nego jedino ići na Ame-rikance. I u tom pogledu mislim da treba napraviti možda jedan tim koji bi Amerikancima stalno kljukao, kljukao, molio, nekad pomalo i jasnije i glasnije, a nekad i ne. A bolje ako treba biti prema nekome servilan ja nisam u životu servilan pa ne znam šta je to, ali kad bih birao bolje biti servilan Amerikancima nego njima. Jer morali bi neki ponos kod Amerikanaca probuditi da su oni sponzori tog ugovora i da im ipak nije svejedno kako će se to realizirati. Inače, oni će iz ove Vlade izaći kao moralni pobjednici. Štampa će to u Hrvatskoj shvatiti kao trijumf i iz toga će ići ponovno u nove zahtjeve, a s druge strane, ovo su sve ljudi koji neće živjeti u Sarajevu cijelo vrijeme, nego će biti na vikendu dole u Mostaru. Ja ih znam. Sve osim ovog jednog Tomića kojeg ne znam. Ostalo sve znam. To su ljudi koji će biti ovdje 4-5 dana, i onda ići na vikend, i onda će reći ne može se doći odozdo ostaće još 3 dana. I druga stvar, to su ljudi koji po svom mentalnom sustavu neće graditi BiH. Nego će otežavati rad centralnih organa. Prema tome, vidim jedini izlaz preko Amerikanaca. Ne znam da li sam bio jasan. Pravo da vam kažem teško je progutati Prlića, jer to anulira sve naše zakone i sav naš moralni odnos prema ovoj borbi, ali iz viših interesa treba i to progutati.

PEJANOVIĆ: Ja sam sinoć, imali smo sjednicu rukovodstva Gradjanskog vijeća i prenio sam ovo što si mi ti rekao. Ima sugestija i interes i raspoloženje da se učini više. Da se pronadje rješenje za dva čovjeka u Vladi i da bi to bilo zasigurno doprinos stvaranju povjerenja koje ćemo zajedno graditi ukupnim odnosi-

ma u Federaciji. Ukoliko se to ne može riješiti samo tvojim zalaganjem i nekim našim dogovorom ovdje, bio je zahtjev da Vijeće traži razgovor sa Zubkom.

KLJUJIC: Ja mislim da bi dobro bilo da izvršite pritisak na Zubka a ne na Harisa. Haris prihvata to. I na Prlića. On ima dobre odnose sa Srbima. Bio je pet puta u Herceg-Novom i u Banjaluci.

KOMŠIĆ: On će prihvatiti Srbe, samo možda ne ove.

LAZOVIĆ: Ovdje je bitno da se ruši jedan princip koji će sutra dovesti nas pred zid da ćemo morati prihvatiti, ako bude takvo rješenje, i one s brda odozgo. Jer smo srušili princip. O tome se radi. Jesmo li to spremni ili ne?

KOMŠIĆ: Bilo bi jako dobro kad bi mogla biti dva Srbina u Vladi. Ali treba sa Zubkom razgovarati.

PREDSJEDNIK: Neka Zubak ustupi još jedno mjesto.

MIJATOVIĆ: Interesantno, mi smo cijelo vrijeme u nekoj poziciji da oni nas ucjenjuju.

KLJUJIC: Tanja, oni nas ucjenjuju...

MIJATOVIĆ: Ma neka ne ucjenjuju, ucjenjaj i ti njega, čovječe.

PREDSJEDNIK: Čime? Mi bi njih vrlo rado ucjenjivali, ali čime? Oni nas konkretno ucjenjuju cestom dole. *Zajednički razgovor.* Mi im radimo nešto drugo. Ne damo im posla, da su im zatvorena vrata u Evropu dok ne riješe te probleme. I to ih je prisililo pa su došli i to zaključili. Inače, što se tiče toga oni nas drže za gušu dole u Hercegovini a ne mi njih. Pogledaj malo kartu kako stoji pa ćeš vidjeti zašto oni nas mogu da ucjenjuju. Ja bih volio da mi njih možemo da ucjenjujemo, ali ne možemo. Nemamo čime. Mogu da kažem: ja hoću da vas ucjenjujem. Oni kažu u redu, ucjenjaj.

MIJATOVIĆ: Možemo diplomatiju angažovati da vrši pritisak.

PREDSJEDNIK: Jedino to što možemo. To i činimo. Ali kad dole dodje roba oni kažu stop ovdje, dajte toliko i toliko para. Mi kažemo mi to ne priznamo, oni vrate to natrag, itd. To oni mogu da rade, a mi to njima ne možemo da radimo. S druge strane, oni mogu da rade nešto što mi ne možemo, a to je da mi primamo ljude u Vareš. Polako ljudi idu u Vareš. Vratilo se 1000 ljudi u Vareš. Vratilo se kažu 7-8 Muslimana u Kiseljak i kriju se negdje

tamo pod zaštitom nekih dobrih komšija. Dakle, oni će na te Muslimane pucati tamo, a mi na ljude ne možemo pucati ako smo nekakva Vlada. Pomalo koriste i tu stvar. Svi kažu, ako smo mi jedna država mi moramo postupati kako HVO postupa. Tako da ćeš polako doći do te situacije. Da se ljudi u Vareš vrate, a Muslimani u Kiseljak i Busovaču neće se vratiti. Onda nama kažu da smo obični magarci. To je ta stvar. Ne možemo ih ucjenjivati ni tim da kažemo ne damo, idemo sad uzeti miliciju pa vratiti ljude natrag iz Vareša. Ne možemo to uraditi. Meni ljudi kažu hoćemo li to učiniti? Ne možete to učiniti. Razgovarajte sa Zubkom što se tiče ovog dijela. Mi smo prihvatili jednoga. Despotović juče je figurirao u ovom prijedlogu za novu Vladu. Dajte da se prihvati još jedan, da se Hrvati odreknu jednog mjesta i da se napravi još za jedno srpsko mjesto.

PEJANOVIĆ: Ili neka se proširi za jedno mjesto Vlada, i zdravo.

KLJUJIĆ: Treba Zubku da mu predočite viziju BiH. Ako mu je na srcu.

MIJATOVIĆ: Ja sam čitala... Kaže: „Federacija ide naprijed, a gasi se Predsjedništvo BiH“.

PREDSJEDNIK: Dobro, neka pišu šta hoće. Ima priča i za unutrašnju upotrebu jako mnogo. Mislim da je jedini put da angažujemo Amerikance da poguraju sprovođenje. Jer to su jedini ljudi koji još nešto mogu da urade. Drugo ne može niko. Viktor se juče pojavio, bio je odsutan. Hvala.

Sjednica je završena u 11,30 sati.

*“.. tamo je pakao kažu  
ljudi... Nemamo municije.  
Nemamo da uzvratimo”*

**Magnetofonski snimak sjednice Predsjedništva Republike  
Bosne i Hercegovine, održane 25. 12. 1994. godine**

Sjednica je počela sa radom u 13,00 sati. Sjednicom je predsjedavao član Predsjedništva RBiH prof. dr Ejup Ganić.

GANIĆ: *Ne čuje se početak.* I onog zapadnog dijela bihačke enklave. Napad je toliko intenzivan da se gore vode borbe prsa u prsa i sad je zvao predsjednik Izetbegović, zajedno sa Delićem. Mi smo razgovarali šta da uradimo. Prvo, predlažem da Predsjedništvo osudi taj napad i da traži od gospode Akašija i Rouza da zatraže sjednicu Savjeta bezbjednosti. Druga stvar, da javno osude to što se događa i treća, mi znamo šta se tamo desilo jer su Karadžićeve snage sa ove strane Bihaća prešle sad sa druge strane Bihaća i glume Martićeve i druge snage. I vojnici tačno prate te pokrete trupa. Prema tome, mi nećemo raditi na ovom dokumentu sa UNPROFOR-om na prekidu neprijateljstava dok ne prestanu napadi na Bihać. Istovremeno, ukoliko ne prestanu napadi na Bihać u roku od 24 sata, Armija će dobiti zadatak da pokuša rasteretiti to ratište. Mi drugog izbora nemamo. Evo, možemo malo prodiskutovati tu stvar, međutim, radi se o nevidjenom napadu. Jer ono što je bilo oko Bihaća, sad se skoncentrisalo na dva-tri mjesta i iz Hrvatske napadaju Bihać.

KLJUJIC: Ovaj ugovor nisu potpisali Abdić i Martić.

GANIĆ: Ali uzimaju trupe Karadžićeve. Sad, o čemu se radi. Ljudi u Bihaću kažu da imaju goru situaciju nego prije. Kad je front razvučen, drukčije je. Tražimo sastanak Savjeta bezbjednosti, tražimo javnu osudu od strane Akašija i Rouza. Nećemo pregovarati o novom dokumentu dok ne prestane napad na Bihać. I ukoliko za 24 sata ne prestane, vojska nešto mora raditi da rastereti taj front. Ja sam tražio Akašija telefonom, kažu da je on na putu za Veneciju da se malo odmori. Rouz prima čestitke na gradu. Ja sam zvao njegovog zamjenika ovdje. Dao sam mu ove informacije. Rekao sam mu da je ovo stvar krajnje kritična i ozbiljna. Da će Predsjedništvo u vezi toga danas zasjedati i zauzeti stavove. Da vode računa o tome. Ja ne znam imate li vi kakvu sugestiju ili nešto. Predsjednik je sada u Zenici s jednim brojem ljudi iz Armije. Pa ako imamo ovdje neku ideju šta da radimo, da prodiskutujemo.

PEJANOVIĆ: Možemo li tražiti mi sjednicu Savjeta bezbjednosti i mimo Akašija?

GANIĆ: Ja sam tražio našeg ambasadora tamo. On treba da se javi za pola sata-sat vremena meni. Ambasador naš. Ali, efektivnije bi bilo da UNPROFOR traži sjednicu Savjeta bezbjednosti kao što je tamo UNPROFOR u onom dogovoru kojeg smo potpisali obećao da će on biti taj koji će pokretati. To ima daleko veću težinu ako UNPROFOR traži. Ali ja ću njemu reći da on bude pripravan i da prati tu stvar. Kritično je stanje. Može se desiti da udju u Bihać s druge strane. Onda, kažu da su takvi napadi da je to nevjerojatno. Oni vide pokrete trupa i tenkove s druge strane. Prema tome, logistika sva za taj front ide preko koridora Banjaluka i ide tamo. I naši vojnici kažu da je jedini način da se pomogne Bihaću je ovo što smo do sada radili. Da ih udarimo negdje ovamo. Ali onda nema od primirja ništa.

KLJUJIĆ: Trebalo bi sad dići jednu galamu jer to dovodi u pitanje cijeli sporazum.

GANIĆ: Naravno, upravo to što ti kažeš. Da li se slažete da zaključimo ovako: da se preko UNPROFOR-a traži sastanak Savjeta bezbjednosti. Ukoliko UNPROFOR to odbije, da naš ambasador to pokrene. To je pod jedan. Pod dva, tražimo javno reagovanje UNPROFOR-a. Da ovo javno osude Rouz i Akaši. Treće, mi nećemo raditi na izradi ovog dokumenta o prekidu neprijateljstava sve dok se ne ispoštuje primirje. Jer je primirje potpisano da bi se radilo na tom dokumentu. I četvrto, ukoliko u roku od 24 sata se ne smanje ova dejstva, Armija treba da dobije zadatak da reaguje na odgovarajući način kako bi se spašavala ta enklava.

KLJUJIC: Zato treba naći neku formulaciju. Ukoliko od 24 sata to ne prestane, onda ovo. Oni bi jedva dočekali ovo. Nećemo onda 24 sata, nego tražimo hitno zaustavljanje vatre shodno ugovoru, i da UNPROFOR izvrši svoju misiju. Jer oni sad imaju, koliko znam, praktično pravo tražiti NATO intervenciju.

GANIĆ: Mi možemo reći da preuzimamo neke mjere.

LAZOVIĆ: Treba reći da, ako ne prestanu napadi u roku 24 sata, sporazum dolazi u pitanje.

GANIĆ: Sve si rekao.

KLJUJIC: Jeste.

GANIĆ: Vrlo se osjećam loše. Tako su krenuli ovi skupovi, proslave, primanja. Jedna atmosfera fina je počela. Medjutim, tamo je pakao kažu ljudi. Apsolutni pakao. Artiljerija - granata za granatom. Tenkovske, haubičke.

LAZOVIĆ: Oni hoće da predstave da je to sukob Abdićevaca.

GANIĆ: Oni priznaju da Abdić efektivno nema snaga. Da je to razbijeno. Medjutim, druga stvar znaju da sve te snage, u tom regionu, dobijaju logistiku od Karadžićevih Srba, a to UNPROFOR vidi i naši vide da su Karadžićeve snage prešle sa druge strane. Pod firmom Abdićevih snaga. Medjutim, zna se šta je istina, da li me shvataš. Ti možeš sad reći ovo ili ono. Ali istina se zna.

PEJANOVIĆ: Reci mi je li naši na tom potezu to ne mogu zaustaviti?

GANIĆ: Nemamo municije. Nemamo da uzvratimo. Kad oni bace sto granata mi bi trebali bar jednu da vratimo. Da te artiljerijske položaje malo stabiliziramo. Mi nemamo granata. Druga stvar, mi štedimo municiju.

PEJANOVIĆ: Ma da, za samoodbranu.

GANIĆ: Vrlo je teška situacija. Nama je ovdje malo krenulo. Sad imamo ovaj praznik i neku vrstu promocije Bosne na najbolji mogući način. Prijali su mi ovi skupovi i ovi prenosi iz Sarajeva, itd. Medjutim, upravo to hoće na neki način razbije. To im smeta.

PEJANOVIĆ: Suština je ovdje da se pokuša odbaciti odgovornost UN. Da oni nešto urade. Mene su pitali u Londonu, da znaš Ejupe, zašto mi u ono vrijeme kad je bilo žestoko, zašto mi na drugim dijelovima ratišta ne olakšamo sebi. Onda sam razgovarao sa predsjednikom i onda je bio naš prijedlog da se obustavi ofanziva. Ako ćemo mi još negdje početi, onda samo ofanzivi daješ prolaz. Dakle, moramo ići na ovo prvo da UN nešto uradi.

GANIĆ: Prvo je to, ali s druge strane znaš šta kaže Dudaković. On se sad borio tamo. Njemu su strašno pomogli 2. i 3. korpusi. Donekle i 7. Npr. kad su krenuli tamo 2. i 3. korpus, vidjeli su da ovi vraćaju trupe. Druga stvar, ako krenu 2. i 3. korpus, Karadžić će onda sve snage morati povući. A oni mogu držati Abdića i Martića. Te snage za 5. Korpus nisu izazov. Da li me razumeš? Te snage nisu izazov.

ČAMPARA: Zato u javnost treba dati da to napadaju Karadžićeve snage. To je najhitnije. I onda imamo i mi pravo ovamo.

GANIĆ: Dobro, mi ćemo onda ovako zaključiti. Probaćemo to dalje da plasiramo, da vrištimo, da prozivamo UNPROFOR i da damo ovoj našoj misiji u Njujorku zadatak da ovo prati.

PEJANOVIĆ: Još jednu ideju. Ti pokušaj svakako tražiti Akašija. Alarmantno ga traži. I reci da će Predsjedništvo biti prinudjeno da otkáže ugovor ukoliko nešto ne poduzmu. Samo zaprijeti.

KLJUIC: To privatno možeš reći, ne u javnost.

PEJANOVIĆ: Da, da. Njemu reci. Da mi zasjedamo.

GANIĆ: Možemo li mi kao Predsjedništvo da damo saopštenje, da kažemo da tražimo od UNPROFOR-a da traži sastanak Savjeta bezbjednosti i da UNPROFOR javno osudi ovaj napad i da sa ovim napadom dovodi se u pitanje izrada i sporazuma o prekidu neprijateljstava i sam prekid vatre. Te tri stvari pribilježi, Kemale.

PEJANOVIĆ: Zatražen je sastanak sa Akašijem.

KLJUIC: I De la Prelu treba poslati depešu. Molio bih Kemu, ima ovdje stranih dopisnika (sinoć ih je bilo jako mnogo) da to prenesu. Mi moramo dobiti medijsku pažnju. Pa poslati svim našim ambasadama da se oglase na terenu.

GANIĆ: Dobro. Znači, da vodimo medijsku kampanju u vezi toga. Dobro, hvala vam. Ova točka nije bila planirana za dnevni



red, nažalost sam događaj je nju formulisao tako da sad idemo na ovaj prijedlog dnevnog reda ovdje.

.....

Sjednica je završena u 13,45 sati.

